

רפאל מערכות לחימה מתקדמות בע"מ

דוח שנתי

2017

(כולל דוח תיאור עסקי החברה ודוחות כספיים)

תוכן העניינים

פרק א' – תיאור עסקי החברה ודוח הדירקטוריון לבעלי המניות

**פרק ב' – דוח בדבר אפקטיביות הבקרה על הדיווח הכספי
ודוחות כספיים ליום 31 בדצמבר 2017**

פרק א' –

תאור עסקי החברה ודוח הדירקטוריון לבעלי המניות

רפאל מערכות לחימה מתקדמות בע"מ

תיאור עסקי החברה ודוח הדירקטוריון

תוכן עניינים

תיאור עסקי החברה

<u>עמודים</u>		<u>נושא</u>
3-5	פעילות החברה ותיאור כללי של התפתחות עסקיה	1
3-4	1.1 כללי	
5	1.2 תרשים החטיבות העסקיות ותחומי פעילותן העיקריים	
6	החטיבות העסקיות	2
7	השקעות בהון החברה ועסקאות במניותיה במהלך השנתיים האחרונות	3
7	כספים שקיבלה החברה מהמדינה	4
7-11	פרטים אודות החברות המוחזקות העיקריות של החברה	5
11-12	חלוקת דיבידנדים	6
13	מידע כספי לגבי החטיבות העסקיות של החברה	7
13	סביבה כלכלית והשפעת גורמים חיצוניים על פעילות החברה	8
14	לקוחות	9
14	שיווק ומכירות	10
15-31	תיאור עסקי החברה לפי חטיבות עסקיות ותחומי פעילות	11
16-17	11.1 חימוש מונחה מדויק ללוחמת אוויר-שטח	
18-19	11.2 תקשוב מודיעין ולוחמה ברשת	
20-21	11.3 מערכות יירוט והגנה מפני נשק תלול מסלול והגנה אווירית	
22-23	11.4 חימוש מונחה מדויק ללוחמת אוויר-אוויר	
24-25	11.5 חימוש מונחה מדויק טקטי לשדה הקרב היבשתי	
26-27	11.6 מערכות ללוחמה אורבאנית	
28-29	11.7 מערכות שרידות ותמרון	
30-31	11.8 מערכות לחימה ימיות ולייזר	
31	צבר הזמנות	12
31-35	רכוש קבוע ומקרקעין	13
36	מחקר ופיתוח	14
36	נכסים לא מוחשיים	15
37-38	הון אנושי	16
39	אשראי לקוחות וספקים	17
40	מימון	18
41-45	חשיפה לסיכוני שוק ודרכי ניהולם	19
45-46	מיסוי	20
46-58	מגבלות ופיקוח על פעילות החברה	21
59	הסכמי שיתוף פעולה	22
59-63	גורמי סיכון	23
64-66	סיכונים סביבתיים ודרכי ניהולם	24

דוח הדירקטוריון :

	<u>נושא</u>	
67-74	הסברי הדירקטוריון על מצב ענייני החברה בתקופת הדיווח	1
67-68	כללי	1.1
69-70	מצב כספי	1.2
71-73	תוצאות הפעילות	1.3
73-74	נזילות	1.4
74	אומדנים	2
75	הליך אישור הדוחות הכספיים	3
75-76	מידע בנוגע לביקורת הפנימית	4
77	גילוי ליישום הוראות רשות החברות לגבי מקרקעין ומחוברים	5
77	התחייבויות בגין יחסי עובד ומעביד	6
77-78	אחריות חברתית	7

רפאל מערכות לחימה מתקדמות בע"מ

תיאור עסקי החברה

1. פעילות החברה ותיאור כללי של התפתחות עסקיה

1.1. כללי

רפאל מערכות לחימה מתקדמות בע"מ (להלן - "החברה" או "רפאל"), מפתחת ומייצרת אמצעי לחימה.

החברה הינה חברה ממשלתית כהגדרתה בחוק החברות הממשלתיות התשל"ה – 1975, בבעלות ובשליטה מלאה של מדינת ישראל. בהתאם לכך, כפופה רפאל לחוק החברות הממשלתיות, לרבות הוראות בנוגע לעריכת הדוחות הכספיים ודוח הדירקטוריון. החברה נתונה לביקורת של משרד מבקר המדינה.

רפאל נוסדה ב-1948 כיחידה במשרד הביטחון, ושימשה כמעבדת המחקר והפיתוח הביטחונית הלאומית של ישראל. בשנת 1995 התאגדה רפאל כחברה בעירבון מוגבל, כתוצאה מהחלטת ממשלת ישראל להעביר את פעילות יחידת הסמך הממשלתית "רפאל" – רשות פיתוח אמצעי לחימה" לחברה ממשלתית בעלת אופי עסקי. בשלבים הראשונים של הפעילות המשיכה להתנהל כיחידת סמך. בהמשך, בחודש דצמבר 2001 נחתם הסכם בין המדינה באמצעות משרד האוצר- החשב הכללי, לבין החברה, לפיו החל מחודש ינואר 2002 הפסיקה יחידת הסמך את פעילותה. לחברה הועברו הנכסים וההתחייבויות שהיו ביחידת הסמך, ובתמורה הנפיקה החברה הון למדינת ישראל.

בספטמבר 2007 שינתה החברה את שמה מ- "רפאל" ל- רשות לפיתוח אמצעי לחימה בע"מ" ל- "רפאל מערכות לחימה מתקדמות בע"מ" (RAFAEL ADVANCED DEFENSE SYSTEMS LTD).

חזון החברה

להוות נדבך משמעותי בביטחון מדינת ישראל, כחברה גלובלית חדשנית צומחת ורווחית, המפתחת מייצרת ותומכת מערכות לחימה בחזית הצורך המבצעי ובקדמת הטכנולוגיה.

ייעוד החברה :

- להוביל בפיתוח מערכות מתקדמות ופורצות דרך בתחום הביטחוני, בחזית הטכנולוגיה בארץ ובעולם.
- להמשיך ולהיות מרכז לאומי למחקר ופיתוח ביטחוני ונדבך מרכזי בבניין יכולת ההתרעה, המגן וההכרעה של מדינת ישראל.
- להיות כוח משיכה מוביל ומעורר השראה לכוח אדם מצטיין בכלל תחומי העיסוק של החברה.

פעילות החברה מבוצעת במספר גדול של פרויקטים. מרבית ההזמנות מתקבלות הן ממדינת ישראל, משרד הביטחון וממדינות זרות וכן הזמנות בקבלנות משנה מול תעשיות בארץ או בחו"ל, כשהלקוח הסופי הוא הממשלות.

החברה מתחרה בארץ ובעולם מול חברות בין לאומיות וחברות מקומיות בארצות היעד, כשלצד התחרות, החברה מקיימת מערכת ענפה של שיתופי פעולה עם אותן החברות. הפעילות מרוכזת ומבוצעת על ידי שלוש חטיבות עסקיות הפועלות כמרכזי רווח ומקיימות ביניהן התקשרויות ומכירות הדדיות. בראש כל חטיבה עומד מנהל במעמד של סמנכ"ל שהוא גם חבר הנהלת החברה.

החברה מכינה ומאשרת מדי שנה את התקציב לשנה העוקבת ברמה פרטנית וע"פ האינפורמציה העדכנית ביותר הקיימת. כמו כן החברה עורכת מדי שנה תקציב רב שנתי מתגלגל. הן בתקציב השנתי והן בתקציב הרב שנתי מפורטים התחזיות ויעדי החברה במונחים כספיים. דירקטוריון החברה מפקח על העמידה ביעדים אלו.

לא נכללו בדוח זה פרטים העלולים לפגוע בביטחון המדינה.

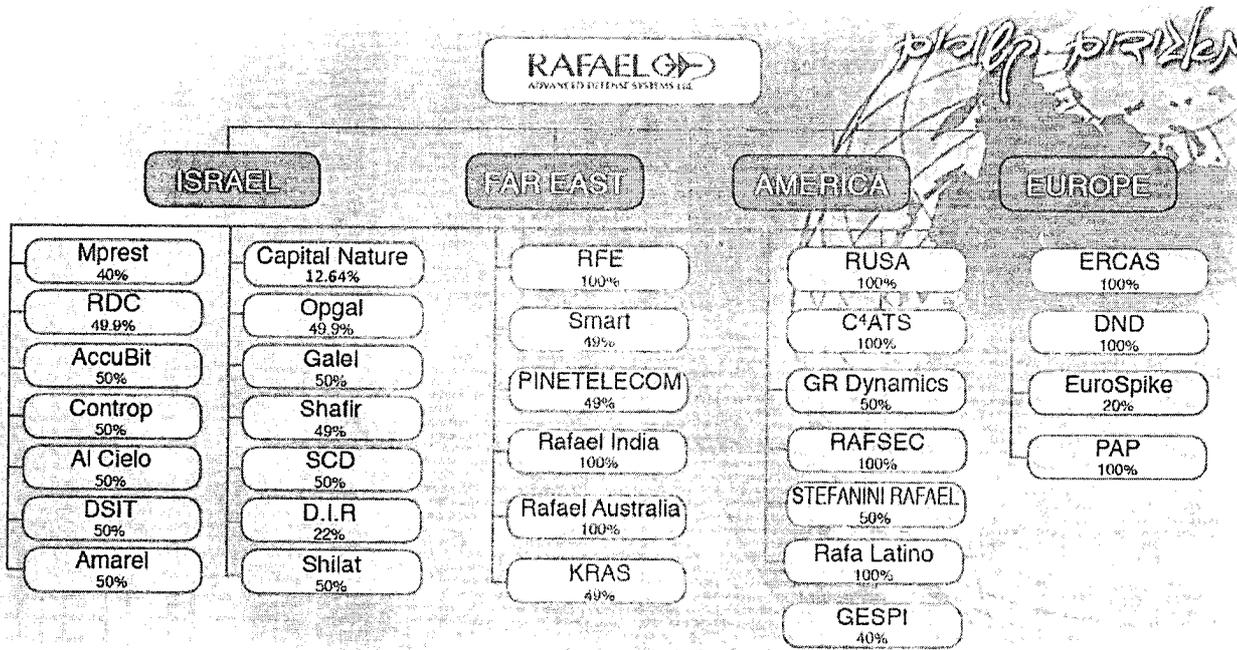
1.2. תרשים החטיבות העסקיות ותחומי פעילותן העיקריים

להלן תרשים החטיבות העסקיות ותחומי פעילותן העיקריים, נכון ליום 31.12.17 :

1.2.1. תרשים מבנה האחזקות של הקבוצה

להלן תרשים אודות החברות המוחזקות העיקריות של החברה, נכון ליום 31.12.17 :

לפרטים נוספים אודות פעילות החברות המוחזקות, ראה סעיף 5 להלן.

2. החטיבות העסקיות

נכון ליום 31.12.17 פעילות החברה מרוכזת ומבוצעת על ידי 3 חטיבות עסקיות הפועלות כמרכזי רווח.

2.1. חטיבת מערכות אוויר ומודיעין

- מנהלת מערכות תקשוב – המנהלה עוסקת בתקשוב אווירי, פיתוח ערוצי תקשורת חסינים, פיתוח רשתות IP ופיתוח רשתות ליבשה.
- מנהלת אלקטרו-אופטיקה – המנהלה עוסקת בפיתוח וייצור מערכות תצפית, ניווט וצילום אלקטרואופטיות לאיסוף מודיעיני, תקיפה אווירית, איתור מטרות וכיסוי שטח.
- מנהלת מערכות מודיעין וסייבר – עוסקת בלוחמת הסייבר ומודיעין מעולם המידע החזותי, שמגיע מאוסף של סנסורים קרקעיים, מוטסים וחלליים, ומפתחת מערכות לטיפול במידע, כולל יצירת תמונת מצב אחידה לצורך חקירה או תפעול בזמן אמת. המערכות שלה משולבות גם בתחום ביטחון הפנים.
- מנהלת מערכות אוויר שטח – מפתחת טילים וחימוש אווירי מדויק לתקיפת מטרות קרקע מהאוויר.

לפרטים נוספים אודות פעילות חטיבת מערכות אוויר ומודיעין, ראה סעיפים 11.1-11.2 לדוח.

2.2. חטיבת מערכות לעליונות אווירית

- מנהלת מערכות יירוט אווירי – עוסקת בטילים לקרבות אוויר- אוויר.
- מנהלת מערכות הגנה מטילים ותמ"ס – עוסקת בטילים למערכות הגנה מפני מטוסים וכלים אוויריים אחרים ולמערכות הגנה מפני טילים תוקפים מסוגים שונים.

לפרטים נוספים אודות פעילות חטיבת מערכות לעליונות אווירית, ראה סעיפים 11.3-11.4 לדוח.

2.3. חטיבת מערכות יבשה וים

- חטיבת מערכות יבשה וים מרכזת את פעילות רפאל בארבעה תחומים מרכזיים:
- תקיפה מדויקת, מיגון ושרידות, תמרון ולוחמת מסגרת, SIS והגנת גבולות. פעילות זו מבוצעת ב 4 מנהלות:
- מנהלת נשק טקטי מדויק – מפתחת ומייצרת טילים טקטיים לשדה הקרב היבשתי, אשר מותאמים למגוון פלטפורמות ולמגוון רחב של איזמים.
 - מנהלת מערכות שרידות ותמרון – עוסקת בפיתוח וייצור חליפות הגנה ותקיפה לכלי לחימה יבשתיים, עמדות נשק וכן בפיתוח וייצור מערכות לוחמה במטענים ולוחמה אופטרונית.
 - מנהלות מערכות לחימה ימיות ול"א – עוסקת בפיתוח וייצור ל"א לפלטפורמות ימיות ואוויריות, פלטפורמות בלתי מאוישות, מערכות הגנה ותקיפה לספינות ומערכות תת ימיות.
 - המרכז לתכנון חדשנות – עוסקת במתן פתרונות של מערכות לחימה מורכבות משובצות רשת לכוחות טקטיים מתמרנים ביבשה ולגבולות בין מדינתיים.

לפרטים נוספים אודות פעילות חטיבת מערכות יבשה וים, ראה סעיף 11.5-11.8 לדוח.

3. השקעות בהון החברה ועסקאות במניותיה במהלך השנתיים האחרונות

במהלך השנתיים שקדמו למועד הדוח, לא בוצעו השקעות בהון החברה או עסקאות במניותיה.

4. כספים שקיבלה החברה מהמדינה

חלק מהותי מהתקשרויות הקבוצה הן עם משרד הביטחון. העבודות נעשות במסגרת מהלך העסקים הרגיל. לעניין פעילות החברה מול רשויות המס ראה ביאור 25 לדוחות הכספיים.

5. פרטים אודות החברות המוחזקות עיקריות של החברה למועד הדוח

5.1 חברות אחזקה / חברות שיווקיות

• **ERCAS BV** - משמשת כחברת אחזקות וכנציגות שיווקית של רפאל. הוקמה במהלך שנת 2004 כחברת אחזקות מאוגדת בהולנד, בבעלות מלאה של רפאל. פעילותה השיווקית של ERCAS מבוצעת מבריטניה. אחזקתה העיקרית היא בחברת **Dynamit Nobel Defence** חברה מאוחדת בשליטה מלאה (ראה להלן). כמו כן מחזיקה ERCAS BV 20% בחברת **יורוספייק** אשר מטרתה שיווק ומכירות מחוץ לישראל. משנת 2011 מחזיקה ERCAS בחברת **PAP** - חברה בת בבעלות מלאה בספרד העוסקת בשיווק עמדות נשק ובמתן שירותי תמיכה ותחזוקה ללקוחות. חברת PAP אינה מאוחדת בדוחות הכספיים עקב חוסר מהותיות. הדוחות הכספיים של חברת ERCAS **מאוחדים** בדוחות הכספיים של רפאל.

• **Rafael U.S.A. Inc** - (להלן: RUSA) - חברה בשליטה מלאה שהוקמה בשנת 1992 כחברת שיווק בארה"ב. החל משנת 2004 מטפלת RUSA בביצוע רכש בארה"ב באמצעות סניף של רפאל בניו יורק. עיקר הכנסותיה של RUSA הינם החזר הוצאות שיווק ותפעול הרכש שמבצעת RUSA בארה"ב, בתוספת רווח. מכיוון שעיקר פעילותה של RUSA נכללת בהוצאות השיווק והתפעול של רפאל ועקב חוסר מהותיות הפעולות ביחס לפעילות רפאל, לא אוחדו דוחותיה של RUSA וההשקעה מוצגת על בסיס **השווי המאזני**.

במהלך שנת 2004 נחתמו הסכמים בין רפאל ל-RUSA. במסגרת הסכמים אלו קיבלה RUSA מאת החברה רישיון למתן רישיונות משנה למיזמים משותפים בתחומים שונים בארצות הברית. במסגרת זו, הקימה RUSA בשנת 2004 את חברת C4ATS ביחד עם שותף מקומי. בשנת 2008 רכשה RUSA מהשותף המקומי את מלוא החזקותיו ב-C4ATS.

חברת C4ATS עוסקת בתכנון, ייצור, שיווק והפצה של טכנולוגיות שפותחו ברפאל למספר מדינות ביבשת אמריקה.

• **Rafael far east pte Ltd** - (להלן RFE) - חברת RFE הוקמה בשנת 1999 ובשליטה מלאה של רפאל. פעילות RFE מתמקדת בקידום ושיווק מוצרי החברה במזרח הרחוק. פעילות זו ממומנת על ידי רפאל בשיטת עלות בתוספת רווח. עקב אי מהותיות הפעילות של RFE ביחס לפעילות רפאל, לא אוחדו דוחותיה של RFE וההשקעה בה מוצגת על בסיס **השווי המאזני**.

- **RAFALATINO** – החברה הוקמה בשנת 2012 בשליטה מלאה של רפאל. פעילות RAFALATINO מתמקדת בקידום ושיווק מוצרי רפאל בדרום אמריקה. בחודש אוקטובר 2012, חתמה RAFALATINO על הסכם לרכישת 40% מהון המניות של חברה ביטחונית הפועלת באותה מדינה (להלן – "החברה הביטחונית"). הרכישה בוצעה במטרה להרחיב תחום עסקים זה באותה מדינה.

5.2 חברות תפעוליות

- **Dynamit Nobel Defence** (להלן: DND) נרכשה בשנת 2004 במטרה להיכנס לתחום עסקים של משוגרי כתף. מוחזקת ע"י ERCAS BV (ראה לעיל).

- **התקני מצב מוצק** (להלן: המ"מ או "SCD") – שותפות ישראלית העוסקת בעיקר בפיתוח ויצור גלאי אינפרא אדום (רכיב קריטי בחלק גדול ממוצרי רפאל) ודיודות לייזר, ומוחזקת בשיעור 50% על ידי החברה ו- 50% על ידי חברת אלביט מערכות בע"מ.

השותפות ממוקמת במתחם "לשם" במבנים שבעלות רפאל ומושכרים לשותפות, על פי הסכם מעודכן, שנחתם בדצמבר 2006 למשך 20 שנה. בנוסף נחתם באותה שנה הסכם לבניית מבנה חדש להמ"מ והשכרתו למשך 20 שנה ממועד ההפעלה. מבנה זה הופעל לראשונה בחודש מאי 2009 וממועד זה מחושבים דמי השכירות הנוספים.

ההשקעה בשותפות מוצגת על בסיס **השווי המאזני**.

- **חברת אופגל תעשיות אופטרוניות בע"מ** (להלן: "אופגל") – החברה ואלביט מערכות בע"מ שותפות בחלקים שווים בחברת אופגל תעשיות אופטרוניות בע"מ. אופגל מפתחת, מייצרת ומוכרת מערכות אלקטרואופטיות.

ההשקעה בחברה מוצגת על בסיס **השווי המאזני**.

- **קונטרופ טכנולוגיות מדוייקות בע"מ** (להלן – "קונטרופ") – החברה עוסקת בתכנון וייצור מערכות בקרה משולבות ציוד אלקטרואופטי. חברת קונטרופ מייצרת ומשווקת מערכות תצפית מתוחכמות ומיוצבות לצילום יום ולילה בזמן אמת. מערכות אלו מותקנות על מזל"טים, מסוקים, מטוסים קלים, ספינות משמר, רכבים ועמודים.

רפאל וחברת אירונאוטיקס מחזיקות בקונטרופ בחלקים שווים (50%). עסקת הרכישה נחתמה ביולי 2011, והושלמה בינואר 2012, עם קבלתם של האישורים הרגולטורים.

ההשקעה בחברה מוצגת על בסיס **השווי המאזני**.

- **שותפות גל-אל** – שותפות גל-אל הוקמה בשנת 2000, כשותפות בחלקים שווים בין החברה ואלתא תעשיות אלקטרוניות בע"מ. השותפות עוסקת בפיתוח רכיבים לתעשיית האלקטרוניקה, והחלה בפעילותה העסקית ב-1 בינואר 2001. ההשקעה בשותפות מוצגת על בסיס **השווי המאזני**.

- **Smart systems pte Ltd** (להלן: SMART) חברת SMART הינה חברה בבעלות משותפת עם שותף מקומי במזרח הרחוק. SMART הוקמה בשנת 1996 והיא עוסקת ביצור ואינטגרציה של מוצרים שמקורם ברפאל ומיועדים לשוק המקומי במדינה זו. בשנת 2012 ירד חלקה של רפאל בחברה זו מ-50% ל-49%. ההשקעה בחברה מוצגת על בסיס **השווי המאזני**.

- **אמפרסט מערכות (2003) בע"מ** (להלן: אמפרסט) – חברת אמפרסט מפתחת פרויקטי תוכנה בתחומי המכ"מ והתקשורת ובתחומי מערכות השליטה והבקרה.

עד לחודש דצמבר 2015 החזיקה החברה ב-50% ממניות אמפרסט. בחודש דצמבר 2015 הושלמה עסקה בין החברה, מייסדי אמפרסט ושתי קרנות השקעה זרות (להלן-"הקרנות") לפיה הוקצו לקרנות 22.7% מהון אמפרסט בתמורה לסך של 78 מליון ש"ח, כשבמקביל רכשה רפאל מיתר בעלי המניות כ-4.9% לפי אותו שווי.

בחודש יוני 2016 הצטרף משקיע פיננסי נוסף בתנאים הזהים לתנאים מחודש דצמבר 2015. שיעור החזקתה של רפאל ירד ל-40.98%.

בחודש אוקטובר 2017 ביצעה חברת אמפרסט הנפקה נוספת, כתוצאה מההנפקה ירד שיעור ההחזקה של החברה ל-39.63%.

ההשקעה באמפרסט מוצגת בדוחות הכספיים של רפאל על בסיס השווי המאזני.

• **אקיוביט בע"מ** – חברת אקיוביט עוסקת ביצור, שיווק ומכירה בארץ של מערכות זמן ותדר מדויקות ושעונים אטומים. מוצריה של אקיוביט מותאמים הן לשימושים אזרחיים-מסחריים והן לשימושים ביטחוניים-צבאיים. השימושים המרכזיים של מערכות אלו הינם לצורכי מערכות תקשורת וערכות ניווט ותזמון.

בחודש אפריל 2011 נחתם הסכם בין חברת רפאל, חברת אקיוביט בע"מ ובעלי מניותיה לרכישת 50% ממניות חברת אקיוביט, תמורת תשלום בסך 16 מיליון ש"ח, בתוספת תמורה מותנית.

השקעה מוצגת בדוחות הכספיים של רפאל על בסיס השווי המאזני.

• **שפיר מערכות ייצור בע"מ** (להלן: שפיר) – חברת שפיר מתמחה בפיתוח וייצור מערכות ממוחשבות לצרכי לקוחותיה בתעשיית המתכת, ההיי-טק, הרכב, התעשייה הביטחונית, התעופה ועוד, בארץ ובח"ל. החברה מספקת ללקוחותיה פתרונות אוטומציה, פיתוח מערכות מכאניות ייעודיות וקווי ייצור עבור מפעלים שונים.

במהלך 2010 רכשה רפאל 49% מחברת שפיר בתמורה שהסתכמה לסך של כ-35 מיליון ש"ח. החברה הינה בבעלות ישקר (51%) ובבעלות רפאל (49%).

ההשקעה בחברת שפיר מוצגת על בסיס השווי המאזני.

• **VISIONMAP** – חברת VISIONMAP עוסקת בפיתוח, ייצור ומכירה בתחום הצילום ועיבוד תמונה ממוחשבת.

עד לחודש אוגוסט 2013 החזיקה החברה ב-24% מהון המניות של VISIONMAP. בחודש אוגוסט 2013, במסגרת הסכם בין החברה ונסקא תעשיות אס קי גרופ- בע"מ (להלן- "נסקא") ומייסדי VISIONMAP, רכשו החברה ונסקא את מלוא הון המניות של המייסדים כך שבמועד השלמת העסקה יחזיקו החברה ונסקא בחלקים שווים ב- VISIONMAP.

ביום 30 במאי 2016 נחתם הסכם בין החברה, חברת VISIONMAP ובעלת המניות האחרת לרכישת נכסי חברת VISIONMAP ופרוקה, על ידי החברה בתמורה לסך המוערך בכ- 95 מליון ש"ח.

ההסכם יבוצע באופן שבו לאחר רכישת הנכסים ופרעון התחייבויות VISIONMAP, יוותרו בקופת הפרוק כ-32 מליון ש"ח שיחולקו בחלקים שווים בין החברה ובעלת המניות היוצאת.

במקביל, נחתם ביום 30 במאי 2016 הסכם בין בעלי מניותיה של חברת VISIONMAP, להסדרת התנהלותה ובעלי המניות בתקופת הביניים שעד למועד השלמת העסקה.

העברת הנכסים לחברה ותשלום בסך 89.6 מיליון ש"ח לחברת VISIONMAP בוצע בתחילת חודש אוקטובר 2016. תשלום נוסף בסך 5.1 מיליון ש"ח בוצע במהלך שנת 2017.

במהלך שנת 2016, רשמה החברה הפחתת מוניטין ונכסים בלתי מוחשיים בסך של כ- 18 מליון ש"ח שיוחסו להשקעה בחברת VISIONMAP.
בחודש אפריל 2017, חילקה חברת VISIONMAP דיבידנד פירוק חלקי בסך 15 מליון ₪.

DIR – בתום שנת 2010 הוקמה ע"י רפאל ואלביט חברה בת בשם DIR. חברה שצמחה מהמ"מ, ועוסקת בבקרת איכות בתעשיית התרופות. רפאל מחזיקה כ-22% מהמניות בדילול מלא. ההשקעה בחברה מוצגת על בסיס עלות.

• **שילת אופטרוניקה בע"מ -** בחודש יולי 2013 השלימה החברה עסקה לרכישת 50% מהון המניות של חברות שילת מערכות בע"מ, שילת הדמיה בע"מ ושילת אופטרוניקה בע"מ (להלן: "קבוצת שילת") במטרה למזגן לאחר מכן לחברה קולטת אחת. במהלך שנת 2014 מוזגו חברות הקבוצה לתוך חברת שילת אופטרוניקה בע"מ. חברת שילת עוסקת בתחום המערכות האלקטרו-אופטיות, אופטרוניקה והדמיה לרבות מחקר, תכנון, פיתוח, ייצור מכירה ותמיכה תחזוקתית של מוצרים ושירותים הקשורים לתחומים אלה.
ההשקעה בחברת שילת מוצגת על בסיס השווי המאזני.

• **אל סיאלו טכנולוגיות מתקדמות בע"מ –** בסוף שנת 2013 השלימה החברה עסקה לרכישת נכסים מחברת אל סיאלו בע"מ והעברתם לחברה חדשה שמוחזקת ע"י החברה במשותף עם חברת קירפוט האמריקאית. החברה המוחזקת עוסקת במחקר, פיתוח וייצור מוצרים וציוד למערכות ניווט ומדי תאוצה.
ההשקעה בחברה מוצגת על בסיס השווי המאזני.

• **PINETELCOM -** בחודש אוגוסט 2013 השלימה החברה רכישה של 49% מהון המניות המונפק והנפרע של חברת פיינטלקום מדרום קוריאא. פיינטלקום עוסקת בפיתוח וייצור טכנולוגיות תקשורת ובקרה לשימושים צבאיים ואזרחיים.
ההשקעה בחברה מוצגת על בסיס השווי המאזני.

• **אמרל –** בינואר 2015 מימשה החברה אופציה שניתנה לה בהתאם להסכם מחודש אוקטובר 2010. במסגרת מימוש האופציה הוקצו לחברה 50% מהון המניות המונפק והנפרע של חברת אמרל. חברת אמרל עוסקת בהטמעת טכנולוגיות, תכניות לימוד והדרכה בתעשיות ביטחוניות ואזרחיות. עיקר הכנסותיה של חברת אמרל הינם מרפאל.
ההשקעה בחברה מוצגת על בסיס השווי המאזני.

• **RAFSEC –** הוקמה במדינה זרה בסוף שנת 2014 ע"י רפאל, אך החלה לפעול רק בתחילת שנת 2015. RAFSEC נמצאת בשליטה מלאה של רפאל. RAFSEC עוסקת במתן מעטפת תפעולית, לוגיסטית ותחזוקתית מול לקוחות רפאל במדינה זרה.
ההשקעה בחברה מוצגת על בסיס השווי המאזני.

• **DSIT Resolutions Ltd. –** חברת DSIT Solutions Ltd. (להלן "DSIT") עוסקת בתחום ההגנה הימית. במהלך שנת 2016 השלימה רפאל רכישת 50% ממניות חברת DSIT בתמורה של 6.55 מיליוני דולר במזומן ועוד 1 מיליוני דולר מותנה בהשגת יעדי רווח תפעולי, בחלוקה ל-3 שנים.
ההשקעה בחברה מוצגת על בסיס השווי המאזני.

• **KRAS -** בחודש אפריל 2017 הושלם תהליך הקמה משותפת של חברת KRAS בהודו עם חברה מקבוצת BFL לפעילות בתחום טילאות יבשה וכן סיוע בביצוע רכש גומלין לפרויקטים של

רפאל. החברה מחזיקה בכ- 49% מהון המניות המונפק והנפרע של חברת KRAS. החברה השקיעה ב- KRAS כ- 3 מיליון דולר נכון ליום 31 בדצמבר 2017. ההשקעה בחברה מוצגת על בסיס השווי המאזני.

5.3 חברות בתחום האזרחי

RDC – חברת RDC עוסקת בניהול פעיל של מספר חברות טכנולוגיה, הנמצאות בשלבים שונים של פיתוח מוצרים המנצלים טכנולוגיות צבאיות שמקורן ברפאל לפיתוח מוצרים העונים לצורכי השוק האזרחי. כמו כן החברה מקימה מיזמים שונים לשימוש בשוק האזרחי ואשר הינם בעלי פוטנציאל של סינרגיה והתבססות על מומחים מרפאל. חברת RDC מוחזקת ע"י רפאל ואלרון תעשיות אלקטרוניות בע"מ. שיעור ההחזקה של החברה ב-RDC הינו כ-49.9% והיא מוצגת בדוחותיה הכספיים של החברה, כחברה כלולה לפי שיטת השווי המאזני.

הדירקטורים מטעם חברת רפאל בחברות המוחזקות הינם עובדי רפאל, שאינם מקבלים גמול נוסף עבור השתתפותם בישיבות הדירקטוריון של חברות אלו.

6. חלוקת דיבידנדים

6.1 עפ"י הסכם המעבר לחברה, ולאור הוראות חוק החברות הממשלתיות ומדיניות רשות החברות הממשלתיות המתוארת להלן, החל מיום 1 בינואר 2005 ואילך, מחויבת החברה לחלק דיבידנד שנתי לבעלי המניות, בסכום שלא יפחת מ-50% מהרווח הנקי השנתי של החברה (לרבות בגין רווחי הון). החברה אינה מחויבת לחלק דיבידנדים מרווחים שנצברו עד לאותו מועד, אלא מרווחי הון בנסיבות שהוגדרו בהסכם המעבר לחברה.

חוק המדיניות הכלכלית לשנת הכספים 2005 (תיקוני חקיקה) התשס"ה – 2005, תיקן את סעיף 33 ג' לחוק החברות הממשלתיות כך שהחלטת דירקטוריון בדבר ייעוד רווחים של חברה ממשלתית, לרבות בדבר חלוקה כהגדרתה בחוק החברות, טעונה אישור רשות החברות. חלקה רשות החברות על החלטת הדירקטוריון, כי אז חברה מסוגה של החברה (כל עוד היא אינה חברה בהפרטה) תפעל על פי החלטת רשות החברות (כפי שאישרה אותה הממשלה). מדיניותה הנוכחית של רשות החברות (היכולה להשתנות מעת לעת) ביחס לייעוד רווחים לתשלומי דיבידנדים, משנת 1995 ואילך, קובעת שיש לחלק דיבידנד מרווחים שוטפים בגובה של 50% מהרווח השוטף. לעניין דיבידנדים מרווחים צבורים, לגבי כל חברה רלוונטית תוגש דרישה ספציפית תוך התחשבות בהוראות מסמכי יסוד החברה, הוראות כל דין ונתונים רלוונטיים מהדוחות הכספיים ומחוץ להם.

בדיון אצל מנכ"ל האוצר בתאריך 19 בדצמבר 2010, סוכס, בין היתר, על שינוי מדיניות הדיבידנד הנהוגה בחברה (לפיה מחולק דיבידנד בשיעור 50% מהרווח הנקי החשבונאי של החברה), כך שבשנים 2011 ו-2012 נוכה סך של 50 מיליון ש"ח צמודים למדד מסכום הדיבידנד שהחברה הייתה אמורה להעביר למדינה בשל אותן שנים לפי מדיניות הדיבידנד הנהוגה. משנת 2013 ואילך מנוכה סך של 70 מיליון ש"ח צמודים למדד מסכום הדיבידנד לפי מדיניות הדיבידנד הנהוגה. סכומים אלו צמודים למדד המחירים לצרכן.

כמו כן, נקבע כי סיכום זה תקף כל עוד מבנה הבעלות בחברה לא ישתנה מכפי שהוא היום, וכי החברה תפנה את העודפים שיווצרו בשל סיכום זה להשקעה במחקר ובפיתוח. סיכום זה אושרר על ידי מנהל רשות החברות הממשלתיות בתאריך 15 בפברואר 2011. החברה בהתבסס על חוות דעת משפטיות בדיעה כי המחוייבות לחלוקת דיבידנד כאמור לעיל אינה מחוייבות שאינה בשליטתה כמשמעותה בתקן IAS 32.

בתאריך 28 במאי 2013, אישר דירקטוריון החברה חלוקת דיבידנד נוסף בהתאם למתווה המצוין במכתבו של ממלא מקום רשות החברות הממשלתיות מר רוני פרידמן המבוסס על

סיכום הישיבה שהתקיימה ביום 7 במאי 2013 בהשתתפות נציגי האוצר, רשות החברות והחברה בדבר חלוקת דיבידנד נוסף בסך 300 מליון ש"ח. הסכום חולק לשניים בהתאם לחלוקה הבאה:

50 מליון ש"ח בשנת 2013 שולם בחודש יוני 2013.
250 מליון ש"ח בשנת 2014 שולם בחודש ינואר 2015.

כמו כן, סוכם כי במהלך השנים 2015-2018 יופחת סך מצטבר של 300 מליון ש"ח מהדיבידנד בכל שנה בחלוקה הבאה: 50 מליון ש"ח בשנת 2015, 100 מליון ש"ח בשנת 2016, 100 מליון ש"ח בשנת 2017 ו- 50 מליון ש"ח בשנת 2018.

בחודש מאי 2017 הכריז דירקטוריון החברה על דיבידנד בגין רווחי שנת 2016 בסך 19,980 אלפי ש"ח, בהתאם למדיניות הדיבידנד המפורטת בביאור 21 ג' לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2017. בחודש יוני 2017 שולם הדיבידנד לבעלי המניות.

6.2 להלן פירוט הדיבידנדים שהוכרזו וחולקו ע"י החברה בשנים 2012-2017:

<u>תאריך הכרזה</u>	<u>תאריך חלוקה</u>	<u>סכום (במש"ח)</u>	
9.5.2017	6.2017	20	דיבידנד בגין שנת 2016
21.3.2016	1.2017	56	דיבידנד בגין שנת 2015
19.03.15	24.11.15	37	דיבידנד בגין שנת 2014
28.05.13	29.1.15	250	דיבידנד נוסף
8.04.14	15.5.14	109	דיבידנד בגין שנת 2013
28.05.13	15.6.13	50	דיבידנד נוסף
30.04.13	15.6.13	233	דיבידנד בגין שנת 2012
05.06.12	17.1.13	147	דיבידנד בגין שנת 2011
20.03.12	16.5.12	316	דיבידנד בגין שנת 2010

7. מידע כספי לגבי החטיבות העסקיות של החברה

מטעמי סיווג עסקי וביטחוני לא מפורטים הסכומים הנ"ל.

8. סביבה כלכלית והשפעת גורמים חיצוניים על פעילות החברה

עיקר הפעילות של חברת רפאל היא בשוק הצבאי/ביטחוני, כאשר ההתמקדות היא בפיתוח מערכות לחימה חכמות ומתקדמות עתירות טכנולוגיה שחלקן ייחודיות בארץ ובעולם.

הלקוחות העיקריים למוצרי החברה הם מצד אחד, צה"ל ומערכת הביטחון בישראל, ומצד שני מדינות בעולם, בדגש על מדינות מפותחות שלצבאן מערכות לחימה מתקדמות. כיום החלוקה בין שוק מקומי ליצוא עומדת על 60%-50% יצוא ו-50%-40% מקומי. מתוך ראית מגבלות הצמיחה בשוק המקומי, קיים צורך להשיג פיזור רב ככל האפשר ע"מ להקטין התלות בשוק המקומי ומשיקולים נוספים. היעד של החברה הוא להגיע ליחס של כ-70% יצוא, והשאר לשוק המקומי. החברה עדיין לא הגיעה ליעד זה. בהקשר זה יש לציין כי החלוקה המקובלת בתעשייה הביטחונית בארץ היא מעל 70% יצוא.

החברה פועלת בסביבה תחרותית מאוד, הן בארץ והן בעולם. בארץ התחרות היא מול החברות הביטחוניות הישראליות מחד, ומאידך מול חברות אמריקאיות, אשר הרכש מהן מבוסס על השימוש בכספי הסיוע האמריקאיים.

השוק המקומי עבר במהלך השנים תהליך של מעבר מתעשיות שמתמחות בתחומים מוגדרים לתחרות בין התעשיות במרבית תחומי הפעילות. כמובן שתחרות זו אינה נתחמת רק בארץ מול צה"ל ומערכת הביטחון בישראל, היא זולגת גם לשווקים השונים בעולם. בזירה העולמית פועלת רפאל במקרים רבים מול חברות ענק, בעיקר אמריקאיות ואירופאיות שאף זוכות לגיבוי פוליטי עדיף. חלק מהשוק העולמי חסום בפני רפאל מסיבות ביטחוניות (יצוא ביטחוני מחייב קבלת אישור ממשרד הביטחון / אפ"י, המשמש כרגולטור עפ"י החוק לפיקוח על היצוא הביטחוני) ומדינות רבות נרתעות / נמנעות מביצוע רכש ביטחוני מחברה ישראלית. למרות זאת, מצליחה חברת רפאל לשווק את מוצריה למדינות מתקדמות טכנולוגית וזאת בזכות האיכות והניסיון המוכח שיש למוצריה.

מאפיין נוסף חשוב של הסביבה העסקית, הוא המשבר הכלכלי הנמשך במדינות המערב. המשבר גורם לקיצוץ בתקציבי הביטחון וההגנה בארץ ובמדינות שונות בעולם, ולירידה בביקוש למערכות לחימה מתקדמות. יצוין שבחלק גדול מהמדינות (דוגמא בולטת - ארה"ב) יש העדפה חזקה למוצרים של התעשיות המקומיות, במיוחד בעידן של משבר כלכלי. בד"כ זכייה בהזמנה מול מדינה זרה מחייבת את רפאל לבצע באותה מדינה רכש גומלין ישיר ועקיף בהיקפים משמעותיים. בשנים האחרונות, גוברת גם הדרישה בקרב הלקוחות להעברת יכולות ייצור ליצירת מקומות עבודה ובניית יכולת תעשייתית מקומית.

מטבע הדברים, פעילות חברת רפאל מושפעת גם מאירועים גיאופוליטיים הקורים בארץ ובעולם. לדוגמא, התלקחות צבאית בישראל עשויה להביא לעלייה בהזמנות או זירוז פיתוח מערכות לחימה חדשות.

מאפיין נוסף של סביבת הפעילות בה פועלת החברה הינו הסביבה הטכנולוגית המתקדמת, המאופיינת בשינויים טכנולוגיים תכופים באופן יחסי. על מנת להמשיך להתחרות בתחומי פעילותה, נדרשת החברה להשקיע תקציבים גדולים במו"פ, בשדרוג המערכות, בתמיכה אצל הלקוח ובפיתוח מערכות ומוצרים חדשים בדגש על הורדת מחירים וצמצום לוי"ז לאספקה.

התחרות מחייבת גם השקעה גבוהה בשיווק בפריסה רחבה ברמה כלל עולמית.

9. לקוחות

כאמור, מערכת הביטחון בארץ היא הלקוח הגדול ביותר של רפאל. מתן מענה לצורכי מערכת הביטחון בארץ מהווה מימוש של החזון והייעוד של רפאל, וזאת לצד היעדים העסקיים. הפעילות של רפאל מול מערכת הביטחון בארץ היא זו שבד"כ מייצרת גם את פוטנציאל הפעילות בחו"ל. השוק העולמי מתרכז בעיקר במדינות מפותחות להם צבאות מודרניים, שלהם יש ביקוש למוצרים עתירי טכנולוגיה.

השווקים המסורתיים של חברת רפאל הם:

- א. צפון אמריקה – ארה"ב וקנדה
- ב. דרום ומרכז אמריקה – מדינות כמו צ'ילה, ברזיל, מקסיקו, קולומביה, פרו ועוד.
- ג. מערב אירופה – בריטניה, גרמניה, צרפת, איטליה, ספרד, הולנד, פינלנד ועוד.
- ד. אסיה והפסיפיק – הודו, אוסטרליה ועוד.
- ה. מרכז אירופה – פולין, צ'כיה ועוד.

בשנים האחרונות, מתבצעים מאמצים לפתח שווקים חדשים במדינות נוספות בדרום מזרח אסיה, ביבשת אפריקה ועוד.

10. שיווק ומכירות

לחברת רפאל מערך שיווק רחב אשר מבצע את פעילות השיווק, תהליכי המכירה וההתקשרות. מערך זה כולל גוף שיווק מרכזי בהנהלה, גופי שיווק קטנים בחטיבות ואנשי שיווק ייעודיים במנהלות.

אגף השיווק בהנהלת רפאל, שבראשו עומד סמנכ"ל בכיר, מחולק ל-2 גופים מרכזיים: גוף שיווק חו"ל ויחידת שיווק ישראל.

גוף שיווק חו"ל כולל דסקאים המתגוררים בארץ אשר מרכזים את הפעילות מול מדינות בחתך של אזורים, וכולל נציגויות/חברות של רפאל הממוקמות במקומות שונים בעולם כמו: ארה"ב, בריטניה, גרמניה, הודו, תאילנד ועוד. פריסת הנציגויות היא דינאמית ומשתנה בהתאם להרכב הלקוחות והמאמצים השיווקיים (לדוגמא בעבר היו נציגויות באוסטרליה, רומניה והולנד שנסגרו במהלך השנים). במהלך השנה נפתח מחדש משרד השיווק של רפאל באוסטרליה.

ככלל, חלוקת העבודה בין אנשי השיווק במטה לאנשי השיווק בקו מתאפיינת בכך שככל שקרובים יותר לקו, הפעילות יותר ממוקדת לנושא ספציפי, והטיפול הוא ברמה פרטנית, וככל שמתקרבים לדרגי המטה, הראייה רחבה יותר.

איוש המשרות בתחום השיווק מתבסס ברובו על שני פרופילים:

- פורשי צה"ל, בד"כ בדרגות סא"ל ומעלה, אשר עסקו בשירותם הצבאי ביחידות טכנולוגיות או ביחידות מבצעיות בתחומים רלוונטיים למוצרי רפאל.
- מהנדסים בעלי ניסיון וכישורים הנדרשים לאיש שיווק.

11. תיאור עסקי החברה לפי חטיבות עסקיות ותחומי פעילות

להלן יפורטו תחומי הפעילות והעסקים העיקריים בחטיבות העסקיות :

חטיבה עסקית	תחומי פעילות ועסקים
חטיבת מערכות אוויר ומודיעין	חימוש מונחה מדויק ללוחמת אוויר-שטח
	תקשוב, איסוף ועיבוד מודיעין ולוחמה ברשת
חטיבת מערכות לעליונות אווירית	מערכות יירוט והגנה מפני נשק תלול מסלול והגנה אווירית
	חימוש מונחה מדויק ללוחמת אוויר-אוויר
חטיבת מערכות יבשה וים	חימוש מונחה מדויק טקטי לשדה הקרב היבשתי
	מערכות שרידות ותמרון
	מערכות לחימה ימיות ול"א
	המרכז לתוכניות חדשנות

משיקולים עסקיים החברה אינה מפרסמת את עמודים 16-30 העוסקים בתחומי הפעילות ובתיאור המוצרים.

12 צבר הזמנות

נכון ליום 31 בדצמבר 2017 הסתכם צבר ההזמנות² של החברה לסך של כ-23,172 מיליוני ₪ (ב-2016 סך של כ-21,131 מיליוני ₪) ובמאוחד לסך של כ-24,065 מיליוני ₪ (ב-2016 סך של כ-21,767 מיליוני ₪).

להלן פרטים אודות התפלגות צבר ההזמנות ליום 31 בדצמבר 2017 במיליוני ₪, עפ"י תקופת ההכרה בהכנסה הצפויה:

תקופת ההכרה בהכנסה הצפויה	רפאל חברה	חברות מאוחדות	רפאל מאוחד
שנת 2018	8,130	313	8,443
שנת 2019	6,488	250	6,738
תקופות נוספות	8,554	330	8,884
סה"כ	23,172	893	24,065

13 רכוש קבוע ומקרקעין

כמפורט להלן, פעילות רפאל ומפעליה מתבצעת במקרקעין בשטח כולל של כ-15,978 דונם. עיקר זכויותיה של רפאל בנכסי מקרקעין הינן מכוח שכירות לתקופות של 5 או 10 שנים אשר מתחדשות לתקופה נוספת.

כמו כן רפאל מחזיקה בזכויות חכירה לתקופות של 49 שנים, אשר גם הן מתחדשות, לתקופה נוספת בכפוף למגבלות ולתנאים המפורטים בהסכמי החכירה.

מרבית זכויות החכירה הינן מכוח התקשרויות רפאל בהסכמים עם רשות מקרקעי ישראל (ממ"י) ומקצתן מכוח התקשרויות עם משרד הביטחון.

הנכס הגיאוגרפי ומיקומו	מקור הזכות	שטח כולל (בדונם)	תקופת ההסכמים ואופציות להארכה.
מכון דוד	החלטת ממשלה מס' 4125 מיום 6.11.1994 סעיף 2.2 "המקרקעין...נשארים בבעלות המדינה ונמסרים לניהול רפאל כקבלן משנה עבור משרד הביטחון." לרפאל זכויות שכירות בשטח מכון דוד מכוח הסכם שכירות בינה לבין מדינת ישראל / משהב"ט ומינהל מקרקעי ישראל מיום 27.12.2001. ההסכם נחתם על ידי הצדדים ואושר ע"י ממ"י ביום 27.12.2001.	כ-6,859	תקופת השכירות היא 10 שנים החל מיום כניסת ההסכם לתוקף (סעיף 4.2 להסכם השכירות), קרי, תתימת כל הצדדים על ההסכם ואישור ממ"י (סעיף 24.1 להסכם). אופציה להארכת תקופת השכירות - ההסכם מקנה לחברה אופציה להאריך את תקופת השכירות לתקופות נוספות של 10 שנים כ"א באותם תנאים (סעיף 5.1 להסכם).

² הזמנות מחייבות אשר טרם הוכרו כהכנסות בדוחות הכספיים.

הנכס הגיאוגרפי ומיקומו	מקור הזכות	שטח כולל (בדונם)	תקופת ההסכמים ואופציות להארכה.
מכון לשם	החלטת ממשלה מס' 4125 מיום 6.11.1994 סעיף 2.1 "המקרקעין... יוחזרו לחברה בחכירה לדורות על-פי הסכם שייחתם עם מינהל מקרקעי ישראל והחברה". כמו כן ביום 19.12.2001 נחתם הסכם חכירה עם ממ"י, על פיו מוחזרים מקרקעי המתקן לרפאל ל-49 שנים החל מיום 1.11.1982 ועד ליום 31.12.2031 עם זכות הארכה ל-49 שנים נוספות. זכות החכירה נרשמה בפנקס הזכויות המתנהל בלשכת רישום המקרקעין.	כ-4,754	חכירה לדורות תקופת החכירה – הינה ל 49 שנים החל מיום 1.11.1982 ועד 31.12.2031 עם זכות להארכה ל 49 שנים נוספות.
שדמה	החלטת ממשלה מס' 4125 מיום 6.11.1994 סעיף 2.3 " המקרקעין במתקן שדמה יושאר בבעלות המדינה / משרד הביטחון רפאל תשתמש בשטחים אלו כקבלנית עבור משרד הביטחון". בהחלטת ממשלה מס' 4125 מיום 6.11.1994 נקבע, שהמדינה תתקצב את פעילות החברה בתחומי תשתיות ביטחוניות לאומיות ומוקדי ידע (סעיף ד' 1 בהחלטת הממשלה).	כ-1,453	הסכם תלמ"י ב' נחתם בינואר 2013 ל 10 שנים עם אופציות הנתונות למשרד להארכה ל- 5 שנים נוספות.
קדרים	זכות שכירות מכוח הסכם שכירות בין רפאל לרמ"י.	כ-17.82	הסכם לזכות שימוש במקרקעין מול מנהל מקרקעי ישראל – תקופת ההסכם כ-5 שנים מיום 8.7.2012 ועד ליום 5.6.2017 ללא אופציה להארכה. ביום 30.04.17 הודיע רפאל לרשות מקרקעי ישראל כי בכוונתה לפנות את המקרקעין. ביום 17.09.17 הועבר מכתב לבא כוח המועצה כי החל מתאריך 18.09.17 רפאל מפסיקה את השימוש במקרקעין. טרם התקבל מכתב מרשות מקרקעי ישראל המאשר את פינוי המקרקעין.

תקופת ההסכמים ואופציות להארכה.	שטח כולל (בדונם)	מקור הזכות	הנכס הגיאוגרפי ומיקומו
<p>חכירה לדורות- תקופת החכירה – 49 שנים מיום 15.5.1997 ועד 15.5.2046 עם אופציה להארכה ל 49 שנים נוספות.</p> <p>החלטת ממשלה מספר 3161 מיום 17.04.2011 קובעת כי מחנות צה"ל יועתקו לנגב כולל מחנה תל חיים (הגבעה).</p> <p>בהתאם להחלטת הממשלה מקדם משרד הביטחון תכנית מפורטת למתחם הורודצקי המשנה את ייעודו של המתחם לשטחי מגורים, מבני ציבור ותעסוקה.</p> <p>נערכה תכנית מפורטת לפיה יוקצה שטח בניה חליפי במבנה המודיעין הקיים ממערב לגבעה והשטח הצמוד לו.</p> <p>ביום 06.11.17 התקיים דיון בהתנגדות רפאל לתכנית שהופקדה בוועדה המחוזית לתכנון ובניה תל אביב. בדיון, הציגה רפאל חלופה נוספת להקצאת שטח בניה לרפאל בתחום המקרקעין של המתקן הביטחוני הקיים.</p> <p>טרם התקבלה החלטה בעניין התנגדותה של רפאל.</p>	<p>כ- 12.4</p>	<p>החלטת ממשלה מס' 4125 מיום 6.11.1994 סעיף 2.4 "המקרקעין... יוחכרו לחברה בהסכם עם מינהל מקרקעי ישראל בחכירה לדורות".</p> <p>כמו כן ביום 19.12.2001 נחתם הסכם חכירה לדורות על פיו מוחכרים מקרקעי המתקן לרפאל ל-49 שנים החל מיום 15.5.1997 ועד ליום 15.5.2046 עם זכות הארכה ל-49 שנים נוספות. זכות החכירה נרשמה בפנקס הזכויות המתנהל בלשכת רישום המקרקעין.</p> <p>בהתאם לחוזה החכירה סעיף 21.1 "מוסכם כי המחכיר יהיה רשאי להודיע לחוכר על סיום תקופת החכירה לגבי המוחכר כולו, אך לא חלק ממנו וזאת רק אם החליטו על כך המנהל הכללי של משרד הביטחון ביחד עם המנהל הכללי של משרד האוצר, ובתנאי שפינוי המוחכר הוא חלק מפינוי בפועל של כל מתקני צה"ל ו/או משרד הביטחון במתחם גבעת תל חיים בו נמצא המוחכר, לצורך מכירת כל המתחם (גבעת תל חיים) לרבות המגרש המהווה חלק בלבד מהמתחם למטרות אזרחיות, לצד ג', בתנאי שתינתן לחוכר הודעה מוקדמת מראש של 3 שנים..."</p> <p>סעיף 21.3 קובע כי "אם יחליטו המנהל הכללי של משרד הביטחון ביחד עם המנהל הכללי של משרד האוצר כאמור בסעיף 21.1 יישא המחכיר בכל העלויות הישירות והעקיפות אשר ייגרמו לחוכר בגין פינוי המגרש שהוחזר, ובאשר למתקנים ומבנים יהיה החוכר זכאי לכינון מלא של המבנים והמתקנים לרבות התשתיות".</p>	<p>הגבעה</p>

תקופת ההסכמים ואופציות להארכה.	שטח כולל (בדונם)	מקור הזכות	הנכס הגיאוגרפי ומיקומו
<p>תקופת השכירות הינה עד לתאריך 05.06.2019. אופציה להארכת תקופת השכירות - ההסכם מקנה לחברה אופציה להאריך את תקופת השכירות לתקופות נוספות של 3 שנים כ"א (סעיף 4 להסכם). דמי השכירות הריאליים בתקופת האופציה יעודכנו ויעלו ב- 6%.</p>	0.673	חוזה שכירות	מגדל הוורד גבעתיים
<p>תקופת השכירות הינה עד לתאריך 31.12.2019. אופציה להארכת תקופת השכירות - ההסכם מקנה לחברה אופציה להאריך את תקופת השכירות לתקופות נוספות של 5 שנים כ"א (סעיף 7 להסכם). דמי השכירות הריאליים בתקופת האופציה יעודכנו ויעלו ב- 6%.</p>	2.064 50 חניות בחניון	חוזה שכירות	Vision Map תל אביב
<p>תקופת השכירות הינה עד לתאריך 30.11.2021. לשוכר מוקנית הזכות להאריך את תקופת השכירות הבסיסית למשך תקופה נוספת בת 36 חודשים, התקופה הנוספת הראשונה. ככל שהוארכה תקופת השימוש הבסיסית בתקופת השכירות הראשונה, לשוכר מוקנית הזכות להאריך את תקופת השכירות הנוספת הראשונה למשך תקופת שכירות בת 24 חודשים, תקופת השכירות השנייה. תקופת השכירות השלישית הינה 36 חודשים נוספים. תקופת השכירות הרביעית הינה 36 חודשים נוספים. תקופת השכירות החמישית הינה 36 חודשים נוספים. דמי השכירות הריאליים בתקופת השכירות הראשונה יעודכנו ויעלו ב- 5%. דמי השכירות הריאליים בתקופת השכירות השנייה יעודכנו ויעלו ב- 3%. דמי השכירות הריאליים בתקופת השכירות השלישית יעודכנו ויעלו ב- 2%. דמי השכירות הריאליים בתקופת השכירות הרביעית יעודכנו ויעלו ב- 3%. דמי השכירות הריאליים בתקופת השכירות החמישית יעודכנו ויעלו ב- 3%.</p>	2.5 בקומת הקרקע 0.6 בגלריה סה"כ 3.1	חוזה שכירות	תרדיון

הנכס הגיאוגרפי ומיקומו	מקור הזכות	שטח כולל (בדונם)	תקופת ההסכמים ואופציות להארכה.
בית טויוטה ירושלים	חוזה שכירות	0.78 30 חניות בחניון	תקופת השכירות הינה עד לתאריך 01.06.2022. בתום תקופת השכירות הראשונה (או הנוספת לפי העניין) תוארך תקופת השכירות מאליה לתקופת השכירות הנוספת, אלא אם השוכר יודיע למשכירה בהודעה בכתב שתתקבל אצל המשכירה 8 חודשים לפחות לפני תום תקופת השכירות הרלוונטית. מראש. משך תקופת השכירות הנוספת 24 חודשים כ"א (סעיף 6 להסכם ונספח ג' תנאים מיוחדים). דמי השכירות ישולמו 6 חודשים מראש. דמי השכירות הריאליים בתקופה הנוספת יעודכנו ויעלו ב- 5% לעומת דמי השכירות ששולמו על פי ההסכם בגין החודש האחרון קודם לתחילת תקופת השכירות הנוספת ע"ב מדד החודש האחרון.
גב – ים נגב	חוזה שכירות	שטח A 1.529 שטח B 1.746 סה"כ 3.275	תחילת השכירות החל מ- 01.08.2018 אלא אם כן יוסכם על מועד מוקדם יותר אשר יתואם בין הצדדים. תקופת השכירות לשטח A הינה ל 5 שנים מיום המסירה או עד ליום 01.08.2023. תקופת השכירות לשטח B הינה ל 3 שנים מיום המסירה או עד ליום 01.08.2023. בתום תקופת השכירות מוקנית לשוכר אופציה להארכת חוזה השכירות בתקופות שכירות נוספות ורצופות. תקופת האופציה תמומש באופן אוטומטי אלא אם כן מסר השוכר למשכיר הודעה בכתב עד 6 חודשים קודם למועד תום תקופת השכירות.

כל נכסי המקרקעין של רפאל מהווים "מתקן ביטחוני"³ כהגדרת המונח בחוק התכנון והבניה , התשכ"ה- 1965 (להלן : "חוק התכנון").

³ "מתקן ביטחוני"- בניין, מחנה או דרך המוחזק או הנועד להיות מוחזק בידי צבא הגנה לישראל או בידי שלוחה אחרת של מערכת הביטחון שאושרה לצורך פרק ו' לחוק התכנון והבניה ע"י שר הביטחון, למעט בניין, מחנה או דרך שאינו משמש למטרה ביטחונית או שלא נועד לכך או ששר הביטחון או מי שהוסמך על

לפרטים נוספים אודות הרכוש הקבוע של החברה, ראה ביאור 11 לדוחות הכספיים.

14 מחקר ופיתוח

כגוף עסקי, שתחומי פעילותו בפיתוח טכנולוגיות מוצרים ומערכות, החברה משקיעה במחקר ופיתוח (להלן: מו"פ) באופן מתמיד. זאת על מנת לשמר ולקדם את הטכנולוגיות שבשימוש, התואמת את פעילויותיה בהווה, פעילויותיה המתוכננות בעתיד ודרישות צפויות של השוק ומערכת הביטחון. פעילות המחקר והפיתוח בחברה מתבצעת בחטיבות וביחידות. תקציב המו"פ העצמי של החברה מאושר ע"י דירקטוריון החברה, כאשר הסמנכ"ל למו"פ אחראי על הקצאת התקציב לחטיבות / יחידות ובקרתו.

בהוצאות מחקר ופיתוח בדוחות הכספיים נכללות עלויות ההשקעה העצמית של החברה במו"פ. מענקים מהמדען הראשי וממקורות נוספים, המתקבלים כפיצוי על הוצאות בהן נשאה החברה, מוצגים כהפחתה מהוצאות מחקר ופיתוח.

פעילויות פיתוח הקשורות בתוכנית לייצור מוצרים או תהליכים חדשים או לשיפור משמעותי של מוצרים או תהליכים קיימים, מוכרות כנכס בלתי מוחשי עפ"י הכללים בתקן חשבונאות בינלאומי IAS38.

פעילות פיתוח, שכנגדה מתקבלת הזמנה מלקוח, נכללת במסגרת עלות המכירות.

סך הוצאות הקבוצה במחקר ופיתוח בשנת 2017 (השקעה עצמית ללא תקורות בניכוי מענקים והיוון מו"פ) הסתכמו בכ- 656 מ"ש"ח (2016 – כ-565 מ"ש"ח).

תקציב המו"פ של החברה נמדד ונבחן במונחי ספיגה מלאה ולפני ההיוון לנכסים בלתי מוחשיים. בשנת 2017 היה הביצוע במונחים אלו 713 מ"ש"ח (כ-9.2% מהמכירות). התקציב השנתי לשנת 2018 הינו 805 מ"ש"ח (כ-9% מהמכירות).

15 נכסים לא מוחשיים

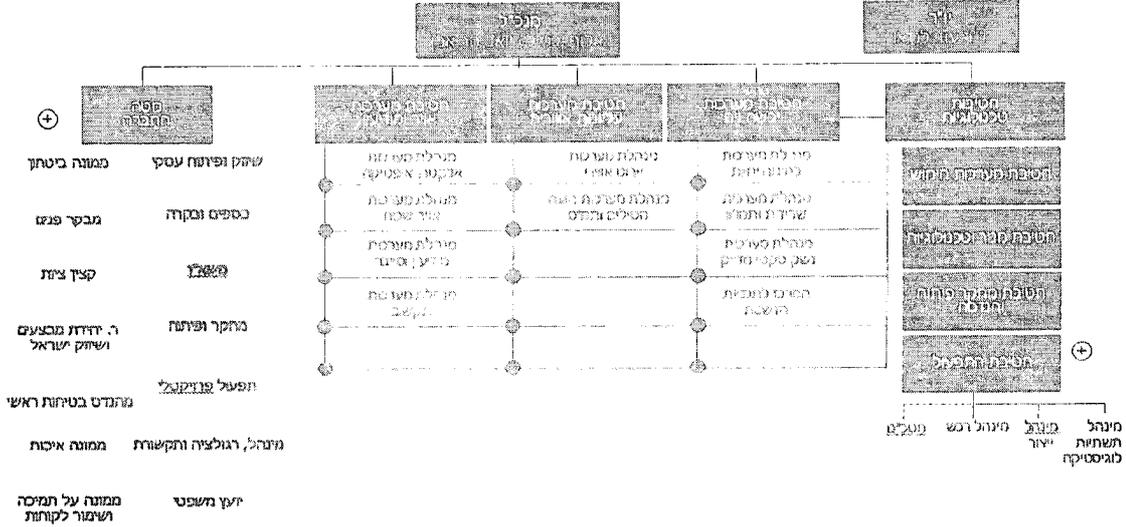
נכון לסוף דצמבר 2017, לחברה זכויות ביחס לכ- 465 פטנטים בתוקף בתחומי עיסוקה של החברה ובעיקר בנושאי: טילאות, ראשי ביות, עבוד תמונה, רשק"ים, מיגון וחנ"ים, רכיבים, שיטות תהליכים שונים. עיקר הכיסוי הגיאוגרפי של הפטנטים, כמו גם של הבקשות לפטנט מתייחס ל: ישראל, ארה"ב ואירופה.

לא ניתן להצביע על פטנטים ספציפיים בעלי חשיבות מהותית מיוחדת לפעילות החברה. העלות הכוללת בשנת 2017 בגין הפעילות לרישום בקשות לפטנט ושל שימור ותחזוקת פטנטים הסתכמה לסכום לא מהותי. החברה פועלת להגנה על זכויותיה בנושאים של קניין רוחני, ומתגמלת את ממציאיה באמצעות מנגנונים פנימיים המגובים בנהלים ובהנחיות מתאימות.

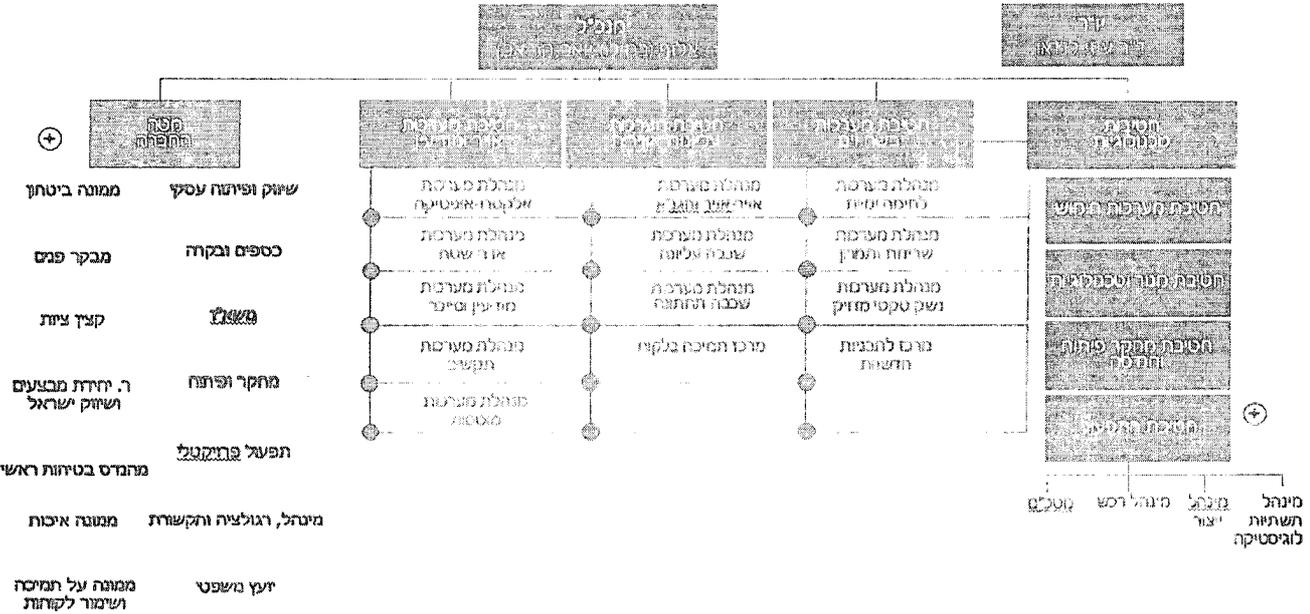
ידו הורה עליו שהוא פתוח לציבור. לעניין הגדרה זו, "שלוחה אחרת של מערכת הביטחון" לרבות חברה ממשלתית, שהשר אחראי עליה הוא שר הביטחון.

16 הון אנושי

16.1 מבנה ארגוני - נכון ל 31 בדצמבר 2017.

המבנה הארגוני מעודכן בהתאם לשינויים שחלו לאחר מועד הדוחות :

16.2 מצבת העובדים

מצבת כוח אדם הפעילה ברפאל (חברה בלבד) ליום 31 בדצמבר 2017 וליום 31 בדצמבר 2016 מתפלגת באופן הבא:

מס' עובדים		
ליום 31.12.16	ליום 31.12.17	חטיבה
344	386	חטיבת מערכות אוויר ומודיעין
148	157	חטיבת מערכות לעליונות אווירית
319	326	חטיבת מערכות יבשה וים
1,255	1,286	חטיבת מערכות חימוש והגנה
1,176	1,186	חטיבת תפעול
919	952	חטיבת מנור וטכנולוגיות
2,307	2,492	חטיבת הנדסה
578	621	יחידות ההנהלה ושירות
<u>7,046</u>	<u>7,406</u>	סה"כ

הגידול במספר העובדים במהלך התקופה נובע מגידול בנפח הפעילות הצפוי של החברה.

מצבת כח אדם במאוחד ליום 31 בדצמבר 2017 (כולל עובדי דינמיט נובל) מנתה סך הכל 7,624 עובדים (31 בדצמבר 2016 7,268 עובדים).

מס' עובדים		
ליום 31.12.2016	ליום 31.12.2017	
7,046	7,406	רפאל
222	218	דינמיט נובל – 100%
<u>7,268</u>	<u>7,624</u>	סה"כ

16.3 השכלה והדרכה

כ-68% מעובדי החברה הינם בעלי השכלה אקדמאית. (כ-4% מהעובדים הם בעלי תואר שלישי וכ-25% בעלי תואר שני).
הוצאות החברה בגין הדרכה בשנת 2017 כ-15.9 מ"ח.

16.4 הסכמים חדשים

ראה ביאור 20 ד' לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2017

17 אשראי לקוחות וספקים

תנאי התשלום לספקים ברפאל הינם שוטף + 30 עד שוטף + 60 .

תנאי האשראי החוזיים הרגילים ללקוחות החברה הינם כ 45 עד 60 יום.

החברה מבצעת באופן שוטף הערכה של האשראי שנתנה ללקוחותיה, בהתבסס על גורמים המשפיעים על סיכון האשראי של לקוחות מסוימים וניסיון העבר. החברה מבצעת הפרשה לחובות מסופקים לאחר שהגורמים האחראים בחברה על הגביה, הגיעו למסקנה שקיימים חובות שגבייתם מוטלת בספק.

לא קיימים פערים מהותיים באשראי לקוחות וספקים בין תחומי הפעילות השונים של החברה.

18 מימון

18.1 מקורות אשראי

החברה מממנת את פעילותה ממקורות עצמאיים ומאשראי בנקאי וחוף בנקאי. להלן יתרות סכומי האשראי במאוחד, שהתקבלו על ידי החברה וחברות מאוחדות נכון ליום 31.12.17:

טווח שערי ריבית נקובה	מיליוני ש"ח	
1.9%-2.95%	15	אשראי לזמן קצר מבנקים *
4.7% + הצמדה למדד	109	אגרות חוב (סדרה ב') **
2.14% + הצמדה למדד	260	אגרות חוב (סדרה ג') **
3.74%	515	אגרות חוב (סדרה ד') **
2.5%	725	אגרות חוב (סדרה ה') **

* לפרטים נוספים ראה ביאור 13 לדוחות הכספיים.
** בתאריך 28 בפברואר 2017 השלימה החברה גיוס חוב בהיקף של 1.5 מיליארד ש"ח, הגיוס התבצע בהנפקה פרטית של שלוש סדרות אג"ח (ג', ד'-ה') בדירוג AAA לגופים מוסדיים, לפרטים נוספים ראה ביאור 19 לדוחות הכספיים.

18.2 אמות מידה פיננסיות

נכון למועד הדוח, קשורה החברה בהסכמי מימון והעמדת ערבויות לצורך הפעילות העסקית של החברה, עם מספר בנקים וגופים פיננסיים, אשר במסגרתם התחייבה החברה לעמוד, באמת המידה הפיננסית הבאה:

- ההון העצמי של החברה לא יפחת משיעור של 15% מסך הנכסים.

כמו כן, החברה תחשב כמפירה את התחייבותה בגין האג"ח שהונפקו במהלך השנה (סדרות ג', ד', ה') אם לא עמדה באיזה מאמות המידה הפיננסיות המפורטות לעיל על פי שני דוחות כספיים ברציפות:

- ההון העצמי של החברה, על פי הדוחות הכספיים, לא יפחת בסיום כל רבעון קלנדרי משיעור של 15% מהמאזן, כפי שנתונים אלה יופיעו בדוחות הכספיים של החברה.
- ההון העצמי של החברה (לא כולל זכויות מיעוט ובתוספת הלוואות בעלים), לא יפחת בסיום כל רבעון קלנדרי מ-1 מיליארד ש"ח, כפי שנתונים אלה יופיעו בדוחות הכספיים של החברה.
- היחס בין החוב הפיננסי של החברה נטו ל-EBITDA השנתית לא יעלה בסיום כל רבעון קלנדרי על 4, כפי שנתונים אלה יופיעו בדוחות הכספיים של החברה.

נכון ליום 31.12.17 עומדת החברה באמות המידה הפיננסיות שנקבעו באופן ברור.

18.3 ערבויות

לבקשת החברה מעמידים בנקים וגופים פיננסיים ערבויות בנקאיות לטובת לקוחות החברה. בהתקשרויות עם חברות ביטחוניות בישראל, עימם יש לחברה יחסי ספק-לקוח, ניתנות ומתקבלות התחייבויות לשיפוי. בנוסף, נותנת החברה ערבויות להבטחת קו אשראי של חברות קשורות. לפרטים אודות סכומי הערבויות, ראה ביאור 20 לדוחות הכספיים.

18.4 שיעבודים

ראה ביאור 20 בדוחות הכספיים.

19 חשיפה לסיכוני שוק ודרכי ניהולם

19.1 האחראי על ניהול סיכוני שוק בחברה

האחראי על ניהול הסיכונים הפיננסיים הינו גזבר החברה בתאום עם הסמנכ"ל לכספים ובקרה.

19.2 תיאור סיכוני השוק

19.2.1 סיכוני מטבע חוץ

המטבע הפונקציונאלי של החברה הינו המטבע הישראלי. לחברה קיימת חשיפה מטבעית הנובעת מהתקשרויות במטבע זר. כ-60% מהכנסות החברה הן מייצוא בעוד שמרבית הוצאות החברה (ובעיקר הוצאות השכר) מוצאות בשקלים.

קצב התפתחות האינפלציה בישראל מול שינוי שערי המט"ח (בעיקר הדולר) ביחס לשקל עשוי להשפיע על תוצאות הפעילות.

19.2.2 סיכוני מדד

החברה הנפיקה אגרות חוב צמודות מדד. ליום 31.12.17 חשיפת החברה לשינויים במדד אינה מכוסה באופן מלא בהשקעות ויתרות צמודות מדד. החברה מגדרת את החשיפה שנה קדימה בעסקת פרוורד. ראה ביאור 22 בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2017.

19.2.3 סיכוני ריבית

הקבוצה חשופה לסיכון שערי ריבית בשל החזקה של יתרות מזומנים ופיקדונות בריבית משתנה. מנגד קיימת לחברה התחייבויות בריבית קבועה בעיקר מאגרות חוב שהונפקו.

19.2.4 סיכוני מחיר

לקבוצה קיימת חשיפה לסיכונים הנובעים משינויים בשערי ניירות הערך הסחירים המוחזקים על ידה.

19.3 מדיניות החברה בניהול סיכוני שוק

19.3.1 סיכוני מטבע חוץ

החברה משתדלת לחתום עסקאות בשקלים, ובמקום שהדבר לא ניתן, במטבע דולר אמריקאי, יורו או פאונד. מדיניות זו מאפשרת לנהל את רוב ההגנות עקב סיכוני מטבע חוץ בהיקף משמעותי, תוך ניצול יתרונות לגודל, באופן מרכזי, באופן מקצועי ויעיל ככל שניתן.

כאשר עסקאות נחתמות במטבע שונה מהאמור לעיל, בוחנת החברה את גודל הסיכון ואת אפשרויות ההגנה, ומבצעת הגנה מול כל סיכון מהותי.

ההגנות כנגד סיכוני מטבע חוץ מתבצעות תוך שימוש במכשירי הגנה קיימים, עסקאות forward, צילינדר (אופציות) ומוצרים מובנים כגון TRF. החברה מעדכנת את תחשיבה באשר לגובה החשיפה מעת לעת, ושואפת לבצע הגנה בהיקף החשיפה.

19.3.2 סיכון הנובע מתיק ההשקעות

החברה מודעת לעובדה כי קיים סיכון של ירידת ערך יתרות המזומנים והשקעות לזיק של החברה: הפקדת מזומנים בפיקדון בנקאי חשופה לסיכון באשר ליציבותו של המוסד הבנקאי בו הופקדו הכספים, השקעה באגרות חוב ממשלתיות חשופה להפסדים עקב שינויים בריבית ותיאורטית גם לשמיטת חובות של הממשלה המנפיקה.

החברה החליטה כי למרות הסיכונים, עליה לשמור על יתרות המזומנים במגוון אפיקים, כולל פיקדונות בנקאיים, אגרות חוב ממשלתיות, אגרות חוב של חברות ומניות. כמו כן החליטה החברה כי הקטנת הסיכונים תושג בפיזור מירבי של ההשקעות, בכל המימדים. מימוש המדיניות מתבטא במאפייני ההשקעה הבאים:

- החברה משקיעה גם במניות ובאגרות חוב של חברות בחו"ל.
- השקעה במניות היא בעיקרה דרך תעודות סל או ע"י בתי השקעות.
- חלק גדול מההשקעה באגרות חוב נעשה דרך תעודות סל או בתי השקעות וכיוצא באלה.
- חלק מתיק ההשקעות מנוהל על ידי בתי השקעות שנבחרו, במגבלות שקבעה ועדת ההשקעות.

תיק ההשקעות של עודפי המזומנים של החברה כולל מרכיב מנייתי, בארץ ובחו"ל. הערך הכספי של המרכיב המנייתי ידוע בכל עת (נכס הבסיס). החברה מנפיקה וקונה אופציות בהיקף זהה או נמוך לנכס הבסיס. לעולם לא מעבר לכך. שילוב של האופציות הנרכשות והמונפקות יוצר צילינדר, קרי, רכישת אופצית put באופן שהחברה תוכל לספוג הפסד של X אחוזים לכל היותר בתקופה. כדי לכסות את מרבית עלות רכישת האופציה כאמור, מנפיקה החברה, במקביל, אופציית call על אותו נכס בסיס, מה שמחזיר את רוב ההשקעה ברכישת אופציית ה-put, אך מגביל את הרווח האפשרי על נכס הבסיס לאותו X אחוז.

גובה החשיפה כאמור, נבחן מדי חודש בחודשו, מובא לוועדת ההשקעות של הדירקטוריון, ושם נקבעים גובה ההגנות שיש לבצע ובחירת הכלים, תוך קביעת מגבלות שיביאו למימוש מטרות ההגנה.

מה שמנחה את החברה בביצוע ההגנות הוא הרווחים (או מניעת הפסדים), ולא שיקולים חשבונאיים. אם הגנה מסוימת נותנת תוצאות כלכליות טובות במחיר הפסד חשבונאי זמני, ההגנה לא נפסלת.

19.4 הפיקוח על מדיניות ניהול סיכונים שוק ואופן מימושה

החל מסוף שנת 2003 פועלת ועדת השקעות בדירקטוריון על פי החלטת הדירקטוריון, בראשות יו"ר ועדת ההשקעות של הדירקטוריון. מדיניות ההשקעות הפיננסיות של החברה נקבעת ע"י הוועדה, במגבלות שקבע דירקטוריון החברה. החלטות דירקטוריון החברה כפופות למגבלות שקובעת רשות החברות מעת לעת. ועדה זו מתכנסת אחת לחודש ומקבלת דיווחים מהסמנכ"ל לכספים ובקרה וראש יחידת כספים ומימון על ישום מדיניות ההשקעה והתשואות נשוא ההשקעה. הוועדה בוחנת את השינויים בשוק והשלכות השינויים על מדיניות ההשקעות, ומקבלת החלטות בהתאם.

גם בין ישיבה חודשית לבאה אחריה, כאשר חלים שינויים משמעותיים בשוק, יש החלפת דעות בין ועדת ההשקעות של הדירקטוריון לבין בכירי אגף הכספים, בדרך כלל בדואר אלקטרוני. במידה והמצב מחייב החלטות חדשות או שינוי מדיניות, הדבר נעשה בכתב, בהשתתפות כל חברי הוועדה, ולפעמים אף בהתכנסותה.

מבקר הפנים של החברה מוזמן לשיבות הוועדה, ונוכח בפועל ברובן.

לחברה ועדת השקעות פיננסיות בראשה עומד ראש יחידת כספים ומימון. הוועדה כפופה לסמנכ"ל לכספים ובקרה, ופועלת עפ"י המדיניות הנקבעת ע"י הדירקטוריון.

פעילות החברה, ועדת ההשקעות שלה וועדת ההשקעות של הדירקטוריון נתונה לביקורת מבקר הפנים, אשר ביצע בפועל ביקורת בתחום.

דוח על בסיס הצמדה ליום 31 בדצמבר 2017 (מיליוני ש"ח)

סה"כ	פריט לא כספי	צמוד מט"ח אחר	צמוד יורו	צמוד דולר	צמוד מדד	לא צמוד	
1,869	-	8	52	1,108	-	701	מזומנים ושווי מזומנים
1,517	384	-	-	521	414	198	השקעות לזמן קצר
2,161	-	27	377	707	-	1,050	לקוחות
1,827	-	1	435	423	-	968	הכנסות לקבל
166	134	-	5	6	9	12	חייבים ויתרות חובה
1,499	1,499	-	-	-	-	-	מלאי עבודות בביצוע
782	774	-	-	8	-	-	השקעות בחברות כלולות
18	-	1	2	15	-	-	הלוואות לחברות כלולות
2,265	2,265	-	-	-	-	-	רכוש קבוע
155	155	-	-	-	-	-	נכסים בלתי מוחשיים
71	71	-	-	-	-	-	נכסי מיסים נדחים
<u>12,330</u>	<u>5,282</u>	<u>37</u>	<u>871</u>	<u>2,788</u>	<u>423</u>	<u>2,929</u>	סה"כ נכסים
							הלוואות ואשראי מתאגידים בנקאיים ואחרים
124	-	-	15	-	109	-	
1,307	-	5	111	392	-	799	התחייבויות לספקים
381	371	-	-	-	-	10	הפרשות
1,870	124	7	97	342	2	1,298	זכאים אחרים
2,942	2,942	-	-	-	-	-	מקדמות ממזמיני עבודות התחייבויות אחרות לזמן ארוך
22	-	-	-	5	17	-	
1,500	-	-	-	-	261	1,239	אגרות חוב
187	-	-	32	-	-	155	הטבות לעובדים
15	15	-	-	-	-	-	התחייבויות מיסים נדחים
<u>8,348</u>	<u>3,452</u>	<u>12</u>	<u>255</u>	<u>739</u>	<u>389</u>	<u>3,501</u>	סה"כ התחייבויות
							עודף נכסים על התחייבויות (התחייבויות על נכסים)
<u>3,982</u>	<u>1,830</u>	<u>25</u>	<u>616</u>	<u>2,049</u>	<u>34</u>	<u>(572)</u>	

דווח על בסיס הצמדה ליום 31 בדצמבר 2016 (מיליוני ש"ח)

סה"כ	פריט לא כספי	צמוד מט"ח אחר	צמוד יורו	צמוד דולר	צמוד מדד	לא צמוד	
1,442	-	11	85	160	-	1,186	מזומנים ושווי מזומנים
990	287	-	-	445	179	79	השקעות לזמן קצר
2,619	-	23	260	1,433	-	903	לקוחות
1,021	-	1	67	264	-	689	הכנסות לקבל
230	211	-	11	4	1	3	חייבים ויתרות חובה
1,365	1,365	-	-	-	-	-	מלאי עבודות בביצוע
845	845	-	-	-	-	-	השקעות בחברות כלולות
23	-	-	2	21	-	-	הלוואות לחברות כלולות
1,975	1,975	-	-	-	-	-	רכוש קבוע
157	157	-	-	-	-	-	נכסים בלתי מוחשיים
86	86	-	-	-	-	-	נכסי מיסים נדחים
10,753	4,926	35	425	2,327	180	2,860	סה"כ נכסים
							הלוואות ואשראי מתאגידים
111	-	-	-	-	111	-	בנקאיים ואחרים
1,426	-	4	98	577	-	747	התחייבויות לספקים
368	358	-	-	-	-	10	הפרשות
1,963	102	2	61	400	60	1,338	זכאים אחרים
56	-	-	-	-	-	56	דיבידנד לשלם
2,867	2,867	-	-	-	-	-	מקדמות ממזמיני עבודות
14	-	-	-	5	9	-	התחייבויות אחרות לזמן ארוך
227	-	-	26	-	-	201	הטבות לעובדים
109	-	-	-	-	109	-	אגרות חוב
7	7	-	-	-	-	-	התחייבויות מיסים נדחים
7,148	3,334	6	185	982	289	2,352	סה"כ התחייבויות
3,605	1,592	29	240	1,345	(109)	508	עודף נכסים על התחייבויות (התחייבויות על נכסים)

19.6 החזקה מירבית בנגזרים

החזקות החברה בנגזרים מיועדת לצרכי הגנה בלבד. ההגנות שהחברה רואה צורך לעשות הן לצורך גידור סיכוני שער חליפין ולצורך גידור סיכונים בתיק ההשקעות. לצורך ביצוע ההגנות, החברה מגדירה מעת לעת את גובה החשיפות בשני התחומים הנ"ל. השימוש בנגזרים הוא אך ורק לצורך הגנות, ואך ורק בגובה המתחייב מגובה החשיפות בכל תחום.

20 מיסוי

דיני המס החלים על החברה כתברה ממשלתית ועיקרי ההטבות על פיהם מוצגים בביאור 25 בדוחות הכספיים השנתיים. בנוסף כפופה החברה להוראות בנושא מיסוי בינלאומי:

20.1 תיקון מספר 198 לפקודת מס הכנסה

ביום 23 בדצמבר 2013 אושר תיקון 198 לפקודה אשר מעדכן את הוראות מיסוי חברה נשלטת זרה – מיסוי הכנסות פסיביות לא מחולקות של חברות זרות בשליטת תושבי ישראל ("חברות חני"ז" או "CFC"), החל משנת 2014.

כללי CFC הינם כללים שנקבעו על מנת למנוע תכנוני מס כתוצאה משיטת המיסוי הפרסונאלית.

20.2 תיקון מספר 132 לפקודת מס הכנסה

תיקון 132 לפקודה נכנס לתוקף ביחס למיסוי הבינלאומי ביום 1 בינואר 2003. תיקון 132 לפקודה ("התיקון") מהווה שינוי מהותי בשיטת המיסוי הישיר בישראל בכלל, ובמיסוי הבינלאומי בפרט. בין היתר, דן התיקון במיסוי בינלאומי בנושאים הבאים: מעבר למיסוי פרסונאלי של תושבי ישראל, קביעת כללי מקור להכנסות, קביעת כללים לקיוו הפסדים מחו"ל, קביעת כללים לזיכוי מיסי חוץ, מיסוי דיבידנדים מחברות זרות, קביעת מחיר בעסקאות בין לאומיות הנערכות בין צדדים קשורים, חקיקת חברה נשלטת זרה – מיסוי הכנסות פסיביות לא מחולקות של חברות זרות בשליטת תושבי ישראל.

להלן התייחסות כללית לשינויים המהותיים בשיטת המיסוי הבינלאומי בישראל:

20.3 מיסוי על בסיס פרסונלי של תושבי ישראל

הוראות התיקון קובעות, כי תושב ישראל יהא חייב במס על הכנסותיו, בין שהופקו או נצמחו בישראל, ובין שהופקו או נצמחו מחוץ לישראל. כלומר, מעבר ממיסוי על בסיס טריטוריאלי (הכנסה שהופקה, נצמחה או נתקבלה בישראל) למיסוי על בסיס פרסונלי (תושב ישראל ימוסה, ללא קשר למקום בו הופקה הכנסתו).

20.4 חלוקת דיבידנדים לישראל

סעיף 126 (ג) לפקודה, אשר נכנס לתוקף במסגרת תיקון מספר 132 לפקודה, קובע כי על הכנסת החייבת של חברה מדיבידנד שמקורו בהכנסות שהופקו או שנצמחו מחוץ לישראל, וכן מדיבידנד שמקורו מחוץ לישראל, יוטל מס בשיעור של 25%. בעקבות תיקון מספר 132 לפקודה, יכולה חברה ישראלית המקבלת דיבידנד מחברה זרה, לקבל זיכוי ממס כנגד מס החברות שיוטל בישראל על הכנסת הדיבידנד, בגובה המס הזר ששולם על אותה הכנסה מחוץ לישראל. לנישום שהוא חברה ישראלית קיימת זכות לבחור בין שתי חלופות: האחת, לנישום תקום חבות מס בישראל בגין דיבידנד מחו"ל בשיעור של 25% ובמקביל, יקבל זיכוי בין המס בחו"ל שנוכה במקור מהדיבידנד; השנייה, לנישום תקום חבות מס בישראל בשיעור מס החברות הנהוג בישראל (25% בשנת 2013, 26.5% בשנים 2014-2015, 25% בשנת 2016, 24% בשנת 2017 ו-23% משנת 2018 ואילך) על סכום הדיבידנד המגולם (היינו, הדיבידנד ששולם לנישום בתוספת כל מס ששולם בחו"ל בגינו או בגין ההכנסה ממנו הוא נובע), ובמקביל, יקבל הנישום זיכוי הן בגין המס שנוכה במקור מהדיבידנד (בפיסקה זו – "זיכוי ישיר") והן בגין המס ששולם ברמת החברה הזרה על ההכנסה ממנה חולק הדיבידנד (בפיסקה זו – "זיכוי עקיף"). הזיכוי העקיף יוענק הן על מס

כאמור ששולם ברמת חברת הבת הישירה של החברה הישראלית, ובתנאי שהחברה הישראלית המקבלת מחזיקה ב-25% או יותר מאמצעי השליטה בחברה הבת הזרה המחלקת (בפסקה זו – "החברה הבת") והן ברמת חברה נכדה זרה של החברה הישראלית המקבלת, ובתנאי שהחברה הנכדה מוחזקת במישרין על ידי החברה הבת הזרה בשיעור של 50% לפחות.

20.5 קביעת מחיר בעסקאות בין-לאומיות הנערפות בין צדדים קשורים

במסגרת תיקון 132 לפקודה, חוקק סעיף 85א לפקודה בו התייחס המחוקק באופן מפורש לקביעת מחיר בעסקאות בין-לאומיות הנערפות בין צדדים שקיימים ביניהם יחסים מיוחדים (צדדים קשורים). בחקיקה נקבע כי סעיף זה ייכנס לתוקף לאחר כניסתן לתוקף של תקנות שיותקנו מכוחו. בנובמבר 2006 הותקנו תקנות מכוח סעיף 85א תקנות מס הכנסה (קביעת תנאי שוק), התשס"ו-2006 וסעיף 85א נכנס לתוקף. מטרת סעיף 85א והתקנות מכוחו להבטיח כי מחיר ו/או תנאים שנקבעו בעסקה שהתבצעה בין צדדים שמתקיימים ביניהם "יחסים מיוחדים" נקבע באותו מחיר ו/או תנאים שהיה נקבע אילו הייתה העסקה מתבצעת בין צדדים שלא מתקיימים ביניהם יחסים מיוחדים, היינו שהעסקה נעשתה בתנאי שוק. התקנות קובעות כללים אובייקטיביים שאמורים לשמש את הנישומים בקביעת תנאי השוק לעסקה בין לאומית וכן אמורים לשמש את רשויות המס בבדיקת אותן עסקאות. כמו כן, הוטלה על הנישום מכוח התקנות חובת עריכת תיעוד והצגת מסמכים בנוגע לעסקה בין לאומית.

20.6 מיסוי החברות הזרות המוחזקות על ידי החברה

על החברות הזרות המוחזקות על ידי החברה חלה חובת תשלום מס בחו"ל וחובת ניכוי מס במקור בהתאם לדיני המס המקומיים.

21 מגבלות ופיקוח על פעילות החברה

21.1 חוק חברות ממשלתיות

21.1.1 כללי

רפאל הינה "חברה בבעלות ממשלתית מלאה" כהגדרתה בחוק החברות הממשלתיות. ככזו, חלות עליה, מלבד הוראות חוק החברות תשנ"ט-1999, (להלן: "חוק החברות"), גם הוראות חוק החברות הממשלתיות והתקנות שהותקנו מכוחו, (להלן: "חוק החברות הממשלתיות"), וכן הנחיות רשות החברות הממשלתיות וחוות דעת מטעם היועץ המשפטי לממשלה.

21.1.2 הוראות חוק חברות ממשלתיות-

21.1.2.1 השקעות בחברה

כל עוד רפאל הינה חברה ממשלתית, הממשלה לא תשקיע בחברה, אלא באישור ועדת הכספים של הכנסת. בהתאם לחוק החברות הממשלתיות, אישור הממשלה יתקבל לפי הצעת השרים שתוגש לממשלה עם חוות דעת רשות החברות, ושר האוצר יביא את החלטת הממשלה לידיעת ועדת הכספים של הכנסת.

21.1.2.2 החלטות הטעונות אישור הממשלה

בהתאם לחוק החברות הממשלתיות, החלטות חברה ממשלתית בעניינים הבאים טעונות אישור הממשלה:

- (1) שינוי במטרות החברה;
- (2) הגדלת הון המניות הרשום;
- (3) שינוי בזכויות הצמודות למניות;
- (4) הקצאה או הסכמה להעברת מניות החברה המביאה לשינוי מהותי ביחסי הכוחות או מקנה לבעל מניות חדש 10% או יותר מהערך הנקוב של הון המניות;
- (5) הנפקת מניות בכורה הניתנות לפדיון;
- (6) הנפקת איגרות חוב או הלוואה שקיבלה החברה;
- (7) הפיכת החברה מחברה שאינה פרטית לחברה פרטית או להיפך;

(8) רה-ארגון בחברה, פירוקה מרצון, פשרה, סידור או מיזוג עם חברה אחרת ;

(9) הקמת חברה (לרבות תאגיד, מיזם, התקשרות והמשך התקשרות) בעלת השפעה מהותית על רווחיות החברה, רכושה או התחייבויותיה ורכישת מניות בחברה קיימת. אם קיימת מחלוקת לגבי אישור העסקה בין החברה לרשות החברות, תובא העסקה לאישור הממשלה ;

(10) זכות שהעניקה או התחייבות שנטלה החברה שיכולה להגביל, במישרין או בעקיפין את הממשלה בתפקידה השלטוני או כבעלת מניות בחברה ;

(11) הצעת ני"ע לציבור על פי תשקיף, אם סברה רשות החברות כי כתוצאה מפרסום התשקיף עלולה המדינה, בהיותה בעלת השליטה, לחוב באחריות לנוק שייגרם מחמת פרט מטעה שהיה בו והודיעה על כך לחברה ;

(12) פעולה כבעלת מניות בחברת בת ממשלתית באחד העניינים האמורים בפסקאות 1-11. חברת האם תביא החלטות לאישור הממשלה. החלטת חברה ממשלתית למכור מניות בחברת בת ממשלתית שלה, טעונה אישור ממשלה ואישור ועדת הכספים של הכנסת ;

(13) התחייבות לאחת הפעולות האמורות בפסקאות 1-12.

בחודש נובמבר 2008, החליטה ועדת השרים לענייני כלכלה וחברה לאשר לרפאל מראש, מסגרת לעסקאות של השקעה בחברות מטרה (הקמה או רכישת מניות), בכפוף לעמידה בתנאים מסוימים, כך שעמידה בהם תחשב כאילו אושרו ע"י הממשלה ואינן טעונות אישור נוסף עפ"י ס"ק (9) לעיל (ביניהם הגבלת סכום ההשקעה, הגבלת מטרות חברת ההשקעה והצורך בקבלת אישור משהב"ט ואישור רשות החברות הממשלתיות לעסקאות אלה).

21.1.2.3 מיזוג החברה

בהתאם לחוק החברות הממשלתיות, הממשלה רשאית למזג את רפאל עם חברה ממשלתית אחת או יותר, אם מטרותיהן חופפות או משלימות או כאשר ניתן להשיגן ביתר חסכון או ביתר יעילות ע"י חברה אחת, עפ"י התנאים בחוק החברות הממשלתיות.

21.1.2.4 פירוק מרצון של החברה

הממשלה רשאית להביא לפירוק מרצון של חברה ממשלתית או למכירת המניות שבהחזקתה, אם ראתה שמטרות החברה הושגו או שהשגתן אינה אפשרית כלל או אינה אפשרית בחסכון וביעילות.

21.1.2.5 החלטות עסקיות וייעוד רווחים

עפ"י חוק החברות הממשלתיות, חברה ממשלתית תפעל לפי השיקולים העסקיים שעל-פיהם נוהגת חברה לא-ממשלתית. קבעה הממשלה, באישור ועדת הכספים של הכנסת, שיקולים אחרים שאינם עסקיים, חייבת המדינה להציע לרכוש את מניות בעלי המניות האחרים בחברה בתנאים הקבועים בחוק החברות הממשלתיות. כל עוד החברה הינה חברה ממשלתית, הממשלה, באישור ועדת הכספים של הכנסת, רשאית לקבל החלטות נוספות לפיהן תפעל החברה לפי שיקולי פעולה אחרים.

החלטת הדירקטוריון בדבר ייעוד הרווחים של החברה או בדבר חלוקה (כהגדרתה בחוק החברות) טעונה אישור של רשות החברות וכן היא נסמכת על הסכמים שנחתמו בין רפאל למדינה. אם קיימת מחלוקת בנוגע להחלטה, תפעל החברה עפ"י החלטת רשות החברות כפי שאישרה אותה הממשלה.

21.1.2.6 תחולת חוק החברות הממשלתיות

חוק החברות הממשלתיות מסמיק את הממשלה, באישור ועדת הכספים של הכנסת, לפטור חברה ממשלתית מהוראות חוק החברות הממשלתיות, כולן או מקצתן, במקרים מסוימים, בין היתר, מטעמי ביטחון המדינה, יחסי חוץ או קשרי מסחר בינלאומיים.

21.1.2.7 תחולת חוק החברות הממשלתיות על חברת חוץ

"חברת חוץ" – מוגדרת בחוק החברות הממשלתיות כחברה שהתאגדה מחוץ לישראל. חוק החברות הממשלתיות קובע, כי הוראות מסוימות הרלבנטיות לחברה ממשלתית יחולו על חברת חוץ, בשינויים המחויבים.

לדוגמא: לעניין הקמת חברת חוץ, שאילו הוקמה בישראל הייתה חברה ממשלתית, יחולו הוראות חוק החברות הממשלתיות הדנות בהחלטת הממשלה על הקמת חברה ממשלתית. לעניין הדירקטורים מטעם המדינה בחברת החוץ (וכן, לפי עמדת רשות החברות, דירקטורים מטעם חברה ממשלתית), יחולו הוראות שונות בחוק החברות הממשלתיות הנוגעות לעניין מינוי דירקטורים, במידה שאינן סותרות את מסמכי היסוד שלה או את חוקי הארץ בה התאגדה.

21.1.3 רשויות ואורגנים

21.1.3.1 רשות החברות הממשלתיות

רשות החברות, עפ"י חוק החברות הממשלתיות, תייעץ לממשלה, באמצעות שר האוצר ולשאר השרים בענייני חברות ממשלתיות. הרשות תמלא את התפקידים שיטילו עליה הממשלה או השרים וכל תפקיד אחר עפ"י חוק החברות הממשלתיות, בין השאר, בטיפול בעניינים משותפים לכלל החברות הממשלתיות עפ"י הנחיות הממשלה, מעקב אחר מילוי המלצות מבקר המדינה, ייעוץ וסיוע לחברות בניהול עסקיהן, ביצוע מעקב רציף אחר פעילות החברה והעברת ממצאיה לשרים, בדיקת דוחות החברה המוגשים לעיונה והחומר עליו מבוססים הדו"חות. טיפול וסיוע בפעילות פירוק, מיזוג, פשרה, ארגון ומכירת מניות של חברות אלו וייעוץ לועדת שרים בענייני הפרטה וטיפול בביצוע החלטות הפרטה.

רשות החברות רשאית לשלוח לכל ישיבה של דירקטוריון חברה ממשלתית נציג מטעמה. מעמדו של אותו נציג הינו כשל דירקטור, למעט העובדה, כי אין למנות את קולו במניין החוקי הנחוץ לשם יצירת קוורום וכן אותו נציג אינו בעל זכות הצבעה.

21.1.3.2 הדירקטוריון

(א) יו"ר הדירקטוריון

דירקטוריון חברה ממשלתית יבחר באחד מחבריו ליו"ר הדירקטוריון, החלטה הטעונה אישור שרים לאחר התייעצות עם הוועדה לבדיקת מינויים. אולם, אם ראתה הממשלה צורך למנות את היו"ר, רשאית היא לבחור מתוך חברי הדירקטוריון, וזאת לאחר שנועצה בוועדה לבדיקת מינויים. חוק החברות הממשלתיות מסדיר את תנאי כשירותו של יו"ר הדירקטוריון (ראה ס"ק (ג) (1) ו- (ג) (2) להלן, בסייגים המנויים בחוק החברות הממשלתיות).

יו"ר הדירקטוריון חייב למסור לשרים ולרשות החברות העתקי פרוטוקולים של ישיבות הדירקטוריון, אחת לשישה חודשים ובכל עת, לפי דרישת השרים או רשות החברות, דין וחשבון בכתב על פעולות החברה ועבודת הדירקטוריון, וכן להגיש לרשות החברות ולשרים את הצעת התקציב השנתי, תוכניות הפעולה וטיוטות הדוחות הכספיים של החברה חודש לפני המועד לדיון בהם.

(ב) עבודת הדירקטוריון

הדירקטוריון מחויב עפ"י חוק החברות הממשלתיות לטפל במספר נושאים, ללא יכולת להאציל מסמכיותו אלה, ביניהם, לקבוע את מדיניות הכללית של החברה בתחום מטרותיה, פעולותיה הפיננסיות, תקציביה, תוכניות פעולתה, תקן העובדים ושכרם, לאשר מינויים בכירים, לדון בדוחות הכספיים ולאשר מתן הלוואות והפקדת כספים החורגים מהמהלך הרגיל של עסקי החברה. כמו כן, על הדירקטוריון לדאוג לעריכת מאזן, דוח רווח והפסד, כולל ייעוד רווחים, דוח המשאבים ודוחות כספיים מאוחדים. בנוסף, דירקטוריון החברה יהיה חייב לקבוע, כפוף לכללים

שיקבע שר האוצר ולפי הצעת רשות החברות, את אופן בחירת בעלי התפקידים הבכירים בחברה ותנאי כשירותם.

הדירקטוריון רשאי למנות מבין חבריו ועדות קבועות או לעניין מסוים, אשר סיכומיהן יהיו בבחינת המלצות לדירקטוריון, וכן רשאי הוא להאציל סמכויות לוועדה, פרט לסמכויות שאינן ניתנות להאצלה.

ישיבות הדירקטוריון יתקיימו לפי צורכי החברה ולפחות אחת לחודשיים, אלא אם קבעו השרים, לאחר התייעצות עם רשות החברות, מועדים אחרים, לפי טיב עסקיה של החברה. עפ"י דרישת השרים, רשות החברות או חבר דירקטוריון, יקיים הדירקטוריון ישיבה מיוחדת.

שר האוצר רשאי, לפי המלצת רשות החברות, לקבוע כללים לדרך עבודתו וסדר דיוניו של הדירקטוריון, אם לכלל החברות הממשלתיות ואם לסוגיהן.

(ג) דירקטורים מטעם המדינה

דירקטור מטעם המדינה בחברה ממשלתית מתמנה בידי השרים לאחר התייעצות עם הוועדה לבדיקת מינויים וקבלת חוות דעתה בנושא. כתב המינוי יימסר לדירקטור מאת השרים והעתק יועבר לחברה באמצעות רשות החברות. תוקף המינוי מיום מסירת כתב המינוי לחברה, זולת אם נקבע בו אחרת.

בנוסף, קובע החוק הוראות לעניין משך תנאי הכהונה (לרבות גמול והוצאות שישולמו לדירקטור) והוראות בדבר פקיעת כהונתו והשעייתו וכן חובות בדבר מתן ידיעות על החברה לפיהם מחויב הדירקטור למסור לשרים ולרשות, לפי דרישתם, ידיעות על ענייני החברה ועל פעולותיו בה, וכאשר נודע לו על עניין שנגלתה בו לכאורה פגיעה בחוק או בטוהר המידות, עליו להביא את הדבר ללא דיחוי, לידיעת יו"ר הדירקטוריון, השרים, רשות החברות ומבקר המדינה.

שר האוצר ימנה ועדה לבדיקת כשירותם והתאמתם של מועמדים לכהונת דירקטור מטעם המדינה, יו"ר דירקטוריון או מנכ"ל בחברה ממשלתית.

חוק החברות הממשלתיות קובע כי אדם כשיר לכהן כדירקטור מטעם המדינה בהיותו תושב ישראל שמלאו לו 25 שנה לפחות ושנתקיים בו אחד מאלה:

(1) בעל תואר אקדמי באחד מן המקצועות: כלכלה, מנהל עסקים, משפטים, ראיית חשבון, מנהל ציבורי, הנדסה או לימודי עבודה, או שהוא בעל תואר אקדמי אחר או שהוא השלים לימודי השכלה גבוהה אחרת, הכול בתחום עיסוקה העיקרי של החברה.

(2) בעל ניסיון של חמש שנים לפחות באחד מאלה, או בעל ניסיון מצטבר של חמש שנים לפחות בשניים או יותר מאלה:

(א) בתפקיד בכיר בתחום הניהול העסקי של תאגיד בעל היקף עסקים משמעותי.

(ב) בכהונה ציבורית בכירה או בתפקיד בכיר בשירות הציבורי בנושאים כלכליים, מסחריים, ניהוליים או משפטיים.

(ג) בתפקיד בכיר בתחום עיסוקה העיקרי של החברה.

תיקון לחוק שנכנס בשנת 2010 הוסיף שני סעיפים הקובעים, כי על האף האמור בסעיף (1) לעיל, מי שהוא בעל תואר אקדמי שני או שלישי כשיר לכהן כדירקטור בחברה ממשלתית אף אם לא התקיימו בו האמור בסעיף (1). כמו כן קובע התיקון, כי לכל חברה ממשלתית יתמנה דירקטור אחד לפחות שהוועדה לבדיקת מינויים מצאה שהוא בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית.

בנוסף, תוקנו תקנות החברות הממשלתיות (כללים בדבר גמול והוצאות לדירקטור מקרב הציבור בחברות ממשלתיות) בנוגע לתמורה נוספת במקרים מיוחדים וכן בנוגע לגמול והוצאות לדירקטור חיצוני בחברה ממשלתית שהיא גוף מוסדי.

אין למנות כדירקטור שר, סגן שר, חבר הכנסת, עובד החברה ומי שמועסק בשירותה למעט המנכ"ל ונציג נבחר של העובדים (לעניין זה, יו"ר הדירקטוריון לא ייחשב כעובד החברה) מנהל רשות החברות ועובדיה, אדם מקרב הציבור שעיסוקיו האחרים עלולים ליצור ניגוד עניינים עם תפקידו כדירקטור בחברה, מי שהורשע בעבירה שלדעת היועמ"ש יש עמה קלון או שהיא מחייבת את אי מינויו, מי שפסול לכהן כדירקטור עפ"י פקודת החברות, תשמ"ג 1983 או עפ"י כל דין אחר, ומי שיש לו זיקה כלכלית לחברה או לתאגיד קשור לחברה או אם יש לו קשר אישי להנהלת החברה או להנהלת תאגיד קשור לחברה.

אם מצאה הוועדה לבדיקת מינויים כי למועמד לכהונת דירקטור, יו"ר דירקטוריון או מנכ"ל, זיקה אישית, עסקית או פוליטית לשר משרי הממשלה, היא לא תמליץ על מועמדותו, זולת אם ניחן בכישורים מיוחדים בתחומי פעולתה של החברה או שקיימים לגביו שיקולי כשירות מיוחדת מעבר לתנאי הכשירות.

החליטה הוועדה שלא להמליץ על מינויו בשל האמור לעיל, רשאי השר להגיש השגה, שתידון במליאת הממשלה. נימוקי הוועדה יובאו בפני הממשלה באמצעות היועמ"ש או נציגו. באם לא קיבלה הממשלה את השגת השר, לא ימונה המועמד לדירקטור.

בנוסף על הוראות החוק, היועמ"ש מפרסם, מעת לעת, חו"ד והנחיות בסוגיות הקשורות למינוי או לכהונה של דירקטורים מטעם המדינה בחברות ממשלתיות (כגון ניגוד עניינים שיש בו כדי לשלול או להגביל את כשירותו כדירקטור, מינוי עובדי מדינה מקצועיים לדירקטורים, חובת אמונים).

ד) גמול דירקטורים

בהתאם לתקנות החברות הממשלתיות (כללים בדבר גמול והוצאות לדירקטור מקרב הציבור בחברות ממשלתיות), התשנ"ד – 1994, דירקטור בחברה ממשלתית זכאי לגמול בעד כהונתו כדירקטוריון, שתשלם לו החברה לפי מספר ישיבות דירקטוריון או ועדה בהן השתתף ועפ"י דרגת החברה. בהתאם למועדי התשלום ותנאים נוספים לתשלום גמול שנתי ועד לתקרה הקבועה בתקנות.

ה) הוראות נוספות

חוק החברות הממשלתיות קובע כי דירקטור מטעם המדינה יתמנה לתקופה של עד שלוש שנים מתחילת תוקף מינויו. דירקטור שחדל לכהן יכול להתמנות מחדש בהתאם לאישורים הנדרשים. דירקטור יחדל לכהן לפני תום התקופה שלה נתמנה באם: התפטר או נעדר מארבע ישיבות רצופות או משש ישיבות תוך שנה, זולת אם קבעו השרים לאחר התייעצות עם רשות החברות כי הייתה סיבה מוצדקת לכך או נבצר ממנו למלא תפקידו והשרים, לאחר התייעצות עם רשות החברות, הודיעו על כך לחברה או הורשע בעבירה שלדעת היועמ"ש יש עמה קלון או שלדידו מחייבת הפסקת כהונה או נתקיימה אחת הנסיבות הפוסלות אדם מהיות דירקטור או רשות החברות או השרים, לאחר התייעצות עם הרשות, ראו שאינו ממלא תפקידו כראוי, או דירקטור שנתמנה בהיותו עובד המדינה או עובד בחברה ממשלתית אחרת, וחדל מהיותו עובד כאמור, יחדל לכהן מן היום שרשות החברות הודיעה על כך לחברה אלא אם השרים, לאחר התייעצות עם רשות החברות, אישרו מחדש את מינויו.

בהתאם להחלטת הממשלה, בהרכב הדירקטוריון של חברה ממשלתית יינתן ביטוי הולם לייצוג שני המינים, ועד להשגתו ימנו השרים, ככל שניתן בנסיבות העניין, דירקטורים בני המין שאינו מיוצג באופן הולם באותה עת בדירקטוריון.

עפ"י הנחיות היועמ"ש, במקרים בהם לא מתקיימות הדרישות למתן ביטוי הולם לייצוג בני שני המינים בדירקטוריון, אם מצאה הוועדה לבדיקת מינויים כי לא ניתנה הדעת במידה מספקת לחובת הייצוג ההולם היא רשאית להימנע מאישור המינוי, עד אשר השרים יציעו מועמדים מקרב האוכלוסייה שאינה מיוצגת באופן הולם, או עד אשר ינמקו, להנחת דעתה, כי לא נמצאו מועמדים פוטנציאליים גם לאחר שנקטו כל אמצעי סביר כדי לאתרם.

נכון למועד הגשת הדוח, הרכב הדירקטוריון נותן ביטוי הולם לייצוג שני המינים.

21.1.3.3 המנהל הכללי

מנכ"ל חברה ממשלתית מתמנה בידי דירקטוריון החברה ובאישור השרים, לאחר התייעצות בוועדה לבדיקת מינויים, אולם הממשלה רשאית למנותו, אם ראתה צורך בכך.

חוק החברות הממשלתיות קובע, כי תנאי כשירות למנכ"ל בחברה ממשלתית הינם תנאי הכשירות החלים על דירקטורים מטעם המדינה, אולם במקרים חריגים ובתנאים הקבועים בחוק ניתן למנות חריגים.

המנכ"ל אחראי לניהול השוטף של ענייני החברה במסגרת התקציב השנתי ותוכניות הפעולה של החברה, שנקבעו ע"י הדירקטוריון. למנכ"ל סמכויות בדומה למנהל עסקים, פרט לסמכויות הנתונות לדירקטוריון ולרשות אחרת. האסיפה הכללית והדירקטוריון רשאים להגביל או לסייג את סמכויות המנכ"ל במקרים חריגים.

המנכ"ל חייב למסור לדירקטוריון דוח על פעילותה השוטפת של החברה, במועדים לכך שנקבעו ע"י הדירקטוריון.

בנסיבות מסוימות, רשאים הממשלה או הדירקטוריון להעביר את המנכ"ל מכהונתו או להשעותו, בשל חשד לעבירה פלילית שגרמה לחברה נזק. כאשר אם הוגש נגדו כתב אישום בשל עבירה שלדעת היועמ"ש מצדיקה את השעייתו, קיימת חובה להשעותו מתפקידו.

הדירקטוריון רשאי למנות מנכ"ל בפועל במקרה של פקיעת כהונת המנכ"ל או השעייתו, שיכהן עד למינוי מנכ"ל קבוע. מינוי הטעון אישור של הוועדה לבדיקת מינויים. כמו כן, עפ"י הנחיות רשות החברות, תנאי מוקדם למינוי הינו אישור מנהל רשות החברות כי נתקיימו נסיבות מיוחדות המצדיקות מינוי מנכ"ל בפועל ולתקופה של עד שלושה חודשים (במקרים חריגים יוארך המינוי לתקופה נוספת שלוש חודשים).

21.1.3.4 בעלי תפקידים מיוחדים בחברה ממשלתית

(א) רואה חשבון ויועץ משפטי

החלטת אסיפה כללית של חברה ממשלתית בדבר מינוי רואה חשבון או יועץ משפטי טעונה אישור רשות החברות.

בכללי החברות הממשלתיות (מינוי רואי חשבון ושכרם), התשנ"ד – 1994 ובכללי החברות הממשלתיות (מינוי יועצים משפטיים ושכרם), התשנ"ב – 1992, וכן בהתאם לחוזרי רשות החברות הרלבנטיים לנושא זה נקבעו כללים בדבר דרכי המינוי וביטולו, תנאים וכשירות למינוי, משך הזמן לכהונה ושכרם של רואה חשבון ויועץ משפטי.

רואה חשבון של חברה ממשלתית חייב, על אף כל דין אחר, למסור לדירקטוריון, לשרים ולרשות החברות, בכפוף לדרישתם, ידיעות על ענייני החברה, לערוך בחברה ביקורת מיוחדת ולמסור להם דוח על תוצאותיה.

מבקר פנימי (ב)

חוק הביקורת הפנימית, התשנ"ב – 1992 (להלן: "חוק הביקורת") חל, בין היתר, על גוף מבוקר כמשמעותו בסעיף 9(5) לחוק המבקר המדינה, תשי"ח – 1958. הוראות נוספות חלות מכוח חוק החברות.

חוק הביקורת קובע כי בכל גוף ציבורי תתבצע ביקורת פנימית ע"י מבקר פנימי. על כן דירקטוריון חברה ממשלתית ימנה לחברה מבקר פנימי (זולת אם קבעה רשות החברות אחרת) ויקבע את תפקידיו וסמכויותיו.

המבקר הפנימי כפוף ליו"ר הדירקטוריון ולמנכ"ל, ויגיש את דוחותיו והצעותיו לדירקטוריון.

ברפאל קיימת יחידת ביקורת פנים המנוהלת ע"י מבקר הפנים של החברה. ראה גם סעיף 4 לדוח הדירקטוריון.

21.1.4 ניהול החברה

21.1.4.1 הבטחת נכונות הדוחות הכספיים ודוח הדירקטוריון

בהתאם לתקנות החברות הממשלתיות (דוח נוסף בדבר הפעולות שננקטו והמצגים שניתנו להבטחת נכונות הדוחות הכספיים ודוח הדירקטוריון), תשס"ו – 2005, חברה ממשלתית תצרף דוח נוסף לפי הטופס שבתוספת בדבר הפעולות שננקטו והמצגים שניתנו להבטחת נכונות הדוחות הכספיים האמורים ודוח הדירקטוריון, ובו יכללו הצהרות חתומות נפרדות של כל נושא משרה החתום על אותם דוחות. בהתאם לאמור בדוח שלעיל מופיעות הצהרות יו"ר דירקטוריון, מנכ"ל וסמנכ"ל הכספים של החברה בנוגע לדוחות הכספיים של החברה שלעיל.

בהתאם לתקנות החברות הממשלתיות (דוחות נוספים בדבר אפקטיביות הבקרה הפנימית על דיווח כספי), תשס"ח – 2007, חברה ממשלתית שסך הכנסותיה השנתיות בדוחות הכספיים או היקף או ערך נכסיה או הפרויקטים המופעלים ע"י החברה עולים על 400 מיליוני ₪, יצרפו לדוחות השנתיים, החל מהדוחות הכספיים הערוכים ליום 31 בדצמבר 2009 ואילך, דוח נוסף בדבר אפקטיביות הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי, בהתבסס על מודל בקרה, שיכלול פירוט של חולשות מהותיות, באם קיימות כמפורט בתקנות שלעיל.

ככלל, בכל מקרה שבו רשות החברות מעידה כי אינטרס ציבורי מחייב שקיפות היא רשאית להורות לחברה ממשלתית על הצגת פרטים בדוחות הכספיים או בדוח אחר. מאידך, במקרה בו חולקת רשות החברות על הצגת פרטים בדוחות הכספיים או בדוח אחר, היא רשאית באם האינטרס הציבורי מחייב זאת, להורות לחברה לגלות את עמדת רשות החברות ולתאר את המחלוקת בדוחות.

21.1.4.2 מינוי פקידים בכירים

מינוי פקידים בכירים כמשמעם בחוק החברות הממשלתיות, בחברה ממשלתית יבוצע בהתאם להוראות הקבועות בתקנות החברות הממשלתיות (כללים בדבר אופן בחירת פקידים בכירים), תשס"ה – 2005, וכן בהתאם לחוזרי רשות החברות הרלבנטיים לנושא זה.

21.1.4.3 כללים בדבר העסקת קרובי משפחה

חברה ממשלתית תפעל עפ"י תקנות החברות הממשלתיות (כללים בדבר העסקת קרובי משפחה) (תיקון, התשע"ד 2014). הקובעות כללים ונהלים בדבר העסקתם של קרובי משפחה של עובדים המועסקים בחברה ממשלתית, וכן בהתאם לחוזרי רשות החברות הרלבנטיים לנושא זה.

21.1.4.4 קבלת מידע מחברה ממשלתית

מידע לרשות החברות - רשות החברות רשאית, לצורך מילוי תפקידה, לדרוש מחברה ממשלתית ו/או מדירקטור מטעם המדינה, מהמנכ"ל, ובאמצעותו, מכל עובד בחברה או אדם המועסק בשירותיה, מידע וחומר בענייני החברה. כמו כן רשאית הרשות לעיין ברשומות ובמסמכי החברה.

בנוסף, יכולה הרשות לבצע בדיקה או להסמיך מי מטעמה שהינו בעל מקצוע מתאים, לפי העניין המדובר, לבדיקת מסמכי ורשומות החברה וזאת עפ"י תקנות החברות הממשלתיות (כללים בדבר הסמכת בודק בידי הרשות), תשס"ה – 2005.

21.2 הוראות חקיקה והנחיות עיקריות נוספות חלות על חברה ממשלתית בכלל ועל החברה בפרט

21.2.1 חוק יסודות התקציב, התשמ"ה ("חוק יסודות התקציב)
חברה ממשלתית תפעל בהתאם להוראות הקבועות בחוק יסודות התקציב.

21.2.2 דיני מכרזים
בהתאם לחוק חובת המכרזים, התשנ"ב ב- 1992 ותקנותיו, חברה ממשלתית מחויבת לערוך מכרז פומבי בגין כל התקשרות, למעט בסוגי עסקאות אשר לפי התקנות פטורות ממכרז או טעונות מכרז סגור.

21.2.3 העדפת תוצרת הארץ
חברה ממשלתית המייצאת לפחות 30% מתוצרתה, תפעל בהתאם לתקנות חובת המכרזים (העדפת תוצרת הארץ), התשנ"ה – 1995, להעדפת רכישת טובין תוצרת הארץ על פני יבוא, כל עוד מחיר התוצרת המקומית אינו עולה על 10% ממחיר תוצרת חוץ והכל בהתאם לתנאים המפורטים בתקנות.

21.2.4 חוק שיווי זכויות האישה תשי"א – 1951
בהתאם להוראות חוק שיווי זכויות האישה, חברה ממשלתית תפעל למתן ביטוי הולם בנסיבות העניין, לייצוגן של נשים במגוון המשרות בחברה ובדירוגים השונים בקרב העובדים, ההנהלה והדירקטוריון, כך שבמידה ולצורך יישום הוראה זו נדרשת העדפת אישה, תינתן העדפה כאמור באם המועמדים בני שני המינים הם בעלי כישורים דומים.

כל זאת, אלא אם קבע שר המשפטים באישור הוועדה לקידום מעמד האישה של הכנסת, לעניין העובדים, כי חובת הייצוג כאמור לעיל לא תחול.

21.2.5 החוק למניעת הטרדה מינית התשנ"ח – 1998
בהתאם לחוק למניעת הטרדה מינית התשנ"ח – 1998, הטרדה מינית והתנכלות על רקע מיני פוגעות בכבוד האדם, בחירותו, בפרטיותו, בשוויון בין המינים ואלה גם מעשים פליליים ועילה לתביעה בנויקין. רפאל פועלת בכל הדרכים העומדות לרשותה עפ"י חוק, כדי לחנך, להסביר ולמנוע מקרים של הטרדה מינית בקרב עובדיה כמו גם לברר ולטפל במסגרת החוק במקרים של תלונות על הטרדה מינית או התנכלות. ברפאל מונתה כבר בשנת 2003 אחראית מכוח החוק, עורכת דין במקצועה, אשר מרכזת את הטיפול ביישום החוק בחברה. ברפאל אומץ תקנון מכוח סעיף 7(ד) (2) לחוק למניעת הטרדה מינית. התקנון נועד להבהיר את עיקרי הוראות החוק והתקנות מכוחו (התקנות למניעת הטרדה מינית (חובות מעביד), התשנ"ח 1998) ולקבוע את הסדרי המשמעת והטיפול בתלונות ברפאל שמקורן בהטרדה מינית והתנכלות. התקנון מפורסם על לוחות המודעות הפזורים בחברה. בנוסף, הוקם אתר אינטרנט ייעודי העוסק בחוק ובו ניתן למצוא בו מידע הסברתי אודות החוק ופרטי ההתקשרות עם האחראית. כמו כן, אחת לתקופה, מתקיימות הדרכות לעובדים בנושא החוק.

21.2.6 יישוב סכסוכים בין החברה לבין המדינה
הנחיות היועמ"ש קובעות כי המדינה לא תגיש תביעה אזרחית "כנגד חברה ממשלתית, או להיפך ו/או כנגד חברה ממשלתית אחרת, אלא רק לאחר קבלת אישור מאחד הגורמים הבאים: היועמ"ש, פרקליט המדינה, המשנה לפרקליט המדינה או מנהל המחלקה האזרחית בפרקליטות המדינה. בכל מקרה, קובעות ההנחיות כי תחילה ייעשה ניסיון ליישב הסכסוך בדרך של משא ומתן, תיווך או בדרך אחרת. אם ניסיון זה לא צלח תוך זמן סביר, יוחלט באם להפנות את הסכסוך לבוררות או לאשר את הגשת תביעה. המלצת הנחיות היועמ"ש הינה להימנע ככל שניתן

מהתדיינות בביהמ"ש, זאת בכדי שלא לשבש את מערכת היחסים בין הצדדים וכדי לחסוך בהוצאות וזמן שיפוטי. על כן מתוות דרך פעולה חלופית לפיה קודם להגשת תביעה, תפנה החברה למנהל רשות החברות הממשלתיות שינסה ליישב את הסכסוך, באם לא נסתיים הטיפול תוך זמן סביר, הוא יופנה ליועמ"ש, שיחווה דעתו האם ראוי להפנות את הסכסוך לבוררות או כתביעה לביהמ"ש. בכל מקרה, בסיטואציה שבה הנסיבות מחייבות פניה דחופה לביהמ"ש, יכולה החברה לפנות לביהמ"ש ולאחר מכן לנקוט בצעדים האמורים ליישוב הסכסוך לפי ההנחיה.

21.2.7 מבקר המדינה ונציג תלונות הציבור

21.2.7.1 מבקר המדינה

חוק מבקר המדינה, התשי"ח – 1958 (נוסח משולב), מכפיף כל גוף מבוקר (המדינה הכולל גם חברה ממשלתית) לביקורתו של מבקר המדינה וקובע הוראות בדבר חובות גוף מבוקר להמציא למבקר מסמכים וידיעות וסמכויותיו של המבקר לקיים ביקורת בין היתר על הנכסים, הכספים, ההתחייבויות והמינהל של החברה.

בנוסף, לפי הצעת הממשלה או מבקר המדינה רשאית הועדה לענייני ביקורת של הכנסת לקבוע, מפעם לפעם, לגבי גוף מבוקר או לגבי סעיף בתקציבו, דרכי ביקורת מיוחדות או מוגבלות.

בהתאם לכך, גוף מבוקר חייב להמציא למבקר, במועד שייקבע על ידו, דין וחשבון על הכנסותיו והוצאותיו בשנת הכספים שלו וכן כל מידע או דוח או מסמך או תכנית פעולה שיידרש. רוי"ח של החברה חייב להמציא, מידי שנה, למבקר המדינה דין וחשבון עפ"י הודעת מבקר המדינה (קווים מנחים לרואה חשבון של איגוד), התשל"ו – 1976.

עם סיום הביקורת של הגוף המבוקר ממציא מבקר המדינה דו"ח על תוצאות ביקורתו לוועדה לענייני ביקורת המדינה של הכנסת, לראש הממשלה, לשר הנוגע בדבר ולגוף המבוקר, כאשר דירקטוריון החברה מחויב למסור למבקר, בתוך עשרה שבועות מיום קבלת הדו"ח, במלואו או חלקו, את הערותיו.

במקרה שבו העלתה הביקורת ליקויים בפעולת החברה הממשלתית, ידון צוות בראשות מנכ"ל החברה בדרכים לתיקון הליקויים, יקבל החלטות בדבר תיקונים וידוות על דיוניו ועל החלטותיו לראש הגוף המבוקר תוך 15 ימים מיום קבלת החלטות. דירקטוריון החברה ידווח, בין השאר, על הדרכים לתיקון הליקויים והמועד לתיקונים וכן על הליקויים שהוחלט לדחות את תיקונים והנימוקים לכך.

21.2.7.2 נציב תלונות הציבור

חוק מבקר המדינה קובע כי נציב תלונות הציבור רשאי לברר תלונות נגד החברה בהיותה גוף מבוקר במקרים שונים, ביניהם במעשה, מחדל או פיגור בעשייה הפוגע במישרין במתלונן או אדם אחר, הכל עפ"י האמור בחוק. נציב תלונות הציבור יעביר את ממצאי הברור שעשה והמלצותיו לתיקון ליקויים חברה.

21.2.8 חוק הפיקוח על ייצוא ביטחוני, תשס"ח – 2007

חוק הפיקוח על ייצוא ביטחוני, התשס"ח – 2007, שנכנס לתוקף בדצמבר 2007 ("חוק הייצוא הביטחוני") התקנות והצווים מכוחו מחליפים את חקיקת המשנה מתוקף חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים, התשי"ח – 1957, שהייתה קיימת עד לכניסת החוק ובוטלה בינואר 2008. מטרת חוק הייצוא הביטחוני להסדיר את פיקוח המדינה על ייצוא ציוד ביטחוני, העברת ידע ביטחוני ומתן שירות ביטחוני.

החוק קובע כי הרשות המוסמכת לפיקוח על הייצוא הביטחוני היא מנכ"ל משהב"ט או ראש אגף הפיקוח על הייצוא הביטחוני במשהב"ט ("אפ"י") שמנכ"ל משהב"ט הסמיכו לעניין חוק זה ("הרשות המוסמכת"). כמו כן מטיל החוק חובה לקבל מראש מהרשות המוסמכת "רישיון שיווק ביטחוני" לביצוע פעולות שמטרתן קידום עסקאות ייצוא ביטחוני ו"רישיון ייצוא ביטחוני"

לביצוע העסקה שלגביה התקבל רישיון שיווק ביטחוני בנסיבות מסוימות, אלא אם נתנה הרשות המוסמכת פטור מקבלת הרישיונות המדוברים.

כמו כן, בחוק הייצוא הביטחוני נקבעה, בין היתר, חובת קבלת רישיון מהרשות המוסמכת לשם ביצוע הפעולות אחרות כגון: (א) "רישיון העברת המשך" – לצורך העברת הציוד או הידע הביטחוני שלגביהם ניתן רישיון הייצוא הביטחוני, ע"י המשתמש הסופי לאדם אחר. (ב) "רישיון שינוי שימוש סופי" – לצורך שינוי השימוש הסופי של הציוד או הידע הביטחוני שלגביהם ניתן רישיון הייצוא הביטחוני ע"י המשתמש הסופי. (ג) "רישיון ייצוא ציוד ביטחוני במעבר" – לצורך ייצוא ציוד ביטחוני הנכנס לשטח המדינה במטרה להיות מיוצא ליעד אחר. (ד) "רישיון העברה לשטחי האחריות האזרחית הפלסטינית" – לצורך העברת חומרים וציוד דו שימושיים מסוימים לשטחי האחריות האזרחית הפלסטינית. (ה) "רישיון תיווך בין גורמי חוץ" – לצורך פעולת תיווך בין גורמי חוץ.

כמו כן, קובע חוק הייצוא הביטחוני כי ניתן לקבל רישיון ייצוא ביטחוני, רישיון שיווק ביטחוני או רישיון תיווך בין גורמי חוץ, רק אם קיים רישום במרשם הייצוא הביטחוני של הרשות המוסמכת ("מרשם הייצוא הביטחוני"). הרשות המוסמכת רשאית לסרב לרישום, לאשרו בכפוף לתנאים, להסיר רישום לפרק זמן או לצמיתות, או להשעות את הרישום במרשם הייצוא הביטחוני.

בנוסף קובע חוק הייצוא הביטחוני על כל מי שקיבל רישיון, חובת דיווח לרשות המוסמכת אחת לשנה, בנוגע לפעילותו וחובת ניהול רישום ושמירה של מידע ומסמכים הנוגעים לעסקאות ייצוא ביטחוני שביצע. כמו כן, מעניק החוק לרשות המוסמכת סמכויות ביקורת ופיקוח שונות על ביצוע הוראות החוק ובין היתר, מתן סמכות לשימוש באמצעי אכיפה של הטלת קנס אזרחי או עיצום כספי וע"י קביעת מערכת אכיפה במישור הפלילי והמנהלי.

בתקנות הפיקוח על ייצוא ביטחוני (היקף ייצוא ביטחוני מכוח הסכם בין מדינת ישראל לבין מדינה אחרת שיובא לאישור ועדת השרים לביטחון לאומי), התשס"ח – 2008 קובעות כי ייצוא ביטחוני מכוח הסכם בין מדינת ישראל למדינה אחרת בהיקף של למעלה מ- 200 מיליון ש"ח יובא לאישור ועדת משנה של ועדת השרים לביטחון לאומי, שבראשה ראש הממשלה, וחבריה הם: שר הביטחון, שר החוץ, שר המשפטים ושר האוצר.

אגף הפיקוח על הייצוא הביטחוני הינו הגוף המרכזי במשהב"ט המופקד על פיקוח הייצוא הביטחוני, ובהתאם לכך מוסמך למתן רישיונות שיווק וייצוא, לקביעת תנאים, סירוב מתן רישיונות וביטולם. כמו כן, אפ"י הינו הגורם המוסמך במשהב"ט לטיפול בפניות יצואנים במקרים בהם עליהם לקבל אישור ממדינות אחרות, הקובעות מגבלות ייצוא שונות לגבי ייצוא המשך מישראל ו/או לגבי מכירת המשך בישראל של מוצרים/ידע שנרכשו מאותה מדינה בעיקר כאשר מדובר בציוד או מוצרים מתוצרת מדינה זרה, או באמל"ח, טכנולוגיות או ידע שמקורם במדינה זרה, או של אמל"ח ישראלי הכולל רכיבים מתוצרת מדינה זרה המחייבים לפעול במסגרת החוקים והתקנות באותה מדינה.

21.2.9 צו הייבוא והייצוא (פיקוח על ייצוא טובין, שירותים וטכנולוגיה דו-שימושיים), התשס"ו – 2006

צו הייבוא והייצוא (פיקוח על ייצוא טובין, שירותים וטכנולוגיה דו שימושיים), התשס"ו – 2006 ("צו הייבוא והייצוא"), מסדיר את כללי ייצוא של ציוד, ידע ושירותים, שנועדו לשימוש אזרחי ומתאימים גם לשימוש בטחוני, והנמנים ברשימת הטובין והטכנולוגיות הדו שימושיים שגובשה בהסדר ואסנאר, ואינם כוללים טובין, טכנולוגיה או שירותים שלגביהם קיימת חובה לקבל רישיון בהתאם לחוק הייצוא הביטחוני ("פריטים דו-שימושיים"). אכיפת צו הייבוא והייצוא נמצאת באחריות מנהל מינהל הכימיה ואיכות הסביבה במשרד התעשייה, המסחר והתעסוקה, סגנו או מי שהמנכ"ל של משרד התעשייה, המסחר והתעסוקה הסמיכו ("רשות הכימיה ואיכות הסביבה").

21.2.10 הסכם תמלוגים

בשנת 1995 נחתם בין החברה למשהב"ט הסכם תמלוגים בנוגע לייצוא ביטחוני ("הסכם התמלוגים"). הסכם התמלוגים זה קבע, כי החברה תשלם למשהב"ט תמלוגים אחידים בגין כל הייצוא הביטחוני של החברה.

21.2.11 שיתוף פעולה תעשייתי

חוק חובת המכרזים, תשנ"ב – 1992 ותקנות חובת המכרזים (חובת שיתוף פעולה תעשייתי), תשס"ז – 2007 ("תקנות חובת המכרזים"), קובעים הוראות לעניין רכש גומלין ושיתוף פעולה תעשייתי. בהתאם להוראות אלו, מחויבת החברה לכלול במסמכי מכרז או התקשרות לרכישת טובין או ביצוע עבודה, עפ"י שווי ההתקשרות שנקבע בחוק, הוראה בדבר מחויבות של ספק חוץ (יצרן ספק או יבואן של טובין מיובאים או של ספק של עבודה שאינה מבוצעת בארץ בין בעצמם ובין ע"י אחרים) לקיים שיתוף פעולה תעשייתי בהתאם לתקנות הללו. שיתוף הפעולה התעשייתי, יבוצע בדרך של השקעות, מחקר ופיתוח, העברת ידע או רכישת טובין מתוצרת הארץ וכו'.

הרשות לשיתוף פעולה תעשייתי ("רשפ"ת") פועלת במסגרת משרד התעשייה המסחר והתעסוקה מכוח תקנות חובת המכרזים ומופקדת על ביצוע תקנות אלו תוך מתן אישור לשיתופי הפעולה, תיאום פעילות של שיתוף פעולה תעשייתי אזרחי ובטחוני עם חברות זרות, קיום קשר שוטף עם משהב"ט וכו'.

בתקנות חובת המכרזים קיימת הבחנה בין התקשרויות לרכש ציוד אזרחי לבין התקשרויות לרכש ציוד ביטחוני, כך שהיקף שיתוף הפעולה הנדרש ברכש אזרחי עומד על סכום השווה ל- 35% לפחות משווי ההתקשרות והיקף שיתוף הפעולה הנדרש ברכש ציוד ביטחוני הינו 50% לפחות משווי ההתקשרות.

למנכ"ל משהב"ט סמכות לפטור עסקאות שאינן ממומנות מכספי סיוע מטעמים של ביטחון המדינה. כמו כן, לממשלה סמכות לפטור חברות ממשלתיות מתחולת התקנות האמורות.

21.2.12 אמנות בינלאומיות

מדינות רבות בעולם ובראשן ארצות הברית ומדינות האיחוד האירופי, גיבשו סידרה של כללים בינלאומיים בתחום הפיקוח על ייצוא של אמצעי לחימה ופריטים דו שימושיים. כללים אלה קובעים סטנדרט בינלאומי אחיד בנוגע לפיקוח על פריטים והתייחסות לאמצעי הפיקוח על הייצוא הביטחוני, הכוללים בין השאר דרישה לקבלת פריטים לגבי זהות הגורם האחרון המיועד להשתמש בפריט המיוצא ולגבי השימוש סופי בפריט.

הסדרי הפיקוח על הייצוא הביטחוני של החברה עודכנו בהתאם לאמנות שמדינת ישראל מחויבת לפעול על פיהם, בין השאר MTCR (Missile Technology Control Regime) והסדר ואסנאר (Wassenaar Arrangement on Export Controls for Conventional Arms and Dual-Use Goods and Technologies).

הסכם MTCR מהווה הסדר וולונטרי שנועד לאפשר פיקוח בין לאומי על מערכות לא מאוישות, כגון טכנולוגיות טילים וכטב"מ, בעלות יכולת לשאת נשק להשמדה המונית, מדינת ישראל קיבלה בשנת 1991 החלטה לפעול בהתאם למשטר כללי הארגון וההסכם ובהתאם לזאת פרסמה חקיקת משנה שכללה בין השאר את צו הפיקוח על ייצוא ביטחוני (ציוד טילים), התשס"ח-2007: וצו הייצוא החופשי (תיקון), התשנ"ה-1995 (התוספת הרביעית), אך לא הצטרפה לחברה לארגון. בפועל, החברה מחויבת לקבל היתר ייצוא לגבי מוצרים מסוימים ולכלול בבקשתה "הצהרת משתמש סופי" החתומה ע"י הלקוח הסופי בו הוא מתחייב כי הפריטים המדוברים לא ישמשו בתכנון, פיתוח, ייצור בחינה או הפעלה של אמצעי שילוח של נשק להשמדה המונית, בהתאם לעקרונות הסכם MTCR.

הסדר ואסנאר מתווה כללים בינלאומיים לפיקוח על ייצוא של אמצעי לחימה קונבנציונליים ופריטים דו שימושיים. מדינת ישראל אימצה את כללי הסכם ואסנאר בין היתר, במסגרת צו

היבוא והיצוא לצורך הסדרת רישיון היצוא לטכנולוגיה דו שימושית ובצו הפיקוח על יצוא ביטחוני (ציוד דו שימושי מפוקח), תשס"ח – 2007, המגדיר את פריטים המופיעים ברשימת הפיקוח של הסדר ואסנאר כציוד דו שימושי מפוקח עפ"י חוק היצוא הביטחוני, זאת ללא הצטרפותה לארגון.

בנוסף לאמור לעיל, קיימות אמנות בינלאומיות נוספות, הכוללות בין השאר את אמנת האו"ם נגד שחיתות (UNCAC) ואמנת OECD למאבק בשוחד של עובדי ציבור בעסקים בינלאומיים, הקובעות הוראות שונות בנושא מניעה ופיקוח בביצוע עבירות שחיתות ושוחד וכן הסנקציות שבצידין. יצוין, כי בחברה הוכנה תוכנית ציות כדי לוודא את עמידתה של החברה, מנהליה ועובדיה בהוראות החוקים הרלוונטיים הקשורים באמנת ה-OECD.

21.2.13 ספק מוכר למשרד הביטחון

החברה הינה ספק מוכר למשהב"ט ולכן נדרשת לעמוד בדרישות מקדימות, סטנדרטים והוראות החלות על פעילות התקשרותה מול משהב"ט.

21.2.14 חוק ההגבלים העסקיים

דיני ההגבלים העסקיים עוסקים ככלל ב-3 תחומים: הסדר כובל, מיזוג ומונופולין. פעילויות ו/או חילופי מידע ו/או הסדרים מסוימים עלולים להיות בעייתיים מבחינת דיני ההגבלים העסקיים ומחייבים בדיקה. לעיתים בדיקה זו מראה כי על הפעילות או ההסדר חלים פטורים שבחוק ו/או פטורים שקבע הממונה על ההגבלים ו/או ניתן לתת חוות דעת מומחה על פטור מפניה לממונה על ההגבלים בגינם ולעיתים יש צורך לפנות בגינם לרשות ההגבלים העסקיים. הפרה של דיני ההגבלים עלולה להיחשב כעבירה פלילית, עלולה לחייב הן את החברה והן נושאי משרה ו/או עובדיה בקנסות מנהליים כבדים וזאת מעבר לחשיפה אפשרית לתביעות אזרחיות בתחום. תוכנית הציות של החברה כוללת את נושא ההגבלים העסקיים, מתוך כך נכתבה תוכנית ציות מפורטת בתחום, מדריך לעובד על פי דיני ההגבלים העסקיים ומועברות הרצאות תקופתיות בתחום ההגבלים. התוכנית, המדריך, מצגת ההרצאה כללי אצבע בקשר לחילופי מידע בין מתחרים ולומדה בתחום.

21.2.15 חוק רישוי עסקים

החברה פועלת בנושא רישוי עסקים בכפוף להוראות חוק רישוי עסקים, התשכ"ח – 1968, לתקנות ולצווים שתוקנו מכוחו וכן לתנאים הנקבעים ע"י רשויות הרישוי.

21.2.16 חוק להסדרת הביטחון בגופים ציבוריים

אבטחת פעילות החברה כפופה לחוק להסדרת הביטחון בגופים ציבוריים, התשנ"ח – 1998 ("חוק הסדרת הביטחון") לפיו חלה על החברה החובה למנות ממנה ביטחון (שאושר ע"י נציג הממונה על הביטחון במערכת הביטחון ("מלמ"ב)).

ממונה הביטחון יהיה אחראי על ארגון פעולות אבטחה עפ"י הנחיות מקצועיות של מלמ"ב וסמכויותיו בחוק, הכוללות, בין היתר, פעולות לאבטחה פיזית לשמירה על בטחונו ומניעת פגיעה באדם ורכוש במבנים ובמקומות בהם פועלת החברה וכן פעילות לאבטחת מידע הדרושות לשמירה על מידע מסווג בחברה.

ממונה הביטחון בחברה ידווח לראש מלמ"ב על פעולותיו לאבטחת החברה. לקצין המוסמך שמונה ע"י מלמ"ב סמכויות פיקוח לביצוע הוראות חוק הסדרת הביטחון.

21.2.17 בטיחות וגהות בעבודה

החברה פועלת באופן שוטף בהתאם לדרישות החוק, הגופים הממונים על נושא הבטיחות ונהלי החברה הנגזרים מהחוק והנחיות, למניעת סיכוני בטיחות בתהליכי העבודה השונים ושיפור תנאי

הבטיחות ע"י מערך בטיחות מקיף של נאמני בטיחות ומערכת מסודרת של פיקוח ובקרה על נאמני הבטיחות.

21.2.18 פעילות החברה בשעת חירום

החברה מוגדרת כמפעל חיוני זאת בהתאם לאמור בחוק שירות עבודה בשעת חירום, תשכ"ז – 1967, המסדיר את פעילות החברה בשעת חירום. עפ"י החוק שר העבודה והרווחה, בהתייעצות עם שר הביטחון מוסמך לחייב, בשעת חירום, את עובדי החברה ואנשים שאינם נכללים בעובדי החברה, להתייצב לשירות עבודה ולבצע כל עבודה שתוטל עליהם. וועדת תכנון המשק לשעת חירום מוסמכת מכוח החלטות הממשלה, לקבוע תכניות להפעלת גורמי הייצור, האספקה והשירותים החיוניים במשק.

21.2.19 חוקים לאכיפת תנאי עבודה של עובדי הקבלן

החברה החילה את השינויים בחוק לקיום הוראות חוקי העבודה לגבי עובדי קבלן בתחומי נקיון, הסעדה ואבטחה והקמת מנגנון להגשת תלונות ע"י עובדי קבלן, בהתאם לחוק להגברת האכיפה של דיני העבודה - תשע"ב 2011.

21.2.20 חוקי התכנון והבניה

החברה פועלת בכפוף לחוקי התכנון והבניה הרלבנטיים. בעקבות תיקון נהלי פעילות הולמ"ב והרחבת הצורך לפנות אליו להיתרי בניה שונים, נערכה החברה מול משרד הביטחון והולמ"ב כדי לעמוד בהוראות החוק החדשות.

21.2.21 דיני עבודה

על היחסים שבין העובדים לחברה חלים מספר רב של מקורות המהווים חלק מתנאי העבודה בחברה: חוקי מגן, המקנים לעובד זכויות שלא ניתן להתנות עליהן לרעת העובד ושהעובד אינו רשאי לוותר עליהן מראש; הסכמים קיבוציים; צווי הרחבה כלליים החלים על כלל המשק; חוזי עבודה אישיים; נוהג/נוהל במקום העבודה; פסיקת בית הדין הארצי לעבודה. רפאל פועלת בהתאם למתחייב ממקורות אלה.

בנוסף לכך רפאל כפופה לדינים העוסקים בייצוג הולם של מגזרים שונים באוכלוסיה (אתיופים, דרוזים) בדרגות שונות של הארגון.

21.2.22 סעיף 291 א לחוק העונשין

סעיף זה לחוק אשר חוקק ב 2008, קובע איסור על תשלום שותד לגורמי ממשל זרים. לאור העובדה כי רפאל פעולות באופן רחב בשוק הבינלאומי ועובדי ממשל זרים רבים באים במגע עם עובדי רפאל ובאי כוחם, הן כלקוחות, הן כרגולטורים והן בפונקציות רשמיות אחרות, רפאל קבעה לה תוכנית ציות מפורטת לעמידה בדרישות חוק זה. תוכנית הציות, והנהלים מכוחה, מחייבים עמידה בקפדנית בדרישות חוק זה, הן על ידי עובדי רפאל והן על ידי שותפים עסקיים של רפאל.

22. הסכמי שיתוף פעולה

הסכמי שיתוף פעולה (שת"פ) עם חברות אחרות מהווים את אחד הכלים החשובים לשיווק מוצרי רפאל בעולם. ההסכמים מתחלקים לשלושה סוגים עיקריים:

22.1 שיתופי פעולה בהסכמים בלעדיים שמתייחסים למוצרים/מערכות לחימה המיועדים לשיווק במדינות שונות בעולם. דוגמא לשיתוף פעולה זה הוא שיתוף הפעולה וההסכם בין רפאל לבין החברה האמריקאית NORTHROP GRUMMAN לייצור משותף ושיווק ברחבי העולם של פוד הניווט והתצפית "לייטנינג".

22.2 שיתופי פעולה להקמת חברות בהודו לקידום עמידת החברה במחויבות רכש גומלין: בהתאם למדיניות הרכש של הממשל בהודו, כל הזמנה מהותית תדרוש ביצוע משמעותי של רכש גומלין בהודו ומכיוון שההזמנות מהודו אחוז ניכר מההזמנות הרב שנתיות אותן מתכננת החברה לקבל, החברה נמצאת בשלבים שונים של מגעים עם מספר חברות הודיות גדולות לצורך הקמת מספר חברות שבכל אחת מהן תחזיק החברה ב- 49% מהזכויות בהון וכל אחת תפעל בתחום עיסוק שונה. להלן סטאטוס המגעים על בסיס האמור לעיל:

22.2.1 נכון לתאריך הדוחות הכספיים, הקמת חברה משותפת עם ASTRA בהודו לפעילות בתחום התקשורת (ההסכם להקמתה נחתם בחודש אפריל 2016), ממתינה לאישורים רגולטורים.

22.2.2 בחודש אפריל 2017 הושלם תהליך הקמה משותפת של חברת KRAS עם חברה מקבוצת BFL בהודו לפעילות בתחום טילאות יבשה וכן סיוע בביצוע רכש גומלין לפרוייקטים של רפאל.

22.3 הקמת חברה משותפת בברזיל:

נכון לתאריך הדוחות הכספיים הושלמה הקמת חברה משותפת עם קבוצת סטפניני בנושא סייבר.

23. גורמי סיכון

23.1 גורמי מאקרו

23.1.1 משבר כלכלי במדינות המערב

משבר כלכלי גורם לקיצוץ בתקציבי הביטחון וההגנה בארץ ובמדינות שונות בעולם, ולירידה בביקוש למערכות לחימה מתקדמות.

23.1.2 הידרדרות המצב הפוליטי והביטחוני בישראל

הידרדרות המצב הפוליטי והביטחוני בארץ עלול להשפיע על נכונותן של חברות וממשלות זרות להתקשר בהסכמים עם חברות ישראליות. בין היתר, לאור חשש מאי יכולתה של החברה לעמוד בהתחייבויותיה החוזיות במקרה של החמרת המצב הביטחוני באזור.

23.1.3 שינויי חקיקה ותקינה

לשינויי חקיקה בארץ ובעולם, ובפרט בשוק התעשיות ביטחוניות ובתחום איכות הסביבה, עלולה להיות השפעה על תוצאותיה העסקיות של החברה.

23.1.4 השפעת יחסים פוליטיים בין מדינותיים על פעילות החברה בשווקים בינלאומיים

שינויים פוליטיים ו/או אי יציבות במדינות עימן מקיימת החברה קשרים עסקיים וכן שינויים ביחסים הפוליטיים בין ישראל לבין מדינות כאמור עלולים להפחית ו/או לבטל את פעילות המסחר בין החברה לבין אותן מדינות, ולפגוע בתוצאותיה העסקיות של החברה.

23.1.5 שינויים בשערי חליפין

החברה חשופה לסיכונים הנובעים משינויים בשערי חליפין. בעיקר בשער הדולר. לחברה הוצאות משמעותיות (בעיקר בגין כוח אדם) בשקלים, ואילו חלק נכבד מהכנסותיה הינן במט"ח. לפיכך, תוצאותיה העסקיות של החברה עלולות להיות מושפעות מתנודות בשערי החליפין. החברה פועלת לצמצום החשיפה באמצעות עסקאות הגנה פיננסיות. (ראה פרק 19 בדבר סיכוני השוק).

23.2 גורמי סיכון ענפיים

23.2.1 תלות גבוהה בתקציבי ביטחון

נתח עיקרי מפעילות החברה תלוי בתקציבי הביטחון של מדינת ישראל. שחיקה בתקציבי הביטחון או שינוי סדרי העדיפות הביטחוניים במדינת ישראל עלול לפגוע בביצוע התקשרויות ולפגוע בתוצאות הכספיות של החברה.

23.2.2 תלות בספקים

לחברה אין תלות בספקיה. עם זאת, לביצועי הספקים בשת"פים, בהם החברה קבלן ראשי או קבלן משנה מהותי, עלולות להיות השלכות על רווחיות הפרויקטים.

23.2.3 תחרות בתחומים ובשוקים בהם פועלת החברה

החברה פועלת בסביבה תחרותית חזקה וקשה, שבה הרבה מתחרים (בארץ ובעולם). בארץ מתבטאת התחרות בכניסה של חברות אחרות לנישות ולתחום מוצרים, שעד היום היה בלעדי לחברת רפאל. בחלק מהמדינות יש תמיד העדפה למוצרים של התעשיות המקומיות. לעיתים העדפה זו מעוגנת בתקנות וחוקים מחייבים.

פגיעה במעמדה התחרותי של החברה, ואי הצלחת החברה לשמר את מעמדה התחרותי בשוקים הרלוונטיים, עלולים להשפיע באופן מהותי לרעה על עסקי החברה, מצבה הפיננסי ותוצאות פעילותה.

23.2.4 חידושים טכנולוגיים

תחומי הפעילות בהם פועלת החברה מאופיינים בשינויים טכנולוגיים תכופים ומהירים, המתאפיינים בהופעת דורות חדשים של מוצרים או ביישום טכנולוגיות חדשניות במוצרי מתחרים, מדי מספר שנים. במסגרת פעילותה בסביבה תחרותית, נדרשת החברה לבצע מחקר ופיתוח תמידי, לשפר מערכות ומוצרים קיימים, ולפתח מערכות וטכנולוגיות חדשות, על מנת לעמוד בדרישות מתקדמות מצד לקוחות קיימים ולקוחות פוטנציאליים. הליכי המחקר והפיתוח הכרוכים בפיתוחים טכנולוגיים כאמור, דורשים משאבים רחבי היקף.

23.2.5 פגיעה בקניין הרוחני

נכסי הקניין הרוחני שבידי החברה חשופים לפגיעה מצד גורמים שונים, כגון הפרות הסכמים הנוגעים לשמירה על קניין רוחני, העתקת מוצרי החברה ופיתוחי החברה, ניצול מידע סודי של החברה על ידי צדדים שלישיים לא מורשים, ופיתוח בלתי תלוי של מוצרים זהים או דומים למוצרי החברה על ידי מתחרי החברה. כישלון החברה להגן על נכסי הקניין הרוחני שבידיה עלול להשפיע לרעה על עסקיה.

23.2.6 התחייבויות לביצוע רכש גומלין

במסגרת התקשרויותיה של החברה עם לקוחותיה נדרשת החברה לקחת על עצמה בחלק מהמקרים, התחייבויות לביצוע רכש גומלין (Offset) במדינת הלקוח, היינו התחייבויות לרכישת מוצרים או שירותים בסכומים מהותיים על פני תקופה נקובה מספקים במדינת הלקוח עבורו מבוצעת ההתקשרות. החברה נערכת באופן שוטף לעמידה במחויבויות אלה. עלויות וסיכונים ה"אופסט" נלקחים בחשבון במסגרת אומדן העלויות הרב-שנתי של הפרויקטים הרלוונטיים.

23.3 גורמי סיכון נוספים - תוכנית לניהול סיכונים

בהמשך לגורמי הסיכון המתוארים לעיל ולסיכונים השוק המתוארים בפרק 19 להלן יתוארו גורמי סיכון עיקריים נוספים כפי שמופ, זוהו ותועדפו במסגרת פעילות שבוצעה בחברה בנושא ניהול סיכונים במהלך השנים 2010-2017.

23.3.1 נזקי טבע - רעידת אדמה

החברה ממוקמת בצפון עמק זבולון בקרבת שבר יגור ובקרבת הים. אירוע של רעידת אדמה אשר עלול להיות מלווה בתרחיש של צונאמי (חדירה של גלי צונאמי כ-650 מ' מקו החוף) עלול לחשוף את רפאל לנזקים כספיים משמעותיים ולפגיעה בנפש. החברה נערכת לאירועים קיצוניים מסוג זה ע"י הקמת צוותי הצלה מקומיים בלתי תלויים (בגורמים חיצוניים), וע"י תרגילים שוטפים. החברה מקפידה לבנות עפ"י התקנים העדכניים בנדון בצעה תהליך לבחינת עמידות המבנים ומבצעת תוכנית מובנה לחיזוק מבנים בהתאם לניתוח זה.

23.3.2 מלחמה

מיקום מתקני רפאל ואופיים מעמיד אותם בפני סיכונים מלחמה העלולים לגרום לפגיעה בנפש וברכוש, כמו גם לפגיעה ביכולת החברה לעמוד בכל מחויבויותיה בזמן חירום. ע"מ לצמצם הסיכונים הנ"ל רפאל נערכת למצבי חירום מלחמתיים ע"י הכנת תיק חירום המתורגל מעת לעת בהתאם לתוכנית עבודה שנתית. בין היתר דאגה ודואגת באופן שוטף רפאל לאמצעי מיגון עבור כל עובדיה, ומקפידה על איחסון חומרים מסוכנים בכמות מינימלית במתקניה. קיימת תוכנית לצמצום ריכוזי עובדים בתדרי אוכל ובהסעות מרוכזות בשעת חירום וכן תוכנית לצמצום מלאי החומ"ס בשעת מלחמה.

23.3.3 בטיחות

23.3.3.1 נפיצים

החברה חשופה לפגיעה בנפש/רכוש/סביבה כתוצאה מאירוע פיצוץ. החברה פועלת לצמצום החשיפה בין השאר ע"י עמידה בחוקים ובתקנות הובלה, עבודה ואחסון נפיצים, ע"י הקמת תשתיות ייעודיות לעבודה ואחסון נפיצים, הגבלת תכולת וסוג הנפיצים במבנים בהתאם למרחקי ההפרדה שלהם מאתרים סביבתם, ע"י הערכות סיכונים ופעולות מתקנות, ע"י קיום מבדקים פנימיים וחיצוניים, ע"י הדרכות והרשאות לעובדים בנפיצים, ע"י שדרוג תהליכי העבודה והפעלת מערכות שמוסרות מידע מעודכן לגבי תכולה וסוג הנפיצים במבנים החמים, ע"י מערכת ניטור קבועה המתריעה על אירוע בטיחותי, ע"י הכשרת צוות אחזקה ייעודי לטיפול במכונות ומיכשור בחדרי עבודה עם נפיצים וניהול אחזקה מונעת עיתית למכונות אלו, ע"י תרגול קבוע של מערך ההצלה וע"י ביטוחים מתאימים.

23.3.3.2 חומרים מסוכנים

החברה חשופה לפגיעה בנפש/רכוש/סביבה כתוצאה מאירוע פיזור חומרים מסוכנים (להלן "חומ"ס"). החברה פועלת לצמצום החשיפה, בין השאר, ע"י עמידה בחוקים ובתקנות, ע"י הקמת תשתיות ייעודיות (מאצרות) לאחסון ולעבודה עם חומ"ס, צמצום כמות החומרים המסוכנים בחצר החברה, ע"י מיקום האתרים המכילים חומ"ס בהתאם לתקנות מרחקי הפרדה, ע"י ביצוע הערכות סיכונים ופעולות מתקנות, ע"י קיום מבדקים פנימיים וחיצוניים שבהם גם מנטרים רמות זיהום לסביבה, ע"י שדרוג שוטף של תהליכי העבודה ומערכות המידע לגבי כל מוקד עבודה שבו יש פעילות עם חומ"ס, ע"י תרגול קבוע של מערך ההצלה וע"י ביטוחים מתאימים.

23.3.4 ניהול משאבי אנוש

23.3.4.1 איכות ומימונות כ"א

החברה מתחרה בסביבה בה קיימת תחרות רבה על משאבי אנוש המצטיינים ומנגד קיימים בחברה הסכמים קיבוציים וקביעות גם לעובדים לא מצטיינים. סביבה זו, המתוארת לעיל, עלולה לחשוף החברה לאי יכולת מספקת לאיוש בעלי תפקידים קריטיים. החברה פועלת לצמצום החשיפה, בין השאר, ע"י הקפדה על גיוס איכותי וע"י מהלכים מתמשכים לשמירה על שכר תחרותי, על סמכויות ניהוליות ועל תכנון קריירה.

23.3.4.2 גמישות בחלק ממרכיבי השכר וסמכויות ניהוליות

החברה חשופה לחריגה בעלויות שכר ובסמכויות ניהוליות אשר תפגע ברווחיות הארגון לטווח קצר וארוך. החברה פועלת לצמצום החשיפה בין השאר ע"י שמירה מתמדת על הסכמים סבירים, תוך הקפדה על עקרון אי איבוד סמכויות ניהוליות, וע"י גמישות בחלק מעלויות השכר כגון תגמולים וחלוקת רווחים. החברה חתמה על הסכמי שכר עם כל הועדים בחברה (האחרון ב 2/2018). הסכמים אילו הינם בעלי השפעה גבוהה על עתיד החברה.

23.3.5 רגולציה אסטרטגית/שיווקית

23.3.5.1 נהלי החברה בשימוש ברכיבים מפוקחים

עמידה בדרישות רגולטוריות קפדניות בנושא שימוש ברכיבים ובמידע מפוקח הינה חיונית למניעת סיכונים אסטרטגיים, שיווקיים וכספיים משמעותיים לחברה. החברה פועלת בנושא, בין השאר, ע"י מינוי קצין ציות רכש וע"י תהליכי עבודה ממוחשבים המונעים שימוש לא נאות.

23.3.5.2 מניעת שחיתות מול עובדי ציבור זרים

עמידה בדרישות רגולטוריות קפדניות בנושא מניעת שחיתות אצל עובדי ציבור זרים הינה חיונית למניעת סיכונים אסטרטגיים, שיווקיים כספיים ופוליטיים משמעותיים לחברה. החברה פועלת לצמצום החשיפה, בין השאר, ע"י מינוי קצין ציות, ביצוע סקר סיכונים, כתיבת נהלים ברורים בעניין, הדרכת עובדים ושותפים עסקיים, ובדיקות נאותות קפדניות לשותפים עסקיים.

23.3.5.3 רישיונות שיווק ויצוא

עמידה בדרישות רגולטוריות קפדניות בנושא רישיונות שיווק הינה חיונית למניעת סיכונים אסטרטגיים, שיווקיים כספיים ופוליטיים משמעותיים לחברה. החברה פועלת לצמצום החשיפה, בין השאר, ע"י מינוי קצין ציות, ע"י כתיבת נהלים ברורים בעניין, ע"י מחשוב תהליכי עבודה וע"י ביקורות פנימיות.

23.3.6 סיכונים פיננסיים

23.3.6.1 ניהול לקוי של מערך הביטוחים

אי קיום ביטוחים נאותים לרכוש ולחבויות מוצר עלולה לחשוף החברה לנזקים כספיים. החברה פועלת לצמצום החשיפה, בין השאר, ע"י בחינה שוטפת של הצרכים, מקצוענות פנימית וסיוע ביועצים חיצוניים וחוות דעת.

23.3.6.2 ניהול ערבויות לקוחות

אי ניהול ערבויות מול מחזיקי עניין בהתאם לצרכים העסקיים לרבות אי בחינת תוקף הערבויות עלול חשוף החברה לנזקים כספיים. החברה פועלת לצמצום החשיפה, בין השאר, ע"י מקצוענות פנימית ומחשוב התהליך וביצוע בקורות שוטפות במסגרת מערכת המידע הארגונית.

23.3.6.3 כשל בניהול תזרים המזומנים

כשל בתהליך ניהול תזרים המזומנים עלול לגרום למצב בו לחברה לא יהיו מקורות כספים נזילים לביצוע תשלומים שוטפים. החברה פועלת למניעת הכשל ע"י ניהול תזרים מזומנים שוטף

, ע"י פיזור הסיכון בתקבולים בפיזור רב של לקוחות , בצפי ברור של ההוצאות ובניהול של תיק השקעות בהיקף שמבטיח שימוש בחרום.

23.3.7 רגולציות תפעוליות - עמידה בדרישות נותני האישור ברישיון העסק

ע"מ לעמוד בדרישות רישיון עסק, על רפאל לקיים את כל החוקים, התקנות והדרישות של נותני האישור ביניהם: משרד הגנת הסביבה, משרד הבריאות, משרד הפנים, משרד הביטחון, משרד התחבורה, משרת ישראל, פיקוד העורף וכיבוי אש. אי עמידה בדרישות, מסכנת את רישיון העסק ועלולה לגרום לתביעות כנגד רפאל. ע"מ לצמצם הסיכונים הנ"ל, מקפידה רפאל על ניהול הדרישות, על עמידה בהם ועל תיקון ליקויים הנובעים מביקורות של הרשויות - עפ"י תוכנית מוגדרת ומוסכמת מראש. לצורך כך, מינתה רפאל אחראי לנושא ברמת סמנכ"ל ומקצה את המשאבים הדרושים לצורכי הטיפול הנדרש.

23.3.8 סיכוני סייבר

אי התמודדות נאותה עם סיכוני סייבר עלולה לחשוף החברה לסיכונים אסטרטגיים, תפעוליים, כספיים ולסיכוני מוניטין. החברה פועלת באופן שוטף לצמצום החשיפה, בין השאר, ע"י מקצוענות פנימית, סיוע ביועצים חיצוניים וחוות דעת, עיבוי עובדים בנושא ואמצעים טכנולוגיים מתקדמים. כמו-כן החברה הפעילה חמל הנותן מענה מסביב לשעון לאירועי סייבר.

24. סיכונים סביבתיים ודרכי ניהולם

24.1 כללי

- לרפאל מדיניות ברורה בנושא ניהול הגנת הסביבה ופתוח בר קיימא. המדיניות קובעת בין היתר את מחויבותה של רפאל להקמה ותחזוקה של מערכת ניהול סביבתית מתוך הכרה בחשיבות הנושא לרפאל, ללקוחותיה ולקהילה.
- המדיניות מאושרת ע"י הנהלת רפאל והדירקטוריון ומוטמעת בקרב עובדי רפאל באמצעות נהלים, אתרים ברשת האינטרנט הפנימית, פרסומים והדרכות להגברת מודעות העובדים לנושא.
- מדיניות רפאל בנושא מופיעה גם בשפה האנגלית באתר הרשמי של רפאל, כחלק ממחויבותנו לשקיפות סביבתית.
- החברה קיבלה ציון 10 בפרק הגנת הסביבה ב"מדד מעלה".
- במהלך 2017 נכתבה חוברת דיווח אחריות חברתית (עבור השנים 2015, 2016) הכוללת פרק מורחב בנושא הגנת הסביבה ופיתוח בר קיימא. הדיווח נערך ע"פ מתכונת בין לאומית של ה-GRI. הדיווח עבר בקרת נאותות ע"י חברה חיצונית בלתי תלויה.
- רפאל מוסמכת לתקן הבין לאומי ISO 14001 – ניהול איכות הסביבה בארגון, ומקפידה על שיפור מתמיד בנושא תוך הצבת יעדים סביבתיים חדשים ועמידה בהם.
- רפאל נערכת לעמידה בדרישות תקן ISO 14001 המעודכן שייכנס לתוקף החל מרבעון שלישי 2018. התקן המעודכן מכיל דרישות רבות מגוונות בנושאי סביבה לרבות: בעלי זיקה, דיווחים להנהלה, מדיניות, נהלים, ניתוח שיפורים וכדומה. כחלק מההכנות לתקן נכתבו ועודכנו מסמכי עבודה ונהלים.
- הפעילות הסביבתית נסקרת תקופתית בהתאמה לדרישות התקן ועמידה בדרישות כל דין.
- החברה מבצעת ניטור סביבתי הכולל פליטות לאוויר, שפכים, קולחין וקרקע, ומקפידה לעמוד בדרישות הסף הקבועות בחוקים ובתקנות.
- לכל מכוני רפאל רישיון עסק בר תוקף. עמידה בדרישות הגנת הסביבה הם תנאי הכרחי לקבלת רישיון עסק והיתר רעלים.
- ביצועי הסביבה של רפאל נבדקים באופן שוטף ע"י האגף לרישוי מפעלים ביטחוניים במשרד הפנים בשיתוף עם נציגי המשרד להגנת הסביבה, משרד הבריאות, משרד הכלכלה ופיקוד העורף.
- החברה מקפידה על צריכה אחראית של חומרים מסוכנים תוך דגש על אחסון מלאים הנדרשים לפעילויות השוטפות בלבד. האחסון מבוצע בתנאים מבוקרים למניעת דליפות ונוק סביבתי כתוצאה מאירוע בלתי צפוי. במקביל לשימוש בחומרים מסוכנים נעשית עבודה למציאת חומרים חליפיים ידידותיים לסביבה ובעלי אופי "ירוק".
- במתקן מסויים בוטל השימוש בחומר רעיל (בהיקף של כ- 6,000 ליטר בשנה) והוחלף בחומר לא רעיל וידידותי לסביבה ולמשתמש.
- בחברה קיים מערך הצלה המורכב מחמ"ל, מיחידת הבטיחות המרכזית, מחלקת כיבוי אש, מרפאה וביטחון. בנוסף, במקרה חירום מופעלים כלל גורמי ההנדסה והתשתיות כדוגמת חשמל, מים, מבנים. המערך מצויד באמצעים הנדרשים לטיפול באירועים סביבתיים, ומקיים שגרת אימונים, תרגילים וכוונות למתן מענה לתקריות בעלות אופי סביבתי.

24.2 תוכנית סביבתית

לחברה נקבעה אסטרטגיה בנושא הגנה על הסביבה ופיתוח בר קיימא. האסטרטגיה הוצגה ואושרה ע"י הנהלת רפאל ודירקטוריון החברה.

האסטרטגיה כוללת השקעה מתמדת בהגנה על הסביבה ובעקרונות פיתוח בר קיימא, ויצירת תדמית ירוקה לרפאל, בדומה לארגוני הייטק מובילים בעולם. זאת למרות סוגי הפעילויות שיש בהם פוטנציאל היזק לסביבה, ומתוך הכרה בערך ובחשיבות של איכות הסביבה לבעלי עניין: עובדים, שכנים, רשויות, לקוחות וספקים.

עקרונות הגנת הסביבה ופיתוח בר קיימא ברפאל כוללים:

- עמידה בדרישות כל דין (חוקים, תקנות, תנאים ברישיון העסק)
- בניית מערכת ניהול סביבתי הכוללת:
- עמידה בדרישות תקן ISO 14001, קביעת מדיניות ניהול סביבתי והצגתה לרשויות, לעובדים, ללקוחות החברה ולקהילה.
- מדידה והערכה מתמדת של הביצועים הסביבתיים.
- קביעת מטרות לשיפורים ע"י ההנהלה.
- טיפול בתהליכים בעלי פוטנציאל היזק סביבתי גם אם לא מחויבים בחוק: ביצוע חישובים וניטורים לפליטות אפשריות לסביבה, ביצוע הערכות סיכונים, עריכת תסקירי השפעה על הסביבה, הפחתה במקור של פסולת מסוכנת.
- הגנה על משאבי הטבע – המשך בינוי ופיתוח רפאל תוך התחשבות במשאבי הטבע הקיימים ומניעת פגיעה עתידית.
- מעורבות ציבור העובדים והמשך פיתוח תקשורת סביבתית (העמקת הקשר עם בעלי עניין: רשויות מקומיות, עמותות סביבתיות, גופים ירוקים).
- למידה מתמדת, לרבות מארגונים אחרים.

נושאים נוספים עליהם שוקדת החברה:

- פתרון קבוע להשמדה של עודפי חומרים אנרגטיים באמצעות חברה חיצונית שתקלוט את העודפים ותשתמש בהם כחומר גלם לפעילותה.
- אנרגיה:
- צמצום צריכת אנרגיה ושימוש באנרגיה חליפית.
- עדכון התוכנית הרב שנתית להמשך צמצום צריכת האנרגיה.
- עריכת "מדרג פחמני" (חישובי פליטות גזי חממה) מקיף לפעילויות רפאל.
- במהלך בניית מבנים חדשים, נלקחים בחשבון שיקולי חסכון באנרגיה ואלמנטים של "בניה ירוקה".
- בעקבות דרישת המשרד להגנת הסביבה ביצענו שדרוג מהותי במתקן טיפול השפכים של מכון דוד והעברת מי הקולחין למאגר האזורי של מועצת מטה אשר.
- מבוצעת פעילות שוטפת לצמצום כמויות חומרים מסוכנים במכון דוד.
- מתבצעות פעילויות שוטפות לניקוי חוף היס הגובל במכון דוד בשיתוף הקהילה.
- פסולת אלק' מועברת למחזור באמצעות, אקולוגיה לקהילה מוגנת.
- החברה נערכת להחלת חוק אוויר נקי על מכון דוד (עריכת מסמכים, ביצוע מודלים לפליטות, נדרש לפתרונות והשקעות מתאימים). כלל המסמכים הנדרשים ע"פ החוק הוגשו לבחינת המשרד להגנת הסביבה במרץ 2014.

- באוגוסט 2016 התקבל "היתר פליטה" מהמשרד להגנ"ס. קיימות תוכניות להשקעות בנושאי תשתיות וצמצום פליטות חומרים מארובות.
- הוגש למשרד להגנת הסביבה דיווח מרכזי כנדרש בתקנות מרשם פליטות לסביבה.
 - הוקם אתר חדש לאחסון ביניים של פסולת כללית (נייר, קרטון, עץ וכדומה) טרם העברה לטיפול באתרים מורשים.
 - רפאל עברה לרכש חשמל מוזל ("וינקי") המופק מגז טבעי מתחנת כוח פרטית. תחילת ההתקשרות מרבעון ראשון 2015.
 - נערכים להקמת תחנת כח שתפעל באמצעות גז טבעי, וכן ולהתקנת מערכות פוטו-וולטאיות נוספות לייצור חשמל עצמי.
 - ברכישת כלי רכב חדשים נלקחים בחשבון הציונים הסביבתיים של כל רכב. תנאי הסף הינו ציון מינימאלי של 5 (מתוך מדד בין 1 הסביבתי הטוב ביותר עד 14).
 - בעקבות דרישות המשרד להגנת הסביבה ורשות המים התחלנו ביישום והתקנות בארות ניטור למי תהום וביצוע דיגומי קרקע. במהלך 2017 סיימנו ביצוע כל הדיגומים הנדרשים והתחלנו בניית תחנת התוצאות שהתקבלו עד כה.

סיכונים סביבתיים

במסגרת הערכת הסיכונים הכוללת בוצעה גם הערכת סיכונים סביבתיים ברפאל. לעניין סיכונים העלולים להשפיע על פעילות החברה ראה סעיפים 23.3.3 ו-23.3.7 לעיל.

24.3 פגיעה בסביבה

במהלך 2017, לא היו אירועים אשר גרמו לפגיעה סביבתית ברפאל. לא היו כל תהליכים משפטיים כנגד החברה בנושא הגנת הסביבה. מתקיים פיקוח הדוק בנושא מטעם משרדי הממשלה ואנו מקפידים על עמידה בדרישותיהם השוטפות.

24.4 עלויות סביבתיות

רפאל השקיעה סך של כ- 10 מ"ח לצורך שדרוג מתקן טיהור השפכים של מכון דוד וחיבורו "למאגרי אשר".

דירקטוריון רפאל אישר השקעה רב שנתית של כ- 40 מ"ח לצורך ביצוע תוכנית התייעלות אנרגטית שעיקרה החלפת מערכות מזוג אוויר מרכזיות ישנות, במערכות חדשות, בהם יעילות אנרגטית גבוהה, והחלפת גופי תאורה לגופים יעילים וחסכוניים.

השקעות שוטפות מבוצעות בנושאים כגון מחזור פסולות, המרה לחומרים ירוקים, הדרכה, תרגול מערך ההצלה והעובדים ועוד.

רפאל מערכות לחימה מתקדמות בע"מ

דוח הדירקטוריון לבעלי המניות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017

- 1. הסברי הדירקטוריון על מצב ענייני החברה בתקופת הדיווח**
- 1.1 כללי**
- 1.1.1 דירקטוריון החברה :
בחודש מרס 2017 מונה מר עוזי לנדאו לתפקיד יו"ר הדירקטוריון של החברה.
- 1.1.2 צבר הזמנות :
שנת 2017 מהווה שנת שיא בקבלת הזמנות ובצבר הזמנות. במהלך השנה קיבלה הקבוצה 11.1 מיליארד ש"ח הזמנות. צבר ההזמנות של הקבוצה הגיע בסוף השנה לכ-24.1 מיליארד ש"ח. כ-46% מהצבר הינו לייצוא.
- 1.1.3 חלוקת דיבידנדים :
בחודש מאי 2017 הכריז דירקטוריון החברה על דיבידנד בגין רווחי שנת 2016 בסך של כ-20 מליון ש"ח, הדיבידנד שולם בחודש יוני 2017.
- 1.1.4 מעבר לדיווח לפי כללי ה IFRS והיערכות לאימוץ תקן IFRS15 :
החל מהדוחות הכספיים של שנת 2017 אימצה החברה לראשונה את תקני הדיווח הכספיים הבינלאומיים ובהתאם לכך הציגה החברה את דוחותיה הכספיים בתקופה המדווחת ואת מספרי ההשוואה לתקופות המקבילות אשתקד, לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016 וכן מאזן פתיחה ליום 1 בינואר 2016 בהתאם לתקינה הבינלאומית. הנתונים הכספיים המוצגים בדוח הדירקטוריון ובדוח תיאור עסקי התאגיד מוצגים בהתאם. גילוי בדבר השפעות מהותיות במעבר ל – IFRS ראה ביאור 27 לדוחות הכספיים של החברה ליום 31 בדצמבר 2017.
- החברה נערכת ליישום לראשונה של תקן דיווח כספיים בינלאומיים IFRS15 "הכנסה מחוזים עם לקוחות" בדוחותיה הכספיים לתקופות המתחילות ביום 1 בינואר 2018, לפירוט נוסף ראה ביאור 3 כ לדוחות הכספיים של הקבוצה ליום 31 בדצמבר 2017.

1.1.5 הנפקת אג"ח :

בתאריך 28 בפברואר 2017 השלימה החברה גיוס חוב בהיקף של 1.5 מיליארד ש"ח, הגיוס התבצע בהנפקה פרטית של שלוש סדרות אג"ח בדרוג AAA לגופים מוסדיים לפי החלוקה הבאה:

סכום (מש"ח)	ריבית כוללת	מח"מ (שנים)	צמוד מדד/שיקלי	
260	2.14%	9	צמוד מדד	סדרה ג'
515	3.74%	9	שקלי	סדרה ד'
725	2.50%	5	שקלי	סדרה ה'
<u>1,500</u>				

לפירוט נוסף ראה ביאור 19 לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2017.

1.2 מצב הכספי

סך נכסי החברה במאוחד ליום 31 בדצמבר 2017 הסתכמו בכ- 12,330 מ"ח.

להלן יחסים פיננסיים במאזן המאוחד :

% מסך כל הנכסים		הרכוש השוטף השקעות והלוואות חברות כלולות רכוש קבוע, רכוש אחר ומיסים נדחים
ליום 31 בדצמבר		
2016	2017	
71.3	73.3	
8.1	6.5	
20.6	20.2	

1.2.1 הרכוש השוטף :

הרכוש השוטף ליום 31 בדצמבר 2017 הסתכם לסך של כ-9,040 מ"ח (נכון ליום 31 בדצמבר 2016 הסתכם לסך של כ-7,667 אלפי ש"ח). הגידול ברכוש השוטף ביחס ליתרה בתקופה המקבילה אשתקד בסך של כ-1,372 מ"ח, נובע בעיקר מעליה ביתרות מזומנים ושווי מזומנים והשקעות לזמן קצר בסך 954 מ"ח, מעליה בלקוחות והכנסות לקבל בסך של כ-348 מ"ח ומעליה במלאי בסך של כ-134 מ"ח. העלייה ביתרות המזומנים ושווי מזומנים הינה בעיקר כתוצאה מהנפקת אגרות חוב בסך 1,500 מ"ח (פירוט נוסף בביאור 19 לדוחות הכספיים) בקיזוז כ-509 מ"ח רכישת נכסים קבועים.

1.2.2 נכסים שאינם שוטפים :

הנכסים שאינם שוטפים ליום 31 בדצמבר 2017 הסתכמו לסך של כ-3,291 מ"ח (נכון ליום 31 בדצמבר 2016 הסתכם לסך של כ-3,086 אלפי ש"ח). הגידול ביתרות הנכסים שאינם שוטפים ביחס ליתרה בתקופה המקבילה אשתקד בסך של כ-205 נובע בעיקר :

- מגידול ברכוש הקבוע נטו בסך של כ-290 מ"ח כתוצאה מרכישת נכסים קבועים בסך 512 מ"ח (מתוך זה, 240 מ"ח בגין מקרקעין ומבנים) בקיזוז הוצאות הפחת במהלך השנה בסך של כ-222 מ"ח.
- בקיזוז הירידה בהשקעות בחברות כלולות בסך 63 מ"ח בעיקר כתוצאה מחלוקת רווחים בחברות הכלולות 72 מ"ח.

פירוט נוסף לגבי הרכב יתרת התאגידים המוחזקים והתנועה ביתרה זו במהלך שנת 2017 ראה ביאור 10 לדוחות הכספיים.

1.2.3 התחייבויות שוטפות :

סך ההתחייבויות ליום 31 בדצמבר 2017 הסתכמו לסך של כ-8,349 מ"ח, מתוכם 6,625 מ"ח התחייבויות לזמן הקצר (נכון ליום 31 בדצמבר 2016 הסתכם לסך של כ-6,792 אלפי ש"ח). הקיטון בהתחייבויות השוטפות ביחס ליתרה בתקופה המקבילה אשתקד בסך של כ-167 מ"ח נובע בעיקר מקיטון בהתחייבויות לספקים בסך של כ-119 מ"ח (בעיקר בגין קיטון בהתחייבויות לספקים במטבע חוץ בסך 171 מ"ח), קיטון בזכאים אחרים בסך של כ-93 מ"ח וקיטון ביתרת דיבידנד לשלם בסך 56 מ"ח (כתוצאה מחלוקת דיבידנד) בקיזוז גידול במקדמות שהתקבלו מלקוחות בניכוי עבודות בביצוע בסך של כ-75 מ"ח.

1.2.4 התחייבויות לזמן ארוך :

ההתחייבויות לזמן ארוך ליום 31 בדצמבר 2017 הסתכמו לסך של כ-1,724 מ"ש"ח (נכון ליום 31 בדצמבר 2016 הסתכם לסך של כ- 356 מ"ש"ח).
הגידול בהתחייבויות לזמן ארוך בסך 1,368 מ"ש"ח נובע בעיקר כתוצאה מהנפקת אגרות חוב בסך 1,500 מ"ש"ח (פירוט נוסף בביאור 19 לדוחות הכספיים).

היחסים הפיננסיים של הקבוצה ליום :

<u>31 בדצמבר 2016</u>	<u>31 בדצמבר 2017</u>	<u>יחס</u>
1.13	1.36	שוטף
0.93	1.14	מהיר *

הגידול ביחס השוטף וביחס המהיר * לעומת היחס בתקופה המקבילה אשתקד נובע בעיקר מעלייה במזומנים ושווי מזומנים ובהשקעות לזמן קצר כתוצאה מהנפקת אגרות חוב ע"י החברה (ראה סעיפים 1.2.1 ו- 1.2.3).

* בחישוב היחס המהיר מנוטרל המלאי מהרכוש השוטף.

1.3 תוצאות הפעילות

1.3.1 תמצית התוצאות העסקיות (במאחד)

נתוני דוחות רווח והפסד מאוחדים ושיעור מתוך המכירות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר

2016 %	2017 %	2016 מש"ח	2017 מש"ח	
100.0	100.0	7,795	8,128	מכירות
79.1	77.9	6,167	6,331	עלות המכירות
20.9	22.1	1,628	1,797	רווח גולמי
7.2	8.1	565	656	הוצאות מחקר ופיתוח, נטו
3.9	4.0	305	324	הוצאות מכירה ושיווק
4.1	4.1	321	335	הוצאות הנהלה וכלליות
(0.2)	(0.2)	(19)	(18)	הכנסות אחרות
0.2	0.0	16	3	הוצאות אחרות
5.6	6.1	440	497	רווח תפעולי
0.5	0.5	36	39	הכנסות מימון
(0.2)	(1.4)	(16)	(114)	הוצאות מימון
(0.6)	0.2	(43)	16	חלק בהפסדי (רווחי) תאגידיים מוחזקים, נטו
5.3	5.4	417	438	רווח לפני מיסים על הכנסה
0.3	(0.1)	31	(8)	הוצאות (הטבות) מיסים על הכנסה
5.0	5.5	386	446	רווח נקי

1.3.2 קבלת הזמנות וצבר הזמנות (במאחד)

בשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017 התקבלו בקבוצה הזמנות חדשות בהיקף של 11,142 מיליון ש"ח לעומת 10,293 מיליון ש"ח בשנה קודמת. ביום 31 בדצמבר 2017 הגיע צבר ההזמנות של הקבוצה ל- 24,065 מיליון ש"ח, (מתוכם כ- 46% ליצוא), לעומת 21,767 מיליון ש"ח בשנה קודמת, (מתוכם כ- 46% ליצוא).

1.3.3 הכנסות

נתח גדול מהפעילות מתנהל בפרויקטים רב שנתיים גדולים.

ההכרה בהכנסה נקבעת ע"פ התקינה החשבונאית הבינלאומית הקיימת בנושא, תקן חשבונאות בינלאומי 11 "חוזי הקמה" ותקן חשבונאות בינלאומי 18 "הכנסות", בהתאם לתקנים אלה :

- עיתוי ההכרה בהכנסות מעבודות ביצוע נקבע בהתאם לשיטת שיעור השלמה במשך תקופת הביצוע על פני התקופות המדווחות.
 - עיתוי ההכרה בהכנסות ממכירת מוצרים נקבע בהתאם לעיתוי העברת הסיכונים המשמעותיים וההנאות מהבעלות על הסחורות ללקוח (בד"כ בעת האספקה ללקוח).
- פירוט נוסף בביאור 3 י' לדוחות הכספיים.

המכירות במאחד בשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017 הסתכמו בכ- 8,128 מיליון ש"ח, התפוקה (מכירות בתוספת שינויים מלאי) הסתכמה לסך 7,947 מיליון ש"ח (בתקופה המקבילה אשתקד הסתכמו המכירות לסך 7,795 מיליון ש"ח והתפוקה הסתכמה לסך 7,760 מיליון ש"ח).

הגידול במכירות ביחס למכירות בתקופה המקבילה אשתקד נובע מגידול במכירות משהב"ט כתוצאה מקבלת הזמנות גבוהות משהב"ט בשנתיים האחרונות.

המכירות בתקופה התפלגו כדלקמן:

שינוי	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		משהב"ט תעשיות בארץ חו"ל
	2016	2017	
437	3,561	3,998	
(35)	302	267	
<u>(69)</u>	<u>3,932</u>	<u>3,863</u>	
333	7,795	8,128	

1.3.4 רווח גולמי

שיעור הרווח הגולמי במאוחד בשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017 הינו 22.1% לעומת שיעור של 20.9% בתקופה המקבילה אשתקד. הגידול בשיעור הרווחיות הגולמית ביחס לתקופה המקבילה אשתקד נובע משיפור רווחיות בפרויקט ייצור.

1.3.5 הוצאות מחקר ופיתוח, נטו

כגוף עסקי שתחומי פעילותו בפיתוח טכנולוגיות מוצרים ומערכות, החברה משקיעה במו"פ באופן מתמיד, על מנת לשמר ולקדם את הטכנולוגיות שבשימושה, התואמת את פעילויותיה בהווה, פעילויותיה המתוכננות בעתיד ודרישות צפויות של השוק ומערכת הביטחון. הגידול בהוצאות המחקר ופיתוח ביחס להוצאות הני"ל אשתקד הסתכם לסך של כ- 91 מ"ש"ח ונובע מהגדלת תקציב המו"פ ביחס לשנה קודמת.

הוצאות הפיתוח שהווננו במהלך שנת 2016 הסתכמו לסך של כ- 24 מ"ש"ח, הוצאות אלו הינן הוצאות לפיתוח נכסים בפרויקטי מו"פ להם היתכנות טכנולוגית להשלמת הנכס כך שיהיה זמין לשימוש או למכירה – במהלך שנת 2017 לא הווננו הוצאות פיתוח.

1.3.6 הוצאות מכירה ושיווק

הגידול בהוצאות מכירה ושיווק ביחס להוצאות הני"ל אשתקד הסתכם לסך של כ- 19 מ"ש"ח ונובע בין השאר מעלייה בהיקף ההדגמות ללקוחות ופתיחת נציגות חדשה.

1.3.7 הוצאות הנהלה וכלליות

הגידול בהוצאות הנהלה וכלליות ביחס להוצאות הני"ל אשתקד הסתכם לסך של כ- 14 מ"ש"ח ונובע בעיקר מגידול בהוצאות השכר והוצאות חובות מסופקים.

1.3.8 הכנסות (הוצאות) מימון, נטו

הוצאות המימון נטו בשנת 2017 הסתכמו בכ- 75 מ"ש"ח (הוצאות מימון בסך 114 מיליוני ₪ בניכוי הכנסות מימון בסך כ-39 מ"ש"ח).

הכנסות המימון נטו בשנת 2016 הסתכמו בכ- 20 מ"ש"ח (הכנסות מימון בסך 35 מיליוני ₪ בניכוי הוצאות מימון בסך כ-15 מ"ש"ח).

הגידול בהכנסות המימון בשנת 2017 ביחס להכנסות המימון בשנת 2016 בסך של כ- 4 משי"ח נובע בעיקר :

- גידול ברווחים בתיק ההשקעות של החברה בסך של כ- 12 משי"ח.
- גידול בהכנסות מריבית מפיקדונות בנקים בסך 4 משי"ח.
- בקיזוז קיטון ברווח מעסקאות הגנה על מטבע בסך של כ- 15 משי"ח .

הגידול בהוצאות המימון בשנת 2017 ביחס הוצאות המימון בשנת 2016 בסך של כ- 99 משי"ח נובע בעיקר :

- מגידול בהפסד נטו משינוי שערי החליפין ביתרות המזומנים ושווי מזומנים בסך של כ 59 משי"ח.
- מגידול בהוצאות בגין אגרות חוב שהונפקו בסך של כ – 37 משי"ח .

1.3.9 הכנסות (הוצאות) אחרות, נטו

הכנסות אחרות בשנת 2017 הסתכמו לסך של כ- 18 משי"ח לעומת הכנסות אחרות בתקופה המקבילה אשתקד שהסתכמו לסך של כ- 19 משי"ח , ההכנסות בשנים אלו נובעות בעיקר בגין הכנסות מדמי ניהול ושכ"ד מתאגידים מוחזקים וכן כתוצאה מרווח מדילול השקעה בחברה כלולה.

הוצאות אחרות בשנת 2017 הסתכמו לסך של כ- 4 משי"ח לעומת הוצאות אחרות בתקופה המקבילה אשתקד אשר הסתכמו לסך של כ- 16 משי"ח. הקיטון בהוצאות בסך של כ 12 משי"ח נובע בעיקר בגין הפחתה שבוצעה בשנת 2016 בגין השקעה חברה כלולה בסך של כ- 14 משי"ח לעומת הפחתה דומה בסך של כ- 2 משי"ח בלבד שבוצעה בשנת 2017.

1.4 נזילות

1.4.1 מקורות מימון ומדיניות השקעה

תזרים המזומנים מהפעילות של החברה מושפע מתזרים המזומנים המצרפי של הפרויקטים בתקופות המדווחות. תזרים ההוצאות הפרויקטאליות הינו שוטף, ואילו עיתוי קבלת מקדמות ותקבולים מלקוחות הינו נקודתי. מקורות המימון נוספים העומדים לרשות החברה נובעים מהון עצמי שהושקע, מרווחים, ומהנפקת אג"ח למשקיעים מוסדיים. החברה נהנית ממקורות מימון נוספים שמקורם בתוכניות של ממשלת ישראל כגון מענקי מחקר ופיתוח.

מדיניות החברה הינה להשקיע את עודפי המזומנים שלה באופן שיאפשר תשואה ריאלית חיובית, ויקטין את חשיפות החברה מפני שינויים בשערי המטבע.

יתרות המזומנים והשקעות לזמן קצר של החברה לתאריך הדוח על המצב הכספי בסך 3,386 משי"ח, כוללות עודף מקדמות מלקוחות על מלאי נטו בסך של כ-1,443 משי"ח, בגין מקדמות אלו מחויבת החברה לספק מוצרים ו/או שירותים במהלך תקופת המחזור הטיפעולי.

בתקופת הדיווח השקיעה החברה את עודפי המזומנים שלה באפיקים לא צמודים: אג"ח מדינה, פיקדונות ואג"ח קונצרני במדרוג גבוה, וכן באפיקים צמודים: בעיקר אג"ח קונצרני בעלי דירוג גבוה ואג"ח מדינה. כמו כן השקיעה החברה כ-20%-10% מתיק ההשקעות הפיננסיות (כולל פיקדונות) במניות ת"א הכלולות במדדי 35 ו-100 בארץ ובמניות בחו"ל. חלק מהיתרות הכספיות מושקעות באג"ח חו"ל ובפיקדונות מטי"ח.

1.4.2 תזרים המזומנים בתקופה

מזומנים שנבעו מפעילות שוטפת הסתכמו לסך של כ- 223 מ"ח, בעיקר כתוצאה מהרווח הנקי לאחר התאמות בגין פעולות שאינן כרוכות בתזרים מזומנים (פחת והפחתות, הוצאות מימון, הפסדים מירידת ערך מוניטין וכו') בסך 787 מ"ח ומנגד גידול ביתרת הלקוחות והכנסות לקבל וביתרת מלאי עבודות בביצוע שגרמו לירידה ביתרת המזומנים נטו בסך כ- 341 מ"ח וכ- 132 מ"ח בהתאמה.

(מזומנים שנבעו מפעילות שוטפת בשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016 הסתכמו לסך של כ- 822 מ"ח בעיקר כתוצאה מהרווח הנקי לאחר התאמות בגין פעולות שאינן כרוכות בתזרים מזומנים בסך כ- 818 מ"ח ועליה במקדמות ממזמיני עבודות בסך 621 מ"ח ומנגד, עליה ביתרות הלקוחות הכנסות לקבל וחובות לז"א של לקוחות בסך כ- 703 מ"ח).

מזומנים נטו ששימשו לפעילות השקעה הסתכמו לכ- 1,027 מ"ח, בעיקר כתוצאה מרכישת נכסים קבועים בסך כ- 503 מ"ח ומרכישות נטו של השקעות לז"ק בסך 552 מ"ח.

(מזומנים נטו ששימשו לפעילות השקעה בשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016 הסתכמו לכ- 482 מ"ח, בעיקר כתוצאה מרכישת נכסים קבועים בסך כ- 370 מ"ח).

מזומנים נטו שנבעו מפעילות מימון הסתכמו לסך של כ- 1,298 מ"ח, הנובעים בעיקר מהנפקת אג"ח במהלך השנה בסך של כ- 1,500 מ"ח (אג"ח סדרות ג'ה', לפירוט נוסף בביאור 19 לדוחות הכספיים) ומנגד מפירעון אג"ח שהנפיקה החברה בשנים קודמות (אג"ח סדרה ב') בסך 108 מ"ח ודיבידנד ששולם בתקופה בסך של כ- 76 מ"ח (בגין רווחי 2015-2016, לפירוט נוסף – ביאור 21 לדוחות הכספיים).

(מזומנים נטו ששימשו לפעילות מימון בשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016 הסתכמו לסך של כ- 147 מ"ח, הנובעים בעיקר מפירעון אג"ח שהנפיקה החברה בסך 107 מ"ח ומפירעון אשראי לזמן קצר שהתקבל מתאגידי בנקאיים ואחרים בסך כ- 20 מ"ח).

2. אומדנים חשבונאיים קריטיים

בעריכת הדוחות הכספיים בהתאם ל-IFRS, נדרשת הנהלת החברה להשתמש באומדנים והערכות לגבי עסקאות או עניינים אשר השפעתם הסופית על הדוחות הכספיים איננה ניתנת לקביעה מדויקת בעת עריכתם. אף שאומדנים או הערכות נעשים לפי מיטב שיקול הדעת של ההנהלה, השפעתם הסופית של עסקאות או עניינים כאמור עשויה להיות שונה מהאומדנים או מההערכות שנעשו לגביהם.

האומדנים וההנחות שבבסיסם נסקרים באופן שוטף. שינויים באומדנים חשבונאיים מוכרים בתקופה שבה תוקנו האומדנים ובכל תקופה עתידית מושפעת.

לפירוט נוסף בגין השימוש באומדנים ושיקול הדעת – ביאור 2 ה' לדוחות הכספיים ל 31 בדצמבר 2017.

3. הליך אישור הדוחות הכספיים

אישור הדוחות הכספיים של רפאל מתבצע בישיבה של דירקטוריון רפאל המיועדת למטרה זו. קודם לדיון זה מתקיימים דיונים בהנהלת רפאל ובוועדת הכספים של הדירקטוריון, וכן מתקבלות הערות של רשות החברות הממשלתיות.

בדיון בהנהלת רפאל משתתפים, בין היתר, הסמנכ"לים/ראשי החטיבות, הסמנכ"ל לכוי"ב, סמנכ"ל למו"פ, סמנכ"ל לשיווק, סמנכ"ל למשא"ן, סמנכ"ל לתפעול, המבקר הפנימי, חשב החברה וראש יחידת תקציב ובקרה.

בדיון בוועדת הכספים של הדירקטוריון משתתפים חברי ועדת הכספים שהם בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית וכן יו"ר הדירקטוריון. בדיון זה משתתפים גם רואה החשבון החיצוני, המנכ"ל, סמנכ"ל לכספים, ראש יחידת תקציב ובקרה וחשב רפאל.

בדיונים מוצגים ניתוחים שונים בהיבט רב שנתי ובחתיכים שונים, ועולות בו סוגיות מהותיות ושאלות מקצועיות.

כשבוע לאחר הדיון בוועדת הכספים מתקיים הדיון לאישור הדוחות הכספיים בדירקטוריון.

4. מידע בנוגע לביקורת הפנימית

זהות המבקר הפנימי וצוות הביקורת:

מר אהוד אמינפור משמש בתפקיד המבקר הפנימי של החברה החל מ-1.7.2009. השכלה וניסיון: תואר ראשון בפיסיקה, תואר שני בהנדסה מהטכניון בחיפה, תואר שני נוסף במינהל עסקים (MBA) מאוניברסיטת ברדפורד (אנגליה). מר אמינפור הינו מבקר פנימי מוסמך, בעל הסמכה בינלאומית (Certified Information Systems Auditor) CISA בביקורת ואבטחת מערכות מידע, ובעל הסמכה לסקירה חיצונית והבטחת איכות של יחידות הביקורת הפנימית.

למר אמינפור ניסיון בביקורת פנימית משנת 1986. הוא מילא בעבר תפקיד של המשנה למבקר הפנימי בחברת החשמל, המבקר הפנימי הראשי בחברת נמל חיפה ובטכניון.

המבקר הפנימי הינו חבר הנהלה ומוזמן לחלק מישיבות ההנהלה, ולכל ישיבות הדירקטוריון וועדותיו.

בתקופת הדיווח כלל צוות הביקורת 7 עובדים נוספים: עובד מהנדס תעשייה וניהול BSC מאוניברסיטת באר-שבע, בעל הסמכה בינלאומית (Certified Information Systems Auditor) CISA בביקורת ואבטחת מערכות מידע, בעל הסמכה בינלאומית (Certified Internal Auditor) CIA בביקורת הפנימית ובעל הסמכה כמנתח מערכות; עובד רו"ח, בעל תואר BA בכלכלה וחשבונאות ובעל תואר MBA מאוניברסיטת תל-אביב, מבקר פנימי מוסמך, בעל הסמכה בינלאומית (Certified Internal Auditor) CIA והסמכה לאבטחת איכות של מערך הביקורת הפנימית מטעם ה- IIA; עובדת רו"ח, בעלת תואר BA בכלכלה וחשבונאות; עובדת עו"ד בעלת תואר ראשון במשפטים וכלכלה (LLB) ותואר שני במינהל עסקים (MBA) מאוניברסיטת חיפה; עובד בעל תואר BA במערכות מידע ניהוליות מאוניברסיטת חיפה בעל הסמכה בינלאומית (Certified Information Systems Auditor) CISA בביקורת ואבטחת מערכות מידע; עובדת בעלת תואר ראשון במדעי המדינה ותואר שני במינהל ציבורי בהתמחות בביקורת הפנימית מאוניברסיטת חיפה; מנהלת לשכה ומידענית בעלת תואר שני בשירותי אנוש מאוניברסיטת חיפה.

המבקר הפנימי וכל צוות עובדי הביקורת הפנימית, המפורטים לעיל, הינם עובדי החברה ומועסקים במשרה מלאה. בנוסף העסיק המבקר הפנימי בתקופת הדיווח מומחים חיצוניים

לעבודת הביקורת הפנימית בהיקף של כ-3,000 שעות עבודה להשלמת ביצוע תוכנית העבודה של הביקורת הפנימית.

המבקר הפנימי מועסק כ"פקיד בכיר" בהתאם לסעיף 32(א)(4) לחוק החברות הממשלתיות התשל"ה-1975 ובהתאם לחוזרי רשות החברות הממשלתיות.

דירקטוריון החברה קובע את תפקידיו וסמכויותיו של המבקר הפנימי בהתאם לסעיף 49(א) לחוק החברות הממשלתיות התשל"ה-1975.

הביקורת הפנימית ברפאל מבצעת את עבודתה עפ"י תוכנית עבודה שנתית, כנדרש עפ"י התקנים המקצועיים של המבקרים הפנימיים בארץ ובעולם (IIA). תוכנית העבודה השנתית נגזרת, בין השאר מתוכנית רב שנתית שהוכנה על בסיס סקר סיכוני בקרה, נדונה ומאושרת בוועדת הביקורת ובמליאת הדירקטוריון. תהליך גיבוש נושאי העבודה הינו מובנה ומותאם לרמת הסיכון בכל אחד ממגזרי פעילות של החברה.

נגזרות פעילות הביקורת הן חובקות ארגון וכוללות: פיננסיים וחשבונאות, הרכשה וניהול החומר, ארגון תפעול וניהול, משאבי אנוש, שיווק ופיתוח עסקי, אבטחת איכות, מערכות ממוחשבות (IT), עמידה בכללי ציות ורגולציה, ביטחון ובריאות.

ביקורת מערכי מידע נערכת בצמוד לכל ביקורת שוטפת שעורכת הביקורת הפנימית ובאמצעות מטלות ביקורת ייעודיות בהתאם לתוכנית העבודה השנתית.

עבודת הביקורת מתבצעת עפ"י כללי האתיקה, התקנים המקצועיים של לשכת המבקרים הפנימיים בישראל ושל הלשכה הבינלאומית של המבקרים הפנימיים, ה- IIA (Institute of Internal Auditors).

היקף, אופי ורציפות הפעילות ותכנית העבודה של המבקר הפנימי הינם סבירים בנסיבות העניין ויש בהם כדי להגשים את מטרות הביקורת הפנימית בחברה. באישור תקציב החברה לשנת 2018, אישר הדירקטוריון היקף עבודת הביקורת הפנימית בחברה, לרבות באמצעות העסקת מבקרים ומומחים במיקור חוץ לעבודת הביקורת הפנימית בהיקף של 3,500 שעות עבודה.

למבקר הפנימי ולצוות עובדיו ניתנת גישה חופשית כאמור בסעיף 9 לחוק הביקורת הפנימית, התשנ"ב-1992 ובכלל זה גישה מתמדת למערכות המידע בחברה, לרבות לנתונים הכספיים.

דוחות הביקורת מוצגים ליו"ר הדירקטוריון, ליו"ר ועדת הביקורת ולמנכ"ל החברה ונדונים בלשכת המנכ"ל ובוועדת הביקורת של הדירקטוריון במהלך השוטף של השנה. בנוסף, מגיש המבקר הפנימי דוח פעילות חצי שנתי ושנתי הכולל: מהות הביקורת הפנימית ברפאל; תקן והשכלה של עובדי הביקורת; תקציר הנושאים שנבדקו, המלצות והחלטות; תקציר פעילות בנושא טיפול בתלונות הציבור וקבילות עובדים; עבודת דירקטוריון; מעקב אחר יישום המלצות/החלטות; מבקר המדינה, הדירקטוריון, הביקורת הפנימית; תוכנית עבודה לשנת הדיווח; נוהל הביקורת הפנימית ברפאל בע"מ; סיכומים והחלטות ועדת הביקורת.

5. גילוי ליישום הוראות רשות החברות לגבי מקרקעין ומחברים

ראה ביאור 3 יט' (5) בדוחות הכספיים השנתיים ליום 31 בדצמבר 2017.

6. התחייבויות בגין יחסי עובד ומעביד

ראה ביאור 18 בדוחות הכספיים השנתיים ליום 31 בדצמבר 2017.

7. אחריות חברתית

רפאל פורצת דרך לא רק בתחומי העשייה המסורתיים שלה אלא גם בהובלת נושא האחריות התאגידית עם קידום פעילות אחריות חברתית, תוך השקעה בסביבת עבודה מתקדמת וזכויות עובדים, בטיחות בעבודה, בתעבורה ובריאות העובד, ניהול הגנת הסביבה ופיתוח בר קיימא, אתיקה, ממשל תאגידי ושרשרת אספקה.

חברת רפאל מתחייבת לעמידה בדרישות החוק בנושאים אלו. כמו כן נוקטת רפאל גישה וצעדים גם מעבר למתחייב בחוקים.

האחריות התאגידית מתגבשת בעולם כדרישה הכרחית במישורים של:

- חוקים ;
- חוזי לקוחות ;
- תקנים ;
- ציפיות של החברה והקהילה ;

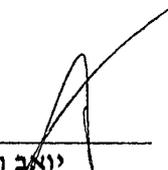
הישגים משמעותיים בתחומי האחריות התאגידית בשנת 2017 :

- בשנת 2017 רפאל זכתה בפעם החמישית ברציפות, בדירוג פלטינה פלוס לאחריות תאגידית, הדירוג הגבוה ביותר של ארגון "מעלה". חברת רפאל שמרה על דירוג פלטינה בחמש השנים האחרונות.
רפאל הינה החברה הממשלתית הראשונה שהצטרפה לדירוג יוקרתי זה.
- בשנת 2017 זכתה חברת רפאל, בתו היהלום היוקרתי של מכון התקנים, התו ניתן על עמידתה של החברה בשבעה תקני איכות.
- בשנת 2017 קיבלה רפאל אות "מצוינות על עשייה עסקית בעלת ערך חברתי" של חברת דן אנד ברדסטריט. הפרס הוענק על פרויקט קהילתי מיוחד בו שולבה אוכלוסייה בעלת צרכים מיוחדים בפעילות מוגדרות השייכות לפרויקט "כיפת ברזל" היוקרתי של רפאל.
- בשנת 2017, פרסמה רפאל את דוח ביצועי רפאל בתחומים האחריות החברתית לשנים 2015-2016, הדוח נכתב בהתאם לתקן הדיווח הבין-לאומי של ארגון ה-GRI- תקן GRI:G4 ברמת הדיווח המקיפה ביותר- Comprehensive.
- תקן ישראלי 10000 לאחריות חברתית- החל משנת 2010 עומדת רפאל בתקן של מכון התקנים.

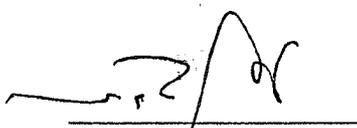
בנוסף, רפאל אושרה לעמידה בשלושה תקנים רלוונטיים בתחומי אחריות חברתית:

- ת"י ISO 14001 לניהול איכות הסביבה ;
- ת"י 18001 לניהול בטיחות וגהות ;
- ת"י 9301 לניהול תעבורה ולבטיחות בדרכים.

נושא האחריות התאגידיית זוכה להכרה מלאה של הדירקטוריון והנהלת החברה.
הכרה זו באה לידי ביטוי בתמיכת הדירקטוריון והנהלה ביוזמות החברתיות, ובהצגת נושא
האחריות התאגידיית בפני דירקטוריון רפאל ובהנהלת רפאל מדי שנה.

יואב הר-אבן
מזכ"ל

עוזי למדאו
יו"ר הדירקטוריון

פרק ב' –

דוח בדבר אפקטיביות הבקרה על הדיווח הכספי ודוחות
כספיים ליום 31 בדצמבר 2017

סומך חייקין
רחוב נחום חת 7,
תא דואר 15142
חיפה 3190500
04 861 4800

**דוח רואי החשבון המבקרים לבעלי המניות של רפאל מערכות לחימה מתקדמות בע"מ
בדבר אפקטיביות הבקרה הפנימית על דיווח כספי**

ביקרנו את הבקרה הפנימית על דיווח כספי של רפאל מערכות לחימה מתקדמות בע"מ וחברות בנות (להלן ביחד - "החברה") ליום 31 בדצמבר 2017, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי ה- Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (להלן - COSO). הדירקטוריון והנהלה של החברה אחראים לקיום בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי ולהערכתם את האפקטיביות של בקרה פנימית על דיווח כספי, הנכללת בדוח הדירקטוריון והנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי, המצורף. אחריותנו היא לחוות דעה על בקרה פנימית על דיווח כספי של החברה בהתבסס על ביקורתנו.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ה- Public Company Accounting Oversight Board (להלן: PCAOB) בארה"ב בדבר ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי, כפי שאומצו על ידי לשכת רואי חשבון בישראל. על פי תקנים אלה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצע במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון אם קויימה, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי. ביקורתנו כללה השגת הבנה לגבי בקרה פנימית על דיווח כספי, הערכת הסיכון שקיימת חולשה מהותית, וכן בחינה והערכה של אפקטיביות התכנון והתפעול של בקרה פנימית בהתבסס על הסיכון שהוערך. ביקורתנו כללה גם ביצוע נהלים אחרים כאלה שחשבנו כנחוצים בהתאם לנסיבות. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו.

בקרה פנימית על דיווח כספי של חברה ממשלתית הינה תהליך המיועד לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי המהימנות של דיווח כספי וההכנה של דוחות כספיים למטרות חיזונית בהתאם לתקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS). בקרה פנימית על דיווח כספי של חברה ממשלתית כוללת את אותם מדיניות ונהלים אשר: (1) מתייחסים לניהול רשומות אשר, בפירוט סביר, משקפות במדויק ובאופן נאות את העסקאות וההעברות של נכסי החברה (לרבות הוצאת מרשות); (2) מספקים מידה סבירה של ביטחון שעסקאות נרשמות כנדרש כדי לאפשר הכנת דוחות כספיים בהתאם לתקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS) ושקבלת כספים והוצאת כספים של החברה נעשים רק בהתאם להרשאות הדירקטוריון והנהלה של החברה ובכפוף לאישורים של רשויות המדינה הנדרשים על פי דין; ו- (3) מספקים מידה סבירה של ביטחון לגבי מניעה או גילוי במועד של רכישה, שימוש או העברה (לרבות הוצאה מרשות) בלתי מורשים של נכסי החברה, שיכולה להיות להם השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

בשל מגבלותיה המובנות, בקרה פנימית על דיווח כספי עשויה שלא למנוע או לגלות הצגה מוטעית. כמו כן, הסקת מסקנות לגבי העתיד על בסיס הערכת אפקטיביות נוכחית כלשהי חשופה לסיכון שבקורות תהפוכנה לבלתי מתאימות בגלל שינויים בנסיבות או שמידת הקיום של המדיניות או הנהלים תשתנה לרעה.

לדעתנו, החברה קיימה, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2017 בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי COSO.

ביקרנו גם בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל, את הדוחות הכספיים המאוחדים של החברה לימים 31 בדצמבר 2017 ו-2016 וליום 1 בינואר 2016 ולכל אחת משתי השנים שהאחרונה בהן שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017 והדוח שלנו, מיום 27 במרס 2018 כלל חוות דעת בלתי מסוייגת על אותם דוחות כספיים.

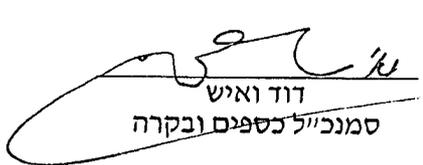
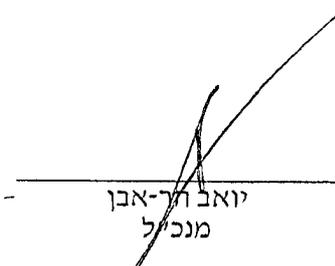
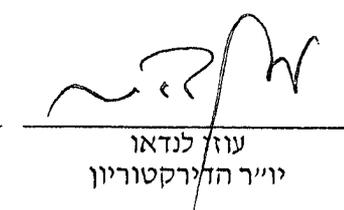
סומך חייקין
רואי חשבון

חיפה, 27 במרס 2018

דוח של הדירקטוריון וההנהלה בדבר הבקרה הפנימית על דיווח כספי לפי תקנות החברות הממשלתיות (דוחות נוספים בדבר אפקטיביות הבקרה הפנימית על דיווח כספי), התשס"ח - 2008

ההנהלה, בפיקוח ובאישור הדירקטוריון של רפאל מערכות לחימה מתקדמות בע"מ (להלן: החברה), אחראים לקביעתה והתקיימותה של בקרה פנימית נאותה על דיווח כספי בחברה. בקרה פנימית על דיווח כספי היא תהליך המיועד לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי והכנת הדוחות הכספיים למטרות חיצוניות, בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים והוראות חוק החברות הממשלתיות. בשל המגבלות המובנות שלה, מערכת בקרה פנימית על דיווח כספי אינה מיועדת לספק ביטחון מוחלט שהצגה מוטעית בדוחות הכספיים תימנע או תתגלה.

הדירקטוריון וההנהלה ביצעו, בדיקה והערכה של הבקרה הפנימית בחברה על דיווח כספי והאפקטיביות שלה, בהתבסס על הקריטריונים שנקבעו במודל בקרה המכונה "מודל קוסו". בהתבסס על הערכה זו, הדירקטוריון והנהלת החברה הגיעו למסקנה, כי הבקרה הפנימית בחברה על הדיווח הכספי של החברה לתקופה המסתיימת ביום 31 בדצמבר 2017 היא אפקטיבית.

 דוד ואיש סמנכ"ל כספים ובקרה	 יואב הר-אבן מנכ"ל	 עוז לנדאו יו"ר הדירקטוריון
--	---	---

27 במרס 2018

תאריך

רפאל מערכות לחימה מתקדמות בע"מ

**דוחות כספיים
ליום 31 בדצמבר 2017**

תוכן העניינים

<u>עמוד</u>	
2	דוח רואי החשבון המבקרים
3-5	הצהרות מנהלים
6-7	דוחות על המצב הכספי מאוחדים וחברה
8	דוחות רווח והפסד מאוחדים וחברה
9	דוחות על הרווח הכולל
10	דוחות על השינויים בהון העצמי
11-12	דוחות על תזרימי המזומנים מאוחדים וחברה
13-63	באורים לדוחות הכספיים

סומך חייקין
רחוב נחום חת 7,
תא דואר 15142
חיפה 3190500
04 861 4800

דוח רואי החשבון המבקרים לבעלי המניות של רפאל מערכות לחימה מתקדמות בע"מ

ביקרנו את הדוחות המאוחדים על המצב הכספי המצורפים של רפאל מערכות לחימה מתקדמות בע"מ (להלן - החברה) לימים 31 בדצמבר 2017 ו- 2016 וליום 1 בינואר 2016 ואת הדוחות המאוחדים על הרווח והפסד, על רווח כולל אחר, על השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים - לכל אחת משתי השנים בתקופה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017. דוחות כספיים אלה הינם באחריות הדירקטוריון והנהלה של החברה. אחריותנו היא לחוות דעה על דוחות כספיים אלה בהתבסס על ביקורתנו.

לא ביקרנו את הדוחות הכספיים של חברות בנות שאוחדו אשר נכסיהם הכלולים באיחוד מהווים כ- 4%, כ- 3% וכ- 3% מכלל הנכסים המאוחדים לימים 31 בדצמבר 2017 ו- 2016 וליום 1 בינואר 2016 בהתאמה, והכנסותיהם הכלולות באיחוד מהוות כ- 4% וכ- 3% מכלל ההכנסות המאוחדות לשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר 2017 ו- 2016, בהתאמה. כמו כן, לא ביקרנו את הדוחות הכספיים של חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני, אשר ההשקעה בהם לימים 31 בדצמבר 2017 ו- 2016 וליום 1 בינואר 2016 הסתכמה לסך של כ- 664 מיליון ש"ח, כ- 693 מיליון ש"ח וכ- 680 מיליון ש"ח, בהתאמה, ואשר חלק החברה ברווחיהן (בהפסדיהן) לשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר 2017 ו- 2016 הינו כ- 2.3 מיליון ש"ח (רווח) וכ- 52 מיליון ש"ח (הפסד), בהתאמה. הדוחות הכספיים של אותן חברות בוקרו על ידי רואי חשבון אחרים שדוחותיהם הומצאו לנו וחוות דעתנו, ככל שהיא מתייחסת לסכומים שנכללו בגין אותם חברות, מבוססת על דוחות רואי החשבון האחרים.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל, לרבות תקנים שנקבעו בתקנות רואי חשבון (דרך פעולתו של רואה חשבון), התש"ל-1973. על-פי תקנים אלה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצעה במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון שאין בדוחות הכספיים הצגה מוטעית מהותית. ביקורת כוללת בדיקה מדגמית של ראיות התומכות בסכומים ובמידע שבדוחות הכספיים. ביקורת כוללת גם בחינה של כללי החשבונאות שיושמו ושל האומדנים המשמעותיים שנעשו על ידי הדירקטוריון והנהלה של החברה וכן הערכת נאותות ההצגה בדוחות הכספיים בכללותה. אנו סבורים שביקורתנו ודוחות רואי החשבון האחרים מספקים בסיס נאות לחוות דעתנו.

לדעתנו, בהתבסס על ביקורתנו ועל הדוחות של רואי חשבון אחרים, הדוחות הכספיים הנ"ל משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי של החברה והחברות מאוחדות שלה לימים 31 בדצמבר 2017 ו- 2016 וליום 1 בינואר 2016 ואת תוצאות פעולותיהן, השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים שלהן לכל אחת משתי השנים בתקופה שהסתיימה בימים 31 בדצמבר 2017, בהתאם לתקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS). כמו כן, לדעתנו, הדוחות הכספיים הנ"ל ערוכים בהתאם להוראות סעיף 33ב' לחוק החברות הממשלתיות, התש"ה-1975 ולחוזרי רשות החברות הממשלתיות.

ביקרנו גם, בהתאם לתקני ה- PCAOB בארה"ב בדבר ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי, כפי שאומצו על ידי לשכת רואי חשבון בישראל, את הבקרה הפנימית על דיווח כספי של החברה ליום 31 בדצמבר 2017, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי COSO והדוח שלנו מיום 27 במרס 2018 כלל חוות דעת בלתי מסוייגת על אפקטיביות הבקרה הפנימית על דיווח כספי של החברה.

סומך חייקין
רואי חשבון

חיפה, 27 במרס 2018

רפאל מערכות לחימה מתקדמות בע"מ

הצהרת מנהלים בהתאם לתקנות החברות הממשלתיות
(דוח נוסף בדבר הפעולות שננקטו והמצגים שניתנו להבטחת נכונות
הדוחות הכספיים ודוח הדירקטוריון), התשס"ו - 2006

אני, עוזי לנדאו, מצהיר כי-

1. בחנתי את הדוחות הכספיים ודוח הדירקטוריון של רפאל מערכות לחימה מתקדמות בע"מ (להלן - "החברה") לשנת 2017 (שניהם יחד להלן - הדוחות).
2. בהתאם לידיעתי ולאחר שבחנתי את הדוחות, הדוחות אינם כוללים מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בהם מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שניתנו, לאור הנסיבות שבהן ניתנו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוחות.
3. בהתאם לידיעתי ולאחר שבחנתי את הדוחות, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח הדירקטוריון משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות, השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של החברה לימים ולתקופות המוצגים בדוחות.
4. אני, לצד אחרים בחברה המצהירים הצהרה כזו, אחראי לקביעתם ולהתקיימותם בחברה של בקרות ונהלים לצורך גילוי הנדרש בדוחות. בהתאם לכך, קבענו בקרות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקרות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לחברה, לרבות תאגידיים מאוחדים שלה, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בחברה ובאותם תאגידיים, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוחות.
5. אני ואחרים בחברה המצהירים הצהרה כזו, גילינו לרואה החשבון המבקר של החברה ולדירקטוריון שלה, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר:
 - א. את כל הליקויים תשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של בקרה פנימית על דיווח כספי העלולים, באופן סביר, להשפיע לרעה על יכולת החברה לרשום, לעבד, לסכם ולדווח מידע כספי.
 - ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, שמעורבים בה מנהלים או עובדים אחרים בעלי תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית על דיווח כספי של החברה.

אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין

עוזי לנדאו
יו"ר הדירקטוריון

י"א בניסן תשע"ח
27 במרס 2018

רפאל מערכות לחימה מתקדמות בע"מ

הצהרת המנהלים בהתאם לתקנות החברות הממשלתיות
(דוח נוסף בדבר הפעולות שננקטו והמצגים שניתנו להבטחת נכונות
הדוחות הכספיים ודוח הדירקטוריון), התשס"ו - 2006

אני, יואב הר-אבן, מצהיר כי-

1. בחנתי את הדוחות הכספיים ודוח הדירקטוריון של רפאל מערכות לחימה מתקדמות בע"מ (להלן - "החברה") לשנת 2017 (שניהם יחד להלן - הדוחות).
 2. בהתאם לידיעתי ולאחר שבחנתי את הדוחות, הדוחות אינם כוללים מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בהם מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שניתנו, לאור הנסיבות שבהן ניתנו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוחות.
 3. בהתאם לידיעתי ולאחר שבחנתי את הדוחות, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח הדירקטוריון משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות, השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של החברה לימים ולתקופות המוצגים בדוחות.
 4. אני, לצד אחרים בחברה המצהירים הצהרה כזו, אחראי לקביעתם ולהתקיימותם בחברה של בקורות ונהלים לצורך גילוי הנדרש בדוחות. בהתאם לכך, קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לחברה, לרבות תאגידיים מאוחדים שלה, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בחברה ובאותם תאגידיים, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוחות.
 5. אני ואחרים בחברה המצהירים הצהרה כזו, גילינו לרואה החשבון המבקר של החברה ולדירקטוריון שלה, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר:
 - א. את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של בקרה פנימית על דיווח כספי העלולים, באופן סביר, להשפיע לרעה על יכולת החברה לרשום, לעבד, לסכם ולדווח מידע כספי.
 - ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, שמעורבים בה מנהלים או עובדים אחרים בעלי תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית על דיווח כספי של החברה.
- אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

יואב הר-אבן
המנהל הכללי

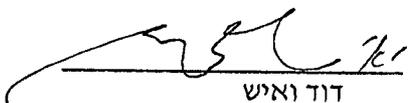
י"א בניסן תשע"ח
27 במרס 2018

רפאל מערכות לחימה מתקדמות בע"מ

הצהרת מנהלים ובקרה בהתאם לתקנות החברות הממשלתיות
(דוח נוסף בדבר הפעולות שננקטו והמצגים שניתנו להבטחת נכונות
הדוחות הכספיים ודוח הדירקטוריון), התשס"ו - 2006

אני, דוד ואיש, מצהיר כי-

1. בחנתי את הדוחות הכספיים ודוח הדירקטוריון של רפאל מערכות לחימה מתקדמות בע"מ (להלן - "החברה") לשנת 2017 (שניהם יחד להלן - הדוחות).
 2. בהתאם לידיעתי ולאחר שבחנתי את הדוחות, הדוחות אינם כוללים מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בהם מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שניתנו, לאור הנסיבות שבהן ניתנו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוחות.
 3. בהתאם לידיעתי ולאחר שבחנתי את הדוחות, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח הדירקטוריון משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות, השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של החברה לימים ולתקופות המוצגים בדוחות.
 4. אני, לצד אחרים בחברה המצהירים הצהרה כזו, אחראי לקביעתם ולהתקיימותם בחברה של בקרות ונהלים לצורך גילוי הנדרש בדוחות. בהתאם לכך, קבענו בקרות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקרות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לחברה, לרבות תאגידיים מאוחזים שלה, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בחברה ובאותם תאגידיים, בפרט במהלך תקופת החכנה של הדוחות.
 5. אני ואחרים בחברה המצהירים הצהרה כזו, גילינו לרואה החשבון המבקר של החברה ולדירקטוריון שלה, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר:
 - א. את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של בקרה פנימית על דיווח כספי העלולים, באופן סביר, להשפיע לרעה על יכולת החברה לרשום, לעבד, לסכם ולדווח מידע כספי.
 - ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, שמעורבים בה מנהלים או עובדים אחרים בעלי תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית על דיווח כספי של החברה.
- אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

דוד ואיש
סמנכ"ל כספים ובקרה

י"א בניסן תשע"ח
27 במרס 2018

דוחות על המצב הכספי מאוחדים ליום 31 בדצמבר

סכומים מדווחים

1 בינואר 2016	31 בדצמבר 2016	31 בדצמבר 2017	באור	
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח		
				נכסים
				נכסים שוטפים
1,262,462	1,441,912	1,869,429	4	מזומנים ושווי מזומנים
1,011,587	990,641	1,516,798	5	השקעות לזמן קצר
1,711,478	2,619,176	2,161,044	6	לקוחות
1,291,482	* 1,020,443	1,826,916	7	הכנסות לקבל
241,731	* 229,987	166,457	8	חייבים ויתרות חובה
1,283,155	1,365,313	1,498,986	9	מלאי
<u>6,801,895</u>	<u>7,667,472</u>	<u>9,039,630</u>		
				נכסים שאינם שוטפים
813,634	845,092	781,893	10	השקעות בחברות כלולות
54,258	22,374	18,500	10	הלוואות לחברות כלולות
1,849,676	1,975,396	2,265,130	11	רכוש קבוע
213,514	157,347	155,033	12	נכסים בלתי מוחשיים
61,404	85,660	70,798	25	נכסי מסים נדחים
<u>2,992,486</u>	<u>3,085,869</u>	<u>3,291,354</u>		
<u>9,794,381</u>	<u>10,753,341</u>	<u>12,330,984</u>		
				התחייבויות והון:
				התחייבויות שוטפות
134,295	111,041	123,547	13	הלוואות ואשראי מתאגידים
1,340,238	1,426,305	1,307,490	14	בנקאיים ואחרים
313,509	368,156	381,438	15	התחייבויות לספקים
1,947,692	* 1,962,879	1,870,217	16	הפרשות
-	56,385	-		זכאים אחרים
2,299,672	* 2,866,989	2,942,186		דיבידנד לשלם
6,035,406	6,791,755	6,624,878		מקדמות ממזמיני עבודות
				התחייבויות שאינן שוטפות
13,666	14,632	21,636	17	התחייבויות אחרות לזמן ארוך
222,588	226,390	187,103	18	הטבות לעובדים
220,236	108,540	1,500,408	19	אגרות חוב
6,230	6,899	14,758	25	התחייבויות מסים נדחים
<u>462,720</u>	<u>356,461</u>	<u>1,723,905</u>		
<u>3,296,255</u>	<u>3,605,125</u>	<u>3,982,201</u>	21	הון
<u>9,794,381</u>	<u>10,753,341</u>	<u>12,330,984</u>		

* סווג מחדש.

דוד ואיש
 סמנכ"ל כספים ובקרה

יואל חר-אבן
 מנכ"ל

עוזי לנדאו
 יו"ר הדיקטוריון

27 במרס 2018
 תאריך אישור הדוחות
 הכספיים

הבאורים המצורפים לדוחות הכספיים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

דוחות רווח והפסד מאוחדים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר

לשנה שהסתיימה ביום		באור	
31 בדצמבר 2016	31 בדצמבר 2017		
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח		
3,560,456	3,998,482		הכנסות ממכירות ומביצוע עבודות
302,315	267,063		מערכת הביטחון
3,932,146	3,862,757		לקוחות אחרים בארץ
			חו"ל
7,794,917	8,128,302		
6,167,364	6,331,580	'א24	עלות המכירות והעבודות שבוצעו
1,627,553	1,796,722		רווח גולמי
565,197	655,851	'ב24	הוצאות מחקר ופיתוח, נטו
305,073	323,853	'ג24	הוצאות מכירה ושיווק
321,065	334,617	'ד24	הוצאות הנהלה וכלליות
(19,384)	(18,195)	'ו24	הכנסות אחרות
15,590	4,058	'ז24	הוצאות אחרות
1,187,541	1,300,184		
440,012	496,538		רווח תפעולי
35,792	39,111	'ה24	הכנסות מימון
(15,966)	(114,023)	'ה24	הוצאות מימון
19,826	(74,912)		הכנסות (הוצאות) מימון, נטו
(42,809)	16,471		חלק החברה ברווחי (בהפסדי) חברות כלולות
417,029	438,097		רווח לפני מסים על הכנסה
31,494	(7,689)	25	מסכים על ההכנסה
385,535	445,786		רווח לשנה
66.5	76.9	'ז24	רווח לשנה ל- 1 מניה רגילה בסיסי ומדולל (בש"ח)

הבאורים המצורפים לדוחות הכספיים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

דוח על הרווח הכולל האחר לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר

לשנה שהסתיימה ביום		
31 בדצמבר 2016	31 בדצמבר 2017	
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	
385,535	445,786	רווח לשנה
(16,493)	(51,437)	פריטי הפסד כולל אחר שיועברו לרווח והפסד :
(1,551)	1,126	הפרשי תרגום מטבע חוץ בגין פעילויות חוץ
(18,044)	(50,311)	שינוי ביתרה בקרן גידור בחברות כלולות
		סה"כ הפסד כולל אחר לשנה שיועבר לרווח והפסד
(2,236)	1,581	פריטי רווח (הפסד) כולל אחר שלא יועברו לרווח והפסד :
		מדידה מחדש של תכנית הטבה מוגדרת
(2,236)	1,581	סה"כ רווח (הפסד) כולל אחר לשנה שלא יעבור לרווח והפסד
365,255	397,056	סך הכל רווח כולל לשנה

הבאורים המצורפים לדוחות הכספיים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

דוחות על השינויים בהון העצמי לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר

סך הכל אלפי ש"ח	יתרת עודפים אלפי ש"ח	קרן גידור בחברות כלולות אלפי ש"ח	קרן תרגום של פעילויות חוץ אלפי ש"ח	פרמיה על מניות אלפי ש"ח	הון מניות אלפי ש"ח	
						לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017 (מבוקר)
3,605,125	3,027,501	(1,183)	(16,493)	28,000	567,300	יתרה ליום 1 בינואר 2017
445,786	445,786	-	-	-	-	רווח לשנה
(48,730)	1,581	1,126	(51,437)	-	-	הפסד כולל אחר
(19,980)	(19,980)	-	-	-	-	דיבידנד שהוכרז ושולם
<u>3,982,201</u>	<u>3,454,888</u>	<u>(57)</u>	<u>(67,930)</u>	<u>28,000</u>	<u>567,300</u>	יתרה ליום 31 בדצמבר 2017
						לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016 (מבוקר)
3,296,255	2,700,587	368	-	28,000	567,300	יתרה ליום 1 בינואר 2016
385,535	385,535	-	-	-	-	רווח לשנה
(20,280)	(2,236)	(1,551)	(16,493)	-	-	הפסד כולל אחר
(56,385)	(56,385)	-	-	-	-	דיבידנד שהוכרז
<u>3,605,125</u>	<u>3,027,501</u>	<u>(1,183)</u>	<u>(16,493)</u>	<u>28,000</u>	<u>567,300</u>	יתרה ליום 31 בדצמבר 2016

הבאורים המצורפים לדוחות הכספיים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

דוחות על תזרימי המזומנים מאוחדים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר

לשנה שהסתיימה ביום		
31 בדצמבר 2016	31 בדצמבר 2017	
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	
385,535	445,786	תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת רווח לשנה
420,477	260,715	התאמות בגין: פחת והפחתות
42,809	(16,471)	חלק בהפסדי (ברווחי) חברות כלולות
14,637	2,130	הפחתת השקעה בחברה מוחזקת
(6,440)	(5,645)	רווח כתוצאה מדילול החזקה
9,907	95,906	הוצאות מימון, נטו
939	1,927	הפסד מממוש רכוש קבוע
4,142	(3,012)	הוצאות מו"פ שלא במזומן
(9,535)	(5,925)	רווח מניירות ערך מוחזקים למסחר
* (23,124)	22,370	מסים נדחים, נטו
(702,696)	(341,315)	שינויים בסעיפי רכוש והתחייבות:
* (4,603)	62,132	שינוי בלקוחות הכנסות לקבל
(80,459)	(131,758)	שינוי בחייבים ויתרות חובה
621,210	72,711	שינוי במלאי
90,329	(121,085)	שינוי במקדמות ממזמיני עבודות
* (1,261)	(90,522)	שינוי בהתחייבויות לספקים
54,647	13,214	שינוי בזכאים ויתרות זכות
5,390	(38,511)	שינוי בהפרשות
821,904	222,647	שינוי בהתחייבויות בגין הטבות לעובדים, נטו
17,862	21,455	מזומנים נטו שנבעו מפעילות שוטפת
14,471	10,383	תזרימי מזומנים לפעילות השקעה
(89,600)	(5,100)	ריבית שהתקבלה מניירות ערך
(370,443)	(502,890)	דיבידנדים שהתקבלו מניירות ערך
26,234	72,096	רכישת נכסי חברה כלולה
42	467	רכישת נכסים קבועים
(62,237)	(36,003)	דיבידנדים שהתקבלו מחברות כלולות
(47,893)	(37,747)	תמורה מממוש רכוש קבוע
(1,852)	(552,070)	השקעה בנכסים בלתי מוחשיים
-	(578)	השקעה בחברות כלולות
31,407	2,754	השקעות לזמן קצר
(482,009)	(1,027,233)	מתן הלוואות לזמן ארוך לחברות כלולות
-	1,500,000	פרעון הלוואות לזמן ארוך מחברות כלולות
(11,395)	(29,753)	מזומנים נטו ששימשו לפעילות השקעה
(20,423)	14,367	תזרימי מזומנים מפעילות מימון
(107,271)	(107,602)	הנפקת אגרות חוב**
-	(76,365)	ריבית ששולמה
(8,104)	(2,710)	אשראי לזמן קצר מתאגיד בנקאי
(147,193)	1,297,937	פירעון אגרות חוב
(13,252)	(65,834)	דיבידנד ששולם
179,450	427,517	פירעון הלוואות לזמן ארוך
1,262,462	1,441,912	מזומנים נטו שנבעו מפעילות (ששימשו לפעילות) מימון
1,441,912	1,869,429	השפעת תנודות בשער החליפין על יתרות מזומנים ושווה מזומנים
56,385	-	עלייה במזומנים ושווי מזומנים
18,322	9,557	יתרת מזומנים ושווי מזומנים לתחילת השנה
		יתרת מזומנים ושווי מזומנים לסוף השנה
		פעולות מהותיות שלא במזומן:
		דיבידנד שהוכרז וטרם שולם
		רכישת רכוש קבוע באשראי

* סווג מחדש.
** לא כולל עלויות הנפקה בסך 1,005 אלפי ש"ח.

הבאורים המצורפים לדוחות הכספיים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

באור 1 – כללי

- א.** רפאל מערכות לחימה מתקדמות בע"מ (להלן: "החברה") נוסדה בשנת 1995 כתוצאה מהחלטת ממשלת ישראל להעביר את פעילות יחידת הסמך הממשלתית "רפאל-רשות פיתוח אמצעי לחימה" (להלן – "יחידת הסמך"), לחברה ממשלתית בעלת אופי עסקי. החברה היא בשליטתה המלאה של ממשלת ישראל ובתור שכזאת הינה כפופה להוראות חוק החברות הממשלתיות התש"ל-1975 ולהוראות ולחוזרים שניתנים על פיו לרבות בנוגע לעריכת הדוחות הכספיים. הדוחות הכספיים המאוחדים של הקבוצה ליום 31 בדצמבר 2017, כוללים את אלה של החברה ושל חברת הבת שלה (להלן יחד: "הקבוצה") וכן את זכויות הקבוצה בחברות כלולות ובהסדרים משותפים.
- ב.** החברה מפתחת אמצעי לחימה ומייצרת חלק מהם. חלק מהותי מהתקשרויות החברה הן עם משרד הבטחון ומתבצעות על פי הוראות ההרכשה של משרד הבטחון.

ג. הגדרות

- דוחות כספיים אלה –
- (1) החברה – רפאל מערכות לחימה מתקדמות בע"מ.
- (2) הקבוצה – רפאל מערכות לחימה מתקדמות בע"מ וחברה מאוחדת שלה.
- (3) חברה מאוחדת – חברה שדוחותיה מאוחדים באופן מלא, במישרין או בעקיפין, עם דוחות החברה.
- (4) חברות מוחזקות – חברה מאוחדת וחברות שהשקעת החברה בהן כלולה, במישרין או בעקיפין, בדוחות הכספיים על בסיס השווי המאוזן.
- (5) צד קשור – כמשמעותו בתקן חשבונאות בינלאומי (2009) 24 בדבר צדדים קשורים.
- (6) בעל עניין – כמשמעותם בפסקה (1) להגדרת "בעל עניין בתאגיד סעיף 1 לחוק ניירות רך, התשכ"ח-1968.
- ד.** המצגים הכלולים בדוחות הכספיים הינם באחריות החברה בלבד ואין הם מחייבים את מדינת ישראל.

באור 2 - בסיס עריכת הדוחות הכספיים

א. הצהרה על עמידה בתקני דיווח כספי בינלאומיים

הדוחות הכספיים המאוחדים הוכנו על ידי הקבוצה בהתאם לתקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS). אלו הדוחות השנתיים הראשונים על פי IFRS שהכינה הקבוצה ויושם בהם תקן דיווח כספי בינלאומי IFRS1, בדבר אימוץ לראשונה של תקני IFRS. השפעת המעבר ל- IFRS על מצבה הכספי של החברה ועל תוצאות פעילותה ותזרימי המזומנים שלה מפורטת בבאור 27.

ב. מטבע פעילות ומטבע הצגה

הדוחות הכספיים המאוחדים מוצגים בשי"ח, שהינו מטבע הפעילות של החברה, ומעוגלים לאלף הקרוב, למעט אם צוין אחרת. השקל הינו המטבע שמייצג את הסביבה הכלכלית העיקרית בה פועלת החברה.

ג. בסיס המדידה

הדוחות הוכנו על בסיס העלות ההיסטורית למעט הנכסים וההתחייבויות הבאים:

- מכשירים פיננסיים, נגזרים ואחרים אשר נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד.
- ניירות ערך המוחזקים למסחר, הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד.
- מלאי הנמדד כנמוך מבין עלות או שווי מימוש נטו.
- נכסי והתחייבויות מסים נדחים.
- נכסים והתחייבויות בגין הטבות לעובדים.
- השקעות בחברות כלולות ובעסקאות משותפות.

למידע נוסף בדבר אופן המדידה של נכסים והתחייבויות אלו ראה ביאור 3, בדבר עיקרי המדיניות החשבונאית.

ד. תקופת המחזור התפעולי

תקופת המחזור התפעולי הרגיל של החברה עולה על שנה, במיוחד בהתייחס לעבודות לפי חוזי ביצוע בהן יכול המחזור התפעולי להימשך שנתיים עד ארבע שנים. עקב כך כוללים הרכוש השוטף וההתחייבויות השוטפות גם פריטים המיועדים והצפויים להתממש בתוך תקופת המחזור התפעולי הרגיל של החברה.

ה. שימוש באומדנים ושיקול דעת

בעריכת הדוחות הכספיים בהתאם ל-IFRS, נדרשת הנהלת החברה להשתמש באומדנים והערכות לגבי עסקאות או עניינים אשר השפעתם הסופית על הדוחות הכספיים איננה ניתנת לקביעה מדויקת בעת עריכתם. אף שאומדנים או הערכות נעשים לפי מיטב שיקול הדעת של הנהלה, השפעתם הסופית של עסקאות או עניינים כאמור עשויה להיות שונה מהאומדנים או מההערכות שנעשו לגביהם.

האומדנים וההנחות שבבסיסם נסקרים באופן שוטף. שינויים באומדנים חשבונאיים מוכרים בתקופה שבה תוקנו האומדנים ובכל תקופה עתידית מושפעת.

באור 2 - בסיס עריכת הדוחות הכספיים

ה. שימוש באומדנים ושיקול דעת (המשך)

האומדנים וההנחות אשר עשויים להוביל להתאמה מהותית בערכם של נכסים והתחייבויות בספרים במהלך השנה הבאה, הינם כדלקמן:

השלכות אפשריות	הנחות עיקריות	אומדן
גידול או קיטון בסכומי ההכנסות שהוכרו בגין חוזי הקמה הפרשות הוצאות והכרה בהפסד בגין חוזה מכביד.	סך העלויות הצפויות בגין חוזי הקמה לצורך אמידת שיעור ההשלמה של כל פרויקט המשמש לקביעת סכום ההכנסות שיוכרו מדי תקופה לרבות אחריות בגין המוצרים וכן לצורך קביעה האם חוזה הינו מכביד.	עלויות צפויות בגין חוזי הקמה
הפחתת עלויות הפיתוח לרווח והפסד.	צפי לקבלת אישורים רגולטורים שיאפשרו את יישום הפרויקט.	יכולת השבה של עלויות פיתוח
גידול או קיטון במחויבות בגין תכנית הטבה מוגדרת לאחר סיום העסקה.	הנחות אקטואריות כגון שיעור היוון, שיעור עליות שכר עתידיות ושיעור גידול בקצבה לפנסיה.	הטבות עובד לאחר סיום העסקה
ביטול או יצירת הפרשה בגין תביעה.	האם יותר סביר מאשר לא כי יצאו משאבים כלכליים בגין תביעות משפטיות שהוגשו כנגד החברה וחברות מוחזקות שלה.	הערכת סיכויי התחייבויות תלויות
הפחתת ערך המלאי	אומדן ערך ההשבה של המלאי בהתחשב בהתכנות המכירה שלו ובתמורה נטו שתקבל	מלאי

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית

כללי המדיניות החשבונאית המפורטת להלן יושמו בעקביות לכל התקופות המוצגות בדוחות כספיים אלה על ידי ישויות הקבוצה.

א. בסיס האיחוד

(1) צירופי עסקים

הדוחות הכספיים המאוחדים כוללים את הדוחות הכספיים של החברה וכן דוחות כספיים של חברות בהן מתקיימת שליטה של החברה.

הקבוצה מיישמת לגבי כל צירופי העסקים את שיטת הרכישה (Acquisition method). מועד הרכישה הינו המועד בו הרוכשת משיגה שליטה על הנרכשת. שליטה מתקיימת כאשר הקבוצה חשופה, או בעלת זכויות, לתשואות משתנות ממעורבותה בנרכשת ויש לה את היכולת להשפיע על תשואות אלה באמצעות כוח ההשפעה שלה בנרכשת. בבחינת שליטה נלקחות בחשבון זכויות ממשיות המוחזקות על ידי הקבוצה ועל ידי אחרים.

הקבוצה מכירה במוניטין למועד הרכישה לפי השווי ההוגן של התמורה שהועברה לרבות סכומים שהוכרו בגין זכויות כלשהן שאינן מקנות שליטה בנרכשת וכן השווי ההוגן למועד הרכישה של זכות הונית בנרכשת שהוחזקה קודם לכן על ידי הקבוצה, בניכוי הסכום נטו שיוחס ברכישה לנכסים הניתנים לזיהוי שנרכשו ולהתחייבויות שניטלו.

לצורך האיחוד הובאו בחשבון הסכומים הכלולים בדוחות הכספיים של חברות שאוחדו תוך יישום כללי חשבונאות אחידים הנקוטים בידי הקבוצה.

התמורה שהועברה כוללת את השווי ההוגן של הנכסים שהועברו לבעלים הקודמים של הנרכשת, התחייבויות שהתהוו לרוכש מול הבעלים הקודמים של הנרכשת וזכויות הוניות שהונפקו על ידי הקבוצה. בצירוף עסקים שהושג בשלבים, ההפרש בין השווי ההוגן למועד הרכישה של הזכויות ההוניות בנרכשת שהוחזקו קודם לכן על ידי הקבוצה לבין הערך הפנקסני לאותו מועד, נזקף לדוח רווח והפסד במסגרת סעיף הכנסות או הוצאות אחרות. כמו כן, התמורה שהועברה כוללת את השווי ההוגן של תמורה מותנית. לאחר מועד הרכישה, הקבוצה מכירה בשינויים בשווי ההוגן של תמורה מותנית המסווגת כהתחייבות פיננסית בדוח רווח והפסד.

הרוכשת מכירה במועד הרכישה בהתחייבות תלויה שניטלה בצירוף עסקים אם קיימת מחויבות בהווה שנובעת מאירועי העבר ושוויה ההוגן ניתן למדידה באופן מהימן.

כמו כן, מוניטין אינו מעודכן בגין ניצול הפסדים מועברים לצרכי מס שהיו קיימים במועד צירוף העסקים.

מועד הרכישה הינו המועד בו הרוכשת משיגה שליטה על הנרכשת. שליטה מתקיימת כאשר הקבוצה חשופה, או בעלת זכויות, לתשואות משתנות ממעורבותה בנרכשת ויש לה את היכולת להשפיע על תשואות אלה באמצעות כוח ההשפעה שלה בנרכשת. בבחינת שליטה נלקחות בחשבון זכויות ממשיות המוחזקות על ידי הקבוצה ועל ידי אחרים.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)**א. בסיס האיחוד (המשך)****(1) צירופי עסקים (המשך)**

הקבוצה מכירה במוניטין למועד הרכישה לפי השווי ההוגן של התמורה שהועברה לרבות סכומים שהוכרו בגין זכויות כלשהן שאינן מקנות שליטה בנרכשת וכן השווי ההוגן למועד הרכישה של זכות הונית בנרכשת שהחזקה קודם לכן על ידי הקבוצה, בניכוי הסכום נטו שיוחס ברכישה לנכסים הניתנים לזיהוי שנרכשו ולהתחייבויות שניטלו.

מוניטין אינו מופחת באופן שיטתי. במקום זאת, מבצעת החברה בחינה לירידת ערך של מוניטין כאמור, הנובע מרכישה של חברה בת, אחת לשנה (ולכל המאוחר, ביום 31 בדצמבר) או בתדירות גבוהה יותר אם אירועים או שינויים בנסיבות מצביעים כי יתכן וחלה ירידת ערך של מוניטין. (ראה גם סעיף ו' להלן).

עלויות הקשורות לרכישה שהתהוו לרכישת בגין צירוף עסקים, כגון: עמלות למתווכים, עמלות ייעוץ, עמלות משפטיות, הערכת שווי ועמלות אחרות בגין שירותים מקצועיים או שירותי ייעוץ, למעט אלו הקשורות בהנפקת מכשירי חוב או הון בקשר עם צירוף העסקים, מוכרות כהוצאות בתקופה שבה השירותים מתקבלים.

(2) חברות בנות

חברות בנות הינן ישויות הנשלטות על ידי החברה. הדוחות הכספיים של חברות בנות נכללים בדוחות הכספיים המאוחדים מיום השגת השליטה ועד ליום אובדן השליטה. המדיניות החשבונאית של חברות בנות שונתה במידת הצורך על מנת להתאימה למדיניות החשבונאית שאומצה על ידי הקבוצה.

(3) השקעות בחברות כלולות ובעסקאות משותפות

חברות כלולות הינן ישויות בהן יש לקבוצה השפעה מהותית על המדיניות הכספית והתפעולית, אך לא הושגה בהן שליטה או שליטה משותפת. קיימת הנחה לפיה החזקה בשיעור של 20% עד 50% במוחזקת מקנה השפעה מהותית. בבחינת קיומה של השפעה מהותית, מובאות בחשבון זכויות הצבעה פוטנציאליות, הניתנות למימוש או להמרה באופן מיידי למניית החברה המוחזקת. עסקאות משותפות הינן הסדרים משותפים בהם לקבוצה יש זכויות לנכסים נטו של ההסדר.

השקעות בחברות כלולות ובעסקאות משותפות מטופלות בהתאם לשיטת השווי המאזני ומוכרות לראשונה לפי עלות. עלות ההשקעה כוללת עלויות עסקה.

עלויות עסקה המתייחסות באופן ישיר לרכישה צפויה של חברה כלולה או עסקה משותפת מוכרות כנכס במסגרת סעיף הוצאות נדחות בדוח על המצב הכספי. עלויות אלה מתווספות לעלות ההשקעה במועד הרכישה.

הדוחות הכספיים המאוחדים כוללים את חלקה של הקבוצה בהכנסות ובהוצאות ברווח או הפסד וברווח כולל אחר של חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת שווי המאזני, לאחר תיאומים הנדרשים כדי להתאים את המדיניות החשבונאית לזו של הקבוצה, מהיום בו מתקיימת ההשפעה המהותית או השליטה המשותפת ועד ליום שבו לא מתקיימת עוד ההשפעה המהותית או השליטה המשותפת.

כאשר חלקה של הקבוצה בהפסדים עולה על ערך הזכויות של הקבוצה בחברה המטופלת בהתאם לשיטת השווי המאזני, הערך בספרים של אותן זכויות, כולל השקעה לזמן ארוך המהווה חלק מההשקעה במוחזקת, מופחת לאפס. במקרים בהם חלקה של הקבוצה בהשקעה לזמן ארוך המהווה חלק מההשקעה במוחזקת שונה מחלקה בהון המוחזקת, הקבוצה ממשיכה להכיר בחלקה בהפסדי המוחזקת, לאחר איפוס ההשקעה ההונית, בהתאם לשיעור זכאותה הכלכלית בהשקעה לזמן ארוך.

לאחר איפוס הזכויות כאמור, הקבוצה אינה מכירה בהפסדים נוספים של החברה המוחזקת, אלא אם לקבוצה יש מחויבות לתמיכה בחברה המוחזקת או אם שילמה סכומים בעבורה. (באשר לירידת ערך השקעות בתאגידים מוחזקים - ראה סעיף ז' להלן).

(4) שינוי בשיעורי החזקה בחברות המטופלות בשיטת השווי המאזני תוך שימור השפעה מהותית או שליטה משותפת, לרבות מעבר בין השפעה מהותית לשליטה משותפת ולהיפך

בעת עלייה בשיעור החזקה בחברה המטופלת בהתאם לשיטת השווי המאזני תוך שימור ההשפעה המהותית או השליטה המשותפת, הקבוצה מיישמת את שיטת הרכישה רק בגין אחוזי החזקה הנוספים בעוד שהחזקה הקודמת נותרת ללא שינוי. בעת ירידה בשיעור החזקה בחברה המטופלת בהתאם לשיטת השווי המאזני תוך שימור ההשפעה המהותית או השליטה המשותפת, הקבוצה גורעת חלק יחסי מהשקעתה ומכירה ברווח או הפסד מהמכירה, במסגרת סעיף הכנסות או הוצאות אחרות בדוח רווח והפסד. עלות הזכויות שנמכרו לצורך חישוב הרווח או ההפסד מהמכירה נקבעת לפי ממוצע משוקלל.

כמו כן, באותו מועד, חלק יחסי מהסכומים שהוכרו בקרנות הון דרך רווח כולל אחר בהתייחס לאותה חברה המטופלת בשיטת השווי המאזני מסווג מחדש לדוח רווח או הפסד או לעודפים, באותו אופן שהיה נדרש אילו החברה הכלולה או העסקה המשותפת הייתה מממשת בעצמה את הנכסים או ההתחייבויות המתייחסים. הטיפול החשבונאי האמור רלוונטי גם במקרים בהם השקעה בחברה כלולה הופכת להשקעה בעסקה משותפת, או להיפך.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

א. בסיס האיחוד (המשך)

(5) עסקאות שבוטלו באיחוד

יתרות הדדיות בקבוצה והכנסות והוצאות שטרם מומשו, הנובעות מעסקאות בין חברתיות, בוטלו במסגרת הכנת הדוחות הכספיים המאוחדים. רווחים שטרם מומשו הנובעים מעסקאות עם חברות כלולות ועם עסקאות משותפות, בוטלו כנגד ההשקעה לפי זכויות הקבוצה בהשקעות אלו. הפסדים שטרם מומשו בוטלו באותו אופן לפיו בוטלו רווחים שטרם מומשו, כל עוד לא הייתה ראייה לירידת ערך.

ב. מטבע חוץ

(1) עסקאות במטבע חוץ

עסקאות במטבע חוץ מתורגמות למטבעות הפעילות הרלוונטיים של חברות הקבוצה לפי שער החליפין שבתוקף בתאריכי העסקאות. נכסים והתחייבויות כספיים הנקובים במטבע חוץ במועד הדיווח, מתורגמים למטבע הפעילות לפי שער החליפין שבתוקף לאותו יום. הפרשי שער בגין הפריטים הכספיים הינו ההפרש שבין העלות המופחתת במטבע הפעילות לתחילת השנה, כשהוא מתואם לריבית האפקטיבית ולתשלומים במשך השנה, לבין העלות המופחתת במטבע חוץ מתורגמת לפי שער החליפין לסוף השנה. הפרשי שער אלה מוכרים ברווח והפסד בסעיפים הספציפיים, לפי מהות הפריט הכספי (הפרשי שער בגין לקוחות נזקפים לסעיף הכנסות ממכירות, הפרשי שער בגין ספקים נזקפים לעלות המכירות וכו'). נכסים והתחייבויות לא כספיים הנקובים במטבע חוץ והנמדדים לפי עלות היסטורית, מתורגמים לפי שער החליפין שבתוקף למועד העסקה. הפרשי שער הנובעים מתרגום למטבע הפעילות מוכרים ברווח והפסד.

(2) פעילות חוץ

הנכסים והתחייבויות של פעילויות חוץ לרבות תאגידי ישראל שמטבע הפעילות שלהם אינו מטבע הפעילות של החברה, כולל מוניטין והתאמות לשווי הוגן שנוצרו ברכישה, תורגמו לשי"ח לפי שער חליפין שבתוקף למועד הדיווח. ההכנסות וההוצאות של פעילויות החוץ תורגמו לשי"ח לפי שער החליפין הממוצעים לתקופה.

הפרשי השער בגין התרגום נזקפים לרווח כולל אחר. כאשר פעילות חוץ ממומשת, בחלקה או במלואה, הסכום המתאים שבקרן מתרגום מטבע חוץ מועבר לדוח רווח והפסד. ככלל, הפרשי שער בגין הלוואות שנתקבלו או הועמדו לפעילויות חוץ, לרבות פעילויות חוץ שהינן חברות בנות, מוכרים ברווח והפסד בדוחות המאוחדים. כאשר סילוקן של הלוואות שנתקבלו או שהועמדו לפעילות חוץ אינו מתוכנן ואינו צפוי בעתיד הנראה לעין, רווחים והפסדים מהפרשי שער הנובעים מפריטים כספיים אלה נכללים כחלק מההשקעה בפעילות החוץ, נטו, מוכרים ברווח כולל אחר ומוצגים בהון כחלק מקרן תרגום.

ג. מלאי

מלאי נמדד לפי העלות או שווי מימוש נטו, כנמוך שבהם, כאשר העלות נקבעת על בסיס ממוצע נע. עלות המלאי כוללת את כל עלויות הרכישה ועלויות אחרות שהתהוו בהבאת המלאי למיקומו ולמצבו הנוכחי. ערך המימוש נטו הוא אומדן מחיר המכירה במהלך העסקים הרגיל, בניכוי אומדן העלות להשלמה ואומדן העלויות הדרושות לביצוע המכירה.

ד. עבודות הקמה בתהליך

עבודות הקמה בתהליך משקפות את הסכום ברוטו, שטרם הוצאו חשבוניות בגינו, הצפוי להגבות מהלקוחות בגין העבודה שבוצעה עד לאותו מועד. סכום זה נמדד לפי עלויות שהתהוו בתוספת רווחים שהוכרו, בניכוי חיובים שהוצאו ללקוחות בתהליך ההקמה והפסדים שהוכרו. העלות כוללת את כל העלויות המתייחסות ישירות לפרויקטים שבנידון בתוספת הקצאת עלויות תקורה קבועות ומשתנות שהקבוצה נשאה בהן במהלך ביצוע העבודות על פי החוזה, בהתבסס על קיבולת פעילות נורמלית.

עבודות ההקמה בתהליך מוצגות בדוח על המצב הכספי בסעיף נפרד הכנסות לקבל בגין כל החוזים בהם העלויות שהתהוו בתוספת רווחים שהוכרו עולים על החיובים שהוצאו ללקוחות בתוספת הפסדים שהוכרו. במקרים בהם החיובים שהוצאו ללקוחות בתוספת הפסדים שהוכרו עולים על העלויות שהתהוו בתוספת רווחים שהוכרו, אזי ההפרש מוכר בדוח על המצב הכספי כהכנסה נדחית. בסעיף מקדמות ממזמיני עבודות בניכוי עבודות בביצוע.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ה. רכוש קבוע

(1) הכרה ומדידה

פריטי רכוש קבוע נמדדים לפי העלות בניכוי פחת שנצבר והפסדים מירידת ערך. העלות כוללת יציאות הניתנות לייחוס ישיר לרכישת הנכס. עלות נכסים שהוקמו באופן עצמי כוללת את עלות החומרים ושכר עבודה ישיר, וכן כל עלות נוספת שניתן לייחס במישרין להבאת הנכס למיקום ולמצב הדרושים לכך שהוא יוכל לפעול באופן שהתכוונה ההנהלה. עלות תוכנה שנרכשה, המהווה חלק בלתי נפרד מתפעול הציוד המתייחס, מוכרת כחלק מעלות ציוד זה.

חלקי חילוף, ציוד עזר וציוד גיבוי מסווגים כרכוש קבוע כאשר הם עומדים בהגדרת רכוש קבוע בהתאם ל-IAS 16. אחרת הם מסווגים כמלאי.

כאשר לחלקי רכוש קבוע משמעותיים (לרבות עלויות של בדיקות תקופתיות משמעותיות) יש אורך חיים שונה, הם מטופלים כפריטים נפרדים (רכיבים משמעותיים) של הרכוש הקבוע. רווח או הפסד מגריעת פריט רכוש קבוע נקבעים לפי השוואת התמורה מגריעת הנכס לערך בספרים, ומוכרים נטו בסעיף הכנסות אחרות בדוח רווח והפסד.

(2) עלויות עוקבות

עלות החלפת חלק מפריט רכוש קבוע מוכרת כחלק מהערך בספרים של אותו פריט אם צפוי כי התועלת הכלכלית העתידית הגלומה בפריט תזרום אל הקבוצה וכי עלותו ניתנת למדידה באופן מהימן. הערך בספרים של החלק שהוחלף נגרע. עלויות תחזוקה שוטפות נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן.

(3) פחת

פחת הוא הקצאה שיטתית של הסכום בר פחת של נכס על פני אורך חייו השימושיים. סכום בר פחת הוא העלות של הנכס, או סכום אחר המחליף את העלות, בניכוי ערך השייר שלו. נכס מופחת כאשר הוא זמין לשימוש, דהיינו כאשר הוא הגיע למיקום ולמצב הדרושים על מנת שהוא יוכל לפעול באופן שהתכוונה ההנהלה.

פחת נזקף לדוח רווח והפסד לפי שיטת הקו הישר על פני אומדן אורך החיים השימושי של כל חלק מפריטי הרכוש הקבוע. קווי ייצור המיועדים לייצור מוצרים בהתאם לחוזה ביצוע מופחתים בהתאם לקצב אספקת יחידות הייצור. נכסים חכורים מופחתים על פני התקופה הקצרה מבין תקופת החכירה ותקופת השימוש בנכסים.

שיעורי הפחת השנתיים הם:

%	
2.5-7	מבנים (בעיקר 2.5%)
7-12.5	מכונות וציוד (בעיקר 7%)
15	כלי רכב
20-33	מחשבים (בעיקר 33%)

האומדנים בדבר שיטת הפחת, אורך החיים השימושי וערך השייר נבחנים מחדש לפחות בכל סוף שנת דיווח ומותאמים בעת הצורך.

ו. נכסים בלתי מוחשיים

(1) מוניטין

מוניטין שנוצר כתוצאה מרכישה של חברות בנות מוצג במסגרת נכסים בלתי מוחשיים. למידע בדבר מדידת המוניטין בעת ההכרה לראשונה, ראה סעיף א' לעיל. בתקופות עוקבות מוניטין נמדד לפי עלות בניכוי הפסדים מירידת ערך שנצברו.

(2) מחקר ופיתוח

השקעות הקשורות בפעילויות מחקר המבוצעות במטרה לרכוש ידע והבנה מדעיים או טכניים חדשים, נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן.

פעילויות פיתוח קשורות בתכנית לייצור מוצרים או תהליכים חדשים או לשיפור משמעותי של מוצרים או תהליכים קיימים. יציאות בגין פעילויות פיתוח מוכרות כנכס בלתי מוחשי אך ורק אם: ניתן למדוד באופן מהימן את עלויות הפיתוח; המוצר או התהליך ישימים מבחינה טכנית ומסחרית; צפויה הטבה כלכלית עתידית מהמוצר ולקבוצה כוונה ומקורות מספיקים על מנת להשלים את הפיתוח ולהשתמש בנכס או למכרו. העלויות שהוכרו כנכס בלתי מוחשי כוללות את עלות החומרים, שכר עבודה ישיר והוצאות תקורה שניתן לייחסן ישירות להכנת הנכס לשימוש המיועד. עלויות אחרות בגין פעילויות פיתוח נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן.

עלויות פיתוח שהונו נמדדות לפי עלות בניכוי הפחתות והפסדים מירידת ערך שנצברו. בתקופות עוקבות, עלויות פיתוח שהונו נמדדות לפי עלות בניכוי הפחתות מירידת ערך שנצברו.

(3) זכות שימוש בפטנט

הזכות נמדדת לפי העלות בניכוי הפחתות והפסדים מירידת ערך שנצברו.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

1. נכסים בלתי מוחשיים - המשך

(4) טכנולוגיה ואחרים

טכנולוגיה וצבר הזמנות שנרכשו על ידי הקבוצה במסגרת צרוף עסקים נמדדים לפי השווי ההוגן במועד הרכישה, בניכוי הפחתות והפסדים מירידת ערך, במידה והיו.

(5) תוכנות

תוכנות מחשב אשר אינן מהוות חלק בלתי נפרד מהחומרה נמדדות לפי העלות בניכוי הפחתות והפסדים מירידת ערך.

(6) עלויות עוקבות

עלויות עוקבות מוכרות כנכס בלתי מוחשי אך ורק כאשר הן מגדילות את ההטבה הכלכלית העתידית הגלומה בנכס בגינו הן הוצאו. יתר העלויות, לרבות עלויות הקשורות למוניטין, נזקפות לדוח רווח והפסד עם התהוותן.

(7) הפחתה

הפחתה היא הקצאה שיטתית של הסכום בר פחת של נכס בלתי מוחשי על פני אורך חייו השימושיים. סכום בר פחת הוא העלות של הנכס בניכוי ערך השיר שלו.

הפחתה נזקפת לדוח רווח והפסד לפי שיטת הקו הישר, על פני אומדן אורך החיים השימושי של הנכסים הבלתי מוחשיים, מהמועד שבו הנכסים זמינים לשימוש. מוניטין אינו מופחת באופן שיטתי, אלא נבחן לצורך ירידת ערך.

אומדן אורך החיים השימושי לתקופה הנוכחית ולתקופות השוואתיות הינו:

- פטנטים וסימנים מסחריים 8 שנים
- עלויות פיתוח שהוונו 3 שנים
- תוכנות 7 שנים
- טכנולוגיה 10 שנים
- צבר הזמנות לפי ניצול בפועל

האומדנים בדבר שיטת הפחת ואורך החיים השימושי נבחנים מחדש לפחות בכל סוף שנת דיווח. הקבוצה בוחנת את אומדן אורך החיים השימושי של נכס בלתי מוחשי שאינו מופחת בכל תקופה על מנת לקבוע האם האירועים והנסיבות ממשיכים לתמוך בקביעה כי לנכס הבלתי מוחשי אורך חיים בלתי מוגדר.

2. ירידת ערך נכסים

(1) נכסים פיננסיים שאינם נגזרים

ירידת ערך של נכס פיננסי שאינו מוצג בשווי הוגן דרך רווח והפסד נבחנת כאשר קיימת ראייה אובייקטיבית לכך שאירוע הפסד התרחש לאחר מועד ההכרה הראשונה בנכס ואירוע הפסד זה השפיע באופן שלילי על אומדן תזרימי המזומנים העתידיים של הנכס הניתן לאמידה מהימנה.

ראייה אובייקטיבית לכך שחלה ירידת ערך של נכסים פיננסיים עשויה לכלול:

- הפרת חוזה על ידי חייב;
- ארגון מחדש של סכום המגיע לקבוצה בתנאים אשר הקבוצה לא הייתה שוקלת במקרים אחרים;
- קיום סממנים לכך שחייב או מנפיק חוב יפשוט רגל;
- שינויים שליליים בסטטוס התשלומים של לווים;
- שינויים בסביבה הכלכלית שמעידים על חדלות פירעון של מנפיקי חוב או היעלמות שוק פעיל עבור נייר ערך;
- מידע נצפה שמצביע על כך שקיימת ירידה הניתנת למדידה בתזרים מזומנים צפוי מקבוצה של נכסים פיננסיים.

ראיות לירידת ערך של מכשירי חוב

הקבוצה בוחנת ראיות לירידת ערך לגבי הלוואות, יתרות לקוחות, הכנסות לקבל, חייבים אחרים הן ברמת הנכס הבודד והן ברמה קולקטיבית. יתרות הלקוחות, ההלוואות, החייבים וההכנסות לקבל שהינן משמעותיות באופן פרטני נבחנות ספציפית לירידת ערך. יתרות אלה אשר בגינן לא זוהתה ירידת ערך ספציפית מקובצות יחדיו ולגביהן נבחנת קיומה של ירידת ערך קולקטיבית במטרה לאתר ירידת ערך שהתרחשה וטרם זוהתה. לגבי יתרות הלקוחות, ההלוואות, החייבים וההכנסות לקבל שאינן משמעותיות באופן פרטני, מבוצעת בחינה קולקטיבית לירידת ערך על ידי קיבוצן בהתאם למאפייני סיכון דומים. בבחינה קולקטיבית של ירידת ערך הקבוצה עושה שימוש במגמות היסטוריות של ההסתברות להפרה, עיתוי קבלת החזר וסך ההפסד בפועל, בהתאם לשיקול דעת הנהלה בדבר השאלה האם ההפסדים בפועל צפויים להיות גדולים או קטנים יותר בהשוואה להפסדים העולים מהמגמות ההיסטוריות לאור המצב הכלכלי ותנאי האשראי הקיימים.

טיפול בהפסדים מירידת ערך של נכסים פיננסיים הנמדדים בעלות מופחתת

הפסד מירידת ערך של נכס פיננסי, הנמדד בעלות מופחתת, מחושב כהפרש בין ערך הנכס בספרים לבין הערך הנוכחי של אומדן תזרימי המזומנים העתידיים, מהוון בשיעור הריבית האפקטיבית המקורית של הנכס. הפסדים נזקפים לדוח רווח והפסד ומוצגים כהפרשה להפסד כנגד יתרת הנכס הפיננסי הנמדד בעלות מופחתת. הכנסות ריבית בגין נכסים שערכם נפגם מוכרות באמצעות שימוש בשיעור הריבית ששימש להיוון תזרימי המזומנים העתידיים לצורך מדידת ההפסד מירידת ערך.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ז. ירידת ערך נכסים (המשך)

(1) נכסים פיננסיים שאינם נגזרים (המשך)

ביטול הפסד מירידת ערך

הפסד מירידת ערך מבוטל כאשר ניתן ליחסו באופן אובייקטיבי לאירוע שהתרחש לאחר ההכרה בהפסד מירידת הערך (כגון פירעון על ידי החייב). ביטול הפסד מירידת ערך בגין נכסים פיננסיים הנמדדים לפי עלות מופחתת ובגין נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהינם מכשירי חוב, נזקף לרווח והפסד.

(2) נכסים שאינם פיננסיים

עיתוי בחינת ירידת הערך

הערך בספרים של הנכסים הלא פיננסיים של החברה, למעט נכסי מיסים נדחים, נבדק בכל מועד דיווח כדי לקבוע האם קיימים סימנים המצביעים על ירידת ערך. באם קיימים סימנים כאמור, מחושב אומדן של סכום בר ההשבה של הנכס. בתקופות עוקבות למועד ההכרה לראשונה, מבצעת החברה, אחת לשנה בתאריך קבוע עבור כל נכס, הערכה של סכום בר ההשבה של נכסים בלתי מוחשיים בעלי אורך חיים בלתי מוגדר או שאינם זמינים לשימוש או באופן תכוף יותר, אם קיימים סימנים לירידת ערך.

קביעת יחידות מניבות מזומנים

למטרת בחינת ירידת ערך, הנכסים אשר אינם ניתנים לבחינה פרטנית מקובצים יחד לקבוצת הנכסים הקטנה ביותר אשר מניבה תזרימי מזומנים משימוש מתמשך, אשר הינם בלתי תלויים בעיקרם בנכסים אחרים ובקבוצות נכסים אחרים ("יחידות מניבות מזומנים")

מדידת סכום בר השבה

סכום בר ההשבה של נכס או של יחידה מניבת מזומנים הינו הגבוה מבין שווי השימוש ומחיר המכירה נטו (שווי הוגן, בניכוי הוצאות מכירה). בקביעת שווי השימוש, מהוונת החברה את תזרימי המזומנים העתידיים החזויים לפי שיעור היוון המשקף את הערכות השוק לגבי ערך הזמן של הכסף והסיכונים הספציפיים המתייחסים לנכס.

הקצאת מוניטין ליחידות מניבות מזומנים

למטרת בחינת ירידת ערך של מוניטין, יחידות מניבות מזומנים אליהן הוקצה מוניטין יקובצו כך שהרמה בה תיבחן ירידת הערך תשקף את הרמה הנמוכה ביותר בה המוניטין נתון למעקב למטרת דיווח פנימי.

נכסי מטה החברה

נכסי מטה החברה אינם מפיקים תזרימי מזומנים נפרדים. במידה וקיימים סממנים לכך שחלה ירידת ערך בנכס השייך למטה החברה, נקבע סכום בר השבה של קבוצת היחידות מניבות המזומנים שאותן משרת המטה.

הכרה בהפסד מירידת ערך

הפסדים מירידת ערך מוכרים כאשר הערך בספרים של הנכס או של יחידה מניבת מזומנים אליה הנכס משתייך עולה על הסכום בר ההשבה, ונזקפים לרווח והפסד. הפסדים מירידת ערך שהוכרו לגבי יחידות מניבות מזומנים, מוקצים תחילה להפחתת הערך בספרים של מוניטין שיוחס ליחידות אלה ולאחר מכן להפחתת הערך בספרים של הנכסים האחרים ביחידה מניבת המזומנים, באופן יחסי.

ביטול הפסד מירידת ערך

הפסד מירידת ערך מוניטין אינו מבוטל. באשר לנכסים אחרים, הפסדים מירידת ערך שהוכרו בתקופות קודמות נבדקים מחדש בכל מועד דיווח כדי לקבוע האם קיימים סימנים לכך שההפסדים קטנו או לא קיימים עוד. הפסד מירידת ערך מבוטל אם חל שינוי באומדנים ששימשו לקביעת הסכום בר ההשבה, אך ורק במידה שהערך בספרים של הנכס, אחרי ביטול הפסד מירידת הערך, אינו עולה על הערך בספרים בניכוי פחת או הפחתות, שהיה נקבע אלמלא הוכר הפסד מירידת ערך.

(3) השקעה בחברות כלולות ועסקאות משותפות

השקעה בחברה כלולה או בעסקה משותפת נבחנת לירידת ערך, כאשר קיימת ראייה אובייקטיבית המצביעה על ירידת ערך (כמפורט בסעיף (1) לעיל).

מוניטין המהווה חלק מחשבון השקעה בחברות כלולות אינו מוכר בנפרד, ולכן אינו נבחן בנפרד בבחינת ירידת ערך. לחילופין, נבחנת ירידת ערך ביחס להשקעה בכללותה, וזאת כאשר קיימת ראייה אובייקטיבית המצביעה על ירידת ערך.

במידה וקיימת ראייה אובייקטיבית המצביעה על כך שיתכן שנפגם ערכה של ההשקעה, הקבוצה מבצעת הערכה של סכום בר ההשבה של ההשקעה שהינו הגבוה מבין שווי השימוש ומחיר המכירה נטו שלה. בקביעת שווי שימוש של השקעה בחברה כלולה הקבוצה אומדת את חלקה בערך הנוכחי של אומדן תזרימי המזומנים העתידיים, אשר תזוי שיופקו על ידי החברה הכלולה, כולל תזרימי המזומנים מהפעילויות של החברה הכלולה והתמורה ממימושה הסופי של ההשקעה.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית - המשך

ז. ירידת ערך נכסים - המשך

(3) השקעה בחברות כלולות ועסקאות משותפות - המשך

הפסד מירידת ערך מוכר כאשר הערך בספרים של ההשקעה, לאחר יישום שיטת השווי המאזני, עולה על הסכום בר ההשבה, ונזקף כחלק מרווחי/הפסדי חברות מוחזקות המטופלות לפי שווי מאזני בדוח רווח והפסד. הפסד מירידת ערך אינו מוקצה לנכס כלשהו, לרבות למוניטין המהווה חלק מחשבון ההשקעה בחברה כלולה או בעסקה משותפת.

הפסד מירידת ערך יבוטל אם ורק אם חלו שינויים באומדנים ששימשו בקביעת הסכום בר ההשבה של ההשקעה מהמועד בו הוכר לאחרונה ההפסד מירידת ערך.

ח. הטבות לעובדים

(1) הטבות לאחר סיום העסקה

בקבוצה קיימות מספר תכניות הטבה לאחר העסקה. התכניות ממומנות בדרך כלל על ידי הפקדות לחברות ביטוח או לקרנות פנסיה, והן מסווגות כתכניות הפקדה מוגדרת וכן כתכניות הטבה מוגדרת.

(א) תכניות להפקדה מוגדרת

תכנית להפקדה מוגדרת הינה תוכנית לאחר סיום העסקה שלפיה הקבוצה משלמת תשלומים קבועים לישות נפרדת מבלי שתהיה לה מחויבות משפטית או משתמעת לשלם תשלומים נוספים. מחויבויות הקבוצה להפקיד בתכנית הפקדה מוגדרת, נזקפות כהוצאה לרווח והפסד בתקופות שבמהלכן סיפקו העובדים שירותים קשורים.

(ב) תכניות להטבה מוגדרת

תכנית להטבה מוגדרת הינה תכנית הטבה לאחר סיום העסקה שאינה תכנית להפקדה מוגדרת. מחויבות נטו של הקבוצה, המתייחסת לתכנית הטבה מוגדרת בגין הטבות לאחר סיום העסקה, מחושבת לגבי כל תכנית בנפרד על ידי אומדן הסכום העתידי של ההטבה שתגיע לעובד בתמורה לשירותיו בתקופה השוטפת ובתקופות קודמות. הטבה זו מוצגת לפי ערך נוכחי בניכוי השווי ההוגן של נכסי התכנית. שיעור ההיוון נקבע בהתאם לתשואה במועד הדיווח על אגרות חוב קונצרניות צמודות באיכות גבוהה, שהמטבע שלהן הינו שקל ושמועד פירעונן דומה לתנאי המחויבות של הקבוצה. החישובים נערכים על ידי אקטואר מוסמך לפי שיטת יחידת הזכאות החזויה. מדידה מחדש של ההתחייבות (הנכס), נטו בגין הטבה מוגדרת כוללת רווחים והפסדים אקטואריים. מדידות מחדש נזקפות מיידית, דרך רווח כולל אחר ישירות לעודפים.

(2) הטבות אחרות לעובדים לטווח ארוך

המחויבות נטו של החברה בגין הטבות לעובדים לטווח ארוך, שאינן מתייחסות לתכניות הטבה לאחר סיום העסקה, היא בגין סכום ההטבה העתידית המגיעה לעובדים בגין שירותים שהוענקו בתקופה השוטפת ובתקופות קודמות. סכום הטבות אלו מהווה לערכו הנוכחי ומנוכה ממנו השווי ההוגן של נכסים המתייחסים למחויבות זו. שיעור ההיוון של המחויבות נקבע בהתאם לתשואה במועד הדיווח על אגרות חוב קונצרניות צמודות באיכות גבוהה, שהמטבע שלהן הינו שקל ומועד פירעונן דומה לתנאי המחויבויות של הקבוצה. החישוב נעשה לפי שיטת יחידת הזכאות החזויה. רווחים והפסדים אקטואריים נזקפים ישירות לרווח והפסד בתקופה בה הם נוצרו.

(3) הטבות עובד לטווח קצר

מחויבויות בגין הטבות לעובדים לזמן קצר (כוללות בעיקר שכר לשלם הפרשות לחופשה ולהבראה) נמדדות על בסיס לא מהוון, וההוצאה נזקפת בעת שניתן השירות המתייחס או במקרה של היעדרויות שאינן נצברות (כמו חופשת לידה) – בעת היעדרות בפועל. הפרשה בגין הטבות לעובדים לזמן קצר בגין בונוס במזומן או תכנית השתתפות ברווחים, מוכרת בסכום הצפוי להיות משולם, כאשר לקבוצה יש מחויבות נוכחית משפטית או משתמעת לשלם את הסכום האמור בגין שירות שניתן על ידי העובד בעבר וניתן לאמוד באופן מהימן את המחויבות. סיווג הטבות לעובדים, לצרכי מדידה, כהטבות לטווח קצר או כהטבות אחרות לטווח ארוך מתבצע בהתאם לתחזית הקבוצה לסילוק המלא של ההטבות.

ט. מיסים על ההכנסה

מיסים על ההכנסה כוללים מיסים שוטפים ונדחים. מיסים שוטפים ומיסים נדחים נזקפים לרווח והפסד אלא אם המס נובע מצרוף עסקים או נזקפים ישירות לרווח כולל אחר או להון במידה ונובעים מפריטים המוכרים ישירות ברווח כולל אחר או בהון.

מיסים שוטפים

המס השוטף הינו סכום המס הצפוי להשתלם (או להתקבל) על ההכנסה החייבת במס לשנה, כשהוא מחושב לפי שיעורי המס החלים לפי החוקים שנחקקו או נחקקו למעשה למועד הדיווח. מיסים שוטפים כוללים גם מיסים בגין שנים קודמות.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית - המשך

ט. מסים על ההכנסה - המשך

קיצוז נכסי והתחייבויות מסים שוטפים

הקבוצה מקזזת נכסי והתחייבויות מסים שוטפים במידה וקיימת זכות משפטית ניתנת לאכיפה לקיצוז נכסי והתחייבויות מסים שוטפים, וכן קיימת כוונה לסלק נכסי והתחייבויות מסים שוטפים על בסיס נטו או שנכסי והתחייבויות המסים השוטפים מיושבים בו זמנית.

מסכים נדחים

ההכרה במסכים נדחים הינה בהתייחס להפרשים זמניים בין הערך בספרים של נכסים והתחייבויות לצורך דיווח כספי לבין ערכם לצרכי מסים.

ההכרה במסכים נדחים הינה בהתייחס להפרשים זמניים בין הערך בספרים של נכסים והתחייבויות לצורך דיווח כספי לבין ערכם לצרכי מסים. הקבוצה לא מכירה במסכים נדחים לגבי הפרשים הזמניים הבאים:

- ההכרה לראשונה במוניטין;
- ההכרה לראשונה בנכסים ובהתחייבויות בעסקה שאינה מהווה צירוף עסקים ושאינה משפיעה על הרווח החשבונאי ועל הרווח לצרכי מס; וכן
- הפרשים הנובעים מהשקעה בחברות בנות, בהסדרים משותפים ובחברות כלולות, במידה והקבוצה שולטת במועד היפוך ההפרש וכן, צפוי שהם לא יתהפכו בעתיד הנראה לעין, בין אם בדרך של מימוש השקעה ובין אם בדרך של חלוקת דיבידנדים בגין השקעה.

המדידה של מסים נדחים משקפת את השלכות המס שינבעו מהאופן בו הקבוצה צופה, בתום תקופת הדיווח, להשיב או לסלק את הערך בספרים של נכסים והתחייבויות.

המסכים הנדחים נמדדים לפי שיעורי המס הצפויים לחול על הפרשים הזמניים במועד בו ימומשו, בהתבסס על החוקים שנחקקו או שנחקקו למעשה למועד הדיווח.

נכס מס נדחה מוכר בספרים כאשר צפוי שבעתיד תהיה הכנסה חייבת, שכנגדה ניתן יהיה לנצל את הפרשים הזמניים. נכסי המסים הנדחים נבדקים בכל מועד דיווח, ובמידה ולא צפוי כי הטבות המס המתייחסות תתממשנה, הם מופחתים.

נכסי מסים נדחים שלא הוכרו מוערכים מחדש בכל מועד דיווח ומוכרים במידה והשתנה הצפי כך שצפוי שבעתיד תהיה הכנסה חייבת, שכנגדה יהיה ניתן לנצל אותם.

קיצוז נכסי התחייבויות מסים נדחים

הקבוצה מקזזת נכסי והתחייבות מסים נדחים במידה וקיימת זכות חוקית הניתנת לאכיפה לקיצוז נכסי והתחייבויות מסים שוטפים, והם מיוחסים לאותה הכנסה חייבת במס הממוסה על ידי אותה רשות מס באותה חברה נישומה, או בחברות שונות, אשר כוונתן לסלק את נכסי והתחייבויות המסים השוטפים על בסיס נטו או שנכסי והתחייבויות מסים נדחים מיושבים בו זמנית.

עמדות מס לא וודאיות

הפרשה בגין עמדות מס לא וודאיות, לרבות הוצאות מס וריבית נוספות, מוכרת כאשר יותר צפוי מאשר לא כי הקבוצה תידרש למשאביה הכלכליים לסילוק המחויבות.

תוספת מס בגין חלוקת דיבידנד

הקבוצה עשויה להתחייב בתוספת מס במקרה של חלוקת דיבידנדים על ידי חברות הקבוצה. תוספת מס זו לא נכללה בדוחות הכספיים, כאשר מדיניות חברות הקבוצה היא שלא לגרום לחלוקת דיבידנד הכרוכה בתוספת מס לחברה המקבלת, בעתיד הנראה לעין. במקרים בהם צפויה חברה מוחזקת לחלק דיבידנד מרווחים הכרוכים בתוספת מס לחברה, יוצרת החברה עתודה למס בגין תוספת המס שעשויה החברה להתחייב בה, בגין חלוקת הדיבידנד.

מיסי הכנסה נוספים, במידה וחלים, הנובעים מחלוקת דיבידנדים על ידי החברה, נזקפים לרווח והפסד במועד בו מוכרת ההתחייבות לתשלום הדיבידנד המתייחס.

עסקאות בין חברתיות

מס נדחה בגין עסקאות בין חברתיות בדוח המאוחד נרשם לפי שיעור המס החל על החברה הרוכשת.

י. הכרה בהכנסות

(1) הכנסות מביצוע עבודות

ההכנסה מעבודות על-פי חוזה ביצוע מוכרת על-פי שיטת שיעור ההשלמה כאשר מתקיימים כל התנאים הבאים: ההכנסות ידועות או ניתנות לאומדן מהימן, גביית ההכנסות צפויה, העלויות הכרוכות בביצוע העבודה ידועות או ניתנות לאומדן מהימן, לא קיימת אי ודאות מהותית באשר ליכולת החברה להשלים את העבודה ולעמוד בתנאים החוזיים עם הלקוח ושיעור ההשלמה ניתן לאומדן מהימן. שיעור ההשלמה נקבע על בסיס העלות בפועל מול העלות הכוללת החזויה, מלבד מקרים בהם החברה עדיין לא השיגה אבני דרך מסוימות הנקבעות בחוזה. לגבי עבודות שבהן צפוי הפסד נזקפת הפרשה למלוא ההפסד הגולמי הצפוי.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית - המשך

י. הכרה בהכנסות - המשך

(2) מכירות מוצרים

ההכנסה ממכירת סחורות במהלך העסקים הרגיל נמדדת על פי השווי ההוגן של התמורה שנתקבלה או העומדת להתקבל, בניכוי החזרות והנחות, הנחות מסחריות והנחות כמות. במקרים בהם תקופת האשראי היא קצרה ומהווה את האשראי המקובל בענף התמורה העתידית אינה מהוונת.

הקבוצה מכירה בהכנסה כאשר קיימת ראייה משכנעת (בדרך כלל ביצוע של הסכם מכירה) שהסיכונים המשמעותיים וההנאות מהבעלות על הסחורה עוברים לקונה, קבלת התמורה צפויה, קיימת אפשרות להעריך באופן מהימן את אפשרות החזרת הסחורה והעלויות שהתהוו או שיתהוו בגין העסקה ניתנת לאמידה באופן מהימן, כאשר אין להנהלה מעורבות נמשכת עם הסחורה וכן כאשר ההכנסה ניתנת למדידה באופן מהימן. אם צפוי כי תוענק הנחה וסכומה ניתן למדידה באופן מהימן, ההנחה מנוכה מההכנסה ממכירת הסחורות.

עיתוי העברת הסיכונים והתשואות משתנה בהתאם לתנאים הספציפיים של חוזה המכירה. לגבי מכירת מוצרים בישראל, העברת הסיכונים והתשואות מתקיימת, בדרך כלל, כאשר המוצרים מגיעים למחסניו של הלקוח, ואולם לגבי משלוחים בינלאומיים מסוימים מתקיימת ההעברה כאשר הסחורה מועמסת על כלי התחבורה של המוביל. ההכנסות ממכירת מוצרים נרשמות בעת המשלוח ללקוח עם העברת הסיכונים והגמולים העיקריים הכרוכים בבעלות על המוצרים הנמכרים.

(3) כאשר תוצאת עסקה הכרוכה באספקת שירותים ניתנת לאמידה באופן מהימן, ההכנסות הקשורות לעסקה מוכרות בהתאם לשיטת שיעור ההשלמה המחושב בהתייחס לסקירת העבודה שבוצעה. על-פי שיטה זו, ההכנסות מוכרות בתקופות הדיווח שבהן סופקו השירותים. במקרה שתוצאת החוזה אינה ניתנת למדידה באופן מהימן, ההכנסות מוכרות רק במידה שניתן להשיב את ההוצאות שהתהוו.

(4) הכנסות מתמלוגים מוכרות על בסיס מצטבר בהתאם למהות ההסכם הרלוונטי.

(5) הכנסות משכירות נזקפות לרווח והפסד לפי שיטת הקו הישר על פני תקופת השכירות.

יא. הפרשות

הפרשה מוכרת כאשר לקבוצה יש מחויבות נוכחית, משפטית או משתמעת, כתוצאה מאירוע שהתרחש בעבר, הניתנת לאמידה באופן מהימן, וכאשר צפוי כי יידרש תזרים שלילי של הטבות כלכליות לסילוק המחויבות. החברה אחראית לגבי טיב המוצרים שנמכרו ללקוחות או לטיב העבודות שבוצעו עבורם לתקופות של שנה עד עשר שנים לאחר אספקתם או השלמתם. לכיסוי ההתחייבויות כאמור נכללת בדוחות הכספיים הפרשה הנקבעת על בסיס הערכת ההנהלה, לאור ניסיון העבר.

הקבוצה מכירה בנכס שיפוי אס, ורק אס, וודאי למעשה (Virtually Certain) שהשיפוי יתקבל אם הקבוצה תסלק את המחויבות. הסכום שמוכר בגין השיפוי אינו עולה על סכום הפרשה.

הפרשה לאחריות

הפרשה לאחריות ותיקונים בגין מוצרים ועבודות שנמסרו ללקוחות מחושבת בהתאם להערכת הנהלת החברה ובהתבסס על ניסיון העבר והערכות הנדסיות.

חוזים מכבידים

הפרשה לחוזים מכבידים מוכרת כאשר ההטבות הצפויות להתקבל מהחוזים על ידי הקבוצה נמוכות ביחס לעלויות כתוצאה מעמידה במחויבויותיה החוזיות. ההפרשה נמדדת על פי הנמוך מבין הערך הנוכחי של העלות החזויה לביטול החוזה והערך הנוכחי של העלות החזויה נטו להמשך קיום החוזה. בטרם מוכרת ההפרשה, מכירה הקבוצה בירידת ערך של הנכסים הקשורים לאותו חוזה.

תביעות משפטיות

הפרשה בגין תביעות מוכרת כאשר לקבוצה קיימת מחויבות משפטית בהווה או מחויבות משתמעת כתוצאה מאירוע שהתרחש בעבר, יותר סביר מאשר לא (more likely than not) כי הקבוצה תידרש למשאביה הכלכליים לסילוק המחויבות וניתן לאמוד אותה באופן מהימן. כאשר השפעת ערך הזמן מהותית, נמדדת ההפרשה בהתאם לערכה הנוכחי.

יב. הנחות מספקים וקבלני משנה

הנחות המתקבלות מספקים וקבלני משנה אשר לגביהן לא מחויבת החברה לעמוד ביעדים מסוימים נכללות בדוחות הכספיים עם ביצוע הרכישות היחסיות המזכות את החברה בהנחות האמורות.

יג. הוצאות פרסום

הוצאות פרסום נזקפות לדוח רווח והפסד עם התהוותן.

יד. מענקים ממשלתיים

מענקי ממשלה בלתי מותנים מוכרים לראשונה בשווי הוגן כאשר קיים ביטחון סביר שהם יתקבלו והקבוצה תעמוד בתנאים המזכים בקבלתם. מענקים מהמדען הראשי המתקבלים כפיצוי על הוצאות בהן נשאה הקבוצה מוצגים כהפחתה מהוצאות מתקר ופיתוח. מענקי ממשלה המתקבלים לצורך רכישת נכס או בגין עלויות פיתוח שהווננו, מוצגים בניכוי מהנכס המתייחס ונזקפים לדוח רווח והפסד באופן שיטתי, לאורך תקופת החיים השימושיים של הנכס.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית - המשך טו. הכנסות והוצאות מימון

הכנסות מימון כוללות הכנסות ריבית בגין סכומים שהושקעו, הכנסות מדיבידנדים ושינויים בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המוצגים בשווי הוגן דרך רווח והפסד. הכנסות ריבית מוכרות עם צבירתן, באמצעות שיטת הריבית האפקטיבית. הכנסות מדיבידנדים מוכרות במועד בו מוקנית לקבוצה הזכות לקבלת התשלום. באם מתקבל הדיבידנד בגין מניות סחירות, מכירה הקבוצה בהכנסות מדיבידנד ביום האקס.

שינויים בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המוצגים בשווי הוגן דרך רווח והפסד כוללים גם הכנסות מדיבידנדים וריביות.

הוצאות מימון כוללות הוצאות ריבית בגין הלוואות שנתקבלו ואגרות חוב שהונפקו, שינויים בשווי ההוגן של תמורה מותנית במסגרת צירוף עסקים, שינויים בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המוצגים בשווי הוגן דרך רווח והפסד והפסדים מירידת ערך של נכסים פיננסיים (למעט הפסדים בגין ירידת ערך לקוחות המוצגים במסגרת הוצאות הנהלה וכלליות).

בדוחות על תזרימי מזומנים, ריבית שהתקבלה ודיבידנדים שהתקבלו מוצגים במסגרת תזרימי מזומנים מפעילות השקעה. ריביות ששולמו ודיבידנדים ששולמו מוצגים במסגרת תזרימי מזומנים מפעילות מימון.

רווחים והפסדים מהפרשי שער המתייחסים לנכסים והתחייבויות התפעוליות מוצגים במסגרת הרווח הגולמי, ורווחים והפסדים מהפרשי שער הקשורים לפעילויות מימון והשקעה מוצגים כחלק מהוצאות והכנסות מימון, כוללות בתנודות שער החליפין, וכתלות בפוזיציה שלהן (רווח או הפסד בנטו).

טז. מכשירים פיננסיים

(1) נכסים פיננסיים שאינם נגזרים :

הכרה לראשונה בנכסים פיננסיים

הקבוצה מכירה לראשונה בהלוואות וחייבים ובפקדונות במועד היווצרותם. יתר הנכסים הפיננסיים הנרכשים בדרך הרגילה (regular way purchase), לרבות נכסים אשר יועדו לשווי הוגן דרך רווח והפסד, מוכרים לראשונה במועד קשירת העסקה (trade date) בו הקבוצה הופכת לצד לתנאים החוזיים של המכשיר, משמע המועד בו התחייבה הקבוצה לקנות או למכור את הנכס. נכסים פיננסיים שאינם נגזרים כוללים השקעות במניות ובמכשירי חוב, לקוחות וחייבים אחרים ומזומנים ושווי מזומנים.

גריעת נכסים פיננסיים

נכסים פיננסיים נגרעים כאשר הזכויות החוזיות של הקבוצה לתזרימי המזומנים הנובעים מהנכס הפיננסי פוקעות, או כאשר הקבוצה מעבירה את הזכויות לקבל את תזרימי המזומנים הנובעים מהנכס הפיננסי בעסקה בה כל הסיכונים וההטבות מהבעלות על הנכס הפיננסי עוברים למעשה. מכירות נכסים פיננסיים הנעשות בדרך הרגילה (regular way sale), מוכרות במועד קשירת העסקה (trade date), משמע, במועד בו התחייבה הקבוצה למכור את הנכס. לעניין קיוזו נכסים פיננסיים והתחייבויות פיננסיות, ראה סעיף (2) להלן.

סיווג נכסים פיננסיים לקבוצות והטיפול החשבונאי בכל קבוצה :

הקבוצה מסווגת נכסים פיננסיים בקבוצות כלהלן :

הלוואות וחייבים :

הלוואות וחייבים הינם נכסים פיננסיים שאינם נגזרים, בעלי תשלומים קבועים או הניתנים לקביעה שאינם נסחרים בשוק פעיל. נכסים אלו מוכרים לראשונה בשווי הוגן בתוספת עלויות עסקה הניתנות לייחוס. לאחר ההכרה לראשונה, הלוואות וחייבים נמדדים בעלות מופחתת בהתאם לשיטת הריבית האפקטיבית, בניכוי הפסדים מירידת ערך.

הלוואות וחייבים כוללים מזומנים ושווי מזומנים, לקוחות, הכנסות לקבל וחייבים אחרים.

מזומנים ושווי מזומנים כוללים יתרות מזומנים הניתנים לשימוש מיידי ופיקדונות לפי דרישה. שווי מזומנים כוללים השקעות לזמן קצר אשר משך הזמן ממועד ההפקדה המקורי ועד למועד הפדיון לא עלתה על תשעה ושלושה חודשים, ברמת נזילות גבוהה אשר ניתנות להמרה בנקל לסכומים ידועים של מזומנים ואשר חשופות לסיכון בלתי משמעותי של שינויים בשווי.

נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד :

נכס פיננסי מסווג כנמדד לפי שווי הוגן דרך רווח והפסד, אם הוא מסווג כמוחזק למסחר או אם יועד ככזה בעת ההכרה לראשונה. נכסים פיננסיים מיועדים לשווי הוגן דרך רווח והפסד, אם הקבוצה מנהלת השקעות מסוג זה ומקבלת החלטות קניה ומכירה בגינם בהתבסס על השווי הוגן וזאת בהתאם לאופן שבו תיעדה הקבוצה את ניהול הסיכונים או אסטרטגיית ההשקעה, אם הייעוד נועד למנוע חוסר עקביות חשבונאית (an accounting mismatch), או אם מדובר במכשיר משולב הכולל נגזר משוּבָּץ. עלויות עסקה הניתנות לייחוס נוקפות לרווח והפסד עם התהוותן. נכסים פיננסיים אלה נמדדים בשווי הוגן והשינויים בהם נוקפים לרווח והפסד. נכסים פיננסיים מיועדים לשווי הוגן דרך רווח והפסד כוללים גם השקעות הוניות שאחרת היו מסווגות כזמינות למכירה.

נכסים פיננסיים המסווגים כמוחזקים למסחר כוללים ניירות ערך המוחזקים בכדי לתמוך בצרכי הנזילות לטווח הקצר של הקבוצה.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית - המשך

טז. מכשירים פיננסיים - המשך

(2) התחייבויות פיננסיות שאינם נגזרים :

התחייבויות פיננסיות שאינן נגזרים כוללות: משיכות יתר מבנקים, הלוואות ואשראי מתאגידים בנקאיים ומנותני אשראי אחרים, התחייבויות בגין חכירה מימונית, ספקים וזכאים אחרים.

הכרה לראשונה בהתחייבויות פיננסיות:

הקבוצה מכירה לראשונה במכשירי חוב שהונפקו במועד היווצרותם. יתר ההתחייבויות הפיננסיות מוכרות לראשונה במועד קשירת העסקה (trade date) בו הקבוצה הופכת לצד לתנאים החוזיים של המכשיר. עלויות עסקה המיוחסות באופן ישיר להנפקה צפויה של מכשיר אשר יסווג כהתחייבות פיננסית, מוכרות כנכס ברוח על המצב הכספי. עלויות עסקה אלו מנוכות מההתחייבות הפיננסית בעת ההכרה לראשונה בה, או מופחתות כהוצאות מימון ברוח רווח והפסד כאשר ההנפקה אינה צפויה עוד להתקיים.

גריעת התחייבויות פיננסיות:

התחייבויות פיננסיות נגרעות כאשר מחויבות הקבוצה, כמפורט בהסכם, פוקעת או כאשר היא סולקה או בוטלה.

קיוזו מכשירים פיננסיים:

נכס פיננסי והתחייבות פיננסית מקווזים והסכומים מוצגים בנטו ברוח על המצב הכספי כאשר לקבוצה קיימת באופן מיידי (currently) זכות משפטית ניתנת לאכיפה לקוז את הסכומים שהוכרו וכן כוונה לסלק את הנכס וההתחייבות על בסיס נטו או לממש את הנכס ולסלק את ההתחייבות בו-זמנית.

(3) מכשירים פיננסיים נגזרים:

הקבוצה מחזיקה מכשירים פיננסיים נגזרים לצרכי גידור סיכונים מטבע חוץ וסיכונים ריבית וכן נגזרים שאינם משמשים לגידור.

הצגה

מכשירים פיננסיים נגזרים המהווים גידור כלכלי מוצגים ברוח על המצב הכספי על פי שווים ההוגן. שינויים בשווי ההוגן נזקפים כהכנסות או הוצאות מימון ברוח רווח והפסד בתקופה בה אירעו.

הערכת שווי הוגן

שוויים ההוגן של המכשירים הפיננסיים הנסחרים בשווקים פעילים מבוסס על המחירים המצוטטים לתאריך המאזן. השווי ההוגן של עסקאות TRF ואופציות CALL מורכבות, נקבע באמצעות הערכות שווי של מומחים חיצוניים, בהתבסס על מודלים כלכליים מתאימים. השווי ההוגן אשר נקבע למטרת גילוי של אגרות החוב של החברה מחושב על בסיס הערך הנוכחי של תזרימי המזומנים העתידיים בגין הקרן והריבית המהווים לפי שיעור הריבית בשוק למועד הדיווח.

(4) נכסים והתחייבויות צמודי מדד שאינם נמדדים לפי שווי הוגן

ערכם של נכסים והתחייבויות פיננסיים צמודי מדד, שאינם נמדדים לפי שווי הוגן, משוערך בכל תקופה בהתאם לשיעור עליית / ירידת המדד בפועל.

(5) הון מניות

מניות רגילות מסווגות כהון. עלויות תוספתיות המתייחסות ישירות להנפקת מניות רגילות וכתבי אופציה למניות בניכוי השפעת המס, מוצגות כהפחתה מההון.

יז. חכירות

נכסים חכורים

חכירות, לרבות חכירות של קרקעות ממינהל מקרקעי ישראל או מצדדים שלישיים אחרים בהן נושאת הקבוצה באופן מהותי בכל הסיכונים והתשואות מהנכס, מסווגות כחכירות מימוניות. בעת ההכרה לראשונה נמדדים הנכסים החכורים ומוכרת התחייבות בסכום השווה לנמוך מבין השווי ההוגן והערך הנוכחי של דמי החכירה המינימאליים העתידיים.

לאחר ההכרה לראשונה, מטופל הנכס בהתאם למדיניות החשבונאית הנהוגה לגבי נכס זה.

יתר החכירות מסווגות כחכירות תפעוליות, כאשר הנכסים החכורים אינם מוכרים ברוח על המצב הכספי של הקבוצה.

בחכירה של קרקע ומבנים, מרכיבי הקרקע והמבנים נבחנים בנפרד לצרכי סיווג החכירות, כאשר שיקול משמעותי בסיווג מרכיב הקרקע הינו העובדה כי קרקע בדרך כלל בעלת אורך חיים בלתי מוגדר.

תשלומי חכירה

תשלומים במסגרת חכירה תפעולית, למעט דמי חכירה מותנים, נזקפים לרווח והפסד לפי שיטת הקו הישר, לאורך תקופת החכירה. תמריצי חכירה שנתקבלו מוכרים כחלק בלתי נפרד מסך כל הוצאות החכירה לפי שיטת הקו הישר, לאורך תקופת החכירה. תשלומי חכירה מינימאליים המשולמים במסגרת חכירה תפעולית, נזקפים עם התהוותם לרווח והפסד.

תשלומי חכירה מינימאליים, המשולמים במסגרת חכירה מימונית, נחלקים בין הוצאות המימון לבין הפחתת יתרת ההתחייבות. הוצאת המימון מוקצית לכל תקופה מתקופת החכירה, כך שמתקבל שיעור ריבית תקופתית קבוע על היתרה הנותרת של ההתחייבות. תשלומי החכירה המינימאליים מתעדכנים, בגין דמי חכירה מותנים, כאשר ההתניה מתבררת.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית - המשך

ז. חכירות - המשך

קביעה אם הסדר מכיל חכירה

בתחילת ההסדר או בעת בחינתו מחדש, הקבוצה קובעת אם הסדר הוא חכירה או אם הוא מכיל חכירה. הסדר הוא חכירה או מכיל חכירה אם מתקיימים שני התנאים הבאים:

- קיום ההסדר תלוי בשימוש בנכס או בנכסים ספציפיים; וכן
- ההסדר מכיל זכות לשימוש בנכס

תשלומים ותמורה אחרת שנדרשים לפי ההסדר מופרדים בתחילת ההסדר או בעת הבחינה מחדש לתשלומים עבור החכירה ולרכיבים אחרים על בסיס השווי ההוגן היחסי שלהם.

ח. רווח למניה

הקבוצה מציגה נתוני רווח בסיסי ומדולל למניה לגבי הון המניות הרגילות שלה. הרווח הבסיסי למניה מחושב על ידי חלוקת הרווח או ההפסד המיוחס לבעלי המניות הרגילות של החברה במספר הממוצע המשוקלל של המניות הרגילות שהיו במחזור במשך השנה, לאחר התאמה בגין מניות באוצר.

ט. עיקרי ההוראות שניתנו בחוזרי רשות החברות בנוגע לגילוי והצגת פרטים בדוחות הכספיים הינם כדלקמן:

- (1) ביום 5 באוגוסט 2004 קיבלה הממשלה החלטת לפיה התקינה החשבונאית הכללית לגבי חברות ממשלתיות הינה של הסקטור הפרטי. התקינה הייחודית לחברות הממשלתיות, הינה בנוסף לתקינה של הסקטור הפרטי או כהרחבה או בחידוד של נושאים ספציפיים לחברות ממשלתיות כמפורט בחוזרי רשות החברות. התקינה הייחודית לחברות הממשלתיות תתבצע בהתאם לחוק. הרשות תמשיך להסתייע בצוותים המקצועיים שהוקמו על ידה לצורך זה.
 - (2) ינקבעו לחברה ממשלתית יעדים. תכלול החברה בדוחות הכספיים מידע כספי מהותי הרלוונטי למדינה וליתר המשתמשים בהם לצורך קבלת החלטות כלכליות - למיטב ידיעת הנהלת החברה לא נקבעו לה יעדים כאמור.
 - (3) במסגרת הסכם מעבר לחברה, ולאור הוראות חוק החברות הממשלתיות ומדיניות רשות החברות הממשלתיות המתוארת להלן, החל מיום 1 בינואר 2005 ואילך מחויבת החברה לחלק דיבידנד שנתי לבעלי המניות, בסכום שלא יפחת מ- 50% מהרווח הנקי השנתי של החברה (לרבות בגין רווחי הון). החברה אינה מחויבת לחלק דיבידנדים מרווחים שנצברו עד לאותו מועד, אלא מרווחי הון ובנסיבות שהוגדרו בהסכם המעבר לחברה. חוק המדיניות הכלכלית לשנת הכספים 2005 (תיקוני חקיקה), התשס"ה - 2005, תיקן את סעיף 33 לחוק החברות הממשלתיות כך שהחלטת דירקטוריון בדבר ייעוד רווחים של חברה ממשלתית, לרבות בדבר חלוקה כהגדרתה בחוק החברות, טעונה אישור רשות החברות. חלקה רשות החברות על החלטת הדירקטוריון, כי אז חברה מסוגה של החברה (כל עוד היא אינה חברה בהפרטה) תפעל על פי החלטת רשות החברות (היכולה להשתנות מעת לעת) ביחס לייעוד רווחים לתשלומי דיבידנדים, משנת 1995 ואילך, קובעת שיש לחלק דיבידנד מרווחים שוטפים בגובה של 50% מהרווח השוטף. לעניין דיבידנדים מרווחים צבורים, לגבי כל חברה רלוונטית תוגש דרישה ספציפית תוך התחשבות בהוראות מסמכי יסוד החברה, הוראות כל דין ונתונים רלוונטיים מהדוחות הכספיים ומחוץ להם. לעניין עדכון מדיניות חלוקת הדיבידנד בגין הרווחים שיצברו החל משנת 2011 ואישור חלוקת דיבידנד נוסף בשנת 2013, ראה באור 21 לדוחות הכספיים.
 - (4) החברה נדרשת לפעול להתאמת יתרות מלאה עם המדינה, רשויותיה וחברות ממשלתיות אחרות. לא התקבלו אישורי יתרה בכתב מהגורמים המוסמכים, כאמור לעיל, תיתן לכך החברה גילוי בדוחותיה. נשלחו בקשות לאישורי יתרה לחברות ממשלתיות במהלך הכנת הדוחות הכספיים השנתיים, בקשות אלו לא נענו בשלמות. מנסיון העבר אין בקשות אלו נענות ע"י משרד הביטחון. לחברה אמצעי בקרה חליפיים למעקב אחר גביית חשבוניות ותשלומים מול משרד הביטחון. להערכת הנהלת החברה אין חובות מהותיים במחלוקת עם החברות הממשלתיות ועם משרד הביטחון.
 - (5) החברה תוודא את תקינות רישום זכויות החברה והמדינה בנכסי החברה ובנכסי המדינה המוחזקים או המופעלים על ידה, וינתן לכך גילוי בדוחות הכספיים. - ראה באור 11 לדוחות הכספיים.
- במהלך חודש פברואר 2006 דיווחה החברה לרשות החברות הממשלתיות אודות נכסיה, מחויבויותיה וזכויות בנכסים אלו. להלן עיקרי הדיווח לרשות החברות:
- א. זכויות החברה בנכסים: זכות שכירות באזור חיפה לתקופה של 10 שנים ואופציה לחידוש לתקופה בת 10 שנים נוספות (כ- 6,859 דונם). בצפון הארץ ובמרכזה זכות חכירה ל 49 שנים בתוספת אופציית הארכה ל 49- שנים נוספות (כ- 4,766 דונם). בדרום הארץ המקרקעין בבעלות המדינה (כ- 1,453 דונם). זכויות אלו נוצרו במועד הסכמי המעבר לחברה. בנוסף, החל משנת 2012, קיימת לרפאל זכות שכירות באזור נוסף בצפון הארץ (כ- 18 דונם) לתקופה של 5 שנים ללא אופציה להארכה.
 - ב. חובות החברה בנכסים: בחיפה - החברה לא תהא רשאית למכור את הנכס אך קיימת זכות להשכרת מקרקעין לשימושים האופייניים לחברה, תשלום מיסים ואגרות. בצפון הארץ - תשלום דמי שכירות שנתיים, תשלום מיסים ואגרות, בדרום הארץ - חובות לאחזקת המתקנים בצורה תקינה ולא להעביר מתקנים אלו לצד ג'.
 - ג. זכויות המדינה בנכסים: למדינה זכות לבטל את הסכם שכירות המקרקעין בחיפה או חלקם על פי החלטת שר הביטחון בשל צרכי המשרד וזאת בהתראה של 18 חודשים מראש ומכל סיבה אחרת בהתראה של 5 שנים מראש. בכל הקשור בקרקעות הנותרות קיימות הגבלות של המדינה על העברת הזכויות ושינוי יעוד אותן קרקעות.
 - ד. מחלוקות לגבי הנכסים: לגבי מקרקעין במרכז הארץ לא קיימת אפשרות לרישום זכות חכירה בטאבו בשל ייעוד הקרקע הנ"ל.
 - ה. "חברה תיתן גילוי בדוחות הכספיים על הפסדים כספיים שנגרמו לחברה ולבעלי מניותיה, בשל נכסי מקרקעין שאינם משמשים באופן כלכלי לפעילות החברה" - למיטב ידיעת החברה אין לה הפסדים כספיים מהותיים כאמור.
 - ו. "חברה תיתן גילוי בדוחות הכספיים על פעולת איתור זיהוי ורישום נכסים שנעשו בתקופה המדווחת ועל פעולות כאמור שיש לבצעם וטרם בוצעו" - החברה מפעילה מערכת לניהול חשבונאי ולוגיסטי של נכסיה. בנוסף באופן שוטף מקיימת החברה מעקב אחר קבוצות ציוד מהותיות, בו מאותרים הנכסים ומבוצעים עדכונים על פי הצורך, בצורה כזו שכל נכס מנכסי החברה נדגם לפחות אחת ל- 3 שנים.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית - המשך

יט. עיקרי הוראות שניתנו בחוזרי רשות החברות בנוגע לגילוי והצגת פרטים בדוחות הכספיים הינם כדלקמן:- המשך

- ז. "חברה תיתן גילוי נאות בדוחות הכספיים לערכם הכלכלי הנכון וההוגן של נכסים מהותיים, אשר אינם רשומים בערכם המלא כאמור בספרי החברה ובכלל זה בהתאם לשמאוויות או הערכות שווי שנעשו, או הערכות לצרכי ביטוח". לחברה אין בשלב זה הערכות שווי נוספות, חיצוניות מעבר למצוין בביאור 11 לדוחות הכספיים.
- ח. הערכת שווי - ראה באור 11 לדוחות הכספיים.
- ט. כללי דיווח ובקרה לגבי מקרקעין ומחבורים- הדיווחים בנושא מרוכזים על ידי ועדת האכלוס של החברה ונבדקים בדרגים המנהלתיים המתאימים.
- (6) נעשו שמאוויות או הערכות שווי מהותיות, לעניין הערך של פרטים בדוחות הכספיים, יצורפו השמאוויות או הערכות השווי המהותיות לדוחות הכספיים, ראה סעיפים 15 ו-5 ח' לעיל.
- (7) בדוחות הכספיים יצויין במפורש כי המצגים הכלולים הינם באחריות החברה בלבד ואין הם מחייבים את מדינת ישראל. ראה באור 1ד' לדוחות הכספיים.
- (8) חברה תיתן גילוי בדוחותיה הכספיים במסגרת הביאורים בנוגע למדיניות החשבונאית שנקטה בטיפול לגבי עסקאות ויתרות עם מדינת ישראל, רשויותיה וחברות ממשלתיות אחרות. המדיניות החשבונאית בה נוקטת החברה בקשר עם עסקאות רגילות עם מדינת ישראל, רשויותיה וחברות ממשלתיות אחרות, אינה שונה מהמדיניות החשבונאית הננקטת ביתר התקשוריותיה - בקשר עם הוראה זו ראה באורים 11 ו-23 לדוחות הכספיים.
- (9) בהתאם לתקנות החברות הממשלתיות (דוח נוסף בדבר הפעולות שנקטו והמצגים שנתנו להבטחת נכונות הדוחות הכספיים ודוח הדירקטוריון) התשס"ו - 2005 ולחוזר נכללו בדוחות אלו בעמודים 3-5 הצהרות מנהלים של האחראי על ענייני כספים בחברה, מנכ"ל החברה ויו"ר הדירקטוריון.
- (10) בהתאם לחוזר מיום 20 בדצמבר 2011 בנושא התחייבויות לסיום יחסי עובד מעביד ואקטואריה בדוחות הכספיים, נדרשה החברה לבצע מיפוי התחייבויות בגין זכויות עובדים ולהתקשר עם אקטואר חיצוני בלתי תלוי לביצוע חישוב אקטוארי של ההתחייבויות.
- לפרטים נוספים בדבר הערכה אקטוארית לזכויות עובדים - ראה באור 18 לדוחות הכספיים.
- בהתאם לחוזר, בוצע על ידי החברה מיפוי של ההתחייבויות בגין זכויות עובדים ומתקבלת הערכה אקטוארית של התחייבויות אלה למועדי הדוחות הכספיים החל מהדוחות ליום 31 בדצמבר 2012.
- בחודש דצמבר 2014 פרסמה רשות החברות הממשלתיות תיקון לחוזר מיום 20 בדצמבר 2011 אשר מחיל את עמדת רשות ניירות ערך בדבר קיומו של שוק עמוק באגרות חוב קונצרניות באיכות גבוהה בישראל.
- (11) בהתאם לחוזר מיום 2 ביוני 2013 בנושא מדיניות בונוס בחברות ממשלתיות עסקיות, נדרשת החברה לעמוד בקריטריונים שנקבעו כתנאי סף לתשלום בונוס וכן בקריטריונים נוספים בנוגע להיקף הבונוס ואופן חלוקתו בין העובדים השונים. הוראות החוזר יחולו במועד פרסומו.
- להערכת הנהלת החברה, מדיניות הבונוסים הנהוגה בחברה הינה בהתאם להוראות החוזר ולפיכך לא צפויה ליישום החוזר השפעה על הדוחות הכספיים. להרחבה ושינויים בקשר עם תגמול בכירים - ראה (14) להלן.
- (12) בחודש ספטמבר 2013 פרסמה רשות החברות חוזר חשבונאות וכספים 2013. החוזר כולל, בין השאר, מתכונת ודרישות גילוי בדוחות הכספיים.
- המתכונת ודרישות הגילוי הנדרשות בהתאם לחוזר ולכללי חשבונאות מקובלים נכללות בדוחות הכספיים ובביאורים הנלווים אליהם.
- (13) בחודש נובמבר 2015 פרסמה רשות החברות חוזר עקרונות למודל תגמול ותמרוץ עובדים בכירים בחברות ממשלתיות (להלן - "החוזר"). מטרת החוזר הינה שיפור ביצועי החברה על ידי יצירת מתאם בין השגת יעדי החברה לבין תגמול העובדים הבכירים, שימור עובדים בכירים איכותיים ועידוד מצוינות בעבודה.
- החוזר כולל עקרונות לתשלום משתנה מבוסס ביצועים התלוי בעמידה ביעדי החברה, יעדי האגף ויעדי העובד והערכת העובדים בפילוג "פעמוני". התגמול ינתן כמענק חד פעמי במכפלה של משכורות פנסיוניות ולא ישולמו בגינו הפרשות סוציאליות. כן, מפרט החוזר תנאי סף לתשלום התגמול, תקרת המענק לעובד בודד בהתאם למבחני איתנות פיננסית המפורטים בחוזר, המלצות ודוגמאות ליעדים ועוד. תכנית התגמול טעונה אישור מקדמי של רשות החברות והבאתה לאישור הדירקטוריון עד תום חודש ינואר של השנה העוקבת.
- (14) בחודש יולי 2015 פרסמה רשות החברות חוזר עדין וריכוז הנחיות לעבודת הדירקטוריון בחברה ממשלתית(להלן - "החוזר"). החוזר מעדכן חוזר שפורסם בנושא בחודש נובמבר 2003 וכולל הנחיות בקשר לאופן עבודת הדירקטוריון, אופן קבלת החלטות, קיום פריטיבלים, ועדות הדירקטוריון, הנחיות לגבי מינוי והחלפת דירקטורים, מעמד נציג רשות החברות בדירקטוריון, הנחיות בקשר למינוי יו"ר דירקטוריון, גמול דירקטורים ועוד.
- להערכת החברה, עבודת הדירקטוריון מתבצעת בהתאם להוראות החוזר וההנחיות לגבי גמול דירקטורים ודיווח שנתי בנושא יבוצעו בהתאם לחוזר.
- (15) בחודש אוקטובר 2015 פרסמה רשות החברות חוזר בנושא הוראות בדבר הגבלת תקופת כהונה של פקידים בכירים כהגדרתם בסעיף 32(א)4 לחוק החברות הממשלתיות התשל"ה-1975 (להלן - "החוזר"). מטרת החוזר הינה יצירת מובילות ושימור מצוינות ומניעת קיבעון ארגוני באמצעות עידוד חדשנות וקידום מנהלים מדרגי הביניים.
- בהתאם לחוזר תקופת כהונה של פקיד בכיר לא תעלה על חמש שנים, כשבסמכות הדירקטוריון להאריך את התקופה בשנתיים נוספות, והארכה לתקופה של עוד שנתיים נוספות תתאפשר רק במקרים חריגים וטעונה את אישור הדירקטוריון ומנהל רשות החברות. תקופת כהונתם של המבקר הפנימי והיועץ המשפטי נקבעה לשבע שנים.
- הוראות החוזר יחולו על פקידים בכירים, אשר נתמנו לתפקיד ממועד אימוץ ההוראות על ידי הדירקטוריון ואילך, ואשר מועסקים בחוזה עבודה אישי.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית - המשך

י.ט. עיקרי ההוראות שניתנו בחוזרי רשות החברות בנוגע לגילוי והצגת פרטים בדוחות הכספיים הינם כדלקמן:- המשך

(16) בחודש אוקטובר 2015 פרסמה רשות החברות חוזר בנושא מדיניות רשות החברות לעניין מתן התחייבות מראש לשיפוי נושאי משרה. בחודש פברואר 2017 פרסמה רשות החברות תיקון לחוזר זה.

כ. תקנים חדשים ופרשנויות שטרם אומצו

תחילה והוראות מעבר	דרישות הפרסום	תקן/פרשנות/ת יקון
<p>התקן ייושם לתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר 2018. התקן ייושם למפרע, למעט מספר הקלות. ליישום התקן לא צפויה להיות השפעה מהותית.</p>	<p>IFRS9 (2014) הינו גרסה סופית של התקן, הכוללת הוראות מעודכנות לסיווג ומדידה של מכשירים פיננסיים, וכן מודל חדש למדידת ירידת ערך של נכסים פיננסיים. הוראות אלו מתווספות לפרק בנושא חשבונאות גידור - כללי שפורסם בשנת 2013.</p> <p><i>סיווג ומדידה</i></p> <p>בהתאם לתקן, ישנן שלוש קטגוריות עיקריות למדידת נכסים פיננסיים: עלות מופחתת, שווי הוגן דרך רווח והפסד ושווי הוגן דרך רווח כולל אחר. בסיס הסיווג לגבי מכשירי חוב מתבסס על המודל העסקי של הישות לניהול נכסים פיננסיים ועל מאפייני תזרימי המזומנים החוזיים של הנכס הפיננסי. השקעה במכשירים הוניים תימדד בשווי הוגן דרך רווח והפסד (אלא אם החברה בחרה, בעת ההכרה הראשונית, להציג את השינויים בשווי ההוגן ברווח הכולל האחר).</p> <p>התקן דורש כי השינויים בשווי ההוגן של התחייבויות פיננסיות שיועדו לשווי הוגן דרך רווח והפסד המיוחסים לשינוי בסיכון האשראי העצמי יוכרו לרוב ברווח כולל אחר.</p> <p><i>ירידת ערך של נכסים פיננסיים</i></p> <p>התקן כולל מודל חדש להכרה בהפסדי אשראי צפויים ('expected credit loss' model). עבור מרבית נכסי החוב הפיננסיים. המודל החדש מציג גישת מדידה דואלית של ירידת ערך: אם סיכון האשראי המיוחס לנכס הפיננסי לא עלה באופן משמעותי מאז ההכרה לראשונה, תירשם הפרשה להפסד בגובה הפסדי האשראי הצפויים בשל אירועי כשל אשר התרחשותם אפשרית במהלך שנים-עשר החודשים לאחר מועד הדיווח. אם סיכון האשראי עלה באופן משמעותי, במרבית המקרים ההפרשה לירידת ערך תגדל ותירשם בגובה הפסדי האשראי הצפויים על פני מלוא אורך החיים של הנכס הפיננסי.</p>	<p>(1) תקן דיווח כספי בינלאומי IFRS 9, (2014) מכשירים פיננסיים</p>
<p>התקן ייושם לתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר 2018. התקן כולל חלופות שונות עבור יישום הוראות המעבר, כך שחברות יוכלו לבחור באחת מהחלופות הבאות בעת היישום לראשונה:</p> <p>יישום רטרואספקטיבי מלא; יישום רטרואספקטיבי מלא הכולל הקלות פרקטיות; או יישום התקן החל מיום היישום לראשונה תוך התאמת יתרת העודפים למועד זה בגין עסקאות שטרם הסתיימו. ליישום התקן לא צפויה להיות השפעה מהותית.</p>	<p>התקן מחליף את ההנחיות הקיימות כיום לעניין הכרה בהכנסות ומציג מודל חדש להכרה בהכנסה מחוזים עם לקוחות. התקן קובע שתי גישות להכרה בהכנסה: בנקודת זמן אחת או על פני זמן. המודל כולל חמישה שלבים לניתוח עסקאות על מנת לקבוע את עיתוי ההכרה בהכנסה ואת סכומה. כמו כן, התקן קובע דרישות גילוי חודשות ונרחבות יותר מאלו הקיימות כיום.</p>	<p>(2) תקן דיווח כספי בינלאומי IFRS 15, הכנסה מחוזים עם לקוחות</p>

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית - המשך

כ. תקנים חדשים ופרשנויות שטרם אומצו - המשך

תחילה והוראות מעבר	דרישות הפרסום	תקן/פרשנות/ת יקון
התקן יושם לתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 לינואר 2019, עם אפשרות ליישום מוקדם. התקן כולל חלופות שונות עבור יישום הוראות המעבר, כך שחברות יוכלו לבחור באחת החלופות הבאות בעת היישום לראשונה: יישום רטרוספקטיבי מלא או יישום התקן החל מיום היישום לראשונה תוך התאמת יתרת העודפים למועד זה. ליישום התקן לא צפויה להיות השפעה מהותית על התוצאות בכספיות.	התקן מחליף את תקן בינלאומי מספר 17 חכירות (IAS 17) ואת הפרשנויות הקשורות. הוראות התקן מבטלות את הדרישה הקיימת מחוכרים לסיווג החכירה כתפעולית או כמימונית. חלף זאת, לעניין חוכרים, מציג התקן החדש מודל אחד לטיפול החשבונאי בכל החכירות, לפיו על החוכר להכיר בנכס ובהתחייבות בגין החכירה בדוחותיו הכספיים. כמו כן, התקן קובע דרישות גילוי חדשות ונרחבות יותר מאלו הקיימות כיום.	(3) תקן דיווח כספי בינלאומי IFRS 16, חכירות

באור 4 - מזומנים ושווי מזומנים

1 בינואר 2016	31 בדצמבר 2016	31 בדצמבר 2017
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
834,250	1,185,746	701,144
357,365	160,227	1,107,605
70,847	95,939	60,680
<u>1,262,462</u>	<u>1,441,912</u>	<u>1,869,429</u>

במטבע ישראלי (1)
בדולר (2)
במטבע חוץ אחר

- (1) ליום 31 בדצמבר 2017 כולל פקדונות בסך של כ- 612 מיליוני ש"ח הנושאים ריבית ששיעורה 0.02%-0.09%.
ליום 31 בדצמבר 2016 כולל פקדונות בסך של כ- 1,093 מיליוני ש"ח הנושאים ריבית ששיעורה 0.01%-0.08%.
(2) ליום 31 בדצמבר 2017 כולל פקדונות בסך כולל של כ- 777 מיליוני ש"ח (ליום 31 בדצמבר 2016 כ- 44 מיליוני ש"ח) הנושאים ריבית ששיעורה 1.63%-2.25% (ליום 31 בדצמבר 2016 נושאים ריבית ששיעורה 1.19% - 0.02%).

באור 5 - השקעות לזמן קצר

1 בינואר 2016	31 בדצמבר 2016	31 בדצמבר 2017
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
49,188	16,342	17,537
135,618	42,273	67,693
118,518	162,630	396,303
355,516	426,039	462,185
41,687	36,878	130,246
300,525	287,254	383,895
<u>10,535</u>	<u>19,225</u>	<u>58,939</u>
<u>1,011,587</u>	<u>990,641</u>	<u>1,516,798</u>

השקעות מוחזקות למסחר:

- אגרות חוב ממשלתיות סחירות מוצגות לפי שווי שוק:
בהצמדה למדד
ללא הצמדה
אגרות חוב קונצרניות סחירות מוצגות לפי שווי שוק:
בהצמדה למדד
בהצמדה לדולר
ללא הצמדה

מניות סחירות מוצגות לפי שווי שוק

השקעות בעלות מופחתת:

פקדונות לזמן קצר (1)

- (1) נושאים ריבית דולרית ששיעורה ליום 31 בדצמבר 2017 - 1.65%-1% (ליום 31 בדצמבר 2016 - 1.2%-1%).
באשר לשעבודים - ראה באור 20 ב'.

חשיפת הקבוצה לסיכון אשראי, סיכון מדד ומטבע חוץ, סיכון שיעור ריבית וסיכון מחיר אחר ומידע בדבר שווי הוגן מפורטים גם בביאור 22, בדבר מכשירים פיננסיים.

באור 6 - לקוחות

1 בינואר 2016	31 בדצמבר 2016	31 בדצמבר 2017
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
876,251	954,157	994,223
167,905	362,951	281,518
689,128	1,326,770	914,616
1,733,284	2,643,878	2,190,357
(21,806)	(24,702)	(29,313)
1,711,478	2,619,176	2,161,044

מערכת הבטחון (צד קשור)
לקוחות אחרים בארץ
לקוחות בחו"ל (במטבע חוץ, בעיקר דולר)

בניכוי - הפרשה לחובות מסופקים

חשיפת הקבוצה לסיכון אשראי, סיכון מדד ומטבע חוץ, סיכון שיעור ריבית וסיכון מחיר אחר ומידע בדבר שווי הוגן מפורטים גם בביאור 22, בדבר מכשירים פיננסיים.

באור 7 - הכנסות לקבל

1 בינואר 2016	31 בדצמבר 2016	31 בדצמבר 2017
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
420,889	710,060	944,325
51,506	98,124	180,752
819,087	212,259	701,839
1,291,482	1,020,443	1,826,916

מערכת הביטחון (צד קשור)
לקוחות אחרים בארץ
לקוחות בחו"ל

יתרת הכנסות לקבל כוללת בעיקר הכנסות לקבל בגין עבודות בביצוע. יתרה זו כוללת גם יתרה בגין הכנסות לקבל ממכירת מוצרים ליום 31 בדצמבר 2017 בסך של 258,767 אלפי ש"ח (לימים 31 בדצמבר 2016 ו-1 בינואר 2016 - 85,002 אלפי ש"ח ו-115,163 אלפי ש"ח, בהתאמה).

חשיפת הקבוצה לסיכון אשראי, סיכון מדד ומטבע חוץ, סיכון שיעור ריבית וסיכון מחיר אחר ומידע בדבר שווי הוגן מפורטים גם בביאור 22, בדבר מכשירים פיננסיים.

באור 8 - חייבים ויתרות חובה

1 בינואר 2016	31 בדצמבר 2016	31 בדצמבר 2017
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
206,285	210,696	131,314
12,023	3,737	1,961
6,380	2,473	1,382
-	2,358	12,069
7,000	-	-
-	-	10,257
10,043	10,723	9,474
241,731	229,987	166,457

הוצאות מראש
יתרה בגין עסקאות עתידיות (1)
מענקים ממשלתיים לקבל
מס הכנסה - עודף מקדמות על הפרשות
חייבים בגין דיבידנד לקבל
מוסדות
אחרים

(1) ראה גם באור 22 גי-ד'.

חשיפת הקבוצה לסיכון אשראי, סיכון מדד ומטבע חוץ, סיכון שיעור ריבית וסיכון מחיר אחר ומידע בדבר שווי הוגן מפורטים גם בביאור 22, בדבר מכשירים פיננסיים.

באור 9 - מלאי

1 בינואר 2016	31 בדצמבר 2016	31 בדצמבר 2017
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
1,055,944	1,070,773	985,856
57,126	53,680	54,672
170,085	240,860	458,458
1,283,155	1,365,313	1,498,986

מלאי עבודות בתהליך ומוצרים מוגמרים
חומרים
מקדמות ותשלומים על חשבון מלאי

ההיקף הכספי של החוזים שנחתמו במאוחד במשך שנת 2017 הינם כ- 11.1 מיליארד (שנת 2016 מאוחד 10.3 מיליארד ש"ח). יתרת ההיקף הכספי של החוזים הקיימים במאוחד אשר טרם הוכרה כהכנסה הינה כ- 24.1 מיליארד ש"ח (שנת 2016 מאוחד 21.8 מיליארד ש"ח).

באור 10 - השקעות בחברות כלולות

א. ההרכב

חברות כלולות ואחרות			
1 בינואר	31 בדצמבר		
2016	2016	2017	
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	
640,108	759,792	803,200	השקעות
239,456	206,772	174,902	רווחים שנצברו ממועד הרכישה (בניכוי דיבידנדים)
-	(11,524)	(63,380)	התאמות מתרגום דוחות כספיים של חברות כלולות
(65,930)	(109,930)	(132,801)	בניכוי - הפרשה לירידת ערך השקעות
-	(18)	(28)	אחרים
813,634	845,092	781,893	
54,258	22,374	18,500	השקעות אחרות:
867,892	867,466	800,393	הלוואות ויתרות חובה לזמן ארוך - ראה ה' להלן

ב. התנועה בהשקעות בשנת 2017

חברות כלולות ואחרות	
אלפי ש"ח מדווחים	
867,466	היתרה ליום 1 בינואר 2017
37,747	תנועה במשך השנה:
5,645	השקעה במניות ובהלוואות
-	רווח מדילול החזקה
(52,983)	רווח מדילול השקעה חברה כלולה
(1,701)	התאמות מתרגום דוחות כספיים של חברות כלולות
1,126	שערוך הלוואות דרך קרן הון
(2,176)	חלק החברה בקרן גידור ובחברות כלולות
40,225	פרעון הלוואות (כולל שערוך הלוואות), נטו
(72,096)	חלקה של החברה ברווחים (הפסדים), נטו (1)
(22,860)	דיבידנד וחלוקת רווחים מחברות כלולות
800,393	הפרשות לירידת ערך ואחר
	יתרה ליום 31 בדצמבר 2017

(1) לגבי הכללת תוצאות חלק החברה בשותפות גל-אל בדוח רווח והפסד - ראה ד' 4 להלן.

ג. הלוואות לחברות כלולות

1 בינואר	31 בדצמבר		שיעור ריבית	
2016	2016	2017	ליום 31 בדצמבר 2017	
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח		
26,096	20,554	16,631	2.55% - 0%	הלוואות צמודות לדולר
1,912	1,820	1,869	4.5%	הלוואות צמודות יורו
26,250	-	-	5%	הלוואות שקליות
54,258	22,374	18,500		

ד. מידע נוסף בגין השקעות עיקריות בחברות כלולות

- שותפות התקני מצב מוצק - המ"מ**
 החברה ואלביט מערכות בע"מ שותפות בחלקים שווים בשותפות התקני מצב מוצק (להלן - "המ"מ"). המ"מ עוסקת בפיתוח, ייצור ושיווק גלאי אינפרא אדום ודיודות לייזר. ההשקעה מוצגת על בסיס השווי המאזני. במהלך שנת 2017 חולקו על ידי המ"מ לחברה רווחים בסך כולל של כ- 15.5 מיליון ש"ח.
- חברה מוחזקת אופגל תעשיות אופטרוניות בע"מ**
 החברה ואלביט מערכות בע"מ שותפות בחלקים שווים בחברת אופגל תעשיות אופטרוניות בע"מ (להלן - "אופגל"). אופגל מפתחת, מייצרת ומוכרת מערכות אלקטרואופטיות. ההשקעה מוצגת על בסיס השווי המאזני.

באור 10 - השקעות בחברות כלולות - המשך

ד. מידע נוסף בגין השקעות עיקריות בחברות כלולות (המשך)

- (3) **חברה מאוחדת Ercas B.V.**
 החברה הקימה במהלך שנת 2004 את חברת Ercas B.V. (להלן: "ERCAS") כחברת החזקות המאוגדת בהולנד. החזקות העיקריות של חברת ERCAS. היא חברת Dynamit Nobel Defence (להלן: "DND") שמטרתה להרחיב תחום עסקים מסוים. כמו כן מחזיקה ERCAS 20% בחברת ירוספייק אשר נועדה להרחיב תחום עסקים נוסף מחוץ לישראל. פעילותה השיווקית של ERCAS מבוצעת מבריטניה.
 במהלך הרבעון הראשון של שנת 2011 רכשה חברת ERCAS את חברת PAP - חברה בת בבעלות מלאה בספרד תמורת כ-1.4 מליון ש"ח. חברת PAP עוסקת בשיווק עמדות נשק ובמתן שירותי תמיכה ותחזוקה ללקוחות. בנוסף הוזרמו במהלך השנים 2011 ועד היום ע"י ERCAS ל-PAP כ-2.7 מליון יורו נוספים כהשקעה בהון. חברת PAP אינה מאוחדת בדוחות הכספיים עקב חוסר מהותיות וההשקעה בה מטופלת לפי שיטת שווי מאזני.
- (4) **שותפות גל-אל**
 שותפות גל-אל הוקמה ביום 29 בספטמבר 2000, כשותפות בחלקים שווים בין החברה ואלתא תעשיות אלקטרוניות בע"מ. השותפות עוסקת במחקר ופיתוח רכיבים לתעשיית האלקטרוניקה והחלה בפעילותה העסקית ביום 1 בינואר 2001. ההשקעה מוצגת על בסיס שווי מאזני והשתתפות החברה בשותפות נכלל בהתאם לחלקה בהוצאות המחקר והפיתוח בשותפות ונזקף במסגרת הוצאות מחקר ופיתוח.
- (5) **חברה מוחזקת R.D.C.**
 שיעור החזקה ב-R.D.C. לימים 31 בדצמבר 2017 ו-2016 הינו כ-49.9% והיא מוצגת בדוחותיה הכספיים של החברה כחברה כלולה לפי שיטת השווי המאזני. R.D.C. עוסקת בניהול פעיל של מספר חברות טכנולוגיה הנמצאות בשלבים שונים של פיתוח מוצרים להטמעת טכנולוגיות צבאיות לשווקים האזרחיים.
 בחודש יולי 2017 השלימה RDC עסקה למכירת מלוא אחזקותיה בקלודין (חברה מוחזקת בשיעור של 35% על ידי RDC, העוסקת בשירותי יונוטיקס ואופטימיזציה בשירותי ענן) לחברת מיקרוסופט ישראל, תמורת תשלום מידי במזומן בסך 15.5 מליון דולר ותמורה בסך 1.8 מליון דולר שהופקדה בנאמנות לתקופה של 18 חודשים ותשלום במידה ולא יתגלו תביעות ו/או תלויות שלא היו ידועות לתאריך הרכישה וכן לא יתגלו שינויים הקשורים למצגים שנמסרו לרוכשים בעת המכירה.
 כתוצאה מהשלמת העסקה על פי האמור לעיל, רשמה החברה ברבעון השלישי של שנת 2017 רווח בסך של כ-23 מליון ש"ח, וזאת בהתאם לחלקה ב-R.D.C., במסגרת חלקה של החברה ברווחי תאגידים מוחזקים.
 בשנת 2017 חילקה חברת RDC דיבידנד לרפאל בסכום כולל של כ-8.8 מליון דולר.
 בשנת 2017 השקיעה RDC בחברות המוחזקות שלה סך של כ-8.2 מליון דולר (בשנת 2016 - 17.3 מליון דולר).
- (6) **חברה מוחזקת Rafael U.S.A. Inc.**
 חברת Rafael U.S.A. Inc. (חברה בשליטה מלאה) (להלן "RUSA"), הוקמה בשנת 1992 כחברת שיווק בארה"ב. החל משנת 2004 מטפלת RUSA בכיוע רכש בארה"ב באמצעות סניף של החברה בניו יורק. עיקר הכנסותיה של RUSA הינם החזר הוצאות שיווק ותפעול הרכש שמבצעת RUSA בארה"ב, בתוספת רווח. מכיוון שעיקר פעילותה של RUSA מתבטאת בהוצאות השיווק והתפעול של רפאל ועקב חוסר מהותיות הפעילות ביחס לפעולות רפאל, לא אוחדו דוחותיה של RUSA וההשקעה מוצגת על בסיס השווי המאזני.
 במהלך שנת 2004 נחתמו הסכמים בין החברה ל-RUSA. במסגרת הסכמים אלו קיבלה RUSA מאת החברה רישיון למתן רישיונות משנה למיזמים משותפים בתחומים שונים בארצות הברית.
 במסגרת זו הקימה RUSA בשנת 2004 את חברת C4ATS ביחד עם שותף מקומי. בשנת 2008 רכשה RUSA את חלק השותף המקומי. לתאריכי הדוחות הכספיים מחזיקה RUSA במלוא הזכויות בהון של C4ATS, העוסקת בתכנון, ייצור, שיווק והפצה של טכנולוגיות שפותחו ברפאל למספר מדינות ביבשת אמריקה. בשנת 2017 פרעה RUSA את יתרת ההלוואה בסך 0.5 מליון דולר, שנשאה ריבית ליבור בתוספת מרווח מסוים, ולתאריך הדוחות הכספיים לא קיימת הלוואה ל-RUSA.
- (7) **חברה מוחזקת Rafael far east pte Ltd.**
 חברת Rafael far east pte Ltd. (להלן - RFE), הוקמה בשנת 1999 ובשליטה מלאה של רפאל. פעילות RFE מתמקדת בקידום ושיווק מוצרי החברה במזרח הרחוק. פעילות זו ממומנת על ידי החברה בשיטת עלות בתוספת רווח.
 עקב אי מהותיות הפעילות של RFE ביחס לפעילות רפאל, לא אוחדו דוחותיה של RFE וההשקעה בה מוצגת על בסיס השווי המאזני.
- (8) **חברה מוחזקת Smart Systems pte Ltd.**
 חברת Smart Systems pte Ltd. (להלן - SMART), הינה חברה בבעלות משותפת עם שותף מקומי במזרח הרחוק. SMART הוקמה בשנת 1996 והיא עוסקת ביצור ואינטגרציה של מוצרים שמקורם ברפאל ומיועדים לשוק המקומי במדינה זו.
 שיעור החזקת רפאל ב-SMART לתאריך הדוחות הכספיים הינו 49%. בשנת 2017 חילקה SMART דיבידנד לרפאל בסך 2.3 מליון ש"ח.
 ההשקעה מוצגת על בסיס השווי המאזני.

באור 10 - השקעות בחברות כלולות - המשך

ד. מידע נוסף בגין השקעות עיקריות בחברות כלולות - המשך

(9) חברה מוחזקת VISIONMAP Ltd. (להלן - "VISIONMAP")

חברת VISIONMAP עוסקת בפיתוח, ייצור ומכירה בתחום הצילום ועיבוד תמונה ממוחשבת. עד לחודש אוגוסט 2013 החזיקה החברה ב- 24% מהון המניות של VISIONMAP. בחודש אוגוסט 2013, במסגרת הסכם בין החברה ונסקא תעשיות אס קי גרופ בע"מ (להלן: "נסקא") ומייסדי VISIONMAP רכשו החברה ונסקא את מלוא הון המניות של המייסדים כך שבמועד השלמת העסקה יחזיקו החברה ונסקא בחלקים שווים ב-VISIONMAP.

ביום 30 במאי 2016 נחתם הסכם בין החברה, חברת VISIONMAP ונסקא לרכישת נכסי חברת VISIONMAP, על ידי החברה בתמורה לסך המוערך בכ- 95 מליון ש"ח. ההסכם יבוצע באופן שבו לאחר רכישת הנכסים ופרעון התחייבויות VISIONMAP, יוותרו בקופת הפרוק כ- 32 מליון ש"ח והיא תפורק ומוזמניה יחולקו בחלקים שווים בין החברה ובעלת המניות היוצאת. במקביל, נחתם ביום 30 במאי 2016 הסכם בין בעלי מניותיה של חברת VISIONMAP, להסדרת התנהלותה בתקופת הביניים שעד למועד השלמת העסקה. העברת הנכסים לחברה ותשלום בסך 89.6 מליון ש"ח לחברת VISIONMAP בוצע בתחילת חודש אוקטובר 2016 ותשלום נוסף בסך 5.1 מליון ש"ח בוצע בחודש אפריל 2017. במהלך שנת 2016, רשמה החברה הפחתת מוניטין ונכסים בלתי מוחשיים בסך של כ- 18 מליון ש"ח שיוחסו להשקעה בחברת VISIONMAP. בחודש אפריל 2017, חילקה חברת VISIONMAP דיבידנד פירוק חלקי, בסך 15 מליון ש"ח.

(10) חברה מוחזקת שפיר מערכות ייצור בע"מ (להלן - "שפיר")

בחודש אוקטובר 2010 רכשה רפאל 49% מההון המונפק של שפיר בתמורה שהסתכמה לסך של כ- 35 מליון ש"ח. שפיר מתמחה בפיתוח וייצור מערכות ממוחשבות, מספקת ללקוחותיה פתרונות אוטומציה, פיתוח מערכות מכאניות ייעודיות וקווי ייצור עבור מפעלים שונים. ההשקעה בחברת שפיר מוצגת על בסיס השווי המאזני. כתוצאה מבחינת ירידת ערך הופחתה יתרת עודף העלות בשנת 2017 בסך של 8.8 מליון ש"ח (בשנת 2016 הופחת עודף העלות בסך 5 מליון ש"ח).

(11) אמפרסט מערכות (2003) בע"מ (להלן - "אמפרסט")

חברת אמפרסט מפתחת פרויקטי תוכנה בתחומי המכ"מ והתקשורת ובתחומי מערכות השליטה והבקרה. עד לחודש דצמבר 2015 החזיקה החברה ב-50% ממניות אמפרסט. בחודש דצמבר 2015 הושלמה עסקה בין החברה, מייסדי אמפרסט ושתי קרנות השקעה זרות (להלן - "הקרנות") לפיה הוקצו לקרנות 22.7% מהון אמפרסט בתמורה לסך של 78 מליון ש"ח, כשבמקביל רכשה רפאל מיתר בעלי המניות כ-4.9% לפי אותו שווי. לאחר השלמת העסקה החזיקה החברה ב-43.6% מהזכויות באמפרסט. השקעת רפאל בסך של כ-17 מליון ש"ח, מונמה מדיבידנד שחולק לבעלי המניות טרם ההנפקה לקרנות. החברה התייחסה חשבונאית לעסקה, כאל עסקה אחת ורשמה רווח בסך של 15.7 מליון ש"ח כתוצאה מהירידה בשיעור ההחזקה. בחודש יוני 2016 הצטרף משקיע פיננסי נוסף בתנאים זהים לתנאים מחודש דצמבר 2015. שיעור החזקתה של רפאל ירד ל- 40.98% ונרשם רווח ממימוש השקעה בסך של כ- 6 מליון ש"ח. בחודש אוקטובר 2017 ביצעה חברת אמפרסט הנפקה נוספת, כתוצאה מההנפקה ירד שיעור החזקה של החברה ל- 39.63% ונרשם רווח ממימוש השקעה בסך של כ- 5.6 מליון ש"ח. ההשקעה באמפרסט מוצגת על בסיס השווי המאזני.

(12) אקיוביט בע"מ (להלן - "אקיוביט")

בחודש אפריל 2011 נחתם הסכם בין חברת רפאל, חברת אקיוביט בע"מ ובעלי מניותיה לרכישת 50% ממניות חברת אקיוביט, תמורת תשלום בסך 16 מליון ש"ח, בתוספת תמורה מותנית. במהלך השנים 2012-2015 שילמה רפאל לבעלי המניות האחרים של חברת אקיוביט סך של 3.7 מליון ש"ח בגין עמידה ביעדים העסקיים, עפ"י הנוסחא שנקבעה. חברת אקיוביט עוסקת ביצור, שיווק ומכירה של מערכות זמן ותדר מדויקות ושעונים אטומים. מוצריה של אקיוביט מותאמים הן לשימושים אזרחיים-מסחריים והן לשימושים ביטחוניים-צבאיים. השימושיים המרכזיים של מערכות אלו הינם לצרכי מערכות תקשורת ומערכות ניווט ותזמון. לתאריך הדוחות הכספיים השקעת החברה באקיוביט כוללת עודפי עלות בסך של כ-11 מליון ש"ח. ההשקעה באקיוביט מוצגת על בסיס השווי המאזני.

(13) קונטרופ טכנולוגיות מדויקות בע"מ (להלן - "קונטרופ")

בחודש ינואר 2012 השלימה החברה עסקת רכישת 50% ממניות חברת קונטרופ. חברת קונטרופ עוסקת בתכנון, ייצור ושיווק של מערכות בקרה משולבות ציוד אלקטרו אופטי. חברת קונטרופ מייצרת ומשווקת מערכות תצפית מתוחכמות ומויצבות לצילום יום ולילה בזמן אמת. מערכות אלו מותקנות על מזל"טים, מסוקים, מטוסים קלים, ספינות משמר, רכבים ועמודים. עלות ההשקעה בחברת קונטרופ הסתכמה לסך של כ-152 מיליון ש"ח ששולמו בחודש דצמבר 2011. יתרת עודף עלות מיוחס למוניטין לאחר הפחתות שבוצעו בשנים קודמות. ליום 31 בדצמבר 2017 הינה בסך כ- 28 מליון ש"ח.

באור 10 - השקעות בחברות כלולות - המשך

ד. מידע נוסף בגין השקעות עיקריות בחברות כלולות - המשך

- (14) חברה מוחזקת RAFALATINO**
 החברה הוקמה בשנת 2012 בשליטה מלאה של רפאל. פעילות RAFALATINO מתמקדת בקידום ושיווק מוצרי רפאל בדרום אמריקה. בחודש אוקטובר 2012, חתמה RAFALATINO על הסכם לרכישת 40% מהון המניות של חברה בטחונית הפועלת באותה מדינה (להלן - "החברה הבטחונית").
 הרכישה בוצעה במטרה להרחיב תחום עסקים זה באותה מדינה. ההשקעה מטופלת בדוחות הכספיים בשיטת השווי המאזני.
 תמורת הרכישה הסתכמה לסך של כ-8 מיליון דולר (כולל הוצאות רכישה). לצורך מימון הרכישה והפעילות השוטפת העמידה החברה הלוואת בעלים בסך 8.91 מיליון דולר נושאת ריבית שנתית של 4.5%. הלוואות הבעלים בתוספת הריבית שנצברה הומרו ביום 1 בינואר 2014 להשקעה בהון.
- (15) חברה מוחזקת שילת אופטרוניקה בע"מ**
 בחודש יולי 2013 השלימה החברה עסקה לרכישת 50% מהון המניות של חברות שילת מערכות בע"מ, שילת הדמיה בע"מ ושילת אופטרוניקה בע"מ (להלן: "קבוצת שילת") במטרה למזגן לאחר מכן לחברה קולטת אחת. במהלך שנת 2014 מוזגו חברות הקבוצה לתוך חברת שילת אופטרוניקה בע"מ.
 חברת שילת אופטרוניקה עוסקת בתחום המערכות האלקטרו-אופטיות, אופטרוניקה והדמיה לרבות מחקר, תכנון, פיתוח, ייצור מכירה ותמיכה תחזוקתית של מוצרים ושרותים הקשורים לתחומים אלה.
- (16) אל סיאלו טכנולוגיות מתקדמות בע"מ (להלן - "החברה החדשה")**
 בסוף שנת 2013 השלימה החברה עסקה לרכישת נכסים מחברת אל סיאלו בע"מ והעברתם לחברה החדשה שמוחזקת ע"י החברה בשיעור של 50% במשותף עם חברת קירפוט האמריקאית. החברה והחברה האמריקאית נתנו לחברה החדשה בשלהי שנת 2013 הלוואה בסך 4.5 מיליון דולר כל אחת. תמורת ההלוואות יועדה לרכישת נכסי חברת אל סיאלו בע"מ.
 ההשקעה באל סיאלו מוצגת על בסיס השווי המאזני.
 החברה החדשה עוסקת במחקר, פיתוח וייצור מוצרים וציוד למערכות ניווט ומדי תאוצה.
- (17) Pinetelcom**
 בחודש אוגוסט 2013 השלימה החברה רכישה של 49% מהון המניות המונפק והנפרע של חברת פיינטלקום מדרום קוריא (להלן - "פיינטלקום"). פיינטלקום עוסקת בפיתוח וייצור טכנולוגיות תקשורת ובקרה לשימושים צבאיים ואזרחיים. תמורת הרכישה הסתכמה לכ-36.8 מיליון ש"ח, מתוכם 30.4 מיליון ש"ח שולמו כנגד הקצאת מניות בפיינטלקום והיתרה בסך 6.4 מיליון ש"ח שולמה לבעלי המניות של פיינטלקום. במהלך שנת 2017 הועברו לפיינטלקום 5.8 מיליון דולר כהלוואות. ההשקעה נכללת על בסיס השווי המאזני.
 ברבעון הרביעי של שנת 2017 הופחת הערך הפנסוני של ההלוואות אשר נזקף בסך 11.9 מיליון ש"ח לסעיף חלק החברה בהפסדי חברות כלולות בדוח רווח והפסד.
- (18) RAFSEC**
 החברה הוקמה בסוף שנת 2014 אך החלה לפעול רק בתחילת שנת 2015. החברה נמצאת בשליטה מלאה של רפאל. החברה עוסקת במתן מעטפת תפעולית, לוגיסטית ותחזוקתית מול לקוחות רפאל במקסיקו.
- (19) אמרל בע"מ**
 בינואר 2015 מימשה החברה אופציה שניתנה לה בהתאם להסכם מחודש אוקטובר 2010. במסגרת מימוש האופציה הוקצו לחברה 50% מהון המניות המונפק והנפרע של חברת אמרל. חברת אמרל עוסקת בהטמעת טכנולוגיות, תכניות לימוד והדרכה בתעשיות ביטחוניות. עיקר הכנסותיה של חברת אמרל הינם מרפאל.
- (20) DSIT**
 DSIT הינה חברה ישראלית העוסקת בהגנה ימית.
 בחודש אפריל 2016 רכשה החברה 50% ממניות חברת DSIT Solutions Ltd. (להלן: "DSIT") בתמורה של 6.55 מיליון דולר במזומן ועוד 1 מיליון דולר המותניים בהשגת יעדי רווח תפעולי בחלוקה לשלוש שנים.
 לתאריך הדוחות הכספיים השקעת החברה ב-DSIT כוללת עודפי עלות בסך של כ-7.8 מיליון ש"ח.
- (21) KRAS**
 בחודש אפריל 2017 הושלם תהליך הקמה משותפת של חברת KRAS בהודו עם חברה מקבוצת BFL לפעילות בתחום טילאות יבשה וכן סיוע בביצוע רכש גומלין לפרויקטים של רפאל.
 החברה מחזיקה בכ-49% מהון המניות המונפק והנפרע של חברת KRAS. החברה השקיעה ב-KRAS כ-3 מיליון דולר נכון ליום 31 בדצמבר 2017.

אור 10 - השקעות בחברות כלולות - המשך

ד. מידע נוסף בגין השקעות עיקריות בחברות כלולות - המשך

(22) להלן שיעורי ההחזקות הישירות העיקריות של החברה ליום 31 בדצמבר 2017 בחברות כלולות:

מדינת התאגדות	טיפול חשבונאי	שיעור החזקה	שם התאגיד
הולנד	איחוד	100%	ERCAS BV
ישראל	שווי מאזני	50%	המ"מ
ישראל	שווי מאזני	50%	אופגל
ישראל	שווי מאזני	50%	קונטרופ טכנולוגיות מדויקות בע"מ
ישראל	שווי מאזני	49.9%	RDC
סינגפור	שווי מאזני	100%	RFE
ארה"ב	שווי מאזני	100%	RUSA
סינגפור	שווי מאזני	49%	SMART
ישראל	שווי מאזני	50%	גל-אל
ישראל	שווי מאזני	49%	שפיר מערכות ייצור בע"מ
ישראל	שווי מאזני	39.6%	אמפרסט מערכות (2003) בע"מ
ישראל	שווי מאזני	50%	אקיוביט בע"מ
ברזיל	שווי מאזני	100%	RAFALATINO
ישראל	שווי מאזני	50%	שילת
דרום קוריאה	שווי מאזני	49%	PINETELCOM
ישראל	שווי מאזני	50%	אל סיאלו טכנולוגיות מתקדמות בע"מ
מקסיקו	שווי מאזני	100%	RAFSEC
ישראל	שווי מאזני	50%	אמרל
ישראל	שווי מאזני	50%	DSIT
הודו	שווי מאזני	49%	KRAS

ה. תמורה מותנית ברכישת השקעות בחברות מוחזקות

סך התמורה המותנית המקסימלית שתידרש החברה לשלם, אם בכלל, במקרה של עמידה של חברות מוחזקות ביעדים שנקבעו לתשלומים עתידיים אינו מהותי.

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2017

באור 11 - רכוש קבוע

א. ההרכב

	2016				2017					
	סך הכל אלפי ש"ח	מחשבים אלפי ש"ח	כלי רכב אלפי ש"ח	מכונות וציוד אלפי ש"ח	מקרקעין ומבנים אלפי ש"ח	סך הכל אלפי ש"ח	מחשבים אלפי ש"ח	כלי רכב אלפי ש"ח	מכונות וציוד אלפי ש"ח	מקרקעין ומבנים אלפי ש"ח
עלות	5,659,670	288,713	21,065	2,712,101	2,637,791	5,990,556	321,530	35,456	2,850,067	2,783,503
יתרה ליום 1 בינואר	397,138	48,618	15,619	179,552	153,349	512,485	52,332	3,182	216,518	240,453
תוספות במשך השנה	(61,920)	(15,086)	(1,146)	(39,246)	(6,442)	(38,563)	(15,320)	(813)	(22,430)	-
גריעות במשך השנה	(4,332)	(715)	(82)	(2,340)	(1,195)	2,621	460	48	1,243	870
השפעת השינוי בשערי חליפין	5,990,556	321,530	35,456	2,850,067	2,783,503	6,467,099	359,002	37,873	3,045,398	3,024,826
יתרה ליום 31 בדצמבר	4,015,160	239,743	13,200	2,235,929	1,526,288	4,201,969	270,411	18,086	2,317,384	1,596,088
כחות שנצבר										
יתרה ליום 1 בינואר	3,809,994	220,653	10,927	2,126,872	1,451,542	4,015,160	239,743	13,200	2,235,929	1,526,288
תוספות במשך השנה	260,927	34,393	3,449	148,184	74,901	222,206	45,120	5,678	101,705	69,703
גריעות במשך השנה	(54,510)	(14,951)	(1,146)	(38,413)	-	(36,169)	(14,674)	(813)	(20,682)	-
השפעת השינוי בשערי חליפין	(1,251)	(352)	(30)	(714)	(155)	772	222	21	432	97
יתרה ליום 31 בדצמבר	4,015,160	239,743	13,200	2,235,929	1,526,288	4,201,969	270,411	18,086	2,317,384	1,596,088
עלות מופחתת ליום 31 בדצמבר	1,975,396	81,787	22,256	614,138	1,257,215	2,265,130	88,591	19,787	728,014	1,428,738

פרטים נוספים:

- חלק מהמבנים הוקמו על קרקע הרשומה ע"ש מדינת ישראל (המושכרת לחברה בדמי שכירות סמליים) אשר עלותה אינה כלולה בספרי החברה (שווי הקרקע שאינה רשומה בספרי החברה על פי הערכת שמאי ושומת מס שבת משנת 2004 הינה בסך של כ- 179 מיליון ש"ח). חלק נוסף מוחקר בחכירה לדורות לתקופה של 49 שנים החל מיום 1 בנובמבר 1982 ועד ליום 31 בדצמבר 2031, עם זכות הארכה ל- 49 שנים נוספות (שווי הקרקע בחכירה על פי שומת מס שבת מינואר 2002 כ-108 מיליון ש"ח).
- עלות מבנים, ציוד ומחשבים לימים 31 בדצמבר 2017 ו- 2016, מוצגים לאחר ניכוי מענק השקעה בסך 278,800 אלפי ש"ח.
- העלויות ליום 31 בדצמבר 2017 כוללות רכוש בהקמה בסך 157,186 אלפי ש"ח. מזה, 79,666 אלפי ש"ח מבנים, 74,507 אלפי ש"ח מכונות וציוד ו- 3,013 אלפי ש"ח מחשבים (31 בדצמבר 2016 - 211,926 אלפי ש"ח).
- רכוש קבוע המושאל מאת משרד הבטחון הוא בבעלותו הבלעדית של המשרד והחברה תהיה אחראית כלפי המשרד לכל נזק שיגרם לרכוש זה כל עוד הוא בחזקת החברה. רכוש קבוע מושאל זה אינו נכלל בספרי החברה.
- עלות רכוש קבוע כולל עלות רכוש שמיש שהופחת במלואו (לא כולל רכוש שהופחת במלואו עד תאריך 31 בדצמבר 2001 - מועד המעבר מיחידת סמך לחברה, ראה גם באור 11) בסך 995,390 אלפי ש"ח. מזה, 507,311 אלפי ש"ח מבנים, 289,946 אלפי ש"ח מכונות וציוד, 193,463 אלפי ש"ח מחשבים ו- 4,670 אלפי ש"ח כלי רכב (31 בדצמבר 2016 - 959,773 אלפי ש"ח).
- תוספות השנה כוללות ציוד מייצור עצמי בסך 18,362 אלפי ש"ח (31 בדצמבר 2016 - 16,085 אלפי ש"ח).

באור 12 - נכסים בלתי מוחשיים, נטו

סך הכל	תוכנות אלפי ש"ח	עלויות פיתוח (1)	מוניטין	
650,353	257,416	370,266	22,671	יתרה ליום 1 בינואר 2017
36,003	36,003	-	-	רכישות אחרות
346	149	-	197	השפעת השינויים בשערי חליפין
686,702	293,568	370,266	22,868	יתרה ליום 31 בדצמבר 2017
הפחתות וירידות ערך				
493,006	161,890	330,531	585	יתרה ליום 1 בינואר 2017
38,509	21,840	16,669	-	הפחתה במהלך השנה (1)
154	138	-	16	השפעת השינויים בשערי חליפין
531,669	183,868	347,200	601	יתרה ליום 31 בדצמבר 2017
155,033	109,700	23,066	22,267	יתרה מופחתת ליום 31 בדצמבר 2017

(1) הפחתות שוטפות של עלויות פיתוח נזקפות לסעיף עלות המכירות והעבודות שבוצעו בדוח רווח והפסד.

להלן התנועה בנכסים בלתי מוחשיים במאוחד במהלך התקופה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016:

סך הכל	תוכנות אלפי ש"ח	עלויות פיתוח (1)	מוניטין	
547,894	223,123	321,703	3,068	יתרה ליום 1 בינואר 2016
40,173	-	24,726	15,447	רכישת נכסי חברה כלולה (ראה באור 10)
38,843	34,326	-	4,517	רכישות אחרות
23,837	-	23,837	-	פיתוח באופן עצמי
(394)	(33)	-	(361)	השפעת השינויים בשערי חליפין
650,353	257,416	370,266	22,671	יתרה ליום 31 בדצמבר 2016
הפחתות וירידות ערך				
334,380	143,361	190,405	614	יתרה ליום 1 בינואר 2016
158,968	18,842	140,126	-	הפחתה במהלך השנה (1)
(342)	(313)	-	(29)	השפעת השינויים בשערי חליפין
493,006	161,890	330,531	585	יתרה ליום 31 בדצמבר 2016
157,347	95,526	39,735	22,086	יתרה מופחתת ליום 31 בדצמבר 2016

(1) הפחתות שוטפות של עלויות פיתוח נזקפות לסעיף עלות המכירות והעבודות שבוצעו בדוח רווח והפסד. בשנת 2016 הפחתת עלויות הפיתוח כוללות ירידת ערך בסך 117 מליון ש"ח.

באור 13 - הלוואות ואשראי מתאגידים בנקאיים ואחרים

1 בינואר 2016	31 בדצמבר 2016	31 בדצמבר 2017	
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	
113,885	111,041	108,863	חלויות שוטפות של אגרות חוב אשראי לזמן קצר מבנקים (1)
20,410	-	14,684	
<u>134,295</u>	<u>111,041</u>	<u>123,547</u>	

(1) נושא ריבית משתנה ששיעורה ליום 31 בדצמבר 2017 - 1.9%-2.95%.

חשיפת הקבוצה לסיכון אשראי, סיכון מדד ומטבע חוץ, סיכון שיעור ריבית וסיכון מחיר אחר ומידע בדבר שווי הוגן מפורטים גם בבאור 22, בדבר מכשירים פיננסיים.

באור 14 - התחייבויות לספקים ולנותני שירותים

1 בינואר 2016	31 בדצמבר 2016	31 בדצמבר 2017	
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	
770,845	746,973	798,917	חובות פתוחים במטבע ישראלי במטבע חוץ (בעיקר דולר)
569,393	679,332	508,573	
<u>1,340,238</u>	<u>1,426,305</u>	<u>1,307,490</u>	

חשיפת הקבוצה לסיכון אשראי, סיכון מדד ומטבע חוץ, סיכון שיעור ריבית וסיכון מחיר אחר ומידע בדבר שווי הוגן מפורטים גם בבאור 22, בדבר מכשירים פיננסיים.

באור 15 - הפרשות

סך הכל	תביעות משפטיות	אחריות	
368,156	9,933	358,223	יתרה ליום 1 בינואר 2017 הפרשות שנוצרו במהלך השנה הפרשות שמומשו/בוטלו במהלך השנה
159,064	3,197	155,867	
(145,782)	(2,884)	(142,898)	
<u>381,438</u>	<u>10,246</u>	<u>371,192</u>	יתרה ליום 31 בדצמבר 2017

למידע בדבר הפרשות בגין הטבות לעובדים, ראה באור 18, בדבר הטבות לעובדים.

א. ההפרשה לאחריות מתייחסת בעיקרה למוצרים שנמכרו במהלך השנים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר 2017 ו-2016. ההפרשה מתבססת על אומדנים שנערכו על פי ניסיון עבר נצבר המתייחס למוצרים ולשירותים דומים.

ב. תביעות משפטיות

למידע בדבר תביעות משפטיות ראה באור 20, בדבר התחייבויות תלויות.

באור 16 - זכאים אחרים

1 בינואר 2016	31 בדצמבר 2016	31 בדצמבר 2017	
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	
505,735	640,359	609,190	שכר והוצאות נלוות (1)
118,070	157,387	119,183	מוסדות
98,733	85,911	94,656	הוצאות שנצברו ואחרים
959,353	916,641	920,385	הוצאות לשלם בגין עבודות בביצוע
177,882	101,909	123,635	הפרשה להפסדים בעבודות
1,156	1,422	2,231	חלויות שוטפות
75,152	59,250	394	מס הכנסה - עודף הפרשות על מקדמות
11,611	-	543	יתרה בגין עסקות עתידיות
<u>1,947,692</u>	<u>1,962,879</u>	<u>1,870,217</u>	

(1) הסכום כולל הפרשה לחופשה בסך 150,034 אלפי ש"ח (31 בדצמבר 2016 - 149,074 אלפי ש"ח).

חשיפת הקבוצה לסיכון אשראי, סיכון מדד ומטבע חוץ, סיכון שיעור ריבית וסיכון מחיר אחר ומידע בדבר שווי הוגן מפורטים גם בביאור 22, בדבר מכשירים פיננסיים.

באור 17 - התחייבויות אחרות לזמן ארוך

הרכב:

1 בינואר 2016	31 בדצמבר		שיעור ריבית ליום 31 בדצמבר 2017	
	2016	2017	%	
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח		
6,532	5,955	4,918	4	התחייבות לשותפות המ"מ (1)
8,290	10,099	18,949		התחייבות בגין חכירה מימונית (2)
14,822	16,054	23,867		
(1,156)	(1,422)	(2,231)		בניכוי חלויות שוטפות
<u>13,666</u>	<u>14,632</u>	<u>21,636</u>		

(1) בשנת 2006 חתמה החברה על הסכם עם המ"מ, צד קשור, לפיו תעניק החברה להמ"מ זכות שימוש ל-20 שנה במבנה שיוקם להרחבת מפעלה. בהסכם נקבע כי המ"מ תממן את עלות הקמת המבנה ומימון זה יהווה לחברה הכנסות מראש בגין דמי שכירות.

עלות הרחבת המבנה הסתכמה לסך 9,278 אלפי ש"ח. לאחר השלמת הרחבת המפעל, נחתמו בחודש יוני 2009, נספחים להסכם המקורי, בהם נקבע כי תקופת השכירות של השותפות במבנה תחל ביום 1 ביוני 2009 ותסתיים ביום 30 בנובמבר 2026, בסמוך למועד פקיעת תוזה השותפות בין החברה לאלביט. בנוסף, נקבע כי ההתחייבות תהיה צמודה לדולר של ארה"ב, נושאת ריבית בשיעור 4% ותיפרע בתשלומים חודשיים עד חודש נובמבר 2026.

(2) בנובמבר 2016 חתמה החברה עם חברת "ריט 1 בע"מ" הסכם לשכירות שטח של 2,879 מ"ר בתרדין לתקופה של 5 שנים. בשנת 2017 חתמה החברה על תוספת לשטח המושכר של 2,362 מ"ר. לחברה מוקנית הזכות להאריך את תקופת השכירות עד לתקופה מצטברת של 19 שנים.

החברה מעריכה כי תנצל את אופציית ההארכה בחוזה ולכן רשמה נכס והתחייבות בגובה תשלומי החכירה העתידיים המהוונים בסכום כולל של כ-19 מיליון ש"ח ליום 31 בדצמבר 2017.

באור 18 - הטבות לעובדים

א. הרכב ההטבות לעובדים:

1 בינואר 2016	31 בדצמבר 2016	31 בדצמבר 2017
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
81,830	84,202	66,117
2,642	3,356	2,799
79,188	80,846	63,318
143,400	145,544	123,785
222,588	226,390	187,103
505,735	640,359	609,190

מוצג במסגרת התחייבויות שאינן שוטפות – הטבות לעובדים:
התחייבות בגין תוכניות להטבה מוגדרת (ראה ב' להלן)
בניכוי – נכסי תוכניות

התחייבויות בגין הטבות אחרות לטווח ארוך (ראה ג' להלן)

התחייבויות בגין הטבות אחרות לזמן קצר (ראה באור 16)

ב. הטבות לאחר סיום העסקה

לכלל עובדי החברה מפקידה החברה בתוכניות להפקדה מוגדרת (למעט מחויבויות בגין העבר כמפורט בסעיף ד' להלן) לגביהן חל סעיף 14 לחוק פיצויי פיטורין התשכ"ג - 1963.
יתרת ההתחייבויות בחברה הינן בגין פיצויים מוגדלים לקבוצת עובדים בכירים וכן התחייבויות לפנסיה מוקדמת בגין עובדים פעילים וגמלאים ומענקי חודשי הסתגלות על פי ההסכמים.
עיקר ההתחייבויות בגין תוכנית הטבה מוגדרת נובעת מתכנית הטבה מוגדרת בחברת בת זרה, המחושבת באופן אקטוארי בהתאם להוראות תקן בינלאומי 19 (IAS 19).

ג. התחייבויות בגין הטבות אחרות לטווח ארוך

1 בינואר 2016	31 בדצמבר 2016	31 בדצמבר 2017
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
140,853	141,737	119,601
2,547	3,807	4,184
143,400	145,544	123,785

התחייבות לפדיון ימי מחלה שלא נוצלו *
התחייבויות אחרות

* קבוצות מסוימות מעובדי החברה זכאים למענק בגין ימי מחלה שלא נוצלו על ידם בהתאם למפתח מסוים ובהתבסס על המועד בו הם פורשים. ככלל עובד זכאי למענק רק אם הוא פורש לאחר שמלאו לו 55 שנה.

ד. התנועה בערך נוכחי במחויבויות בגין תוכנית הטבה מוגדרת:

1 בינואר 2016	31 בדצמבר 2016	31 בדצמבר 2017
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
118,259	81,830	84,202
2,300	2,649	6,274
(2,672)	(4,919)	(5,307)
2,626	2,439	820
(10,000)	-	(18,986)
(25,878)	3,542	(1,581)
(2,805)	(1,339)	695
81,830	84,202	66,117

יתרה ליום 1 בינואר
עלות שרות שוטף
הטבות ששולמו
הוצאות ריבית
סילוקים

הפסדים (רווחים) אקטואריים *
השפעת השינוי בשער החליפין

יתרה ליום 31 בדצמבר

* הפסדים (רווחים) אקטואריים שהוכרו ברווח הכולל אחר.

התנועה בשווי ההוגן של נכסי התוכנית:

1 בינואר 2016	31 בדצמבר 2016	31 בדצמבר 2017
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
1,995	2,642	3,356
-	-	(1,240)
845	832	544
(198)	(118)	139
2,642	3,356	2,799

יתרה ליום 1 בינואר
הטבות ששולמו
הפקדות לתוכנית
הכנסות מריבית על נכסי התוכנית
יתרה ליום 31 בדצמבר

באור 18 - הטבות לעובדים (המשך)

ה. הנחות אקטואריות עיקריות ליום 31 בדצמבר 2017:

התחייבות לפיצוי בכירים	התחייבות לחודשי הסתגלות	התחייבות לפדיון ימי מחלה	התחייבות לגמלה מוקדמת
0%	1.7%	1.7%	1.7%
2.13%	1.27%	2.16%	1.34%
0.5%-1.6%	0%-2.7%	0%-2.7%	-
-	-	חישוב פרטני	-

עלויות שכר עתידיות (ריאלי)
שיעור ההיוון (ריאלי)
שיעור עזיבה
שיעור ניצול מחלה

ההנחות בדבר שיעור התמותה העתידי מבוססות על נתונים סטטיסטיים שפורסמו ועל לוחות תמותה מקובלים.

ו. תכנית הטבה לאחר סיום העסקה - תוכנית הפקדה מוגדרת

לחברה תוכנית הפקדה מוגדרת בגין התחייבות החברה לתשלום הטבות לאחר סיום העסקה בגין עובדי החברה אשר חל לגביהם סעיף 14 לחוק פיצויי פיטורין, התשכ"ג - 1963.

לשנה שנתיימה ביום 31 בדצמבר	
2016	2017
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
129,531	138,118

הסכום שהוכר כהוצאה בגין תוכנית להפקדה מוגדרת

ז. שינויים אפשריים באופן סביר בתאריך הדיווח לאחת מההנחות האקטואריות, בהנחה שיתר ההנחות נותרות ללא שינוי, מגדילים (מקטינים) את המחויבות להטבות לעובדים ליום 31 בדצמבר 2017, כדלקמן:

31 בדצמבר 2017			
גידול של 1% בשכר	קיטון של 1% בשכר	גידול 1% בריבית היוון	קיטון 1% בריבית היוון
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
114	(111)	(388)	407
147	(140)	(327)	343
5,395	(5,068)	(4,554)	4,937
5,656	(5,319)	(5,269)	5,687
-	-	(245)	274
5,656	(5,319)	(5,514)	5,961

גמלה מוקדמת
חודשי הסתגלות
פדיון מחלה

סה"כ הטבות לזמן ארוך
פיצויים מוגדלים לבכירים

סה"כ

31 בדצמבר 2016			
גידול של 1% בשכר	קיטון של 1% בשכר	גידול 1% בריבית היוון	קיטון 1% בריבית היוון
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
100	(98)	(522)	551
218	(207)	(609)	487
6,842	(6,407)	(6,351)	6,916
7,160	(6,712)	(7,482)	7,954
270	(247)	(181)	396
7,430	(6,959)	(7,663)	8,350

גמלה מוקדמת
חודשי הסתגלות
פדיון מחלה

סה"כ הטבות לזמן ארוך
פיצויים מוגדלים לבכירים

סה"כ

באור 19 - אגרות חוב

א. ההרכב:

1 בינואר 2016	31 בדצמבר 2016	31 בדצמבר 2017	שיעור ריבית %
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	
334,121	219,581	108,863	4.7
-	-	1,500,408	
(113,885)	(111,041)	(108,863)	
<u>220,236</u>	<u>108,540</u>	<u>1,500,408</u>	

אגרות חוב (סדרה ב) (1)
אגרות חוב (סדרה ג, ד, ה) (ראה סעיף 2 להלן)
בניכוי חלויות שוטפות (סדרה ב)

פירוט:

1 בינואר 2016	31 בדצמבר 2016	31 בדצמבר 2017	שיעור ריבית %
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	
272,282	181,522	1,590,761	4.7
52,478	34,330	18,790	
(1,178)	(1,178)	(2,183)	
50,656	50,656	50,656	
(40,117)	(45,749)	(48,753)	
<u>334,121</u>	<u>219,581</u>	<u>1,609,271</u>	

ערך נקוב (ראה סעיף 2 להלן)
הצמדה למדד של אגרות החוב
עלויות הנפקה
פרמיה בגין הרחבה
הפחתת עלויות הנפקה והפרמיה

(1) סדרה ב'

בתאריך 23 במרס 2006, הנפיקה החברה אגרות חוב (סדרה ב), רשומות על שם למשקיעים מוסדיים ולמספר גופים נוספים במחירן המלא.

בחודש מרס 2012, ביצעה החברה הרחבה להנפקת אגרות חוב סדרה ב' שדורגו בדירוג AAA. ההרחבה בוצעה בפרמיה המשקפת ריבית אפקטיבית של 1.78% צמוד למדד (מרווח של 1.05% מאגרות חוב ממשלתיות בעלות משך חיים ממוצע דומה). אגרות החוב הני"ל עומדות לפירעון ב- 5 תשלומים שנתיים, באופן ש- 20% מסכומי הקרן ייפרעו ביום 27 בחודש מרס בכל אחת מהשנים 2014-2018. אגרות החוב נושאות ריבית שנתית בשיעור של 4.7% המשולמת אחת לרבעון וצמודות (קרן וריבית) למדד המחירים לצרכן בגין חודש פברואר 2006.

(2) סדרה ג', ד', ה'

בתאריך 28 בפברואר 2017 השלימה החברה גיוס חוב בהיקף של 1.5 מיליארד ש"ח, הגיוס התבצע בהנפקה פרטית של שלוש סדרות אג"ח בדירוג AAA לגופים מוסדיים לפי החלוקה הבאה:

סכום מיליוני ש"ח	ריבית כוללת	מח"מ (שנים)	צמוד מדד/שקלי
260	2.14%	9	צמוד מדד
515	3.74%	9	שקלי
725	2.50%	5	שקלי
<u>1,500</u>			

סדרה ג'
סדרה ד'
סדרה ה'

ב. מועדי פרעון לאחר תאריך המאזן

אלפי ש"ח	2018 - חלויות שוטפות
108,863	2019
-	2020
154,883	2021
155,179	2022 ואילך
<u>1,190,346</u>	
<u>1,609,271</u>	

עמידה באמות מידה פיננסיות

החברה תחשב כמפירה את התחייבותה בגין האג"ח שהונפקו אם לא עמדה באיזה מאמות המידה הפיננסיות המפורטות להלן על פי שני דוחות כספיים ברציפות:

- ההון העצמי של החברה, על פי הדוחות הכספיים, לא יפחת בסיום כל רבעון קלנדרי משיעור של 15% מהמאזן, כפי שנתונים אלה יופיעו בדוחות הכספיים של החברה.
- ההון העצמי של החברה (לא כולל זכויות מיעוט ובתוספת הלוואות בעלים), לא יפחת בסיום כל רבעון קלנדרי מ- 1 מיליארד ש"ח, כפי שנתונים אלה יופיעו בדוחות הכספיים של החברה.
- היחס בין החוב הפיננסי של החברה נטו ל- EBITDA השנתית לא יעלה בסיום כל רבעון קלנדרי על 4, כפי שנתונים אלה יופיעו בדוחות הכספיים של החברה.

החברה עומדת באמות מידה אלה.

באור 20 - התחייבויות תלויות והתקשרויות
משיקולים עסקיים החברה אינה מפרסמת ביאור זה.

באור 21 - הון עצמי

א. הרכב הון המניות:

31 בדצמבר 2016		31 בדצמבר 2017	
מונפק ונפרע	רשום	מונפק ונפרע	רשום
מספר המניות	מספר המניות	מספר המניות	מספר המניות
5,798,311	10,000,000	5,798,311	10,000,000

מניות רגילות בנות 100 ש"ח ע.נ. כ"א

- ב.** למדיניות חלוקת דיבידנד על פי הוראות חוק החברות ממשלתיות ראה ביאור 3יט(3).
- ג.** בדיון אצל מנכ"ל האוצר בתאריך 19 בדצמבר 2010, סוכס, בין היתר, על שינוי מדיניות הדיבידנד הנהוגה בחברה (לפיה מחולק דיבידנד בשיעור 50% מהרווח הנקי החשבונאי של החברה), כך שבשנים 2011 ו-2012 ינוכה סך של 50 מיליון ש"ח צמודים למדד מסכום הדיבידנד שהחברה אמורה להעביר למדינה בשל אותן שנים לפי מדיניות הדיבידנד הנהוגה. משנת 2013 ואילך ינוכה סך של 70 מיליון ש"ח צמודים למדד מסכום הדיבידנד לפי מדיניות הדיבידנד הנהוגה. סכומים אלו יהיו צמודים למדד המחירים לצרכן.
- כמו כן, נקבע כי סיכום זה תקף כל עוד מבנה הבעלות בחברה לא ישתנה מכפי שהוא היום, וכי החברה תפנה את העודפים שיווצרו בשל סיכום זה להשקעה במחקר ובפיתוח. סיכום זה אושרר על ידי מנהל רשות החברות הממשלתיות בתאריך 15 בפברואר 2011. החברה בהתבסס על חוות דעת משפטיות בדיעה כי המחוייבות לחלוקת דיבידנד כאמור לעיל אינה מחוייבות שאינה בשליטתה כמשמעותה בתקן IAS 32.
- ד.** בתאריך 28 במאי 2013, אישר דירקטוריון החברה חלוקת דיבידנד נוסף בהתאם למתווה המצוין במכתבו של ממלא מקום רשות החברות הממשלתיות מר רוני פרידמן המבוסס על סיכום הישיבה שהתקיימה ביום 7 במאי 2013 בהשתתפות נציגי האוצר, רשות החברות והחברה בדבר חלוקת דיבידנד נוסף בסך 300 מיליון ש"ח. הסכום חולק לשניים בהתאם לחלוקה הבאה:
- 50 מיליון ש"ח שולם בחודש יוני 2013
 - 250 מיליון ש"ח שולם בחודש ינואר 2015
- כמו כן, סוכס כי במהלך השנים 2015-2018 יופחת סך מצטבר של 300 מיליון ש"ח מהדיבידנד בכל שנה בחלוקה הבאה:
- 50 מיליון ש"ח בשנת 2015
 - 100 מיליון ש"ח בשנת 2016
 - 100 מיליון ש"ח בשנת 2017
 - 50 מיליון ש"ח בשנת 2018
- ה.** בתאריך 8 באפריל 2014 הכריזה החברה על דיבידנד בגין שנת 2013 בסך של 108,817 אלפי ש"ח. הדיבידנד שולם בחודש מאי 2014.
- ביום 19 במרס 2015 הכריז דירקטוריון החברה על דיבידנד בגין רווחי שנת 2014 בסך 37,247 אלפי ש"ח. הדיבידנד שולם בחודש דצמבר 2015.
- ביום 21 במרס 2016 הכריז דירקטוריון החברה על דיבידנד בגין רווחי שנת 2015 בסך 56,385 אלפי ש"ח, הדיבידנד שולם בחודש ינואר 2017.
- ביום 9 במאי 2017 הכריז דירקטוריון החברה על דיבידנד בגין רווחי שנת 2016 בסך 19,980 אלפי ש"ח, הדיבידנד שולם בחודש יוני 2017.

באור 22 - מכשירים פיננסיים

לחברה קיימת חשיפה במהלך העסקים הרגיל לסיכונים אשראי, ריבית, מדד ומטבע. החברה עושה, בין היתר, שימוש במכשירים נגזרים כדי לצמצם את החשיפה לסיכונים אלה.

א. סיכון אשראי

סיכון אשראי הוא סיכון להפסד כספי שייגרם לקבוצה במידה ולקוח או צד שכנגד למכשיר פיננסי לא יעמוד בהתחייבויותיו החוזיות, והוא נובע בעיקר מחובות של לקוחות, הכנסות לקבל וחייבים אחרים, מהשקעות בניירות ערך ומהלוואות שניתנו לחברות מוחזקות.

השקעות החברה באגרות חוב מתבצעות בהתאם למדיניות שנקבעת מעת לעת על ידי ועדת ההשקעות של הדירקטוריון. ההשקעות מבוצעות הן באמצעות בתי השקעות והן באופן ישיר. הן באגרות חוב ספציפיות והן בקרנות / סלי אגרות חוב. ההשקעה כוללת אגרות חוב של ממשלת ישראל ואגרות חוב קונצרניות של חברות בארץ ובחו"ל בעלות דירוג גבוה יחסית ותוך פיזור רחב כשהמח"מים נקבעים מעת לעת על פי המדיניות הרלוונטית למועד נתון והכל במטרה למצוא את האיזון המתאים לחברה בין תשואה לסיכון. מזומנים ופיקדונות לזמן קצר מופקדים בדרך כלל בתאגידים בנקאיים גדולים.

הכנסות הקבוצה נובעות בעיקר ממכירות למשרד הביטחון וללקוחות אחרים הנמצאים בישראל, בארה"ב ומדינות אחרות בעולם. הקבוצה בוחנת באופן שוטף הערכות אשראי של הלקוחות ובדוחות הכספיים נכללות הפרשות ספציפיות וכלליות לחובות מסופקים המשקפות בצורה נאותה, לפי הערכת ההנהלה, את ההפסד הגלום בחובות שגבייתם מוטלת בספק. חובות מסוימים של לקוחות בחו"ל מבוטחים בביטוח סיכונים סחר חוץ וביטוחי אשראי אחרים. כמו כן, הקבוצה מקבלת ביטחונות הדרושים להבטחת החוב בהתבסס על הערכות יכולת פירעון האשראי של הלקוח הנעשות על ידי ההנהלה בכל מקרה ומקרה.

ב. סיכון נזילות

סיכון נזילות הוא הסיכון שהקבוצה תתקשה לעמוד במחויבויות הקשורות בהתחייבויותיה הפיננסיות המסולקות על ידי מסירת מזומן או נכס פיננסי אחר. גישת הקבוצה לניהול סיכונים הנזילות שלה היא להבטיח, ככל הניתן, את מידת הנזילות המספקת לעמוד בהתחייבויותיה במועד, בתנאים רגילים ובתנאי לחץ מבלי שיגרמו לה הפסדים בלתי רצויים או פגיעה במוניטין.

ההתחייבויות הפיננסיות לזמן קצר של הקבוצה, בזה אשראי לזמן קצר מבנקים, התחייבויות לספקים ולזכאים אחרים מסתכמות ליום 31 בדצמבר 2017 לסך של כ- 3,069 מיליוני ש"ח (31 בדצמבר 2016 - 3,344 מיליוני ש"ח). להערכת ההנהלה, עיקר ההתחייבויות הפיננסיות ייפרעו בסכום דומה לערכם בספרים במהלך ששת החודשים הראשונים של שנת 2018.

להלן מועדי הפרעון החוזיים של התחייבויות פיננסיות לזמן ארוך (כולל חלויות שוטפות) כולל אומדן תשלומי ריבית:

ליום 31 בדצמבר 2017								
ערך בספרים אלפי ש"ח	תזרים מזומנים חוזי אלפי ש"ח	עד שנה אלפי ש"ח	1-2 שנים אלפי ש"ח	2-3 שנים אלפי ש"ח	3-4 שנים אלפי ש"ח	4-5 שנים אלפי ש"ח	מעל 5 שנים אלפי ש"ח	
4,918	5,837	655	655	655	655	655	2,562	התחייבות לשותפות המ"מ
18,949	35,538	1,819	1,819	1,819	1,819	1,909	26,353	חכירה מימונית אגרות חוב (סדרה ב')
108,863	109,522	109,522	-	-	-	-	-	אגרות חוב (סדרה ג', ד', ה')
<u>1,500,408</u>	<u>1,858,569</u>	<u>42,980</u>	<u>42,980</u>	<u>198,307</u>	<u>194,060</u>	<u>189,813</u>	<u>1,190,429</u>	סה"כ
<u>1,633,138</u>	<u>2,009,466</u>	<u>154,976</u>	<u>45,454</u>	<u>200,781</u>	<u>196,534</u>	<u>192,377</u>	<u>1,219,344</u>	
ליום 31 בדצמבר 2016								
ערך בספרים אלפי ש"ח	תזרים מזומנים חוזי אלפי ש"ח	עד שנה אלפי ש"ח	1-2 שנים אלפי ש"ח	2-3 שנים אלפי ש"ח	3-4 שנים אלפי ש"ח	4-5 שנים אלפי ש"ח	מעל 5 שנים אלפי ש"ח	
5,955	7,200	726	726	726	726	726	3,570	התחייבות לשותפות המ"מ
10,099	20,439	995	995	995	995	995	15,464	חכירה מימונית אגרות חוב
219,581	231,069	120,607	110,462	-	-	-	-	סה"כ
<u>235,635</u>	<u>258,708</u>	<u>122,328</u>	<u>112,183</u>	<u>1,721</u>	<u>1,721</u>	<u>1,721</u>	<u>19,034</u>	

באור 22 - מכשירים פיננסיים - המשך

ג. סיכוני מטבע חוץ
 הקבוצה חשופה לסיכון מטבע בגין מכירות, קניות והלוואות, הנקובות במטבעות השונים ממטבעות הפעילות המתאימים לקבוצה, בעיקר ש"ח. המטבעות בהן נקובות עיקר העסקאות הם ש"ח, אירו ודולר ארה"ב. בכדי להתמודד עם סיכוני מטבע, מתקשרת החברה בעסקאות עם מכשירים פיננסיים נגזרים במטרה לצמצם את החשיפה בגין עודף נכסים הנקובים במטבע חוץ על התחייבויות ואת החשיפה בגין צבר ההזמנות. יצוין כי עליית שער החליפין בעיקר של הדולר תבוא לידי ביטוי בהכנסות מביצוע ההזמנות לאורך תקופת הביצוע העתידית.

להלן הרכב הנגזרים:

31 בדצמבר 2017	31 בדצמבר 2016
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח

נגזרים שאינם משמשים לגידור חשבונאי המוצגים במסגרת נכסים שוטפים:
 עסקאות TRF על שערי חליפין
 עסקאות צילנדר על מטבע חוץ

-	3,192
1,961	-
<u>1,961</u>	<u>3,192</u>

נגזרים שאינם משמשים לגידור חשבונאי המוצגים במסגרת ההתחייבויות השוטפות (עסקאות עתידיות):
 עסקאות TRF על שערי חליפין

(273)	-
-------	---

חשיפת החברה לסיכון מטבע חוץ בגין מכשירים פיננסיים ונגזרים הינה כדלקמן:

ליום 31 בדצמבר 2017

שוי הוגן אלפי ש"ח	מועד פקיעה	טווח התחשבות במקרה של הפסד	טווח שערי מימוש			מספר עסקאות	סכום במטבע חוץ תאגיד בנקאי (באלפים)	סכום במטבע חוץ חברה (באלפים)	מטבע לקבל/שלם	עסקאות TRF על שערי יורו (1)
			טווח שערי מימוש	מספר דגימות	מספר עסקאות					
(273)	יולי 2018	4.38	4.19	7	1	7,500	2,500	יורו	עסקאות TRF על שערי יורו (1)	
1,961	ינואר 2018	-	Put 3.44 Call 3.65-3.64	1	3	300,000	300,000	דולר	עסקת צילנדר	

ליום 31 בדצמבר 2016

שוי הוגן אלפי ש"ח	מועד פקיעה	טווח התחשבות במקרה של הפסד	טווח שערי מימוש			מספר עסקאות	סכום במטבע חוץ תאגיד בנקאי (באלפים)	סכום במטבע חוץ חברה (באלפים)	מטבע לקבל/שלם	עסקאות TRF על שערי יורו (1)
			טווח שערי מימוש	מספר דגימות	מספר עסקאות					
2,224	ינואר 2017 - פברואר 2018	4.14-4.44	3.96-4.07	107	9	48,000	16,000	דולר	עסקאות TRF על שערי דולר (1)	
968	ינואר 2017 - דצמבר 2017	4.65	4.44	12	1	6,000	2,000	יורו	עסקאות TRF על שערי יורו (1)	
<u>3,192</u>										

(1) עסקאות ה-TRF הם מכשירים המורכבים בדרך כלל מ-12 עסקאות צילנדר כאשר מוזיציית ה-PUT של החברה מהווה שליש ממוזיציית ה-CALL של התאגיד הבנקאי. הרווח המקסימלי של החברה במכשיר מוגדר בשקלים בגובה מחצית מסכום העסקה במט"ח. ברגע שהחברה מגיעה לרווח המקסימלי העסקה פגה. מוזיציית ההפסד אינה מוגבלת והיא נמדדת בכל דגימה בגובה ההפרש בין שער הספוט לשער המימוש רק במידה ושער הספוט גבוה משער ההתחשבות במקרה של הפסד (KI).

ניתוח רגישות של המכשירים הפיננסיים הנגזרים בחברה:

שינוי בשערי החליפין של המטבעות הבאים אל מול הש"ח, כאמור להלן, ליום 31 בדצמבר 2017 משפיעים על מדידת המכשירים הפיננסיים הנקובים במטבע חוץ והיו מגדילים (מקטינים) את הרווח לפני מס בסכומים המוצגים להלן:

31 בדצמבר 2016		31 בדצמבר 2017	
ירידה	עליה	ירידה	עליה
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח

שינוי של שער החליפין של:

2,146	(3,126)	4,433	(1,589)	דולר ב- 1%
20	(39)	395	(598)	אירו ב- 1%

באור 22 - מכשירים פיננסיים - המשך

ד. סיכוני מדד

החברה הנפיקה אגרות חוב צמודות מדד, חשיפת החברה לשינויים במדד אינה מכוסה באופן מלא בהשקעות ויתרות צמודות מדד.

החברה התקשרה בעסקאות Forward על מדד במטרה לצמצם את החשיפה בגין עודף התחייבויות הצמודות למדד על הנכסים. העסקאות מוצגות כחלק מהעסקאות העתידיות בהתחייבויות השוטפות (ב- 2016 בנכסים השוטפים):

31 בדצמבר 2016				31 בדצמבר 2017			
שווי הוגן	מועד פקיעה	טווח שיעורי עליית מדד / ריבית	סכום	שווי הוגן	מועד פקיעה	טווח שיעורי עליית מדד / ריבית	סכום
אלפי ש"ח		%	באלפי ש"ח	אלפי ש"ח		%	באלפי ש"ח
545	ינואר 2017	(0.4%)	200,000	(270)	מרץ-אפריל 2018	0%-0.04%	300,000

ה. סיכוני ריבית

(1) הקבוצה חשופה לסיכון שערי ריבית בשל החזקה בעיקר של יתרות מזומנים והלוואות לחברות מוחזקות בריבית משתנה.

להלן פירוט בדבר סוג הריבית של המכשירים הפיננסיים נושאי הריבית של הקבוצה, למעט מכשירים פיננסיים נגזרים:

ליים 31 בדצמבר	
2016	2017
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
43,657	866,762
639,415	1,106,953
20,434	18,486
(5,955)	(4,918)
(219,581)	(1,609,271)
477,970	378,012
1,092,914	626,585
-	7,066
1,923	-
-	(14,684)
1,094,837	618,967

מכשירים נושאי ריבית קבועה:

מזומנים ושווי מזומנים
השקעות לזמן קצר
הלוואות לחברות מוחזקות
התחייבות לשותפות המ"מ
אגרות חוב שהונפקו

מכשירים נושאי ריבית משתנה:

מזומנים ושווי מזומנים
השקעות לזמן קצר
הלוואות לחברות מוחזקות
הלוואות ואשראי מתאגידים בנקאיים ואחרים

הריבית האפקטיבית אינה שונה מהותית מהריבית המצויינת בבאורים 17 ו-19.

(2) ניתוח רגישות תזרים המזומנים לגבי מכשירים בשיעורי ריבית משתנים

ליים 31 בדצמבר 2017 גידול של 1% בשיעור הריבית המשתנה היה מביא לגידול (בחישוב שנתי) ברווח הקבוצה לפני מס בסך של כ- 6 מיליון ש"ח (ליים 31 בדצמבר 2016 - 11 מיליון ש"ח). ניתוח זה נעשה בהנחה ששאר המשתנים יישארו קבועים ובהתעלם מהשפעתה מס.

ו. שווי הוגן של מכשירים פיננסיים

הסכום הפנקסני של מזומנים ושווי מזומנים, השקעות לזמן קצר, לקוחות, חייבים, הכנסות לקבל, הלוואה לזמן ארוך שניתנו התחייבויות לספקים ונותני שרותים, התחייבויות אחרות לזמן ארוך זכאים שנצברו ויתרות זכות תואם או קרוב לשווי ההוגן שלהם ליום 31 בדצמבר 2017. הטבלה שלהלן מפרטת את הערך בספרים והשווי ההוגן של קבוצות מכשירים פיננסיים, המוצגים בדוחות הכספיים, שלא על פי שוויים ההוגן:

31 בדצמבר 2016		31 בדצמבר 2017	
שווי הוגן	ערך בספרים	שווי הוגן	ערך בספרים
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
222,269	219,581	108,863	108,863
-	-	1,589,372	1,500,408
222,269	219,581	1,698,235	1,609,271

אגרות חוב (כולל חלויות שוטפות) - סדרה ב'
אגרות חוב (כולל חלויות שוטפות) - סדרות ג, ד, ה
סה"כ אגרות חוב

השווי ההוגן של אגרות החוב הוערך על פי שיעור הריבית הראויה בהתאם לדירוג האגרות החוב ויתרת תקופה הפדיון שלהן.

שיעור ההיוון ששימש בקביעת שווי ההוגן של אג"ח סדרה ג' הינו 1.39%, אג"ח סדרה ד' 2.97%, אג"ח סדרה ה' 1.90%.

באור 22 - מכשירים פיננסיים - המשך
ז. תנאי הצמדה של יתרות כספיות (במאוחד)

31 בדצמבר 2017							
לא צמוד	צמוד למדד	צמוד לדולר	צמוד ליורו	צמוד מט"ח אחר	פריט לא כספי	סה"כ	
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	
701,144	-	1,107,605	52,239	8,441	-	1,869,429	נכסים שוטפים:
197,939	413,840	521,124	-	-	383,895 *	1,516,798	מזומנים ושווי מזומנים
1,050,480	-	706,097	377,065	27,402	-	2,161,044	השקעות לזמן קצר *
967,970	-	422,548	435,013	1,385	-	1,826,916	לקוחות
11,680	9,378	5,593	5,486	-	134,320	166,457	הכנסות לקבל
-	-	16,035	1,869	596	-	18,500	חייבים ויתרות חובה
<u>2,929,213</u>	<u>423,218</u>	<u>2,779,002</u>	<u>871,672</u>	<u>37,824</u>	<u>518,215</u>	<u>7,559,144</u>	נכסים שאינם שוטפים:
-	-	-	-	-	-	-	הלוואה לחברות כלולות
-	108,863	-	14,684	-	-	123,547	סה"כ נכסים
798,917	-	392,122	111,010	5,441	-	1,307,490	התחייבויות שוטפות:
1,297,985	2,031	343,152	96,529	6,885	123,635	1,870,217	הלוואות ואשראי מתאגידים
-	17,188	4,448	-	-	-	21,636	בנקאיים ואחרים
1,239,461	260,947	-	-	-	-	1,500,408	ספקים ונותני שירותים
3,336,363	389,029	739,722	222,223	12,326	123,635	4,823,298	זכאים אחרים
(407,150)	34,189	2,039,280	649,449	25,498	394,580	2,735,846	התחייבויות שאינן שוטפות
-	-	-	-	-	-	-	התחייבויות אחרות לזמן ארוך
-	-	-	-	-	-	-	אגרות חוב
<u>(407,150)</u>	<u>34,189</u>	<u>2,039,280</u>	<u>649,449</u>	<u>25,498</u>	<u>394,580</u>	<u>2,735,846</u>	סה"כ התחייבויות
							נכסים (התחייבויות), נטו
31 בדצמבר 2016							
לא צמוד	צמוד למדד	צמוד לדולר	צמוד ליורו	צמוד מט"ח אחר	פריט לא כספי	סה"כ	
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	
1,185,746	-	160,227	84,656	11,283	-	1,441,912	נכסים שוטפים:
79,151	178,972	445,264	-	-	287,254 *	990,641	מזומנים ושווי מזומנים
903,222	-	1,433,198	259,997	22,759	-	2,619,176	השקעות לזמן קצר *
689,331	-	263,719	66,847	546	-	1,020,443	לקוחות
3,465	545	3,891	10,974	-	211,112	229,987	הכנסות לקבל
-	-	20,541	1,833	-	-	22,374	חייבים ויתרות חובה
<u>2,860,915</u>	<u>179,517</u>	<u>2,326,840</u>	<u>424,307</u>	<u>34,588</u>	<u>498,366</u>	<u>6,324,533</u>	נכסים שאינם שוטפים:
-	-	-	-	-	-	-	הלוואות לחברות כלולות
-	111,041	-	-	-	-	111,041	סה"כ נכסים
746,973	-	577,687	97,569	4,076	-	1,426,305	התחייבויות שוטפות:
1,338,415	60,077	399,613	60,770	2,095	101,909	1,962,879	אשראי מתאגידים בנקאיים
56,385	-	-	-	-	-	56,385	ואחרים
-	9,178	5,454	-	-	-	14,632	ספקים ונותני שירותים
-	108,540	-	-	-	-	108,540	זכאים אחרים
2,141,773	288,836	982,754	158,339	6,171	101,909	3,679,782	דיבידנד לשלם
719,142	(109,319)	1,344,086	265,968	28,417	396,457	2,644,751	התחייבויות שאינן שוטפות
-	-	-	-	-	-	-	התחייבויות אחרות לזמן ארוך
-	-	-	-	-	-	-	אגרות חוב
<u>(109,319)</u>	<u>288,836</u>	<u>982,754</u>	<u>158,339</u>	<u>6,171</u>	<u>101,909</u>	<u>3,679,782</u>	סה"כ התחייבויות
							נכסים (התחייבויות), נטו

* כולל מניות דולריות שערכן ליום 31 בדצמבר 2017 154,650 אלפי ש"ח (31 בדצמבר 2016 - 112,950 אלפי ש"ח).

באור 22 - מכשירים פיננסיים - המשך

ז. תנאי הצמדה של יתרות כספיות (במאוחד) - המשך

ניתוח רגישות
שינוי בשערי החליפין של המטבעות הבאים אל מול הש"ח, כאמור להלן, לתאריך 31 בדצמבר ושינוי במדד המחירים לצרכן, משפיעים על מדידת מכשירים פיננסיים הנקובים במטבע חוץ והיו מגדילים (מקטינים) את הרווח וההפסד ואת ההון בסכומים המוצגים להלן (לפני מס). הניתוח שלהלן מבוסס על שינויים בשערי החליפין ובמדד המחירים לצרכן, שלדעת הקבוצה הם אפשריים באופן סביר נכון לתום תקופת הדיווח. ניתוח זה נעשה בהנחה שכל שאר המשתנים, ובמיוחד שיעורי הריבית, נשארו קבועים ובהתעלם מהשפעה על ערכם של מכשירים פיננסיים נגזרים. הניתוח לגבי שנת 2016 נעשה בהתאם לאותו בסיס.

ליום 31 בדצמבר 2016		ליום 31 בדצמבר 2017	
ירידה	עליה	ירידה	עליה
רווח והפסד	רווח והפסד	רווח והפסד	רווח והפסד
באלפי ש"ח		באלפי ש"ח	

(14,570)	14,570	(21,939)	21,939
(2,660)	2,660	(6,494)	6,494
1,093	(1,093)	(342)	342

שינוי בשער החליפין של:

דולר ארה"ב ב- 1%

אירו ב- 1%

שינוי במדד המחירים לצרכן ב- 1%

באור 23 - צדדים קשורים ובעלי עניין

- א. ממשלת ישראל היא בעלת השליטה בחברה. חלק מהפעילות הרגילה של החברה נעשית בכפוף לחוקי המדינה ובכלל זה פעילות החברה מול רשויות המס, מרכז השקעות, מדען ראשי וכדומה. פעילות זו אינה מושפעת מיחסי הבעלות שבין המדינה לחברה והיא נעשית בתנאים רגילים המתאימים לאופי הפעילות להערכת הנהלת החברה. בנוסף חלק מהותי מהתקשרויות הקבוצה הן עם משרד הביטחון. היתרות והתוצאות העסקיות המתנייחות לעבודות אלה הופרדו בדוחות הכספיים, ההתקשרויות נעשות במסגרת מהלך העסקים הרגיל ובתנאי שוק.
- ב. בהמשך לאמור בבאור 3 י"ט ובאור 11 המקרקעין בתחום חיפה מושכרים לחברה במחיר סמלי של 1 ש"ח לשנה.
- ג. נתונים בגין עסקאות ויתרות במהלך העסקים הרגיל, עם חברות ממשלתיות ורשויות משנה של המדינה אינם מוצגים בנפרד, מאחר ואין זה מעשי לזהות נתונים אלה. הנהלת החברה בדעה שעסקאות כאלה מתנהלות בדרך כלל בתנאי שוק רגילים.

ד. הטבות לבעלי עניין

31 בדצמבר	
2016	2017
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
2,274	2,042
399	328
2	2
9	9

שכר ונלוות לבעלי עניין המועסקים בחברה או מטעמה

שכר דירקטורים שאינם מועסקים בחברה או מטעמה

מספר האנשים אליהם מתייחסים השכר וההטבות

בעלי העניין המועסקים בחברה או מטעמה (1)

דירקטורים שאינם מועסקים בחברה

- (1) ביום 29 במאי 2016 סיים מר יצחק גת את תפקידו כיו"ר הדירקטוריון. לאחר תאריך זה ועד סוף השנה שימש מר יצחק גת כדירקטור בחברה. בחודש מרס 2017 מונה מר עוזי לנדאו לתפקיד יו"ר הדירקטוריון של החברה בהיקף משרה של 50%.

באור 23 - צדדים קשורים ובעלי עניין - המשך

ה. תגמולים לנושאי משרה בכירה

להלן פירוט ההוצאות שנרשמו בגין התגמולים בשנים 2017 ו-2016 לכל אחד מחמשת בעלי התגמולים הגבוהים ביותר מבין נושאי המשרה הבכירה בחברה:

תפקיד	שנת 2017		שיעור החזקה בהון החברה	תגמולים בעבור שירותים		זקיפות ועלויות מעביד	סה"כ אלפי ש"ח
	פרטי מקבל התגמולים			מענק	שכר * אלפי ש"ח		
	היקף המשרה %	תגמולים אחרים אלפי ש"ח					
מנכ"ל רפאל	100	-	-	782	377	470	1,629
סמנכ"ל בכיר	100	-	-	758	213	570	1,541
סמנכ"ל בכיר	100	-	-	762	169	562	1,493
סמנכ"ל בכיר	100	-	-	736	235	519	1,490
סמנכ"ל בכיר	100	-	-	758	203	525	1,486

* כולל הפרשים בגין שנים קודמות.

תפקיד	שנת 2016		שיעור החזקה בהון החברה	תגמולים בעבור שירותים		זקיפות ועלויות מעביד	סה"כ אלפי ש"ח
	פרטי מקבל התגמולים			מענק	שכר * אלפי ש"ח		
	היקף המשרה %	תגמולים אחרים אלפי ש"ח					
מנכ"ל רפאל	100	-	-	770	397	491	1,658
סמנכ"ל בכיר	100	-	-	698	304	459	1,461
סמנכ"ל בכיר	100	-	-	698	324	389	1,411
סמנכ"ל בכיר	100	-	-	654	245	372	1,271
סמנכ"ל בכיר	100	-	-	654	238	354	1,246

באור 24 - פירוטים לסעיפים בדוח רווח והפסד

2016	2017	
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	
		א. עלות המכירות והעבודות שבוצעו
2,198,204	2,179,421	שכר עבודה ונלוות
2,878,388	3,018,563	חומרים ועבודות חוץ
395,956	235,479	פחת והפחתות
797,090	709,186	הוצאות ייצור אחרות
6,269,638	6,142,649	
(136,454)	7,746	גידול (קיטון) בהפרשה להפסדים מעבודות בביצוע
34,180	181,185	שינויים במלאי
<u>6,167,364</u>	<u>6,331,580</u>	
		ב. הוצאות מחקר ופיתוח, נטו
294,797	323,957	שכר עבודה ונלוות
278,719	339,787	אחרות (בעיקר חומרים ופחת)
573,516	663,744	
(8,319)	(7,893)	בניכוי - השתתפות המדען הראשי
<u>565,197</u>	<u>655,851</u>	
		ג. הוצאות מכירה ושוק
135,556	144,719	שכר עבודה ונלוות
29,700	32,434	קבלני משנה
39,395	38,911	נציגויות
23,419	20,047	נסיעות לחו"ל
26,055	28,786	תערוכות ופרסום
4,589	5,230	פחת
46,359	53,726	אחרות
<u>305,073</u>	<u>323,853</u>	
		ד. הוצאות הנהלה וכלליות
226,256	231,813	שכר עבודה ונלוות
19,548	20,006	פחת
2,984	4,612	הוצאות חובות מסופקים
72,277	78,186	אחרות
<u>321,065</u>	<u>334,617</u>	
		ה. הכנסות (הוצאות) מימון
		<u>הכנסות מימון:</u>
8,716	20,275	שינוי נטו בשווי ההוגן של ניירות ערך מוחזקים למסחר
559	4,582	הכנסות ריבית מפקדונות בנקים
21,856	8,901	רווח מעסקאות הגנה על המטבע (1)
1,148	-	רווח מעסקת הגנה על מדד המחירים לצרכן (1)
623	3,771	ריבית ממס הכנסה
960	879	הכנסות ריבית והפרשי שער נטו מהלוואות שניתנו לתאגידים מוחזקים
1,930	703	אחרות
<u>35,792</u>	<u>39,111</u>	
		<u>הוצאות מימון:</u>
8,852	67,709	הפסד נטו משינוי שערי החליפין ביתרות מזומנים ושווי מזומנים
4,111	40,703	הוצאות בגין אגרות חוב שהונפקו
-	416	הפסד מעסקת הגנה על מדד המחירים לצרכן (1)
148	1,176	הוצאות בגין התחייבויות לזמן ארוך לרכוש קבוע
2,855	4,019	הוצאות בנק
<u>15,966</u>	<u>114,023</u>	
<u>19,826</u>	<u>(74,912)</u>	

סה"כ הכנסות (הוצאות) מימון, נטו
(1) ראה גם באור 22 ג' ו-ד'.

באור 24 - פירוטים לסעיפים בדוח רווח והפסד - המשך

2016	2017
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
6,494	7,946
4,743	4,419
6,440	5,645
1,707	185
19,384	18,195
953	1,927
14,637	2,131
15,590	4,058

ו. הכנסות (הוצאות) אחרות

הכנסות אחרות:

הכנסות מדמי ניהול מחברות כלולות
הכנסות משכר דירה (משותפות הכי"מ)
רווח מדילול השקעה בחברה מוחזקת
אחרות

הוצאות אחרות:

הפסד ממימוש רכוש קבוע
הפרשה לירידת ערך השקעה

ז. רווח למניה

ליום 31 בדצמבר	
2016	2017
5,798	5,798
385,535	445,786

(א) כמות מניות משוקללת ששימשה בחישוב הרווח הבסיסי ומדולל למניה:
מספר המניות (באלפים)

(ב) הרווח ששימש בחישוב הרווח הבסיסי ומדולל למניה:
רווח לפי דוח רווח והפסד (באלפי ש"ח)

באור 25 - מיסים על הכנסה

א. חוקי המס החלים על חברות הקבוצה

1. שיעור מס חברות

- א. (1) להלן שיעורי המס הרלוונטיים לחברה בשנים 2016-2017:
- 2016 – 25%
 - 2017 – 24%

ביום 4 בינואר 2016 אישרה מליאת הכנסת את החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 216), התשע"ז - 2016, אשר קבע, בין היתר, את הורדת שיעור מס חברות, החל מיום 1 בינואר 2016 ואילך בשיעור של 1.5% כך שיעמוד על 25%.

כמו כן, ביום 22 בדצמבר 2016 אישרה מליאת הכנסת את חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנות התקציב 2017 ו-2018) התשע"ז-2016, אשר קבע, בין היתר, את הורדת שיעור מס חברות משיעור של 25% ל- 23% בשתי פעימות. הפעימה הראשונה לשיעור של 24%, החל מינואר 2017 והפעימה השנייה לשיעור של 23% החל מינואר 2018 ואילך.

כתוצאה מהורדת שיעור המס ל- 23% בשתי פעימות, יתרות המסים הנדחים ליום 31 בדצמבר 2017 חושבו בהתאם לשיעורי המס החדשים כפי שנקבעו בחוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנות התקציב 2017 ו-2018), לפי שיעור המס הצפוי לחול במועד ההיפוך. השפעת השינויים המתוארים לעיל על הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2017 התבטאה בקיטון ביתרות נכסי המסים הנדחים ובהוצאות מס נוספות בסך 4,340 אלפי ש"ח. המסים השוטפים לתקופות המדווחות מחושבים בהתאם לשיעורי המס המוצגים בטבלה לעיל ולאמור בסעיף 2' להלן.

(2) ביום 12 בינואר 2012 פורסם ברשומות תיקון 188 לפקודת מס הכנסה (נוסח חדש) התשכ"א - 1961 (להלן: "הפקודה") במסגרתו תוקן סעיף 87א לפקודה, כך שנקבע בהוראת שעה שתקן חשבונאות מס' 29 - "אימוץ תקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS)" שפרסם המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות לא יחול בקביעת ההכנסה החייבת לגבי שנות המס 2010 עד 2011, אף אם תקן זה הוחל בדוחות הכספיים (להלן: "הוראת השעה"). ביום 31 ביולי 2014 פורסם תיקון 202 לפקודה במסגרתו הוארך תוקף הוראת השעה לגבי שנות המס 2012 ו-2013.

ב. חברות מאוחדות מחוץ לישראל

שיעור המס העיקרי החל על החברה המאוחדת שמקום התאגדותה מחוץ לישראל הינו 30%.

ג. מיסוי בתנאי אינפלציה

תקנות מס הכנסה, תיאומים בשל אינפלציה (שיעורי פחת, התשמ"ו-1986), המתירות פחת בשיעורים גבוהים מאלה שבסעיף 21 לפקודה, ממשיכות לחול גם לאחר סיום תחולת חוק התיאומים. לפיכך, תוכל החברה לדרוש פחת בהתאם לתקנות האמורות גם בתקופות הבאות.

באור 25 - מיסים על הכנסה - המשך

א. חוקי המס החלים על חברות הקבוצה - המשך

2. הטבות מתוקף החוק לעידוד השקעות הון

א. מפעלים מאושרים במסלול מענקים:

החברה היתה זכאית בעבר למעמד של "מפעל מאושר" במסלול מענקים. תקופת ההטבות האחרונה בגין המפעל המאושר הסתיימה בשנת 2012. ההכנסות החייבות שנבעו מהמפעל המאושר היו זכאיות לפטור ממס בשנתיים הראשונות ולשיעור מס מופחת של 25% בחמש השנים שלאחר מכן. חברה בעלת מפעל מאושר המחלקת דיבידנד מההכנסה הפטורה, תהא חייבת בשנת המס שבה חולק הדיבידנד במס חברות על סכום הדיבידנד המחולק בשיעור המס שחל עליה על פי חוק העידוד בשנה שבה הופקה ההכנסה אילולא הייתה פטורה ממס.

ב. מפעל מוטב:

שני מפעליה התעשייתיים של החברה (באזור עדיפות א' ובאזור אחר) זכאים למעמד של "מפעל מוטב" בהתאם לתיקון מספר 60 לחוק לעידוד השקעות הון, תשי"ט - 1959 (להלן - "חוק העידוד"). בהתאם לחוק העידוד, במפעל תעשייתי של החברה הנמצא באזור עדיפות לאומית א', תוספת ההכנסות הנובעות מכל הרחבה בגין מפעל זה פטורות ממס במשך תקופה של 10 שנים, החל מהשנה בה נוצרה למפעל הכנסה חייבת לראשונה.

לתאריך הדוחות הכספיים לחברה שני מפעלים מוטבים באזור א' שתקופת ההטבות של האחרון שבהם תסתיים בשנת 2022.

במפעל תעשייתי אחר, אשר אינו נמצא באזור עדיפות לאומית, ההכנסות שינבעו "ממפעל מוטב" זה יהיו פטורות ממס במשך תקופה של שנתיים בגין כל הרחבה החל מהשנה בה נוצרה למפעל הכנסה חייבת לראשונה ותהיה חייבת ביחס בשיעור של 25% בחמש השנים הבאות.

לחברה שני מפעלים מוטבים באזור אחר שתקופת ההטבות של האחרון שבהם תסתיים בשנת 2020, מתוכם הרחבה באזור האחר ששנת הבחירה שלה 2012 היתה זכאית לפטור ממס בשנים 2014-2015.

כן, קיבלה החברה אישור עד וכולל שנת המס 2014, המאפשר לה להפחית בכל שנה משנות ההטבות במס את מחזור הבסיס ב-10%, בהתאם לנוהל שחיקת מחזור הבסיס למפעל המאופיין במחזוריות טכנולוגית גבוהה ובכוונת החברה לפנות לקבלת האישור לשנים 2015-2017.

לאור התיקון לחוק כמתואר בסעיף ג' להלן בחרה החברה את שנת 2012 כשנת בחירה אחרונה בשני מפעליה.

ג. תיקון החוק לעידוד השקעות הון, התשי"ט-1959

ביום 29 בדצמבר 2010 אושר בכנסת חוק המדיניות הכלכלית לשנים 2011-2012, אשר במסגרתו תוקן החוק לעידוד השקעות הון, התשי"ט-1959 (להלן: "התיקון לחוק"). התיקון לחוק פורסם בספר החוקים ביום 6 בינואר 2011. בהתאם לתיקון לחוק, בוטלה האפשרות לקבלת מפעל מועדף (המקנה שיעור מס מועדף) לחברה ממשלתית, כשבהוראת התחולה נקבע כי הטבות מס הקיימות ימשיכו לחול בתקופת ההטבות של כל מפעל, וכי חברה תוכל לבקש שנת בחירה לקבלת מעמד של מפעל מוטב לא יאוחר משנת 2012 ובתנאי שההשקעה המזערית המזכה החלה בשנת 2010. לאור האמור לעיל, תמשיך החברה להנות מהטבות המס הנובעות מהתוכניות המפורטות בסעיף ב' לעיל.

במסגרת התיקון נקבע כי למסלול המענקים יהיו זכאיות חברות באזור פיתוח א' בלבד והן יהיו זכאיות ליהנות הן ממסלול זה והן ממסלול הטבות המס במקביל. כמו כן, בוטלו מסלולי הטבות המס הקיימים (מסלול הפטור ממס, מסלול "אירלנד" ומסלול "אסטרטגיה") ובמקומם נקבעו שני מסלולי מס חדשים, מפעל מועדף ומפעל מיוחד, שעיקרם שיעור מס אחיד ומופחת על כלל הכנסות החברה הזכאיות להטבות. ביום 5 באוגוסט 2013, עבר בכנסת חוק לשינוי סדרי עדיפויות לאומיים (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנים 2013 ו-2014), התשע"ג-2013, אשר ביטל את מתווה הפחתת המס כך שהחל משנת המס 2014 שיעור המס על הכנסה מועדפת יהיה 9% באזור פיתוח א' ו-16% בשאר הארץ בנוסף, מפעל העומד בהגדרת "מפעל מועדף מיוחד", זכאי לתקופת הטבות של 10 שנים רצופות, לשיעור מס מופחת של 5% אם הוא ממוקם באזור פיתוח א' או לשיעור מס מופחת של 8% אם אינו ממוקם באזור פיתוח א'. עוד נקבע בתיקון לחוק, כי לא יחול מס על דיבידנד שיחולק מתוך הכנסה מועדפת לבעלת מניות שהיא חברה, הן ברמת החברה המחלקת והן ברמת החברה המקבלת.

ביום 22 בדצמבר 2016 אישרה מליאת הכנסת בקריאה שנייה ושלישית את חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנות התקציב 2017 ו-2018) התשע"ז - 2016 אשר במסגרתו הופחת שיעור המס על הכנסה מועדפת לחברה באזור פיתוח א' מ-9% ל-7.5% החל מיום ה-1 בינואר 2017 ואילך.

3. פחת מואץ

בניינים המשמשים את המפעלים המאושרים והמוטבים זכאים בהתאם לחוק עידוד השקעות הון לפחת מואץ במשך 5 שנות מס, החל בשנת ההפעלה של כל נכס.

באור 25 - מיסים על הכנסה - המשך

א. חוקי המס החלים על חברות הקבוצה - המשך

4. תנאים לתחולת ההטבות

ההטבות ממפעלים מאושרים וממפעלים מוטבים מותנות בקיום התנאים שנקבעו בחוק (שיעור יצוא וכדומה), בתקנות שהותקנו על פיו ובכתבי האישור לפיהם בוצעו ההשקעות במפעלים המאושרים. אי עמידה בתנאים עלולה לגרום לביטול ההטבות, כולן או מקצתן, ולהחזר סכומי ההטבות בתוספת ריבית. על פי הערכת ההנהלה, החברה עומדת בתנאים האמורים.

5. הטבות מתוקף חוק עידוד התעשייה (מיסים)

החברה הינה "חברה תעשייתית" כמוגדר בחוק עידוד התעשייה (מיסים), התשכ"ט - 1969 ובהתאם לכך הן זכאיות להטבות אשר העיקריות שבהן הן:

- (א) פחת בשיעורים מוגדלים.
- (ב) ניכוי הוצאות להנפקת מניות הנרשמות למסחר בבורסה בשלושה שיעורים שנתיים שווים החל משנת רישום מניות החברה למסחר.
- (ג) הפחתה במשך 8 שנים של פטנטים וידע המשמשים לפיתוחו של המפעל.
- (ד) אפשרות להגשת דוחות מאוחדים לצרכי מס של חברות בעלות קו ייצור אחד.

ב. מיסים נדחים

ההרכב:

1 בינואר 2016	31 בדצמבר	
	2016	2017
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
(82,193)	(88,460)	(67,596)
137,367	167,221	123,636
55,174	78,761	56,040

נכסים בני פחת
הפרשים זמניים אחרים (בעיקר בגין זכויות עובדים)

31 בדצמבר	
2016	2017
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
55,174	78,761
23,241	(22,370)
346	(351)
78,761	56,040

היתרה לתחילת שנה
סכומים שנוקפו לדוח רווח והפסד
השפעת השינוי בשערי חליפין
היתרה לסוף השנה

המיסים הנדחים מוצגים במאזן כדלקמן:

1 בינואר 2016	31 בדצמבר	
	2016	2017
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
61,404	85,660	70,798
(6,230)	(6,899)	(14,758)
55,174	78,761	56,040

נכסים שאינם שוטפים
התחייבויות שאינן שוטפות

המיסים הנדחים מחושבים לפי שיעורי המס הצפויים לחול במועד ההיפוך, בהתבסס על חוקי המס שהיו בתוקף בתאריך המאזן.

ג. מיסים על ההכנסה הכלולים בדוחות רווח והפסד

31 בדצמבר	
2016	2017
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
54,710	11,577
(23,241)	22,370
25	(41,636)
31,494	(7,689)

מיסים שוטפים
מיסים נדחים
מיסים בגין שנים קודמות (1)

(1) בשנת 2017 בעיקר כתוצאה מקבלת אישור לשחיקת מחזור בסיס לשנים 2012-2014, בהתאם לתקנות החוק לעידוד השקעות הון.

באור 25 - מיסים על הכנסה - המשך

ד. התאמה בין המס התיאורטי על הרווח לפני מיסים על הכנסה לבין הוצאות המיסים להלן מובא תיאום בין סכום המס, שהיה חל אילו כל ההכנסות היו מתחייבות במס לפי שיעור המס הסטטוטורי החל על חברות בישראל, לבין סכום מיסים על הכנסה שנוקף בדוח רווח והפסד לשנת הדוח:

2016	2017
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
459,838	421,626
25%	24%
114,960	101,190
(111,968)	(68,369)
8,751	4,340
5,460	7,408
(1,788)	(2,260)
25	(41,636)
16,054	(8,362)
31,494	(7,689)
7%	(2%)

רווח לפני מיסים על הכנסה
מס מחושב לפי שיעור מס רגיל (תאורטי)

הגדלה (הקטנה) בחבות המס בשל:
שיעורי מס מופחתים בגין מפעלים מוטבים והכנסת חייבות בחו"ל בשיעור מס אחרים
השפעת השינוי בשיעורי המס
הוצאות לא מותרות בניכוי וירידת ערך השקעות
הכנסות פטורות
מיסים בגין שנים קודמות
הפרשים בין בסיס המדידה כמדווח לצרכי מס הכנסה לבין המדידה של ההכנסה כמדווח בדוחות הכספיים נטו ואחרים *

שיעור מס אפקטיבי ממוצע

* כולל עדכון שיעורי מס שונים מהמס התיאורטי.

ה. שומות מס סופיות

לחברה הוצאו שומות מס סופיות עד וכולל שנת 2011. לחברת ERCAS הוצאו שומות מס סופיות עד וכולל שנת 2012.

ו. הפסדים, ניכויים ותוספות לצרכי מס להעברה לשנים הבאות לחברות הקבוצה אין הפסדים מועברים לצרכי מס.

ז. הפרשים זמניים בגינם לא הוכרו התחייבויות מיסים נדחים החברה אינה מכירה במסים נדחים בגין הפרשים הנובעים מהשקעות בחברות מוחזקות מאחר והחברה שולטת בהיפוך הפרשי העיתוי או לחילופין רווחים אלה נובעים מהכנסות רגילות בישראל שחלוקתן כדיבידנד לחברה אינה כרוכה בחבות מס נוספת.

ח. השפעת המס הפוטנציאליות בגין חלוקת דיבידנד עתידית הוצאות המס הפוטנציאליות שינבעו לחברה מחלוקת דיבידנדים עתידיים, במידה ויהיו, מרווחי מפעלים מאושרים ומפעלים מוטבים פטורים ממס לבעלי המניות הינן 785,500 אלפי ש"ח (31 בדצמבר 2016 – 679,429 אלפי ש"ח).

באור 26 - אירועים לאחר תאריך הדוח

חתימת הסכם עם קבוצת עובדים - בחודש פברואר 2018 נחתם הסכם עם קבוצת עובדים המאוגדת בהסתדרות. ההסכם מותנה באישור הממונה על השכר במשרד האוצר. הדוחות הכספיים כוללים הפרשות נאותות לתוספות שכר רטרואקטיביות שיינתנו בהסכם בגין התקופה שעד לתאריך הדוחות הכספיים.

באור 27 - הסבר בנוגע להשפעת המעבר ל- IFRS

א. כללי

כפי שצויין בבאור 2(א) לעיל, אלו הדוחות הכספיים השנתיים המאוחדים הראשונים שהכינה הקבוצה על פי IFRS.

המדיניות החשבונאית המפורטת בבאור 3 יושמה בהכנת הדוחות השנתיים המאוחדים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017, המידע ההשוואתי לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016 ומאזן הפתיחה לפי IFRS ליום 1 בינואר 2016 (להלן - "מועד המעבר").

באור זה נערך על בסיס תקני IFRS הידועים כיום, אשר פורסמו ויכנסו לתוקף או הניתנים לאימוץ מוקדם במועד הדיווח השנתי הראשון של הקבוצה בהתאם לכללי ה- IFRS, ליום 31 בדצמבר 2017 במידה והחברה בחרה לאמצם, על בסיסם נקבעה המדיניות החשבונאית של החברה.

ההסבר אודות השפעת המעבר מכללי החשבונאות המקובלים בישראל לכללי ה- IFRS על מצבה הכספי של החברה, תוצאות פעילותה ותזרימי המזומנים שלה ניתן בטבלאות ובתתי הבאורים הנכללים בבאור זה.

ב. פירוט ההקלות שנבחרו

להלן פירוט ההקלות בהן בחרה החברה על פי IFRS 1 ואשר לגביהם החברה אינה מיישמת למפרע את המעבר לדיווח על פי תקני IFRS:

1. צירופי עסקים

החברה מיישמת את הוראות IFRS 3 רק בגין צירופי העסקים שהתרחשו לאחר ה- 1 בינואר 2016. לפיכך, מוניטין ועודפי עלות שנוצרו בצירופי עסקים (לרבות עסקים תחת שליטה משותפת) שהתרחשו לפני מועד זה לגבי רכישת חברות מאוחדות, כלולות ומאוחדות באיחוד יחסי ורכישות מיעוט, לא טופלו בהתאם לתקן IFRS 3, אלא הוצגו כפי שטופלו לפי כללי החשבונאות המקובלים בישראל.

2. הפרשי תרגום מצטברים

החברה זקפה ליתרת העודפים, במועד המעבר ל- IFRS, את קרן ההון בגין הפרשי תרגום מצטברים בגין פעילויות חוץ.

באור 27 - הסבר בנוגע להשפעת המעבר ל- IFRS - המשך

ג. התאמות לדוחות על המצב הכספי מאוחדים:

1 בינואר 2016 - מאזן פתיחה (מבוקר)

בהתאם ל- IFRS	תיאומים	בהתאם לתקינה הישראלית	הסבר	
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח		
נכסים				
נכסים שוטפים:				
1,262,462	(103,922)	1,366,384	1	מזומנים ושווי מזומנים
1,011,587	(5)	1,011,592	1	השקעות לזמן קצר
1,711,478	474,369	1,237,109	8,2,1	לקוחות
1,291,482	(20,063)	1,311,545	8,2,1	הכנסות לקבל
241,731	(4,044)	245,775	5,2,1	חייבים ויתרות חובה
1,283,155	503,945	779,210	8,2,1	מלאי
<u>6,801,895</u>	<u>850,280</u>	<u>5,951,615</u>		סך הכל נכסים שוטפים
נכסים שאינם שוטפים:				
-	(663,816)	663,816	2	הכנסות לקבל
813,634	300,310	513,324	7,1	השקעות בחברות כלולות
54,258	54,258	-	7,1	הלוואות לחברות כלולות
1,849,676	(66,858)	1,916,534	1	רכוש קבוע, נטו
213,514	(74,278)	287,792	1	נכסים בלתי מוחשיים, נטו
61,404	61,359	45	5,1	נכסי מסים נדחים
<u>2,992,486</u>	<u>(389,025)</u>	<u>3,381,511</u>		סך הכל נכסים שאינם שוטפים
<u>9,794,381</u>	<u>461,255</u>	<u>9,333,126</u>		סך הכל נכסים
התחייבויות והון				
התחייבויות שוטפות:				
134,295	(21,813)	156,108	1	הלוואות ואשראי מתאגידים
1,340,238	(23,613)	1,363,851	1	בנקאיים ואחרים
313,509	313,509	-	6,2,1	התחייבויות לספקים
1,947,692	(182,834)	2,130,526	6,2,1	הפרשות
				זכאים אחרים
2,299,672	631,097	1,668,575	8,2,1	מקדמות ממזמיני עבודות בניכוי עבודות בביצוע
<u>6,035,406</u>	<u>716,346</u>	<u>5,319,060</u>		סך הכל התחייבויות שוטפות
התחייבויות שאינן שוטפות:				
13,666	10,645	3,021	1	התחייבויות אחרות לזמן ארוך
-	(338,570)	338,570	2	מקדמות מלקוחות
222,588	465	222,123	1	הטבות לעובדים
220,236	-	220,236	1	אגרות חוב
6,230	(35,145)	41,375	2,1	התחייבויות מסים נדחים
<u>462,720</u>	<u>(362,605)</u>	<u>825,325</u>		סך הכל התחייבויות שאינן שוטפות
<u>3,296,255</u>	<u>107,514</u>	<u>3,188,741</u>		הון
<u>9,794,381</u>	<u>461,255</u>	<u>9,333,126</u>		סה"כ התחייבויות והון

באור 27 - הסבר בנוגע להשפעת המעבר ל- IFRS - המשך

ג. התאמות לדוחות על המצב הכספי מאוחדים: - המשך

31 בדצמבר 2016 (מבוקר)

בהתאם ל- IFRS אלפי ש"ח	תיאומים אלפי ש"ח	בהתאם לתקינה הישראלית	הסבר	
		אלפי ש"ח		
				נכסים
				נכסים שוטפים:
1,441,912	(108,767)	1,550,679	1	מזומנים ושווי מזומנים
990,641	(15,059)	1,005,700	1	השקעות לזמן קצר
2,619,176	591,212	2,027,964	8,2,1	לקוחות
* 1,020,443	(703,085)	1,723,528	8,2,1	הכנסות לקבל
* 229,987	(41,294)	271,281	5,2,1	חייבים ויתרות חובה
1,365,313	438,991	926,322	8,2,1	מלאי
7,667,472	161,998	7,505,474		סך הכל נכסים שוטפים
				נכסים שאינם שוטפים:
-	(3,526)	3,526	2	הכנסות לקבל
845,092	368,015	477,077	7,1	השקעות בחברות כלולות
22,374	22,374	-	7,1	הלוואות לחברות כלולות
1,975,396	(84,116)	2,059,512	1	רכוש קבוע, נטו
157,347	(68,787)	226,134	1	נכסים בלתי מוחשיים, נטו
85,660	85,618	42	5,1	נכסי מסים נדחים
3,085,869	319,578	2,766,291		סך הכל נכסים שאינם שוטפים
10,753,341	481,576	10,271,765		סך הכל נכסים
				התחייבויות והון
				התחייבויות שוטפות:
111,041	(31,204)	142,245	1	הלוואות ואשראי מתאגידים
1,426,305	(38,497)	1,464,802	1	בנקאיים ואחרים
368,156	368,156	-	6,2,1	התחייבויות לספקים
* 1,962,879	(369,308)	2,332,187	6,2,1	הפרשות
56,385	-	56,385		זכאים אחרים
* 2,866,989	1,104,361	1,762,628	8,2,1	דיבידנד לשלם
6,791,755	1,033,508	5,758,247		מקדמות ממזמיני עבודות בניכוי עבודות בביצוע
				סך הכל התחייבויות שוטפות
14,632	2,728	11,904	1	התחייבויות שאינן שוטפות:
-	(528,166)	528,166	2	התחייבויות אחרות לזמן ארוך
226,390	(513)	226,903	1	מקדמות מלקוחות
108,540	-	108,540	1	הטבות לעובדים
6,899	(43,090)	49,989	2,1	אגרות חוב
356,461	(569,041)	925,502		התחייבויות מסים נדחים
3,605,125	17,109	3,588,016		סך הכל התחייבויות שאינן שוטפות
10,753,341	481,576	10,271,765		הון
				סה"כ התחייבויות והון

* סווג מחדש.

באור 27 - הסבר בנוגע להשפעת המעבר ל- IFRS - המשך

ד. התאמות לדוחות רווח והפסד ורווח כולל אחר מאוחדים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016

הסבר	בהתאם לתקינה הישראלית		ההתאם ל- IFRS
	אלפי ש"ח	תיאומים אלפי ש"ח	
הכנסות ממכירות ומביצוע עבודות			
מערכת הבטחון	3,527,580	32,876	2,1
לקוחות אחרים בארץ	374,184	(71,869)	2,1
חו"ל	4,418,355	(486,209)	2,1
סה"כ הכנסות	8,320,119	(525,202)	
עלות המכירות והעבודות שבוצעו			
רווח גולמי	6,445,459	(278,095)	2,1
הוצאות מחקר ופיתוח, נטו	1,874,660	(247,107)	
הוצאות מכירה ושיווק	603,013	(37,816)	1
הוצאות הנהלה וכלליות	334,385	(29,312)	1
הכנסות אחרות	346,107	(25,042)	1
הוצאות אחרות	-	(19,384)	3,1
	-	15,590	3,1
	1,283,505	(95,964)	
רווח תפעולי			
הכנסות מימון	591,155	(151,143)	4,1
הוצאות מימון	17,220	18,030	4,1
הוצאות אחרות	-	(15,424)	1
חלק החברה (בהפסדי) ברווחי חברות כלולות	(1,710)	1,710	1
	-	(42,809)	1
	606,665	(189,636)	
רווח לפני מסים על הכנסה			
מסים על הכנסה	52,818	(21,324)	1
רווח לאחר מסים על הכנסה			
חלק החברה (בהפסדי) ברווחי חברות מוחזקות	553,847	(168,312)	1
	(81,171)	81,171	
	472,676	(87,141)	
רווח לתקופה			
הפסד רווח כולל אחר:			
הפרשי תרגום מטבע חוץ בגין פעילויות חוץ	(15,465)	(1,028)	
מדידה מחדש של תכנית הטבה מוגדרת	-	(2,236)	
שינוי ביתרה בקרן גידור בחברות כלולות	(1,551)	-	
הפסד כולל אחר לשנה	(17,016)	(3,264)	
סה"כ רווח כולל לתקופה	455,660	(90,405)	

ה. התאמות לדוחות על השינויים בהון:

31 בדצמבר 2016			1 בינואר 2016		
בהתאם ל- IFRS	תיאומים אלפי ש"ח	בהתאם לתקינה הישראלית אלפי ש"ח	בהתאם ל- IFRS	תיאומים אלפי ש"ח	בהתאם לתקינה הישראלית אלפי ש"ח
567,300	-	567,300	567,300	-	567,300
28,000	-	28,000	28,000	-	28,000
(16,493)	10,745	(27,238)	-	11,773	(11,773)
(1,183)	-	(1,183)	368	-	368
-	(63,358)	63,358	-	(56,385)	56,385
3,027,501	69,722	2,957,779	2,700,587	152,126	2,548,461
3,605,125	17,109	3,588,016	3,296,255	107,514	3,188,741

סך הכל הון

באור 27 - הסבר בנוגע להשפעת המעבר ל- IFRS - המשך

1. הסברים על התאמות בין הסכומים בהתאם לתקינה חשבונאית ישראלית לבין הסכומים בהתאם ל IFRS :

1. ישויות בשליטה משותפת

על פי כללי החשבונאות המקובלים בישראל, תאגידיים בהם יש לחברה שליטה משותפת מוצגים לפי שיטת האיחוד היחסי. בהתאם ל- IFRS 11 עסקאות משותפות אשר הם הסדרים משותפים אשר מאוגדים כישות נפרדת וכאשר לצדדים להסדר המשותף יש זכות בנכסים נטו של ההסדר המשותף מטופלות לפי שיטת שווי מאזני. בהתאם לאמור, תחת התקינה הבינלאומית השקעות בחברות מוחזקות מסוימות בהן קיימת לחברה שליטה משותפת מהוות עסקה משותפת ומוצגות לפי שיטת השווי המאזני. לפיכך, חלקה היחסי של החברה בנכסים, בהתחייבויות, בהכנסות ובהוצאות של אותם תאגידיים בשליטה משותפת בוטלו, ובמקום הוצגה ההשקעה בהם בסעיף השקעות בחברות כלולות.

2. הכרה בהכנסות :

על פי כללי החשבונאות המקובלים בישראל, עבודה על פי חוזה ביצוע הינה עבודה הנעשית על פי הזמנה של לקוח ובהתאם למפרט ספציפי והמתייחסת לבניה או לייצור נכס, כאשר תחילת הביצוע היא בתקופת דיווח אחת וסיומה בתקופת דיווח אחרת.

תחת התקינה הבינלאומית, תקן חשבונאות בינלאומי 11 "חוזי הקמה" ייושם עבור חוזי הקמה ואילו תקן חשבונאות בינלאומי 18 "הכנסות" חל עבור חוזים למכירת סחורות או למתן שירותים. כמו כן, פרשנות מספר 15 של הוועדה לפרשנויות של דיווח כספי בינלאומי הסכמים להקמת מבנים (להלן – "IFRIC 15") מסייעת בבחינה האם הסכם עם לקוח נמצא בתחולת תקן חשבונאות בינלאומי 11 או בתחולת תקן חשבונאות בינלאומי 18.

בהתאם לאמור, תחת התקינה הבינלאומית, לצורך קביעת אופן ההכרה בהכנסה בחוזים עם לקוחות, החברה בוחנת האם מדובר בחוזה הקמה או שמדובר במכירת מוצר.

לצורך קביעה האם מדובר בחוזה הקמה, בוחנת החברה, בין היתר, האם ללקוח קיימת יכולת לקבוע את המאפיינים המהותיים של המוצר, האם ביצוע החוזה דורש תהליכי פיתוח, ייצור או טכנולוגיה מורכבים והאם העסקה הינה על פי הזמנה ספציפית עבור הלקוח.

במקרים בהם המוצר המסופק ללקוח מבוסס על מוצר קיים שאינו דורש התאמות משמעותיות ומורכבות, השקעה משמעותית במחקר ופיתוח וכו', העסקה מטופלת כעסקה של מכירת מוצר.

יישום התקינה הבינלאומית והנחיות IFRIC 15 הובילו את החברה לשינוי מדידת ההכנסות ממספר חוזים בהם עברה החברה מהכרה בהכנסה על פי שיטת שיעור ההשלמה להכרה בהכנסה רק בעת הספקת הסחורות ללקוח.

3. הכנסות / הוצאות אחרות

בהתאם לפרקטיקה המקובלת בישראל, בדוח רווח והפסד המאוחד רווחים והפסדים ממכירת רכוש קבוע, הוצאות בגין רה-ארגון, הוצאות בגין פרישה מוקדמת של עובדים והוצאות בגין שומות מע"מ לא הוצגו במסגרת הרווח (הפסד) התפעולי. תחת ה- IFRS, פריטים אלו יכללו כחלק מהרווח (הפסד) הגולמי או כחלק מהרווח (הפסד) התפעולי.

4. הוצאות והכנסות מימון

על פי כללי החשבונאות המקובלים בישראל, הוצגו הוצאות והכנסות מימון, נטו בדוח רווח והפסד. בהתאם ל- IFRS, הוצאות מימון והכנסות מימון מוצגות בנפרד בדוח רווח והפסד.

5. נכסי והתחייבויות מסים נדחים

על פי כללי החשבונאות המקובלים בישראל, נכסי והתחייבויות מסים נדחים סווגו כשוטפים או בלתי שוטפים, בהתאם לסיווג הפריטים בגינם הם נוצרו. בהתאם ל- IFRS, נכסי והתחייבויות מסים נדחים מסווגים כנכסים והתחייבויות בלתי שוטפים, גם אם מועד מימושם חזוי להיות בזמן הקצר.

6. סיווג הפרשות כסעף נפרד

תחת התקינה הישראלית נכללו הפרשות אלו במסגרת הזכאים האחרים.

7. השקעות בחברות כלולות

לפי התקינה הישראלית הוצגו השקעות בחברות כלולות והלוואות לחברות כלולות אלו יחדיו כהשקעות בחברות כלולות. בהתאם ל- IFRS יש להפריד בהצגה בין השקעות בחברות כלולות באמצעות מניות לבין השקעות בחברות כלולות באמצעות הלוואות.

8. הצגה ברוטו

על פי כללי החשבונאות המקובלים בישראל, הכנסות לקבל מהווים את סכום ההכנסות שהוכרו בניכוי תקבולים על חשבון ביצוע עבודות.

בהתאם ל- IFRS, עבודות הקמה בתהליך משקפות את הסכום ברוטו, שטרם הוצאו חשבונות בגינו, הצפוי להגבות מהלקוחות בגין העבודה שבוצעה עד לאותו מועד. סכומים אלו מוצגים בדוח על המצב הכספי בסעיף נפרד הכנסות לקבל בגין כל החוזים בהם העלויות שהתהוו בתוספת רווחים שהוכרו עולים על החיובים שהוצאו ללקוחות בתוספת הפסדים שהוכרו.

במקרים בהם החיובים שהוצאו ללקוחות בתוספת הפסדים שהוכרו עולים על העלויות שהתהוו בתוספת רווחים שהוכרו, אזי ההפרש מוכר ברוטו בדוח על המצב הכספי כהכנסה נדחית, בסעיף מקדמות ממומיני עבודות בניכוי עבודות בביצוע.

חשבונות על התקדמות העבודה שטרם נגבו מוצגים במסגרת סעיף לקוחות וחייבים אחרים.

באור 28 - נתונים על בסיס סולו לצורכי מס

א. בסיס עריכת הנתונים הכספיים ועיקרי המדיניות החשבונאית
 הנתונים הכספיים סולו הוכנו ע"י החברה בהתאם לכללי המדידה כפי שנכללו בתקני דיווח כספי בינלאומיים (להלן ה- "IFRS").
 להרחבת המדיניות החשבונאית שיישמה החברה בדוחות הסולו ראה באורים 2, 3 לעיל.

ב. דוחות על המצב הכספי ליום 31 בדצמבר

31 בדצמבר 2016	31 בדצמבר 2017	
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	
		נכסים
		נכסים שוטפים
1,392,885	1,860,530	מזומנים ושווי מזומנים
990,641	1,516,798	השקעות לזמן קצר
2,541,866	2,096,093	לקוחות
972,362	1,612,227	הכנסות לקבל
217,095	153,854	חייבים ויתרות חובה
1,327,245	1,425,028	מלאי
<u>7,442,094</u>	<u>8,664,530</u>	
		נכסים שאינם שוטפים
977,139	935,262	השקעות בחברות כלולות
21,408	16,631	הלוואות לחברות כלולות
1,913,619	2,192,330	רכוש קבוע
150,096	147,869	נכסים בלתי מוחשיים
85,636	70,798	נכסי מסים נדחים
<u>3,147,898</u>	<u>3,362,890</u>	
<u>10,589,992</u>	<u>12,027,420</u>	
		התחייבויות והון:
		התחייבויות שוטפות
111,041	108,863	הלוואות ואשראי מתאגידים
1,360,068	1,241,783	בנקאיים ואחרים
362,139	379,623	התחייבויות לספקים
1,928,276	1,806,404	הפרשות
56,385	-	זכאים אחרים
2,843,191	2,831,029	דיבידנד לשלם
<u>6,661,100</u>	<u>6,367,702</u>	מקדמות ממזמיני עבודות
		התחייבויות שאינן שוטפות
14,632	21,636	התחייבויות אחרות לזמן ארוך
200,595	155,473	הטבות לעובדים
108,540	1,500,408	אגרות חוב
<u>323,767</u>	<u>1,677,517</u>	
<u>3,605,125</u>	<u>3,982,201</u>	
<u>10,589,992</u>	<u>12,027,420</u>	הון

באור 28 - נתונים על בסיס סולו לצורכי מס - המשך

ג. דוחות רווח והפסד ורווח כולל אחר לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר

לשנה שהסתיימה ביום		
31 בדצמבר 2016	31 בדצמבר 2017	
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	
3,560,456	3,998,482	הכנסות ממכירות ומביצוע עבודות
302,315	267,063	מערכת הביטחון
3,668,755	3,507,207	לקוחות אחרים בארץ
		חו"ל
7,531,526	7,772,752	
5,968,092	6,052,676	עלות המכירות והעבודות שבוצעו
1,563,434	1,720,076	רווח גולמי
550,630	642,878	הוצאות מחקר ופיתוח, נטו
294,607	313,391	הוצאות מכירה ושיווק
298,318	310,512	הוצאות הנהלה וכלליות
(19,384)	(18,195)	הכנסות אחרות
15,590	4,058	הוצאות אחרות
1,139,761	1,252,644	
423,673	467,432	רווח תפעולי
35,850	39,690	הכנסות מימון
(16,459)	(111,955)	הוצאות מימון
19,391	(72,265)	הכנסות (הוצאות) מימון, נטו
(30,705)	34,641	חלק החברה ברווחי (בהפסדי) חברות כלולות
412,359	429,808	רווח לפני מסים על הכנסה
26,824	(15,978)	מסים על ההכנסה
385,535	445,786	רווח לשנה
(16,493)	(51,437)	פריטי הפסד כולל אחר שיועברו לרווח והפסד:
(1,551)	1,126	הפרשי תרגום מטבע חוץ בגין פעילויות חוץ
(18,044)	(50,311)	שינוי ביתרה בקרן גידור בחברות כלולות
		סה"כ הפסד כולל אחר לשנה שיועבר לרווח והפסד
(2,236)	1,581	פריטי רווח (הפסד) כולל אחר שלא יועברו לרווח והפסד:
(2,236)	1,581	מדידה מחדש של תכנית הטבה מוגדרת
365,255	397,056	סה"כ רווח (הפסד) כולל אחר לשנה שלא יעבור לרווח והפסד
		סך הכל רווח כולל לשנה

באור 28 - נתונים על בסיס סולו לצורכי מס - המשך

ד. דוח על השינויים בהון העצמי

סך הכל	יתרת עודפים	קרן גידור בחברות כלולות	קרן תרגום של פעילויות חוץ	פרמיה על מניות	הון מניות
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
3,605,125	3,027,501	(1,183)	(16,493)	28,000	567,300
445,786	445,786	-	-	-	-
(48,730)	1,581	1,126	(51,437)	-	-
(19,980)	(19,980)	-	-	-	-
<u>3,982,201</u>	<u>3,454,888</u>	<u>(57)</u>	<u>(67,930)</u>	<u>28,000</u>	<u>567,300</u>

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017 (מבוקר)

יתרה ליום 1 בינואר 2017

רווח לשנה

הפסד כולל אחר

דיבידנד שהוכרז ושולם

יתרה ליום 31 בדצמבר 2017

3,296,255	2,700,587	368	-	28,000	567,300
385,535	385,535	-	-	-	-
(20,280)	(2,236)	(1,551)	(16,493)	-	-
(56,385)	(56,385)	-	-	-	-
<u>3,605,125</u>	<u>3,027,501</u>	<u>(1,183)</u>	<u>(16,493)</u>	<u>28,000</u>	<u>567,300</u>

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016 (מבוקר)

יתרה ליום 1 בינואר 2016

רווח לשנה

הפסד כולל אחר

דיבידנד שהוכרז

יתרה ליום 31 בדצמבר 2016

ה. לקוחות

31 בדצמבר 2016	31 בדצמבר 2017
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
954,157	994,223
362,951	281,518
1,249,460	849,665
2,566,568	2,125,406
(24,702)	(29,313)
<u>2,541,866</u>	<u>2,096,093</u>

מערכת הבטחון (צד קשור)

לקוחות אחרים בארץ

לקוחות בחו"ל (במטבע חוץ, בעיקר דולר)

בניכוי - הפרשה לחובות מסופקים

ו. חייבים ויתרות חובה

31 בדצמבר 2016	31 בדצמבר 2017
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
207,809	124,196
3,737	1,961
2,474	1,382
-	9,123
3,075	17,192
<u>217,095</u>	<u>153,854</u>

הוצאות מראש

יתרה בגין עסקאות עתידיות

מענקים ממשלתיים לקבל

מוסדות

אחרים

ז. מלאי

31 בדצמבר 2016	31 בדצמבר 2017
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
1,050,594	939,164
34,201	32,705
242,450	453,159
<u>1,327,245</u>	<u>1,425,028</u>

מלאי עבודות בתהליך ומוצרים מוגמרים

חומרים

מקדמות ותשלומים על חשבון מלאי

באורים לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2017

באור 28 - נתונים על בסיס סולו לצורכי מס - המשך

ח. רכוש קבוע

31 בדצמבר 2016	31 בדצמבר 2017
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
5,904,259	6,364,812
(3,990,640)	(4,172,482)
<u>1,913,619</u>	<u>2,192,330</u>

עלות
פחת שנצבר (1)

(1) הוצאות הפחת בשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר 2017 ו- 2016 הסתכמו בכ- 217,524 אלפי ש"ח ו- 256,326 אלפי ש"ח, בהתאמה.

ט. רכוש אחר

31 בדצמבר 2016	31 בדצמבר 2017
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
637,799	673,566
(487,703)	(525,697)
<u>150,096</u>	<u>147,869</u>

עלות
פחת שנצבר (1)

(1) הוצאות הפחת בשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר 2017 ו- 2016 הסתכמו בכ- 37,994 אלפי ש"ח ו- 158,242 אלפי ש"ח, בהתאמה.

י. הפרשות

סך הכל	תביעות משפטיות	אחריות
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
362,139	9,933	352,206
159,064	3,197	155,867
(141,580)	(2,884)	(138,696)
<u>379,623</u>	<u>10,246</u>	<u>369,377</u>

יתרה ליום 1 בינואר 2017
הפרשות שנוצרו במהלך השנה
הפרשות שמומשו / בוטלו במהלך השנה
יתרה ליום 31 בדצמבר 2017

יא. זכאים אחרים

31 בדצמבר 2016	31 בדצמבר 2017
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
634,499	601,616
149,671	119,183
84,059	94,251
897,558	866,605
101,911	121,975
1,422	2,231
59,156	-
-	543
<u>1,928,276</u>	<u>1,806,404</u>

שכר והוצאות נלוות (1)
מוסדות
הוצאות שנצברו ואחרים
הוצאות לשלם בגין עבודות בביצוע
הפרשה להפסדים בעבודות
חלויות שוטפות
מס הכנסה - עודף הפרשות על מקדמות
יתרה בגין עסקות עתידיות

(1) הסכום כולל הפרשה לחופשה בסך 148,261 אלפי ש"ח (31 בדצמבר 2016 - 147,549 אלפי ש"ח).

באור 28 - נתונים על בסיס סולו לצורכי מס - המשך

יב. פירוטים לסעיפים בדוח רווח והפסד

2016	2017	
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	
		1. עלות המכירות והעבודות שבוצעו
2,144,615	2,119,453	שכר עבודה ונלוות
2,738,034	2,797,551	חומרים ועבודות חוץ
391,957	231,985	פחת והפחתות
786,471	690,732	הוצאות ייצור אחרות
6,061,077	5,839,721	
(134,932)	6,121	גידול (קיטון) בהפרשה להפסדים מעבודות בביצוע
41,947	206,834	שינויים במלאי
5,968,092	6,052,676	
		2. הוצאות מחקר ופיתוח, נטו
286,137	315,900	שכר עבודה ונלוות
272,812	334,871	אחרות (בעיקר חומרים ופחת)
558,949	650,771	
(8,319)	(7,893)	בניכוי - השתתפות המדען הראשי
550,630	642,878	
		3. הוצאות מכירה ושוק
130,614	138,032	שכר עבודה ונלוות
29,700	32,434	קבלני משנה
35,001	37,152	נציגויות
22,136	18,853	נסיעות לחו"ל
26,051	28,786	תערוכות ופרסום
4,381	5,035	פחת
46,724	53,099	אחרות
294,607	313,391	
		4. הוצאות הנהלה וכלליות
213,372	218,885	שכר עבודה ונלוות
18,243	18,499	פחת
2,984	4,612	הוצאות חובות מסופקים
63,719	68,516	אחרות
298,318	310,512	
		5. הכנסות (הוצאות) מימון
8,716	20,275	<u>הכנסות מימון:</u>
559	4,582	שינוי נטו בשווי ההוגן של ניירות ערך מוחזקים למסחר
21,856	8,901	הכנסות ריבית מפקדונות בנקים
1,148	-	רווח מעסקאות הגנה על המטבע
623	3,771	רווח מעסקת הגנה על מדד המחירים לצרכן
1,064	876	ריבית ממס הכנסה
1,884	1,285	הכנסות ריבית והפרשי שער נטו מהלוואות שניתנו לתאגידים מוחזקים
35,850	39,690	אחרות
		<u>הוצאות מימון:</u>
9,426	65,771	הפסד נטו משינוי שערי החליפין ביתרות מזומנים ושווי מזומנים
4,111	40,703	הוצאות בגין אגרות חוב שהונפקו
-	416	הפסד מעסקת הגנה על מדד המחירים לצרכן
148	1,176	הוצאות בגין התחייבויות לזמן ארוך לרכוש קבוע
2,774	3,889	הוצאות בנק
16,459	111,955	
19,391	(72,265)	סה"כ הכנסות (הוצאות) מימון, נטו

באור 28 - נתונים על בסיס סולו לצורכי מס - המשך
יב. פירוטים לסעיפים בדוח רווח והפסד - המשך

2016	2017
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
6,494	7,946
4,743	4,419
6,440	5,645
1,707	185
<u>19,384</u>	<u>18,195</u>

6. הכנסות (הוצאות) אחרות

הכנסות אחרות:
 הכנסות מדמי ניהול מחברות כלולות
 הכנסות משכר דירה (משותפות המ"מ)
 רווח מדילול השקעה בחברה מוחזקת
 אחרות

953	1,927
14,637	2,131
<u>15,590</u>	<u>4,058</u>

הוצאות אחרות:
 הפסד ממימוש רכוש קבוע
 הפרשה לירידת ערך השקעה

7. מסים נדחים

נכסים בני פחת
 הפרשים זמניים אחרים (בעיקר בגין זכויות עובדים)

(88,460)	(67,596)
174,096	138,394
<u>85,636</u>	<u>70,798</u>

61,362	85,636
24,274	(14,838)
<u>85,636</u>	<u>70,798</u>

היתרה לתחילת שנה
 סכומים שנזקפו לדוח רווח והפסד
 היתרה לסוף השנה

המסים הנדחים מחושבים לפי שיעורי המס הצפויים לחול במועד ההיפוך, בהתבסס על חוקי המס שהיו בתוקף בתאריך המאזן.

8. מסים על ההכנסה הכלולים בדוחות רווח והפסד

51,098	10,820
(24,274)	14,838
-	(41,636)
<u>26,824</u>	<u>(15,978)</u>

מסים שוטפים
 מסים נדחים
 מסים בגין שנים קודמות